

ČASOPIS HRVATSKOGA DRUŠTVA

SKLADATELJA | BROJ 212/213

PROSINAC 2018. | CIJENA 22 kn

ISSN 1330-4747

12018

CANTUS

Akademik Frano Parać

Mnogo razloga za slavlje

Skladatelj Dalibor Bukvić

Pariz mi je životno iskustvo 'od A do Ž'

55. Glazbena tribina Opatija (8. — 11. studenoga 2018.)

Glazbene poruke ljubavi

6. MAKK u Zagrebu (22. — 23. studenoga 2018.)

**Poruke kreativaca s MAKK-a čula je
cijela Europa**

Nakon devet godina ponovno izbor hrvatske pjesme na *Dori*

**Novi hrvatski početak na *Eurosongu*
2019. u Izraelu**

UVODNIK

Dragi čitatelji,

sigurno ste zatečeni krajem godine, kao i mi svaki put. Čak i ako ste ga pomalo i priželjkivali, opet vas je iznenadio jer je stigao prebrzo. Protok vremena uvijek je ubrzan gušćom i dinamikom događanja. Od jeseni se štošta dogodilo, jer je iza nas najburnije razdoblje početka sezone, kad svi organizatori, promotori, nakladnici i *publisheri* akordno nastupaju sa svojim

najjačim adutima, a kroničarima zadaju muke i glavobolje zadatkom da ih sve poprate. Ako smo nešto i zaboravili, uvijek nam možete javiti i to možemo objaviti naknadno, jer dvomjesečni ritam izlaska našeg časopisa ionako nije toliko redovit da bi u njemu išta djelovalo kao zastarjela informacija. Ovaj dvobroj za kraj 2018. ionako pokriva dvostruko razdoblje, pa će tu biti sve ono čega dosad nije bilo. Naša je tema svakako izbor akademika Frane Paraća, našeg istaknutog člana, skladatelja i društvenog djelatnika, za potpredsjednika Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, što ga — s obzirom na to da je predsjednik iz svijeta znanosti — čini prvim čovjekom Akademije za umjetnost. Imenovanje se poklopilo s njegovom 70. životnom obljetnicom i u medijima zapaženim autorskim koncertom u foyeru Muzeja Mimara koji je snimila i u svojem programu emitirala Hrvatska televizija (!), što je tek dio razloga da ga smjestimo u središte naše pozornosti i zabilježimo taj sjaj zadovoljstva u njegovu pogledu na našoj naslovnici. Iz sfere »ozbiljnika« izdvojila bih i vrlo pomno popraćen program ovogodišnje 55. Glazbene tribine Opatija, koju već drugu godinu kao umjetnički voditelj skladatelj Tibor Szirovicza uspješno pozicionira na kartu Europe. Međunarodni predznak s ponosom nosi i Međunarodna autorska kreativna konferencija (MAKK), čije je geslo u šestoj, najposjećenijoj, godini upravo »Poruke naših kreativaca čula je cijela Europa«. Iz ostalih žanrova na ovim stranicama posebno izdvajamo aktualne zanimljivosti na području elektroničke, DJ, klupske, *blues* glazbe kao i najvažnije koncerte (Detour, Krankšvester i 14. Pozitivni koncert u Domu sportova, The Strange u Tvornici kulture...).

Uz najljepše želje za Božić i Novu godinu, pozivamo vas na komunikaciju na internetskoj adresi cantus@cantus.hr ili na broj telefona 01/48 25 360.

Ugodno čitanje u ime uredništva želi vam

Jana Haluza

glavna urednica časopisa Cantus

Svečani božićni domjenak HDS-a, Dvorana HDS-a, 20. prosinca 2018.

Ivici Krajaču uručena Nagrada Milivoj Körbler za životno djelo

Nagrade HDS-a za najbolje projekte u 2017. dobili su i nositelji projekta Harmonija disonance (*Franjo Ksaver Kuhač*) i urednik web-kanala *HDS Recording + Score* Vanja Lisjak (*Adalbert Marković*)

Ivica Krajač nije samo tekstopisac; on je i skladatelj zabavne glazbe i šansone, pjevač, kazališni redatelj, filmski i televizijski scenarist, libretist te prevoditelj s engleskog, njemačkog i ruskog jezika, sve u svemu, jedna od onih rijetkih renesansnih osobnosti na našoj glazbenoj sceni

Piše: Marina Ferić Jančić

Svečanim i već tradicionalnim božićnim domjenkom Hrvatsko društvo skladatelja obilježilo je u opuštenuj i ugodnoj atmosferi završetak još jedne godine uspješnog rada. Kako su u svojim govorima istaknuli predsjednik HDS-a Ante Pecotić, glavni tajnik Antun Tomislav Šaban i predsjednik Autorskopravnog odbora te dopredsjednik HDS-a Mladen Tarbuk, ta se uspješnost očituje na svim poljima rada i projektima

Društva, od kolektivnog ostvarivanja prava do umjetničkih aktivnosti i manifestacija. Također, pohvalno je i to što se sve više članova Društva uključuje u rad, posebice aktivno u borbu za svoja autorska prava. To je iznimno važno u vremenu u kojem se širi digitalno tržište, na kojem veliki globalni internetski igrači nažalost ne mare za prava autora, te u vremenu u kojem i Europska unija pokušava pronaći rješenje za kvalitetno ostvarivanje prava autora na tom tržištu. Stoga je glas samih autora u ovom trenutku izuzetno važno čuti.

To je bila i prilika za uručenje do-

sad neuručenih nagrada HDS-a za 2017. godinu.

Obrtnik i zanatlija

Samo rijetkim osobama uspijeva da se potvrde kao umjetnici na različitim područjima i tijekom profesionalnog života obuhvate različita zanimanja, pritom postižući vrhunske uspjehe u svemu čega se prihvate. Jedna od takvih rijetkih osoba u hrvatskoj je kulturi već šest desetljeća. On je skladatelj zabavne glazbe i šansone, pjevač, tekstopisac, kazališni redatelj, filmski i televizijski scenarist, libretist i prevoditelj s engleskog, njemačkog i ruskog jezika.

Mladen Tarbuk, Ante Pecotić i Antun Tomislav Šaban s troje od četvero dobitnika Nagrade HDS-a Franjo Ksaver Kuhač: Zoranom Ščekićem, Mojcom Piškor i Joškom Čaletom

Ivici Krajaču nagradu HDS-a za životno djelo uručio je predsjednik Društva Ante Pecotić

On je Ivica Krajač, a Hrvatsko društvo skladatelja dodijelilo mu je Nagradu Milivoj Kórbler za životno djelo. Prilikom zahvale Ivica Krajač je istaknuo da je u 60 godina svojega rada napisao više od 7500 tekstova prema narudžbama kolega autora, s ciljem zadovoljenja naručitelja i osvajanja srca najšire publike, dok je drugo poluvrijeme života posvetio isključivo glazbenoj sceni i

narudžbama drugih. Osim kad bih na sebe preuzeo obje autorske uloge. Tu su znale nastati i neke istine», kazao je.

Nagrada Franjo Ksaver Kuhač dodijeljena je projektu *Harmonija disonance: Tragom tradicijskih pjevanja* koji je nastao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu u suradnji dr. sc. Joška Čalete, dr. sc. Mojce Piškor, Saše Nestorovića i Zo-

rana Ščekića. Projekt je nizom radio-nica i koncerata pobudio i izrazito razvio zanimanje studenata za tradicijsku glazbu, kao i za sva proširenja koja su uslijedila, a koja uključuju etnografsko i umjetničko istraživanje, poosobljeno izgrađivanje glazbene interpretacije te razmicanje granica među ustaljenim žanrovima.

Popularnost na webu

Nagrada Adalbert Marković dodijeljena je Vanji Lisjaku za web-kanal *HDS Recording + Score*. U suvremenom svijetu postoje bezbrojni tematski kanali specijalizirani za sve vrste kulturnih i zabavnih sadržaja, pa i oni posvećeni suvremenoj umjetničkoj glazbi. Od proljeća 2017. postoji takav kanal; *HDS Recording + Score* inicirao je i uređuje član

HDS-a, trombonist i skladatelj Vanja Lisjak. Iako isprva doživljen kao eksperiment, HDS-ov kanal, na kojem je moguće slušati snimke djela hrvatskih autora — članova Društva, uz istovremeno praćenje njihovih partitura, vrlo brzo je zaživio i postao popularan i među članovima i među publikom u zemlji i inozemstvu.

Uz najljepše želje za predstojeće blagdane i novu 2019. godinu, družene mnogobrojnih okupljenih članova Društva nastavljeno je neformalno, uz prigodni domjenak.

Nagrada Adalbert Marković dodijeljena je Vanji Lisjaku za web-kanal HDS Recording + Score

Novi redoviti članovi HDS-a u 2018. godini

U 2018. Hrvatsko društvo skladatelja bogatije je za osam redovitih članova. Iz svijeta autorske glazbe stvorene na temeljima tradicijske baštine, napose slavonske tamburaške provenijencije, pridružio nam se Šima Jovanovac. U sekciju zabavne (popularne) glazbe primljeni su legendarni hrvatsko-američki skladatelj i mirovni aktivist s adresom u New Yorku, Nenad Bach, te autor Aleksandar Ljiljak koji je glazbom za TV i film, grupama Yammatt i Headoneast te karijerom pjevačice Natalie Dizdar već dugo prisutan na našoj sceni. Zanimljivo je zanimanje za članstvo među redovima istaknutih mladih jazz autora s međunarodnom karijerom, od kojih je četvero uistinu reprezentativnih umjetnika od ove godine postalo našim novim članovima: Lela Kaplowitz, Miron Hauser, Lana Janjanin i Dina Rizvić. U sekciji muzikologa i glazbenih pisaca, u Društvo je u članjena mlada splitska glazbena kritičarka i muzikologinja Karmen Širović. Želimo im svima dobrodošlicu u naše Društvo. (HDS)

Lana Janjanin i Dina Rizvić upravo su kao autorice i pjevačice snimile zajednički album s Jazz orkestrom HRT-a

Giuliano Đanić & Diktatori činili su glavninu službenog dijela popratnog glazbenog programa

HDS ZAMP ove je godine partner i pokrovitelj Adventa u Vukovaru (1. – 24. prosinca 2018. na Trgu Republike Hrvatske)

Za advent pun ljubavi

Na ovogodišnjoj božićnoj zabavi službe ZAMP, održanoj 14. prosinca u zagrebačkom restoranu // *Secondo*, igrala se »humanitarna košarka«

Piše: Aleksandra Marković

Najljepše želje zaželjeli su si diskograf Branko Komljenović (Menart), publisher Tomo in der Mühlen (IDM Music) i skladatelj Antun Tomislav Šaban (HDS)

Služba ZAMP Hrvatskog društva skladatelja ove je godine partner i pokrovitelj *Adventa u Vukovaru* koji se od 1. do 24. prosinca 2018. održavao na Trgu Republike Hrvatske. Manifestacijom »adventpuniljubavi« želi se Vukovarce ispuniti nadom i veseljem. Djeca i mladi, ali i poznati glazbenici iz cijele zemlje ovih tjedana dolaze u Vukovar, održavaju glazbene nastupe i kreativne radionice. Manifestacija ima i humanitarnu notu pa su se u sklopu *Adventa* na kreativnim radionicama izrađivali ukrasi za

24 božićna drvca koja su na Badnjak uručena obiteljima slabijeg imovinskog stanja s troje i više djece.

Skladatelji sportaši

Baš tim obiteljima HDS ZAMP odlučio je blagdane učiniti ljepšima; na ovogodišnjoj božićnoj zabavi službe ZAMP, održanoj u Zagrebu, uzvanici (djelatnici i poslovni partneri službe te brojni autori) igrali su »humanitarnu košarku«. Za svaki pogodak u koš HDS ZAMP je iz troškova svojega poslovanja osigurao 50 kuna. Uzvanici su se pokazali odličnim sportašima, a posebno su se dobro zabavili poznati autori i glazbenici: Ante Pecotić, Antun Tomislav Šaban, Jurica Pađen, Giuliano, Huse-

Zamjenik glavnog tajnika HDS-a, skladatelj Darko Bakić

Koš je za Vukovarca došao »zakucati« i splitski autor Nenad Ninčević

Rocker Jurica Pađen u sportskom izdanju

Predsjednik HDS-a Ante Pecotić

Vječni punk–rocker Davor Gobac dao je svoj prilog u jam sessionu

Glavni tajnik HDS-a Antun Tomislav Šaban

Kreativna direktorica Croatia Recordsa Nikolina Mazalin

in Hasanefendić Hus, Davor Gobac, Nenad Ninčević, Denis Dumančić, Miroslav Drljača Rus, Darko Bakić, Antonija Šola, Ivan Huljić, Faruk Buljubašić Fayó, Andrej Babić, Fedor Boić, Igor Ivanović, Srđan Sekulović Skansi, Lidi-ja Bačić i mnogi drugi. U pravom sport-ko–glazbenom duhu ubačeno je čak

240 koševa pa je prikupljeno 12.000 kuna. Svaka od 24 vukovarske mnogočlane obitelji na Badnjak je pod bor dobila 500 kuna. Autori i glazbenici, ali i ostali uzvanici, u dobrom su raspolo-ženju potvrdili da je radost veća kad se dijeli s drugima.

»Glazba čini važan dio života, a božić- nim i novogodišnjim blagdanima daje posebnu čar. Drago nam je da kao partneri sudjelujemo u glazbenim do- gađanjima ovogodišnjeg Adventa u Vukovaru. Vjerujemo da upravo glaz- ba obogaćuje ideju vodilju te manife- stacije i donosi veselje, nadu i životnu

radost u grad kojemu to doista treba. Nadamo se da će i iznos prikupljen na- šom humanitarnom košarkom uljepša- ti ove dane obiteljima u Vukovaru, uz najljepše blagdanske želje cijelom gra- du i svim njegovim građanima«, rekao je Nenad Marčec, glavni direktor HDS ZAMP-a.

U Dvorani Gorgona MSU-a održana 6. Međunarodna autorska kreativna konferencija (22. – 23. studenoga 2018.)

Poruke kreativaca s MAKK-a čula je cijela Europa

Zvijezda ovogodišnje konferencije bio je autor i glazbeni producent Guy Chambers, ali i brojni domaći talentirani kreativci

Josipa Lisac u programu *Dnevnik jedne dive* odgovarala je na pitanja frontmena TBF-a, Saše Antića

IZVAN FOKUSA

Zvijezde ovogodišnjeg MAKK-a: predsjednik HDS-a Ante Pecoti, ministrica kulture RH Nina Obuljen Koržinek i poseban gost, engleski skladatelj Guy Chambers

Piše: Josip Radić

Šesta, dosad najposjećenija, Međunarodna autorska kreativna konferencija (MAKK) svečano je otvorena u zagrebačkom Muzeju suvremene umjetnosti 22. stu-

denoga. U organizaciji stručne službe ZAMP Hrvatskog društva skladatelja i Hrvatskog društva za autorsko pravo, konferencija je i ove godine predstavila najzanimljivije iz kulturne i kreativne industrije (hrvatske i međunarodne).

Britanci kao partneri

Okupljene su pozdravili predstavnici organizatora: Ante Pecoti, pred-

sjednik Hrvatskog društva skladatelja, i Igor Gliha, dekan Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Dupkom ispunjenoj dvorani obratili su se i Gordana Deranja, predsjednica Hrvatske udruge poslodavaca, Tajana Tomić, voditeljica službe za autorsko pravo DZIV-a, te Peter Clements, zamjenik britanskog veleposlanika u Hrvatskoj.

Partner ovogodišnjeg MAKK-a bilo je Britansko veleposlanstvo u Zagrebu, a već na otvorenju dobili smo zanimljiv uvid u kulturnu i gospodarsku snagu i važnost britanske glazbe u obraćanju lana Mossa, direktora javnih poslova *British Phonographic Industry*. Moss je istaknuo digitalni *streaming* na kojem danas počiva glazbena industrija, ali i upozorio na tzv. *value gap*, odnosno razliku između onog koliko platforme poput YouTubea zarađuju na kreativnom sadržaju i iznosa koji isplaćuju autorima tih sadržaja.

Mossovo izlaganje poslužilo je kao sjajan uvod u panel-diskusiju o učincima nove EU *Direktive o autorskom pravu* na kojoj su, uz moderiranje Nenada Marčeca, glavnog direktora HDS ZAMP-a, sudjelovali Romana Matanovac Vučko-

vić s Pravnog fakulteta u Zagrebu, Marko Rakar, urednik bloga *mrak.org*, Nikša Bratoš (Hrvatska glazbena unija) i Branko Komljenović (Hrvatska diskografska udruga). U živoj i artikuliranoj raspravi sudionici su upozorili na različite segmente *Direktive*, njezine pozitivne učinke na budućnost kreativaca te oprez potreban pri njezinoj implementaciji u zakonodavstva zemalja članica EU-a.

Glavna zvijezda

Glavna zvijezda ovogodišnjeg MAKK-a bio je Guy Chambers, autor i glazbeni producent, zaslužan za mnogobrojne hitove Robbieja Williamsa, ali i brojnih drugih svjetskih zvijezda. U inspirativnom razgovoru s Milanom Majerovićem-Stilinovićem otkrio je mehanizme pop-glazbe i krivudav put svoje glazbene karijere, ponudivši na kraju nekoliko savjeta svojim (mlađim) kolegama u publici. »Sve pohvale organizatorima, MAKK me inspirirao da se aktivnije uključim u borbu za prava autora i kontaktiram s nekim svojim prijateljima koji odlučuju o sudbini kreativaca u Europskom parlamentu«, izjavio je Chambers nakon svojega gostovanja. Posebno

mu se svidjela glazbena izvedba Nikole Marjanovića koji je s pratećim bendom izveo nekoliko najvećih hitova Chambersa i Williama. Chambers je njihov nastup snimao vlastitim mobitelom, a snimku će, kaže, pokazati Robbieju i ostatku benda.

Svoj posjet MAKK-u ponovila je i ministrica kulture te izaslanica predsjednika Vlade RH, Nina Obuljen Koržinek, predstavivši dosadašnje aktivnosti Ministarstva i Vlade u razvoju kulturne i kreativne industrije Hrvatske. Za iduću godinu najavila je planove koji bi trebali poboljšati status umjetnika, osobito mladih — u završnoj fazi izrada nacrt zakona o umjetnicima i umjetničkoj djelatnosti, a očekuje se uvođenje još jednog niza mjera potpore za samo-

stalne umjetnike. »Želimo stvoriti okvir koji će biti jednostavniji i poticajniji, koji će posebno prepoznati mlade autore koji danas izlaze na drugačije tržište rada«, zaključila je ministrica.

Divin dnevnik

Posebno je zanimljiv bio razgovor *Dnevnik jedne karijere* koji je s glazbenom divom Josipom Lisac vodio Saša Antić (TBF). U jednosatnom razgovoru upoznali smo umjetnička lica Josipe Lisac, a publiku su oduševile njezine živopisne priče o nastanku nekih od njezinih najvećih hitova i albuma. Razgovoru o karijeri dugog pola stoljeća pridonijela je Lucija Čušćić Luce koja je, uz akustičnu pratnju, izvela pjesmu *Da li sam ti ikad rekla da te volim* autora Karla Metikoša i Alke Vuice.

Panel-diskusija *Pjesme kao ogledalo vremena* ugostila je Zrinka Tutića, Hrvoja Horvata i Nikšu Bratoša. Pod moderatorskim vodstvom Gorana Milića, taj je iskusan sastav razgovarao o protekla tri desetljeća popularne glazbe na ovim prostorima i o stihovima u kojima su nerijetko reflektirali različite društvene, političke i kulturne trenutke Hrvatske.

Prvi dan MAKK-a zaključila je rasprava o *gaming* i glazbenoj industriji Hrvatske te njezinim potencijalima za globalno tržište. Uz moderatora Luku Tralića Shota (Elemental), sudjelovali su uspješni kreativci iz IT i *gaming* industrije: Ratko Filipović, Andrej Kovačević i Damjan Mravunac te Frane Šesnić, direktor Zagrebačkog inovacijskog centra ZICER. Predstavivši svoja iskustva na uspješnim *gaming*

projektima, poput *SCUM-a* i *Serious Sama*, zaključili su da je pred tim sektorom svijetla budućnost, pogotovo izvan granica Hrvatske.

Poruke s govornice

Drugi dan MAKK-a, 23. studenoga, u organizaciji Hrvatskoga društva za autorsko pravo, bio je rezerviran za panel-diskusije i predavanja s područja autorskog prava te aktualnih trendova u digitalnoj sferi intelektualnog vlasništva.

»Gostovanje velikog autorskog imena poput Guya Chambersa, ali i raskoš domaćeg talenta predstavljenog na konferenciji, smjestili su MAKK na europsku kartu kao važno mjesto susreta kulturne i kreativne industrije. Upravo s naše konferencije pokrenute su neke inicijative za poboljšanje položaja kreativaca na digitalnom tržištu. Drago nam je da su poruke poslone s govornice MAKK-a došle do onih koji odlučuju o budućnosti kreativaca, a to su hrvatski europarlamentarci u Bruxellesu«, zaključio je Milan Majerović-Stilnović, urednik konferencije, najavivši 7. MAKK u studenome 2019. godine.

Panel-diskusija o učincima nove *EU Direktive o autorskom pravu* na kojoj su, uz moderiranje Nenada Marčeca, glavnog direktora HDS ZAMP-a, sudjelovali Romana Matanovac Vučković s Pravnog fakulteta u Zagrebu, Marko Rakar, urednik bloga mrak.org, Nikša Bratoš (Hrvatska glazbena unija) i Branko Komljenović (Hrvatska diskografska udruga)

MAKK me inspirirao za borbu za prava autora!

Iako iza sebe ima milijunske hitove, brojne svjetske turneje i poštovanje nekih od svojih najpoznatijih kolega, Guy Chambers je poprilično jednostavan i skroman čovjek koji se lako uklopio u zagrebačku svakodnevnicu

**Razgovarali: Josip Radić
i Milan Majerović-Stilinović**

»Mogu vam odmah reći kakav naslov ne želim: Čovjek iza Robbieja Williamsa. Ja nisam čovjek iza njega, on je potpuno samostalan i uspješan tip, a ja sam čovjek iza Guya Chambersa«, odmah nas je na početku, blago ali odlučno, upozorio Guy Chambers, autor, glazbeni producent i, mora se reći, čovjek iza Robbieja Williamsa.

Bar, naravno, ako se nalazite među publikom na Williamsovu koncertu — Guy je doslovno iza, u sjeni, skriven za klavijaturama u ulozi »glazbenog direktora« pratećeg benda te velike svjetske zvijezde. Riječ je i o autoru te glazbenom producentu zaslužnom za najveće hitove Robbiejeve karijere: *Angels*, *Feel*, *Rock DJ*, *Millenium*, *Let love be your energy*, *Kids* i niz drugih. Popis njegovih suradnika uključuje imena poput Kylie Minogue, Tine Turner, Toma Jonesa i Marka Ronsona, a tijekom boravka u

Zagrebu s posebnim je ponosom ispričao priču o tome kad je, radeći na verziji humanitarnog singla *He ain't heavy (he's my brother)*, otpjevao solo koji je potom Paul McCartney snimio na gitari, baš prema Chambersovim uputama. »To ću pričati unucima jednoga dana«, s osmijehom kaže Chambers.

Razlog njegova posjeta Zagrebu je šesta Međunarodna autorska kreativna konferencija (MAKK), u organizaciji stručne službe ZAMP Hrvatskog društva skladatelja. Chambers je *headliner* ovogodišnje konferencije na kojoj je u jednosatnom razgovoru s Milanom Majerovićem-Stilinovićem predstavio svoje glazbeno putovanje te brojne oluje koje su ga pratile do sigurne luke u kojoj je danas. Njihov razgovor privukao je veliku pozornost publike MAKK-a koja je u duploj punoj dvorani slušala Chambersove priče (»Tijekom gaže u jednom londonskom pabu svirao sam na klaviru *Life on Mars* Davida Bowieja kad kroz vrata uđe, glavom i bradom,

David Bowie...«) i upijala brojne savjete iz glazbenog biznisa.

Majčin savjet

Njegov život osrednje uspješnog glazbenika i bivšeg člana benda Lemon Trees promijenio se onoga trenutka kad je Robbie Williams, tada »friško razveden« od *boy banda* Take That, dobio popis od desetak potencijalnih suradnika za svoj prvi samostalni album. »Svi ostali na toj listi imali su moćne reference i suradnje s velikim imenima, a uz moje ime pisalo je samo Lemon Trees. Imao sam sreće što je njegova majka voljela taj bend pa ga je to ponukalo da odabere mene«, ispričao je Chambers i opisao svoj prvi susret s Williamsom: »Imao sam dogovoren sastanak s njim, no prije toga, brat i ja smo iznosili neke stvari iz sobe. Dok smo se mučili s prenošenjem stola, naišao je Robbie i pomogao nam s teretom. To

je bio dobar početak naše buduće suradnje!«

I to kakve suradnje!

Kreativni suživot počeli su pjesmom *South of the border* s prvoga Robbiejeva albuma, no njihov sljedeći sastanak promijenio je živote obojici. »Druga pjesma koju smo zajedno napisali je *Angels*. Nastala je u pola sata i gotovo se nije ni dogodila jer sam taj dan htio otkazati zbog upale sinusa. Nazvao sam majku i usput joj rekao da planiram otići doktoru, no ona mi je rekla da ima neki osjećaj da bih se taj dan ipak trebao sastati s Robbiejem. Čak i danas, toliko godina poslije, često se rasplačem na koncertu dok sviramo tu pjesmu.«

Glazbeni oportunist

Nakon albuma prvijenca, niza velikih hitova i uspješne svjetske turneje, počeli su rad na drugom albumu na ko-

»Ne dosaduj, nego prijedji na refren«, općeprihvaćeno je pravilo u današnjoj pop-glazbi prema mišljenju Guya Chambersa

Chambersa je oduševio makkovski nastup Nikole Marjanovića koji je sa svojim triom (što ga uz njega još čine bubnjar Filip Borovec i basist Karlo Kurtalj) izveo medley njegovih pjesama

jem mu je dobro došlo iskustvo iz mladosti: »Izbjegli smo uobičajenu zamku drugog albuma. Umjesto da drastično mijenjamo smjer, samo smo nastavili putanjom kojom smo išli. Svaku stanku koristili smo za pisanje novih pjesama, u hotelskim sobama, autobusima, svlačionicama. Na kraju smo skupili bogat fond za odabir pjesama na drugom albumu.«

»Može se reći da sam glazbeni oportunist, ugrabit ću svaku temu o kojoj mogu napisati pjesmu. Tako je nastala i pjesma *Millenium*, budući da smo u to vrijeme čekali novu 2001. i nitko se nije sjetio napisati pjesmu s tim naslovom. Slična priča je i s nedavnom *Party like a Russian*«, opisuje Guy, upozoravajući kolege kako je važno iskoristiti svaki posjet glazbene muze:

»Danas to izgleda tako da sjednem za klavir i počnem improvizirati. Prije ili poslije naiđe neka ideja koja mi se sviđa, snimim je na mobitel i stavim napomenu npr. RW ako mislim da bi, primjerice, bila dobra za Robbieja. Često je to i usred noći, na oduševljenje moje supruge.«

Recept za hit, kaže, ne postoji, ali postoje neka pravila općeprihvaćena u današnjoj pop-glazbi: »*Don't bore us, get to the chorus!* Ne dosađuj, nego prijedi na refren! To je kliše, ali je istina. Ako vam do refrena treba više od 40 sekundi, onda ste u problemu jer gubite slušatelja. Naslovi pjesama trebaju imati identitet, poput novinskih naslova. Nadalje, ako je pjesma prebrza, bit će vam prilično neugodno slušati je. S druge strane, ako je prespora, nitko se neće pokrenuti. Kad je riječ o tempu, Amerikanci su u tome bolji od nas Engleza.«

Jarke boje

Refrene uspoređuje s ulogom reflektora na koncertima: »Da, oni bi trebali biti prilično očita stvar. Publika treba znati kad počinje refren i to treba biti jasno naglašeno. Svoje refrene bojim jarkim bojama, oni će vam, bez sumnje, dati do znanja da su tu!«

Na dan svojega gostovanja na MAK-u pojavio se nešto ranije u dvorani i odslušao panel-diskusiju o novoj EU Di-

rektivi o autorskim pravima: »Vaša konferencija me inspirirala da se aktivnije uključim u priču o autorskim pravima i zaradi autora na internetu. Vidim da kao organizatori i kao Hrvatsko društvo skladatelja zaista snažno zastupate interese svojih članova. Priznajem da do sad nisam pridavao previše pozornosti svojim specifikacijama iznosa od YouTubea i Spotifyja, no sada ću se svakako ozbiljnije pozabaviti time. Štoviše, moj prijatelj je jedan od europarlamentaraca u Bruxellesu i planiram ga detaljnije informirati o potrebama autora na digitalnom tržištu.«

Za svoje mlađe kolege, glazbenike i autore, ima važan savjet: »Vaše pjesme su vaše vlasništvo, vaša nekretnina. U svoju kuću sigurno nećete pustiti neznanca, niti ćete je prodati u pola cijene. Budite svjesni koliko vrijedite i držite se toga! Također, ne trebate se libiti povesti odvjetnika sa sobom na sastanak s *publisherima* ili izdavačkim kućama — oni će vam pojasniti ona sitna slova na kraju ugovora koja često mogu biti presudna za karijeru!«

Iz Zagreba je otišao prepun dojmova i

Don't bore us, get to the chorus! Ne dosađuj, nego prijedi na refren! To je kliše, ali je istina. Ako vam do refrena treba više od 40 sekundi, onda ste u problemu jer gubite slušatelja.

punih ruku suvenira, među kojima je i personalizirani kovčeg za njegov *Fender Telecaster*, ručni rad hrvatske tvrtke *Accord Case*. Posebno ga se dojmio i makkovski nastup Nikole Marjanovića koji je s pratećim bendom izveo medley Chambersovih pjesama: »Sjajna svirka! Snimio sam cijeli njihov nastup mobitelom i planiram ga pokazati Robbieju i ostatku benda.«

Obljetnički autorski koncert akademika Frane Paraća u povodu 70. rođendana, 19. listopada 2018. u atriju Muzeja Mimara

Predvodnik sklada nasuprot buci

Još je davno dr. sc. Eva Sedak napisala da je »Frano Parać uspio pronaći svoje prepoznatljivo mjesto zahvaljujući nepogrešivom glazbeničkom instinktu, vještom rukopisu i jasno iskazanom uvjerenju da umjetnik mora dići svoj glas, jer je buka oko njega postala prevelika«.

Piše: Jagoda Martinčević

Skladatelj i pedagog, akademik Frano Parać navršio je 18. svibnja 70 godina. Gledajući ga 19. listopada u atriju Muzeja Mimara onako mladolikog i poletnog, okruženog brojnim kolegama, glazbenicima i publikom koja voli njegovu glazbu, teško mi je bilo povjerovati u taj okrugli broj. Kao da ga poznajem oduvijek, najprije iz rokerskih pa studentskih dana, poslije s raznih službenih skupova, žirija i sastanaka, a danas uglavnom u susretima na »placu« ili u »Tkalči«.

Voli šalu

Nije se uopće promijenio, ni fizički, ni u

uvijek vedrom tonu razgovora koji voli šalu, a na nju okreće i ozbiljne teme, ali nije se promijenila ni Franina glazba. Oni koji ga prate od početka skladateljskog puta to dobro znaju, oni drugi mogli su naslutiti taj put na autorskom koncertu u Mimari, koji su mu priredili Hrvatsko društvo skladatelja i Cantus d.o.o.

Frano Parać diplomirao je kompoziciju kod prof. Stanka Horvata na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, usavršavao se u *Studio di fonologia musicale della RAI* u Milanu, dva puta bio je dekan Muzičke akademije, zaslužan za izgradnju nove zgrade, danas je u zvanju redovitog profesora, od 2008. redoviti je član, a od 2011. i tajnik Razreda za glazbenu umjetnost i muzikologiju HAZU-a.

Sreten Krstić pokazuje na skladatelja u publici nakon izvedbe Paraćeva *Koncerta za violinu i orkestar*

Neću pogriješiti ako ustvrdim da je Paraćeva glazba među najomiljenijom nastalom iz pera naših suvremenih autora, a svakako publici najbliža od skladatelja njegove generacije. Točno kako je dr. sc. Eva Sedak zapisala: »Frano Parać uspio [je] pronaći svoje prepoznatljivo mjesto zahvaljujući nepogrešivom glazbeničkom instinktu, vještom rukopisu i jasno iskazanom uvjerenju da umjetnik mora dići svoj glas, jer je buka oko njega postala prevelika.« Unatoč toj »buci«, Frano Parać počinje sedamdesetih godina prošloga stoljeća uglađenim naslovima skladbi, poput *Chaconne za gudače* (1971.). Do danas je nanizao opus u kojem su zastupljena orkestralna, koncertantna, glasovirska, vokalna i vokalno-instrumentalna te scenska djela u njemu svojstvenom autorskom izrazu, s blagim osvrtanjem na idiome prošlosti, sa sigurnošću u (njegovu) sadašnjost i, čini mi se, s malo mara za raštrkanu budućnost glazbe. Poznavajući barem dvije trećine toga opusa, najveća je kvaliteta Paraćeva glazbotvorstva čini mi se, osim obligatnog talenta i naobrazbe, njegova postojana sigurnost u ono što radi, vjera u samoga sebe, a možda i onaj mediteranski *dišpet* koji mu nije dao da krene nekim drugim, »modernijim« putovima.

O sebi, a još manje o svojim skladba-

ma, nikad nije volio previše govoriti. Smatrao je da to mora glazba sama, što je i učinila na obljetničkom koncertu, podsjećajući nas fragmentarno na neke skladbe iz davnih dana, koje su itekako zaživjele i preživjele do danas, ali i na glazbu novijeg datuma koja je svoj izvor samo potvrdila. Prisjetili smo se sjajne *Muzike za gudače i čembalo* (1983.) koja se nastavila na *Muziku i gudače* (1980.) i uokvirila Paraćevu trajnu fascinaciju gudačim instrumentima kojima je, među ostalima, dodao i *Koncert za violinu i gudače* (1986.) i *Koncert za violinu, violu i gudače* (2008.). Ta poljetnom energijom nošena glazba prepoznatljivih motiva, obojena neskrivenom sklonošću prema baroknom obliku, danas je među kanonskim ostvarenjima suvremene hrvatske glazbe, a vole je slušati i poklonici klasike i oni koji to nisu. U tome dijelu programa izvrsni su tumači bili Zagrebački solisti, čembalist Pavao Mašić, violinist Sreten Krstić i violist Hrvoje Philips.

Osim gudača, još je jedna autorska Paraćeva ljubav doprla do slušateljstva. Ona koju oduvijek pokazuje prema vokalu, u zborovima i komornim ostvarenjima, ali i u operi. Koncert je i počeo simbolički smirenošću a *cappella* zbora *Dona nobis pacem* (1993.), a završio ekspresivnim ulomkom iz nagrađivane opere *Judita*, prema Marku Maruliću (2000.), među koje se utkala i jedna hrvatska zbarska praižvedba i

jedna skladba memorijskog, obiteljskog obilježja. Zbor a *cappella Ruke* na tekst Đure Sudete nastao je 2017. godine na narudžbu festivala Tenso, Europske mreže profesionalnih komornih zborova, u povodu obilježavanja stote obljetnice završetka Prvog svjetskog rata, a praisveo ga je Zbor Slovenske filharmonije pod vodstvom Martine Batič u bazilici Kraljice Svetogorske iste godine. Narudžba je tražila pjesničko djelo suvremenika rata, a Sudetin tekst slutnje vlastitoga kraja u ozračju ratnih strahota dobio je u Paraćevu emocionalnom mozaiku uvjerljivost tragičnih događanja.

Dvojica dirigenata

Posve drukčijem vokalnom izričaju posvetio se međutim u *Tri pjesme za glas i komorni ansambl Memorie* (2011.) iz očeva pjesničkoga opusa, također skladatelja Ive Paraća. Intimistički »štih« pjesme *Mjestašca uz more*, *Vinograd* i *Slavujev pjev* ne zahvaljuju samo obiteljskoj memoriji, nego i vrlo osjećajnoj dihotomiji glasa i glazbala u profinjenoj koloritu i apartnoj instrumentaciji. Interpreti toga dijela rasporeda bili su izražajan sopran Kristine Kolar (uz sudjelovanje tenora Siniše Galovića u *Juditi*), Zbor Hrvatske radiotelevizije u a *cappella* skladbama, kao i u izvedbi opernog ulomka pod ravnanjem Tomislava Fačinija, te udruženi Zagrebački solisti i Cantus Ansambl, kojima

Nije se uopće promijenio, ni fizički, ni u onom za njega uvijek tipičnom vedrom tonu razgovora, a nije se promijenila ni njegova glazba

CANTUS

Zamišljeni skladatelji: Zlatko Tanodi i Frano Parać

je u izvedbi *Memorie* ravnao Berislav Šipuš.

Obljetnički koncert morao je biti restriktivan u odabiru, no upravo je u Paraćevu opusu ostalo još mnogo skladbi koje bi vrijedilo ponovno čuti, ali i vidjeti. Prije svih cjelovitu *Juditu* u zagrebačkom HNK-u i na istome mjestu suvremeni balet *Carmina Krlježiana* iz 1985. godine.

Paraćev autorski koncert u foyeru Muzeja Mimara snimila je i Hrvatska radiotelevizija

Prvi čovjek Akademije za umjetnost

Kao potpredsjednik te ugledne ustanove, od 1. siječnja preuzeo je mandat na četiri godine

Razgovarala: Jagoda Martinčević

Akademik Frano Parać od 1. siječnja 2019. preuzima novu dužnost u Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti. Dosadašnji tajnik Razreda za glazbenu umjetnost i muzikologiju imenovan je potpredsjednikom za umjetnost te ugledne ustanove na mandat od četiri godine. S akademikom koji je redoviti član HAZU-a od 2008. godine, razgovaram o djelokrugu Razreda u kojem članstvo čini pet skladatelja i četiri muzikologa.

Kriterij za članstvo

Čestitam na izboru i odmah postavljam pitanje koje, vjerujem, nije samo moje: zašto u glazbenom Razredu nema umjetnika reproduktivaca, dakako onih najvažnijih?

Određba o redovitim članovima HAZU-a, pa tako i članovima skladateljima i muzikolozima, proizlazi iz Zakona o HAZU-u i Statuta HAZU-a i to je pitanje koncepcije i zakona. U svijetu postoje razni oblici u sličnim ustanovama; negdje je zastupljena samo znanost bez umjetnosti, a negdje su članovi i umjetnici — izvođači. Koncepcija HAZU-a koji regulira aktualni Zakon o HAZU-u, pa tako i Statut HAZU-a, ide za pisanim tragom u znanosti i umjetnosti svojih članova, dakle u našem slučaju za partituru kod skladatelja i znanstvenim radom kod muzikologa, s tim da smatramo da su upravo umjetnici ona spona koja obogaćuje ukupno djelovanje Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Time, dakako, ne isključujemo da zakonodavac jednoga dana proširi područja budućih akademika i na umjetnike izvođače; u našem su članstvu upravo iz tih redova i dva dopisna člana, no o punopravnom članstvu umjetnika reproduktivaca i kriterijima za tu kategoriju zasad nismo raspravljali, kao ni kolege u Razredu

za književnost o dramskim umjetnicima ili kolege u Razredu za likovne umjetnosti. Međutim, eventualne promjene ustrojstva HAZU-a i njezinih razreda novoizabrano vodstvo želi pokrenuti, želi proširiti vrste struka ne samo na području umjetnosti nego i na području znanosti. Mnoga područja nisu zastupljena u dosadašnjem Zakonu i Statutu i to želimo modernizirati i unaprijediti u skladu sa sadašnjim trenutkom razvoja znanosti i umjetnosti. Naravno, otvorit ćemo široku raspravu po razredima, u cilju pronalaženja optimalnog rješenja.

Razred za glazbu

Kako ocjenjujete dosadašnje djelovanje Razreda, u svojem ukupno osmogodišnjem mandatu tajnika?

U mandatu predsjednika akademika Zvonka Kusića, s kojim smo izvršno surađivali, Razred je dao znatan doprinos otvaranju Akademije javnosti. Simbolički je to počelo spuštanjem našeg klavira s prvog kata u atrij palače HAZU-a, što je otvorilo velike mogućnosti organizacije ozbiljnih glazbenih sadržaja, čija je izvrsnost uvijek bila na prvome mjestu. A tu je i violina *Guarneri King* u vlasništvu HAZU-a koja je prosvirala više nego ikad. Ove godine, 23. prosinca, osmi put organiziramo Božićni koncert HAZU-a uz izravni televizijski prijenos; nastupit će *a cappella* Komorni zbor Slovenske filharmonije. On će se pridružiti popisu uglednih umjetnika i ansambala koji su dosad nastupali, među ostalima bili su to Zagrebački solisti, Zbor HRT-a, ansambl Antiphonus, Hrvatski barokni orkestar, Cantus Ansambl, Monika Leskova, Martina Filjak, Kajana Pačko, Dubravka Šeparović Mušović i drugi.

Osim organizacije koncerata, prisutni smo i u muzikološkom izdavaštvu s dva časopisa (*Arti Musices* i *International Review of the Aesthetics and Sociology of Music*) i izdavanjem partitura naših članova. I vrlo smo ponosni na odluku da prihod

od najma notnoga materijala ubiru nasljednici autora kao kompenzaciju za autorska izdavačka prava.

Ima li HAZU, točnije vaš Razred, doticaj s mladima?

Ima, na Dane otvorenih vrata dolazi sve više mladih koje zanima što se sve kod nas događa, a s mladima smo posebno u kontaktu preko Nagrade Hrvatske glazbene mladeži *Ivo Vuljević* čiji smo domaćini. Raduju nas daroviti glazbenici, pa je prošlogodišnji laureat, violinist Luka Ljubas, 8. prosinca ove godine u Atriju palače HAZU-a svirao na *Kingu* uz Zagrebačke soliste. Istovremeno je proglašen novi laureat, čembalist Franjo Bilić, koji će svoj koncert održati sljedeće godine.

Apolitičan čovjek

Što očekujete na novoj funkciji potpredsjednika HAZU-a?

Iako još nismo u cijelosti formirani jer nedostaje glavni tajnik Akademije koji još nije izabran, mislim da mogu reći kako očekujem nastavak plodnog djelovanja iz prijašnjeg razdoblja. Svi smo mi novoizabrani apolitični ljudi kojima je jedina zadaća skrb za znanost i umjetnost u Hrvatskoj iz našega djelokruga, a istodobno i puna kompatibilnost s javnošću, koja pokazuje sve veću zainteresiranost za naš rad.

I na kraju, neizbježna svakodnevnica. Vodi se neugodna bitka o sudbini Hrvatskoga glazbenog zavoda. Prema jednoj odredbi njegova Statuta, HGZ bi u slučaju bilo kakve havarije, financijske ili neke druge, trebao doći pod okrilje HAZU-a. Što mislite o tome?

U ovom trenutku nemam decidirani odgovor jer nisam upućen u odredbe Statuta HGZ-a koji regulira takvu mogućnost. Mogu izjaviti da o tome ni jedno tijelo HAZU-a nije dosad raspravljalo. U slučaju moguće prodaje/najma, koje bi rezultiralo gubitkom temeljnih djelatnosti HGZ-a ili njihove prenamjene, HAZU će donijeti odgovarajuća stajališta.

Potpredsjednik HAZU-a, Frano Parać: »Osim organizacije koncerata, prisutni smo i u muzikološkom izdavaštvu.«

Tribina HDS-a *Nota mog života*, 29. studenoga 2018. u dvorani HDS-a: akademik Frano Parać

Nezaboravni dekan i autor najizvođenije novije hrvatske opere

Kao dekan, Parać je zaslužan za odabir bivšeg Ferimporta za novu zgradu Muzičke akademije, a njegov je operni prvijenac *Judita* na prvo slušanje oduševio publiku i kritiku

Piše: Jagoda Martinčević

Ne znam zašto je baš meni glavna i odgovorna povjerila sve o Frani Paraću uz njegov 70. rođendan, no bit će da je ulogu odigrala Franina i moja zajednička prošlost. Osim one gotovo generacijske (ipak sam ja malo starija), tu je i ona mladenačka rokerska, on O Hare i Zlatnih akorda, ja Šigele, i eto zgodne poveznice, od davnih susreta na Muzičkoj akademiji do zabavne svirke koja je prethodila ozbiljnim profesijama.

Vedro ozračje

I upravo je s rokerskom prošlošću današnjega akademika počela *Nota mog života*, tradicionalna tribina našega Društva, održana 29. studenoga. Ne baš brojna publika nije obeshrabrila voditelja Voju Šiljka pa je tribina protekla u vedrom ozračju s raspoloženim slavljenikom i znatiželjnim auditorijem.

Mnogi nisu znali da je Frano Parać umalo postao stroj, jer je to bio prvi izbor fakulteta mladog Splitsanina, premda je uz srednju tehničku pohađao i glazbenu školu. No nju nije završio jer mu se nije dalo vježbati klavir, ali ga je posli-

je ipak morao svladati za oštre kriterije koje je postavljao studij kompozicije. No prije toga trajala je rokerska faza, ali iskustva iz tog razdoblja nisu bila presudna za definitivni odabir studija glazbe. Ostale su mladenačke uspomene, a među njima i kupnja prvog auta koji je zaradio na jednoj ruskoj turneji!

Najmlađi dekan

A dalje je išlo kako to već biva prirodnim procesom učenja, slušanja, skladanja, oduševljenje generacijom legendarnih profesora Muzičke akademije: Stanom Horvatom, Milom Ciprom, Natkom Devčićem..., teškim klavirskim programom kod Damira Sekošana (ne kao danas kad studenti kompozicije sviraju ono što i obligatisti!), diploma, prve skladbe, sjajan prijem mladog autora podjednako kod publike i kritike, pa profesura i pozicija najmlađeg dekana u povijesti zagrebačke Muzičke akademije u dva mandata, gradnja Akademijine nove zgrade pod njegovim vodstvom i napokon izbor u Hrvatsku akademiju znanosti i umjetnosti, u kojoj je do kraja godine tajnik Razreda za glazbenu umjetnost i muzikologiju, a od 1. siječnja nastupajuće 2019. jedan od dvojice potpredsjednika.

U tako iznesenom ekspresnom životopisu moguća su se pitanja postavljala sama od sebe, no voditelj i prisut-

ni zadržali su se na nekoliko punktova: gradnja Muzičke akademije, opera *Judita* i skladateljev način stvaranja.

Nova zgrada Akademije čekala se desetljećima, bilo je pokušaja i ideja pa odustajanja, a taj vrući glazbeni kumpir napokon je dopao mladog, ali energičnog dekana. Od odabira lokacije do osiguranja sredstava i pronalaženja projekatanta kretao se put nastanka nove zgrade na koju je Parać ponosan jer, kako sam kaže, vrijedilo je boriti se i izboriti da bismo danas imali Akademiju u okruženju najvažnijih kulturnih institucija na najljepšem zagrebačkom trgu. Logično je da se razgovor o opusu zavrtio oko opere *Judita*, najopsežnijega djela u Paraćevu opusu, ali i zato što se opere kod nas ne skladaju baš svaki dan. *Judita*, prema Marku Maruliću, praižvedena je u Splitu 2000. godine. Dobila je mnoga priznanja, svidjela se publici, bila je prva naša opera objavljena na DVD-u, gostovala je u Zagrebu i nakon toga umuknula. No Tribina nije bila mjesto za lamentaciju jer tema o (ne)izvođenju naših suvremenih opera zavređuje temeljitu pozornost drugom prigodom. U ovoj je bilo zanimljivo slušati autorove reminiscencije o početnom radu s prerano preminulim Marinom Carićem, o suradnji s libretistom Tonkom Maroevićem, ali i doznati kako je već unaprijed pri pomisli na skladanje opere znao da će biti posvećena

ženskom liku po kojem će i biti nazvana.

Snažna emocija

Time je Frano na neki način »priznao« svoju privrženost operi kao obliku, i operi koju je primio i mediteranskim i obiteljskim naslijeđem. I nije isključeno da će možda napisati još jednu, unatoč notornoj činjenici da za operu treba zaista mnogo vremena, ali i volje i razumijevanja onih koji bi je trebali izvesti. »Ja sam lijen čovjek...« reći će naš slavljenik, no kad je opera u pitanju, možda... Uostalom, tko može bolje iskazati emociju od vokala, ljudskoga glasa koji je Frani Paraću vrlo blizak, kao i zvuk gudača. A emocije se ne srami, jer ona sve pokreće i bez nje, prema njegovu mišljenju, nema umjetničkog djela koje će publika prepoznati. Snažnom emocijom popratilo je i pitanje o autorskoj sudbini oca, istaknutog skladatelja i pjesnika Ive Paraća, koji je među ostalim skladao i operu *Adelova pjesma*. »Ništa nisam učinio za promociju očeve glazbe, nažalost. Danas mi je žao, no smatrao sam da njegova glazba, svojedobno izvedena i ocijenjena, ne treba moju potporu. Prevario sam se. A kad je danas slušam, osjećam se jako malenim...« rekao je na kraju družnja naš skladatelj kojem želimo još puno onako dobre glazbe kakvu je do sada skladao!

Od afrodizijačke buke do duhovnih melema

Kyrie i Domine su u dramaturgiji autorskog koncerta svojom čipkastom nepretencioznom prozirnošću vješte polifone tonske slike bili pravi melem nakon afrodizijačke buke i bijesa

Piše: Maja Stanetti

Još na Biennalu godine 1993. na stubištu *Lisinskog* praižvedena je *Musica pian e forte* za kvintet limenih puhača Dalibora Bukvića, zasigurno bolje odjekujući u odnosu na nedavnu izvedbu na autorskom koncertu u kojem i prostor igra ulogu. Stiješnjena u dvoranci Muzeja Mimara, ista *Musica pian e forte* u predanoj izvedbi Podium brass kvinteta (Žokić i Bobičanec, trube, Hrvoje Pintarić, rog, te Ivan Mučić i Martin Rabadan, tromboni) nije zvučala isto jer njezini interpreti jednostavno nisu imali prostora da bi razvili puni zvuk dionica.

Dvodijelni koncept

Kako bilo, Bukvićev autorski koncert 10. listopada 2018. u maloj dvorani Muzeja Mimara u povodu 50. rođendana bio je, uvjetno rečeno, sadržajno podijeljen na dva dijela. Prvi je bio instru-

mentalni, drugi vokalni. Dakako, u takvom prostoru morala su izostati djela koja angažiraju veliki izvodilački aparat kakvom je višestruko nagrađivani autor težio u mladim danima. Na neki način autorski koncert o pedesetom rođendanu u malom prostoru i sa skromnim posjetom postaje drukčija, komorna, ali ne i manje zanimljiva priča. Govori o mijenama stvaralačkog interesa, o imanentnoj maštovitosti i upornom nastojanju da zakorači u novo, u vremenu koje vjeruje da je već sve viđeno i zato je na svoj način prijelomno.

Od Proročanstva do Afrodizyaka

Slijedila su *Proročanstva*, u francuskom nazivu *Prophéties*, za klavir u pošteno pripremljenoj, intenzivnoj i maštovitoj izvedbi pijanistice Mije Elezović. *Proročanstva* su nadahnuta Nostradamusom, nastala na početku rata, godine 1991. Skladba s osjećajem duha vremena nastala je za autorov »domaći« instrument, a pojavljuje se u ipak strogo kontroliranoj, bogato rastvorenoj, ali

i discipliniranoj formi teme s varijacijama. Pet godina poslije, 1996., nastaje *Afrodizyak* za bas-klarinet i klavir, namijenjen jednom izvođaču—multiinstrumentalistu. Ime mu je Ratko Vojtek, čijim su umijećem sviranja bas-klarineta, ali i klavira te udaraljki, i drugi skladatelji bili očarani. Rijetki solistički instrument dopunjen je klavirom tretiranim na način udaraljke. Tu osobinu instrumenta Ratko Vojtek koristio je preko mjere. Svakako ne na način profesionalnih pijanista koji znaju instrument koristiti i na druge načine i prilagoditi ga prostoru. Od devedesetih godina mnogo se toga promijenilo pa i Vojtekova sposobnost da kontroliranje vlada klavirom; stoga naglasak skladbe na izvodilačkim mogućnostima jednog interpreta s godinama postaje krhkija.

Put prema duhovnosti

Neobično pisano ime afrodizyaka, igranje slovima i namjena izvođaču koji poznaje oba instrumenta čini ga u budućnosti isto tako krhkim zapisom. Predstavljena instrumentalna djela nastala

la su devedesetih godina, u ranom stvaralačkom dobu, s karakterističnim intenzivnim mladenačkim nabojem, stvarana u ratno doba koje nikoga nije ostavilo u zatvorenom povlaštenom stvaralačkom svijetu.

Sklonost Dalibora Bukvića istraživanju duhovnoga svijeta došla je do punog izražaja u drugom dijelu. Vokalni dio koncertne skice za portret skladatelja preuzeo je uvijek pouzdani ansambl Antiphonus u lanijskoj skladbi *Arija*, odnosno ulomcima iz njezina drugog dijela *Harmonija*. Stavci *Kyrie* i *Domine* bili su pravo smirenje nakon nesmiljene buke *Afrodizyaka*. Vokalni slog koji pokušava na maštovit i skrušen način razmotriti i osobnim načinom sabrati stoljetna iskustva pjevanja u skupinama, ponajprije ona najstarija, razvijene polifonije zlatnog doba vokalne glazbe. *Kyrie* i *Domine* su u dramaturgiji autorskog koncerta svojom čipkastom nepretencioznom prozirnošću vješte polifone tonske slike bili pravi melem nakon afrodizijačke buke i bijesa.

Između instrumentalnog i vokalnog komornog medija u omanjoj dvorani Muzeja Mimara morala su izostati djela za veliki izvodilački aparat kakvom je nagrađivani autor težio u mladosti

Multiinstrumentalist Ratko Vojtek već je dugo nadahnuće suvremenim skladateljima, pa tako i Daliboru Bukviću

Pariz mi je životno iskustvo 'od A do Z'

»Svakome bih preporučio da otputuje u jedno veliko glazbeno središte: Beč, Pariz, Berlin..., da se dogodi odmak od ustaljenog.«

Razgovarala: Karolina Rugle

»Sve je viđeno. Ići naprijed značilo bi ponavljati, a natrag ne možemo. Jesmo li na pragu samog kraja ili novoga početka, jedne potpuno nove razine kao dijela evolucijskog ciklusa u kojemu se pred nama otvaraju nove, neslućene mogućnosti? Vjerujemo u to drugo!« rekao je Dalibor Bukvić Branimiru Pofuku 2010. godine, a zahvaljujući u ovom slučaju svakako korisnom »obljetničarenju«, pruža se prilika za glazbeni presjek stvaralaštva jedne od možda najsamozatajnijih skladateljskih osobnosti u nas, čiji opus još nije potpuno došao pod muzikološko povećalo. Prostor šutnje dosad uvriježene muzikološke pozornosti skladateljskim opusima te uobičajenih kanala recepcije zauzima razmjena na području novih medija te je popunjavaju razgovori, komentari i rasprave koje vode članovi glazbene zajednice u sklopu festivala i tribina, kao i neizbježni osvrti na nagrade, priznanja, izdanja i portretne koncerte poput ovoga. Stoga se kao najzdravije rješenje i najbolja metoda za rasvjetljavanje autorske ličnosti Dalibora Bukvića činilo — zapodjenući još jedan razgovor sa skladateljem.

Improvizacija pred Josipovićem

Konkretno, što je presudilo da se vaše mladenačko, ali ozbiljno zanimanje za glazbu profilira upravo u skladateljskom pozivu?

Svirao sam Josipovićevu skladbu *Igra staklenih perli* i profesorica klavira predložila mi je da se javim prof. Josipoviću, pa sam mu otišao »prosvirati« dijelove skladbe i porazgovarati o analizi općenito. Iz sobe u kojoj smo se našli, Josipović je nakratko izašao. Ostao sam sam za klavir i kratko vrijeme improvizirajući po tipkama. Kad se vratio, čuvši moje sviranje, Josipović me upitao koji je to autor, te me ponukao da razmislim o studiju kompozicije. Nedugo zatim zajedno smo radili na mojoj pripremi za prijamni ispit. Dolazio sam jedanput tjedno na pripreme i to je bio moj put prema studiju kompozicije.

Proizišli ste iz klase Stanka Horvata,

koji je pak izdanak Stjepana Šuleka, čije je skladateljsko stablo imalo vrlo raznolike i raznorodne izdanke. Kakvu ulogu je njegova »škola« zauzela u vašem profesionalnom formiranju i kasnijem profiliranju?

Studenti profesora Šuleka bili su vrlo različite osobnosti, no ono što ih veže jest vrsna zanatska potkovanost u klasičnom smislu. Svaki je skladatelj na to nadograđivao vlastitu skladateljsku crtu. Istu bih formulaciju iskoristio za profesora Horvata i njegove studente.

Jesu li tematski naslovi i nerijetko oslanjanje na tematiku metafizičke provenijencije i duhovnosti postali neizostavan dio aure koju upisujete svojim skladbama?

Naslov je iznimno važan. U velikoj mjeri određuje i očekivanja slušatelja. U naslovu se jezično okrećem boji jezika. Odabirom francuske verzije naslova kod *Propheties* aludiram na Nostradamusa, jer je bio Francuz. *Pian e forte* aludira na venecijansku školu. *Afro-dizzyak* kombinira afrički ritmički element i *dizzy* kao karakternu oznaku, nudi aluzije i na jazz i na scensku glazbu. Nakon toga dolazimo na niz kontrastnog bloka: *Arija*, *Kyrie* i *Domine*. U njima postoji svojevrsna potraga za mističnošću, dubinom, prostornošću, pa možda i svojevrsna potraga za vječnošću u zvuku. Mislim da je upravo tu ansambl Antiphonus izvrstan. Izrazito im leži »putovanje« od Leoninusa i Perotinusa do suvremene glazbe, što je uglavnom upisano i u moju glazbu. Volio bih da se to ne shvati doslovno, napadno, nego kao nešto što je utkano u djelo i pridonosi karakteru.

Izvođači se podcjenjuju

Tko je idealan interpret vaše glazbe? Što vam je važno uočiti u pristupu pri radu dirigenta, solista...? Mislite li na glazbenike pri skladanju? Ili glazbene ideje imaju primat, a poslije se bavite pitanjem izvedbe?

Tu nema pravila, može biti i jedno i drugo. Može me inspirirati zvuk nekog ansambla, a može biti da me sam izvođački sastav, koji tada ne moram ni poznavati, inspirira. Polazišna točka bit će

mi uvijek zvukovni spektar i mogućnosti, moć sastava. U pisanju za orkestar, moj dragi prof. Horvat znao bi reći: »Kad pišeš za veliki sastav, razmišljaj o najboljem sastavu, kao da će ti izvoditi Berlinska filharmonija.« To može zaista inspirirati, ako ne znamo tko će biti izvođač. Izvođači su i kreatori, izrazito sam svjestan važnosti interpreta. Nažalost, oni se često sami podcjenjuju. Slušao sam koncert pijanista Maurizija Pollinija u dvorani *Pleyel* u Parizu kad je izvodio skladbu nenajavljenju na programu, jedno suvremeno djelo koje je tada dalo potpuno drugačiji smisao koncertu: upravo on je tome djelu dao veliku dozu gotovo metafizičkoga značenja. To je bio trenutak mogega shvaćanja važnosti interpreta. Slušao sam i loše izvedbe vrhunskih djela i događalo se da nisam gotovo ni prepoznao djelo. Ta malodušnost ili nesigurnost interpreta rađa sumnju i u samog autora.

Tko je idealan slušatelj?

Svi bismo željeli da su naša publika — svi. U svakoj se glazbi krije nešto što bi nas moglo privući. Osobno mi je bitna jasna forma, no u njoj može biti različitih utjecaja stilova, ništa nasilno, ali tu postoji veća sloboda i lijepa simbioza svih tih elemenata. To doživljam kao nekakvu pokretačku energiju.

Što je, dakle, potrebno za dobar skladateljski put?

Biti svoj, ponekad i pod svaku cijenu. Svakome bih preporučio da otputuje u jedno veliko glazbeno središte: Beč, Pariz, Berlin..., da se dogodi odmak od ustaljenog, jer tako lakše i objektivnije možete gledati na stvari oko sebe, pa i na samoga sebe. Treba pokušati, proživjeti, a današnje generacije već na studiju putem programa razmjene mogu provesti neko vrijeme izvan Hrvatske. Na taj način sami stječemo bolji uvid, u svakom smislu.

Nezadovoljni korepetitor

»U svijetu punom indiferentne glazbe, treba na dugačak popis skladbi povijesti glazbe dodavati samo ono što držimo svojim iznimnim djelima«, rekao je George Crumb. Ide li u tome smjeru vaša samokritičnost?

Dalibor Bukvić bi svim mladim kolegama preporučio odlazak u inozemstvo u formativnim godinama

Kad sam u Parizu nakon jednog koncerta čestitao jednom skladatelju, poslije me gotovo svaki dan pozivao na kavu. Poslije sam saznao da ondje nikad nitko ne čestita kolegama.

Imam sreću da mi se sve izvodilo, a ne bih imao problema ni da su mi neke skladbe ostale u ladi. Pokušavam biti samokritičan, postaviti se s određene distance. Paul Ducas je navodno ostavio deset skladbi, a ostalo pobacao — to je možda ekstrem, no katkad treba nešto počistiti. Možda čekam neku jaku osobu, možda baš muzikologa koji će me u tom smislu usmjeriti, čak me to dosta kopka. Ne mora sve zaživjeti, premda su ljudi puni potpore, navijaju za sva djela — ipak, bojim se da je to u konačnici samo benevolentnost, jer ljudi ne žele biti potpuno iskreni pa je uvijek kao kod Francuza, kad ih pitate kako su, uvijek su dobro, uvijek »ça va«. Samo je jedna osoba u mojih dvanaest godina u Parizu rekla »ça va pas«. Bio je to korepetitor u pariškoj Operi.

Kako je bilo stasavati u skladatelja u doba kad ste studirali, u usporedbi s vašim viđenjem današnjeg stanja i mogućnostima koje imaju mladi skladatelji, posebice hrvatski?

Razlike su velike. U naše doba nije bilo famoznog i kontroverznog interneta jer smo dakako medijski bili ograničeniji u pristupu glazbi. Tu je golema prednost suvremenih medija. Što se tiče studenata, također postoji velika razlika. U moje je vrijeme bilo manje profesora, pa time i studenata kompozicije, tako da je današnjim studentima kompozicije možda i teže uspjeti u tome miljeu jer ih je

popriličan broj. Također, u našem slučaju, nova Akademija omogućuje veću interakciju, stvaranje projekata i organizaciju koncerata; ima potencijal postati mjestom pravih glazbenih susreta.

Zbog čega je bilo važno otići u Francusku (i ostati, u vašem slučaju)? Kako se stipendija za usavršavanje pretvorila u važnu životnu fazu? Koja su tada bila vaša ključna iskustva?

Nakon završetka studija, najprije sam dobio stipendiju za Darmstadt. Godine 1996. kolegice Olja Jelaska, Sandra Majurec i ja hrabro smo otišli onamo. Ondje je počela moja inozemna pustolovina i suradnja sa skladateljima kao mentorima. Prvi sam se put odmaknuo od hrvatske sredine, od naših profesora. To izvršno iskustvo pridonijelo je mojem skladanju jer sam već imao neku samosvijest o tome što i kamo želim, pa sam, primjerice, davao iste skladbe na uvid različitim skladateljskim veličinama onoga doba koji su bili u Darmstadtu. Najbolji kompliment koji bih dobio bio je kad bi mi rekli: »Nemam vam tu što reći, to je pitanje estetike«, kao što mi je rekao Gerard Grisey. U mojoj skladbi *Spatial* — *Danse des apparitions* možda se ponajviše reflektiralo iskustvo učenja uz tog oca spektralizma, no nije me privukao eksperimentalni pristup kakav su oni njegovali, pa nisam ostao odveć blizak tome

krugu. Ta glazba nije ostvarila zvukovnu »moć«, niti komunikaciju kakvu sam htio, pa se njome, banalno rečeno — nisam mogao oduševiti. Bilo je tu puno ulaganja, ponajprije intelektualnoga i tehnološkoga.

I danas, kad radimo sa studentima kompozicije, uvijek dajem savjete, uzimajući u obzir ono što jesmo mi sami, kroz prizmu naše skladateljske osobnosti.

Je li Pariz bio vaša prekretnica, mjesto i razdoblje koje vas je oblikovalo ili tek formativni dio profesionalnoga života?

Pariz mi je životno iskustvo 'od A do Ž': privatno, osobno, profesionalno i radno. Živio sam sa svim prednostima i manama toga slavnog grada, kao i mnogi Parizani, koji i sami od njega u određenom dijelu života — pobjegnu.

Otvaranje svijetu

S obzirom na uvjete kakve nudi meka za suvremene skladatelje, inkubator nekih od ponajvećih skladateljskih imena, IRCAM, jeste li kao mlad skladatelj imali prilike za izvedbe profesionalnih izvođača, orkestara i slično?

Pri radu na IRCAM-u mogli smo imati vlastite tonske snimatelje i inženjere. S društvenog i profesionalnog aspekta, Francuska je predstavljala moje otvaranje svijetu. Moja pariška priča svojevrsno je

maštanje. Sam grad neprestano budi maštu i kreaciju, konstantan osjećaj lebdjenja i želje za kreativnošću — s neizvjesnim rezultatima. To je grad u kojemu je glava u oblacima, a ni noge nisu uvijek na zemlji. Zagreb ima više balansa. »Problem« s Parizom jest taj da zaista mnogo pruža i zaista mnogo uzima, krajnost je velika. Grad ima golemu težinu u povijesnom i umjetničkom smislu i u njemu se čovjek osjeća drukčije. To može biti vrlo korisno, ali i opasno. U Parizu je došla ideja za *Récits de l'autre monde* i još ponešto, no za realiziranje ideja koje su ondje nastale, trebalo je više uravnoteženosti kakvu je pružao Zagreb.

Kakvo ste stanje nakon povratka zatekli u Hrvatskoj? Gledajući unatrag, s iskustvom kakvo ste imali i koje imate živeći već neko vrijeme u Hrvatskoj, kakvom vidite hrvatsku glazbenu sredinu?

Kad sam u Parizu nakon jednog koncerta čestitao jednom skladatelju, poslije me gotovo svaki dan pozivao na kavu. To mi se činilo čudnim, pa sam se raspitao o čemu je riječ i saznao da ondje nikad nitko ne čestita kolegama. U Zagrebu je stanje upravo suprotno — glazbeni milje je susretljiviji, što je dobro, a kolegijalnost je u tom smislu na ljepšoj razini. Sa studentima se izvršno slažem, vidim ih kao kolege, muzikologe također. Imamo izvršne glazbenike i kreativce. S obzirom na to da smo mala zemlja, imamo velik broj kvalitetnih umjetnika, pa i među skladateljima, glazbenicima i muzikolozima. Biennale, iako ga uvijek hvalimo, treba i dalje pohvaljivati, jer imamo priliku, kao što je to bilo prošle godine, čuti vrhunske skladbe i izvrsne izvođače. Biennale skladateljima pruža više prilika za izvedbe; na neki smo način privilegirani.

Dalibor Bukvić ne voli pozirati sam, zato je ovdje sa svojim glavnim suradnicama u ostvarivanju autorskog koncerta: Mirjanom Matić i Marijom Saragom iz Cantusa d.o.o.

Ganutljivo uglazbljene židovske teme

Autorski koncert u povodu 50. rođendana skladatelja Davora Bobića, redovitog profesora na Umjetničkoj akademiji u Osijeku i umjetničkog ravnatelja Varaždinskih baroknih večeri

Piše: dr. sc. Zdenka Weber

Skladatelj, redoviti profesor na Umjetničkoj akademiji u Osijeku i umjetnički ravnatelj Varaždinskih baroknih večeri, Davor Bobić, rođen u Varaždinu 15. studenoga 1968. godine, u ovoj je godini jedan od hrvatskih skladatelja čiji su »okrugli« rođendani bili proslavljeni na 43. Osorskim glazbenim večerima. Tako je najmlađi od slavljenika, uz 70-godišnjeg akademika Franu Paraća i 60-godišnjeg Berislava Šipuća, 50-godišnji Davor Bobić bio predstavljeno većim brojem djela u osorskoj crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije. Na kraju festivala, 18. kolovoza, praižvedena je njegova molitvena kantata za naratora, soliste, zbor, gudače i udaraljke *Amida*, a koncertu je bila nazočna i veleposlanica Države Izrael u Hrvatskoj, Njezina Ekselencija Zina Kalay Kleitman, budući da je autor djelo posvetio 70. obljetnici osnutka države Izrael.

Bandićevo pokroviteljstvo

U skladu s tradicijom posvećivanja autorskih koncerata skladateljima–obljetničarima, održan je 7. lipnja u varaždinskoj sinagogi osobito uspješni koncert s Bobićevim komorno–glazbenim ostvarenjima, a zagrebačko obilježavanje njegova 50. rođendana ostvareno je u 20. studenoga u Koncertnoj dvorani *Blagoje Bersa* Muzičke akademije Sveučilišta u Zagrebu. Sva tri koncerta povezuje tematika skladbi koje u Bobićevu izuzetno bogatom stvaralačkom opusu s oko 400 ispisanih partitura ulaze u kontekst njegove inspiracije židovskom kulturom. Zagrebački koncert, o kojemu je ovdje riječ (pod pokroviteljstvom gradonačelnika Milana Bandića), sadržavao je tri naslova: skladbu *Jephtha*, za glas i gudače, *Korake kroz Yad Vashem*, za violinu i gudače i spomenutu, u Osoru protekloga ljeta praižvedenu, molitvenu kantatu *Amida*. U obitelji Davora Bobića svi su glazbenici; supruga Lidija profesorica je violine na Glazbenoj školi u Varaždinu, sin Ivan student klavira na Umjetničkoj akademiji u Osijeku, Fran je student violine na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, a Ruta je maturantica na Srednjoj glazbenoj školi u razredu svoje majke. Obitelj je razvila nadasve lijep i prisnan prijateljski odnos s izraelskim veleposlanicom, pa je Davor Bobić odlučio koncert posvetiti Nj. E. Zini Kalay Kleitman. Naime, ugledna diplomatkinja završava potkraj godine svoj veleposlanički mandat u Hrvatskoj, ali povratkom u Izrael za nju osobno počinje nova, umirovljenička životna faza. Počast nazočnoj veleposlanici pozdravim je govorom u

ime zagrebačkog gradonačelnika odao i pročelnik Gradskog ureda za upravljanje u hitnim situacijama Grada Zagreba Pavle Kalinić, istaknuvši osobito prijateljski odnos izraelske visoke diplomatkinje prema Zagrebu i Hrvatskoj jer je ostvarila brojne projekte općepriznato uspješne suradnje dviju država.

Zaposleni djelatnik

Davor Bobić, koji je srednje glazbeno obrazovanje i gimnaziju završio u rodnom gradu, na studij je otišao u tadašnji SSSR i na Državnom konzervatoriju *P. I. Čajkovski* u Kijevu diplomirao kompoziciju, glazbenu teoriju i harmoniku, i to pod vodstvom vodećih ukrajinskih pedagoga (kompozicija G. I. Ljašenko, orkestracija E. F. Stankovič, harmonika D. I. Jaškejevič). Činjenica stjecanja visokoškolskog obrazovanja na područjima skladateljstva i glazbene teorije kao i instrumentalni studij izvan Hrvatske (k tome, konkretno, i u okrilju rusko–ukrajinske glazbene kulture), neminovno je djelovala na Bobićeve glazbeničke stavove te posebno na njegov skladateljski habitus. Potaknut stečenim iskustvima, otvorio je tada zaposleni profesor na Glazbenoj školi u Varaždinu jedinstveni razred kompozicije za osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje u Hrvatskoj, kojim je postigao iznimne rezultate, što je posebno važno u ovoj godini, u kojoj varaždinska Glazbena škola brojnim manifestacijama svečano obilježava 190. obljetnicu postojanja. Taj je angažman često istican kao velik doprinos poticanju mladih na glazbeno–stvaralački rad. Od 1999. do 2007. ravnatelj Koncertnog ureda u Varaždinu; od 2003. docent, od 2008. izvanredni, te od 2014. redoviti profesor na Umjetničkoj akademiji u Osijeku (na kojoj je voditelj Odsjeka za glazbenu umjetnost od 2005. godine, a obnaša i dužnost voditelja Katedre za glazbenu pedagogiju i dužnost prodekana za znanost i umjetnost i od 2012. predaje na diplomskim i doktorskim studijima Odsjeka za kulturologiju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku), Bobić je od 2006. ravnatelj Varaždinskih baroknih večeri. Sve te brojne dužnosti u temeljima su znatnih doprinosa glazbenom životu Osijeka i Varaždina, prema kojima je Davor Bobić svakako jedan od najzaposlenijih djelatnika na planu hrvatske glazbene kulture.

Upravo je zato zadivljujuća energija kojom skladatelj odgovara na brojne pozive i narudžbe za pisanje djela, u kojima, ako je suditi prema učestalosti izvedbi, očito uživaju jednako interpreti i slušatelji. U kontekstu stvaralačkog rada, Davor Bobić unatrag više godina posebnu pozornost posvećuje pisanju skladbi inspiriranih temama iz židovske kulture, koja mu

je, prema njegovim izjavama u radijskom razgovoru s muzikologinjom i urednicom voditeljicom iz odjela Glazbeni sadržaji HRT-a Ivom Lovrec Štefanović (Hrvatski radio, Treći program, emisija *Putovi hrvatske glazbe*, 8. studenoga) osobito prirasla srcu jer je riječ o sadržajima koji govore o svim aspektima bogate židovske povijesti. Povezanost s odabranim temama ogleda se i u korištenju glazbenog materijala iz baštine židovske glazbe, a naslovi djela upućuju na konkretne poticaje za nastanak pojedinog djela.

Na koncertu kojim je 20. studenoga u Zagrebu proslavljen 50. rođendan Davora Bobića nastupili su Zagrebački solisti, ansambl s kojim skladatelj njeguje višegodišnju plodnu suradnju, a sudjelovale su sopranistica Klasja Modrušan i mlada violinistica Ruta Bobić, dok su ponovljenu izvedbu molitvene kantate *Amida* ostvarili isti glazbenici kao i prigodom praižvedbe u Osoru, dakle Odak Camerata, Zagrebački solisti, narator Ivan Čačić, sopranistica Antonia Dunjko, tenor Marko Antolović, udaraljaši Šimun Matišić i Rupert Čunko pod ravnanjem dirigentice Jasenke Ostojić.

Silina tuge

Bobićeve skladbe na židovske teme odlikuju zajedničke im značajke naglašene dramatičnosti, izražajna melodika i ukupnost svih glazbenih sredstava u stvaranju ugođaja koji odaju iskonsko ganuće i duboko proživljenu misaonost u evociranju tragične sudbine, bilo da je riječ o tragediji pojedinca iz priče o starozavjetnom sucu i vojskovođi Jephthi, primorano žrtvovati vlastitu kćer kao zalog za dani zavjet, bilo cijelog židovskog naroda koji je proživio strahote i grozote holokausta. Silina tuge koju na jedinstveno dojmljiv način Bobić ostvaruje isključivo glazbenim sredstvima, posebno u skladbi *Koraci kroz Yad Vashem* za violinu i gudače, gotovo da je bez presedana u novovjekovnoj glazbenoj literaturi. Violina postaje nositeljicom tugaljive melodije koja u mirnim pomacima zvuči iznad gustih akordijskih naslaga gudača. Razvedeni pjev solističkog instrumenta i gustoća gudačkih *clustera* u uzburkanim ritmičkim pomacima, pojedinac u mnoštvu, kao dramatično sjećanje na tragične sudbine, ozvučenje boli kao osnovnog osjećaja, boli tijela i boli duše, u Bobićevu nadasve pročišćenom djelu dalekosežno djeluju kao opomene i upozorenja. Da, ne ponovilo se. Mlada violinistica Ruta Bobić, autorova nadarena kći kojoj je skladba posvećena, izrazitom je ozbiljnošću i pregnućem tehnički doraslo zadatku izvela solističku dionicu uz koncentrirane i pouzdane Zagrebačke soliste.

Molitvena kantata *Amida* vrlo je komplek-

Davor Bobić, koji je srednje glazbeno obrazovanje i gimnaziju završio u rodnom Varaždinu, na studij je otišao u tadašnji SSSR i na Državnom konzervatoriju *P. I. Čajkovski* u Kijevu diplomirao kompoziciju, glazbenu teoriju i harmoniku

sna vokalno–instrumentalna skladba sa sudjelovanjem naratora koji izgovara u hrvatskom prijevodu tekst židovske molitve *Amidah*, sastavljene od osamnaest blagoslova pa je se naziva i *Shemoneh Esreh*, što doslovno znači osamnaest; to je središnja molitva židovske liturgije. Zazive naratora *Da si blagoslovljen Ti, Vječni*, koji se ponavljaju s uvijek drugim molitvenim nastavkom teksta, nadasve su impresivni govoreni počeci djela koje je skladatelj osmislio u deset stavaka tehnički zahtjevne i dramaturški vrlo zanimljive kantate. Bobić se prepustio posvećenom ugođaju tekstovnog predloška i ispisao je melodijsko–harmonijski, kao i ritmički, vrlo kompleksnu partituru, čiji je sadržaj izrazito religiozan, a djelovanje na slušatelja, zahvaljujući bogatom zborском slogu, pregnanom gudačkom zvuku, sjajnim sopranskim i tenorskim uzletima i vrlo pokretnom udaraljaškom sudjelovanju, neodoljivo snažno. Kako je u zagrebačkoj izvedbi na raspolaganju bio i izvorni instrument šofar, staro židovsko obredno glazbalo izrađeno od ovnujskog, kozjeg ili antilopina roga, a budući da je to bila sad već druga prezentacija djela (o osorskoj je praižvedbi bilo riječi u prošlom broju *Cantusa*), moguće je konstatirati da je interpretacija bila još snažnijeg djelovanja jer su svi izvođači, pa onda i vrlo precizna i predana dirigentica Jasenka Ostojić, s još većom sigurnošću ispjivali i odsvaljali dionice kojima doista ne nedostaje dramatike, predstavivši cjelinu kao vrlo uspješno ostvarenje autora koji u židovskoj tematici nalazi inspiraciju za glazbu impresivne snage djelovanja s općeljudskim sadržajem.

Davor Bobić ispraćen je gromoglasnim pljeskom, a riječi glavnog tajnika Hrvatskog društva skladatelja Antuna Tomislava Šabana bile su nadasve lijepo sročen govor upućen kolegi kojemu i strukovno društvo priznaje važno mjesto u hrvatskoj suvremenoj glazbenoj tvorbi. Pa sretan rođendan i samo tako i dalje, poštovani glazbeniče!

Jakša Fiamengo (26. studenoga 1946. – 27. prosinca 2018.)

Napustio nas je omiljeni hrvatski tekstopisac

More, Komiža, Dalmacija i Mediteran bili su neiscrpan izvor njegova nadahnuća

Ujutro 27. prosinca 2018. u 73. godini u Splitu nas je napustio akademik Jakša Fiamengo. Rođen je 26. studenoga 1946. u Komiži na otoku Visu, gdje je živio do 1962. godine, kad se preselio u Split, u kojemu piše i objavljuje poeziju, eseje, kritike, scenarije i knjige za djecu. Fiamengo pripada krugu najistaknutijih recentnih hrvatskih pjesnika, autor je tekstova mnogih klapskih, pop i zbornih pjesama dalmatinskoga melosa, među kojima su *Piva klapa ispo' volta*, *Karoca*, *Produži, lađo*, *Nadalina*, *U prolazu*, *Infliša san u te...*, čije pjesme pjevaju naj-

veća imena hrvatske glazbene scene.

Njegovu poeziju bitno određuje pripadnost mediteranskom prostornom i duhovnom ozračju. Oduvijek su more, Komiža, Dalmacija i Mediteran bili neiscrpan izvor njegova nadahnuća. Za njegovo pjesništvo kritika ističe da se gotovo u cijelosti organizira u iščitavanju arhetipskih signala podneblja. U neprestanom kontaktu s krajolikom, u kojem je bitni znak more i njegovo mnogoznačje, pjesnik se iskazuje kao pažljivi motritelj i osluškivač njegovih vibracija, osobito onih duhovnih, temeljnih na nepresušnim tradicijskim izvorštima, trajnim inspiracijama Fiamengova poetskog iskaza.

Autor je više od 30 zbirki pjesama, a iznimno je popularan kao autor šansona, balada i šlagera.

Njegovi su stihovi već desetljećima inspiracija hrvatskim skladateljima različitog opredjeljenja i stilske orijentacije. Jakša Fiamengo je autor dokumentarnog filma o Splitu *...i palača rodi grad, koji je osvojio osam međunarodnih nagrada*.

Član je Društva hrvatskih književnika od 1969. godine (član Upravnog odbora) i Hrvatskog društva skladatelja (triput izabran u Predsjedništvo Društva). Dobitnik je Reda Danice hrvatske s likom Marka Marulića (1999.) i državne

Fiamengovu poeziju bitno određuje pripadnost mediteranskom prostornom i duhovnom ozračju

Nagrade Vladimir Nazor za književnost (1998.). Od svibnja 2008. ima status člana suradnika HAZU-a, a od svibnja 2014. redoviti je član HAZU-a. Višestruki je dobitnik brojnih nagrada, među kojima je i diskografska nagrada Porin 2002. i 2007. godine, a 23. ožujka 2018. na svečanoj dodjeli uručen mu je Porin za životno djelo. (HDS)

In memoriam Ani Urukalo (Split, 1927. – Zagreb, 2018.) i Jasmini Juračić (Zagreb, 1929. – Zagreb, 2018.)

Odlazak dviju kolegica iz Redakcije za ozbiljnu glazbu

Dvije istaknute radijske glazbene urednice, članice HDS-a, preminule u samo pet dana razlike

Piše: Višnja Požgaj

U Zagrebu su potkraj studenoga preminule dvije članice HDS-a, glazbene urednice Ana Urukalo i Jasmina Juračić. Obje su završile studij Povijesti glazbe na

Muzičkoj akademiji u Zagrebu i cijeli su radni vijek bile urednice u Redakciji ozbiljne glazbe Radio Zagreba. Uz specijalizirane radijske emisije, bavile su se i publicističkim radom u dnevnom tisku.

Ana (Nana) Urukalo (Split, 16. srpnja 1927. – Zagreb, 30. studenoga 2018.), u suradnji s mnogim uglednim autorima, godinama je uređivala ciklus emi-

sija *Riječ je o muzici* koju je naslijedila od njezina utemeljitelja, prof. Slavka Zlatića, koji je 1933. započeo, uređivao i vodio kulturnu emisiju *Muzika i mi*, emitirano nedjeljom ujutro na tadašnjem Radio Zagrebu.

Jasmina Juračić (Zagreb, 7. listopada 1929. – Zagreb, 25. studenoga 2018.) bila je u početku glazbena urednica, a od 1969. glavna urednica Redakcije za ozbiljnu glazbu. Nakon umirovljenja bila je urednica ozbiljne glazbe na Radio Mariji. U programu Radio-postaje Zagreb uređivala je između ostalog emisije *Klasični evergreeni* te utemeljila emisiju *Sedam dana muzike*, koja živi već desetljećima sve do danas, kao *Sedam dana glazbe*, na Trećem programu Hrvatskoga radija.

Nekadašnja Redakcija za ozbiljnu glazbu bila je u sjećanjima Ane Urukalo »respektabilna, jedinstvena i neponovljiva. Uz Branka Polića, izvanredno sretljivog kolegu, kooperativnog erudita, perfekcionista u radu, koji je umio prepoznati i podržati svaki rezultat kolega, tu su bile još Mirjana Paladin, Maja Paravić, Jasmina Juračić i drugi. Svi smo bili skladne osobnosti, kreativnih primjena stručnih i općih znanja i vrlo harmoničnog odnosa u svakodnevi.

Jasmina Juračić utemeljila je emisiju Sedam dana muzike koja živi desetljećima sve do danas kao Sedam dana glazbe na Trećem programu Hrvatskoga radija

Često smo odlazili na koncerte i mnoge glazbene događaje. Bila je to desetljećima radna, stvaralačka obitelj. A Jasmina Juračić jednom je prigodom, prisjećajući se rada na Radio Zagrebu, rekla: »Bilo je to iznimno kvalitetno vrijeme u životu i razvitku Glazbene redakcije Radio Zagreba. To me je ponukalo da prihvatim i vođenje Redakcije. Svi smo bili njezinim sudionicima i kreatorima osobitih, vrijednih sadržaja i njihova odraza u glazbenoj javnosti zemlje, ali i putokaz mlađima koji su stizali i postupno nas nasljeđivali u tom svetom poslu.«

Ana (Nana) Urukalo, u suradnji s mnogim uglednim autorima, godinama je uređivala ciklus emisija Riječ je o muzici koju je naslijedila od njezina utemeljitelja, prof. Slavka Zlatića

Dragocjene dokumentarno-glazbene priče i setnjozvuci

Poticanje nastanka novi(ji)h formi u sklopu radijskih emisija marljivim dugogodišnjim radom na Hrvatskome radiju ostvaruje autorska ekipa emisije

Piše: Karolina Rugle

Promicanje hrvatske glazbe, domaćih i suvremenih autora, prijenosi i radijsko bilježenje te očuvanje brojnih jedinstvenih glazbenih događanja, »izvlačenje« na vidjelo velikog broja autorica, autora i glazbi koje inače možda ne bi osvojile medijski prostor te poticanje nastanka novi(ji)h formi u sklopu radijskih emisija tek su dio ostvarenja koji marljivim dugogodišnjim radom na Hrvatskome radiju ostvaruje autorska ekipa emisije *Oda-birano* Hrvatskoga radija. Iza brojnih zvukova, glazbi, priča i dokumentiranih legendi stoji niz suradnika koje je prepoznala, pozvala i potaknula, ili pak medijski »oživjela« radove s područja glazbe prethodnih kolegica i kolega, urednica Iva Lovrec Štefanović. Prisjetila se kako ju je životni i profesionalni put odveo upravo u radijski eter: »Muzikologiju (i komparativnu književnost) diplomirala sam istražujući opus Tomasa Cecchinija (njegovu treću zbirku *Amorosi Concetti*) i činilo se da će znanstveni rad na području rane glazbe biti moja budućnost. No prije dovršenja diplomskoga rada i same diplome, upravo prije 30 godina, odlučila sam se javiti na audiciju koju je tada objavio Radio Sljeme. Tako sam se zarazila medijem u živom programu — dakako ubrzo sam počela i raditi emisije za Treći program, prošla iskustvom i zabavne kontakt-emisije na Drugom te informativne priloge iz kulture za Prvi program. Radila sam i neke emisije, priloge i projekte i za televizijske programe, ali sam zapravo radijski medij shvatila i prihvatila kao jedinstven upravo za posredovanje glazbe same te različitih aspekata priča oko glazbe i o glazbi. Živ i brz s jedne strane ili detaljan i radiofonski raskošan s druge, radijski medij uistinu pruža najšire mogućnosti prezentacije glazbe i glazbenika. Pisala sam i kritike za dnevne novine u jednome razdoblju, s frustracijom malog

zadanog prostora za riječi i bez mogućnosti da se glazba i čuje.«

Hrvatski skladatelji

Neke od hrvatskih skladateljica i skladatelja koji su ili sudjelovali u emisijama i/ili čiju glazbu tematizira *Oda-birano* su Luka Sorkočević, Vatroslav Lisinski, Dora Pejačević, Krešimir Baranović, Blagoje Bersa, Jakov Gotovac, Boris Papandopulo, Bruno Bjelinski, Dubravko Detoni, Dalibor Bukvić, Viktorija Čop i dr., kao i niz autor(ica) s drugih glazbenih i umjetničkih područja. O eksperimentu u suvremenoj glazbi, o velikim skladateljima i onima koji će to (možda) postati te o tezama da »mladi teroriziraju stare« i da »treba izvoditi samo odlična suvremena djela«, vrlo angažirano raspravljali su velikani hrvatske glazbe uoči prvog Muzičkog biennala Zagreb koji je prenosila i ta emisija prije 27. emitiranja, kad je popratila i (povijesnu) izvedbu kantate *Jama* Stanka Horvata. Odab(ri)rani su i razgovori te rasprave u kojima je sudjelovao osnivač festivala Milko Kelemen, program o praznima orkestralnih skladbi *Naših autora na MBZ-u 2007.* te priču kako je Đurovićeva opera *Eto vas* ispričala izgnanju komediju *Pjerin* Marina Držića. Naš najveći glazbeni festival suvremene glazbe publici je otkriven i u emisiji posvećenoj bijenalskome timu.

Ivini kreativni kotačići rade neprekidno i točno zna što od koga i kako to može dobiti, prodornijim autorima pruža mogućnost, a inertnije autore, poput mene, gurka i potiče na početak kreativnog procesa. Ciklus *Oda-birano* sjajan je »prostor« za njezine uredničke oda(-)bire. Predlaže, motivira i što je vrlo važno, omogućuje realizaciju ma koje ideje i koncepta svojih autora. »Moja emisija o *Glazbi za jedan kovčeg* nastala je upravo na Ivini prijedlog. To je priča o glazbenom kovčegu udaraljkašice Kaje Farszky, koju je Iva vidjela kao odličan materijal upravo za ciklus *Oda-birano*. S tim »vjetrom u leđima« radila sam i *MBZ-u iza leđa*, opet na njezin

Iva Lovrec Štefanović i ton-majstor Zoran Brajević autori su dokumentarca *EUphony 2016* koji je ušao u finale *New York Radio Festivals 2017*. Emisija opisuje projekt devedesetero mladih glazbenika sa sedam europskih akademija na koncertnoj turneji u četiri grada Zagreb–Ljubljana–Graz–Budimpešta s djelima Dore Pejačević i Blagoja Berse pod vodstvom Mladena Tarbuka

prijedlog i beskrajno uživala u kreiranju«, kaže jedna od autorica u ciklusu, muzikologinja Petra Pavić.

Mnogobrojne nagrade

U vrhu međunarodnih konkurencija na različitim festivalima, natjecanjima ili platformama razmjene, emisija je osvojila brojne nagrade u Hrvatskoj i inozemstvu za »intrigantnost tema, sugovornika, priča, te vrhunsku tonsku sliku, pažljivu režiju i svježinu formata«. Upravo u takvom formatu emisije postaje jasno da ne stoji sva odgovornost za konačni ishod samo na autoru, nego i na kuratorima, urednicima, pro-

za brojnih zvukova, glazbi, priča i dokumentiranih legendi stoji niz suradnika koje je prepoznala, pozvala i potaknula, ili pak medijski »oživjela« radove s područja glazbe prethodnih kolegica i kolega, urednica Iva Lovrec Štefanović

gramatorima — onima koji odabiru.

»Teško je iz više od stotinjak tema koje smo donijeli u najslušaniji nacionalni radijski eter Hrvatske, a to je Prvi program Hrvatskoga radija, izdvajati posebnosti, ali je dragocjeno bilo surađivati s vrhunskim, već nagrađivanim radijskim autorima izvan glazbenog miljea, poput Gige Gračan, Ljubice Letinić, Lane Deban ili Jasne Mesarić, Petra Vujačića i Mirko -

mojem prvom samostalnom radu na Hrvatskome radiju, Iva je bila kvalitetna, ali nenametljiva urednica-mentorica, pomogla je usmjeriti priču na bitno, ostavljajući mi svu kreativnu slobodu u oblikovanju materijala, ali i osiguravajući kvalitetne produkcijske uvjete. Dok je radio u Hrvata uglavnom nevidljiv, ona se itekako brine o vidljivosti i dostupnosti radova koji se proizvode za program. Posebno sam zahvalan što je tu moju prvu emisiju prijavila na festival *Prix Marulić*, na kojemu je emisija dobila treću nagradu u kategoriji dokumentarne radiodrame. Suradnju smo nastavili najesen, emisijom *Puhači s tračnica*, u kojoj sam se ponovno bavio odnosom ljudi prema glazbi, u ovom slučaju glazbenih

susreću novinarstvo, glazbena historiografija i zvučni eksperiment. *Oda-birano* je puni rafinman radija, njegov rasni trkači konj i delikatesni bombon i zato mu, s dubokim žaljenjem to kažem, ne pretkazujem daleku budućnost, jer ne vidim kako takav može opstati na sadašnjim, barbarskim premisama medija.«

Prava znanstvena istraživanja u radijskom mediju Hana Breko Kustura i Lada Duraković, muzikologinje znanstvene i sveučilišne provencijencije, ostvarile su u svojim emisijama. S druge strane, glazbeni publicisti i kritičari Branimir Pofuk i Davor Schopf donijeli su novinarske dragocjenosti, reportaže ili intervjue. U ulogu ravnopravnog autora Iva Lovrec Štefanović smješta i ton-majstore Hrvatskoga radija: »Srđan Nogić i Zoran Brajević (ponajviše) te Marija Pečnik Kvesić i Katarina Račić svojim su autorskim ostvarenjima pokazali kako je fenomen glazbe i zvuka čvrsto povezan i pruža goleme mogućnosti radiofonskog otiska.« Prikazujući glazbena naličja brojnih priča, projekata, osobnosti i fenomena, autori emisija imali su širok spektar mogućnosti za ostvarivanje vlastitoga koncepta unutar emisije.

Zoran Brajević u radu s Ivom posebno cijeni njezinu »potpunu slobodu u osmišljavanju koncepcije, kao i u odabiru forme same emisije. Omogućila je da primjerice emisija *Berlinska filharmonija u doba Trećeg Reicha* bude sličnija kratkoj dramskoj formi nego li dokumentarno-igranom emisiji, dok *Sudbinska pjesma Friedricha Hölderlina* podsjeća na esejistički uradak govorne redakcije. *Euphony 2016.* je pak *featurowsko*-dokumentarni žanr, a *Fragmenti o Bersi, Fragmenti o Dori* i *Fragmenti o Beethovenu* pripadaju svim spomenutim formama zajedno. Raznovrsnost forme prati i tematska raznolikost ciklusa *Oda-birano*, od *Tamburaških veduta* do festivala *Novalis*. Ciklus isto tako prepoznajem kao žanrovski raznovrstan, kao prostor susreta glazbe, dokumentarnog, poetskog i dramskog, što, prema mojem mišljenju, u pojedinim ostvarenjima na najbolji način baštini tradiciju onoga što nazivamo raznolikost autorsko-uredničke koncepcije, a to podrazumijeva i izazov u aspektu tonsko-tehničke realizacije.«

Adaptacija dokumentaraca

Za svoju emisiju *Oda-birano* urednica odabire i inozemne dokumentarce, posebice one nagrađene, od kojih dolazi u sklopu razmjene Europske radijske unije ili osobnim kontaktima s kolegama, a adaptacije često radi kolega muzikolog Trpimir Matasović, o čemu kaže: »Adaptacija odabranih biranih

glazbenih dokumentaraca ne uključuje samo prevođenje izvornoga teksta, nego i prijevod jednoga radiofonijskoga jezika u drugi. To je prevođenje također svojevrsna nemoguća misija, u kojoj prevodilac nastoji što vjernije prenijeti poruku i duh izvornika, nastojeći izbjeći šumove u komunikacijskom kanalu. Čar(olija) radijskih adaptacija stoga nije samo u konačnom rezultatu, nego i u samome procesu, u kojemu 'prevodilac' upoznavanjem drugih radiofonijskih izričaja proširuje i spoznaje o mogućnostima vlastitoga.«

Razne emisije iz ciklusa *Oda-birano* šalju se i na festivale, poput prestižnog *Prix Europa* koji predselekcijom u nominacije bira najbolje. O tome Iva Lovrec Štefanović kaže: »Oštro i kritičko uho (onih kojima ste konkurencija) uvijek sluša vrlo pomno. Te reakcije su velika vrijednost koja potvrđuje da su formati poput 'šetnjozvuka' ili 'radiopisa', u kojima zvukovi postaju likovi ili se novinarsko-reportažni materijal otvara u poetskome suglasju s glazbom, uistinu posebni i zapaženi. A dodana vrijednost toj radiofonskoj vrsnoci jest tema koju vežemo uz hrvatsku glazbu, kulturu i našu povijest ili sadašnjost glazbene prakse.«

Nepresušni izvor

»Otvarajući prostor za partikularne teme i njima specifičan način obraćanja, nepostojanje shematiziranog predloška u nekom smislu otežava i možda usporava stvaralački proces i procese montaže, ali s druge strane otvara mogućnost jedinstvenosti, mogućnost da sam format i koncept izrone iz teme ili čak iz samog snimljenog materijala«, objasnila je urednica. Glazba i zvuk korišteni su kao građevni materijal, sredstvo, ali i tema emisije. Program, uglavnom dokumentarističkim pristupom, ističe i promiče hrvatsku glazbu, autore, ali i diskurs o glazbi i zvuku današnjice, u vrijeme kad svi medijski sadržaji uglavnom teže vizualnome. Govoreći o radijskoj publici danas i suvremenoj recepciji, Iva Lovrec Štefanović kaže: »O slušaateljima se itekako brinemo, jer slažemo dramaturgiju tako da se može pratiti zvukom ponekad i složen diskurs, a opet, ne opterećujemo se time tko je taj slušatelj, odnosno ne podilazimo njegovim očekivanjima, nego mu nudimo zanimljivu priču.« O budućnosti emisije, njezina urednica ipak govori pozitivno: »Budućnost je, nadam se, pred nama. Uz već snimljene materijale za nekoliko novih dokumentarno-glazbenih priča i šetnjozvuka, otvaramo nove teme, nastojimo i neka teorijska pitanja rastvoriti u radiopisnom formatu. Svaki novi suradnik ili tema otvara katkad i novi pristup temi — a život glazbe i glazba života uvijek su nepresušan izvor.«

slava Pijace, koji su glazbenim temama uvijek davali drukčiji pogled, kao i upravo s mladim autorima kojima je *Oda-birano* bila prva mogućnost i prilika ulaska u takve radijske formate. Na te sam mlade autore i posebno ponosna, i na njihove odabire tema, te načine na koji su ih formatirali — to su muzikolozi Petra Pavić i Dario Poljak te redatelj Hrvoje Korbar«, kaže urednica emisije. A Hrvoje Korbar se prisjeća: »Moja suradnja s Ivom počela je nakon što sam na Muzičkoj akademiji u suradnji s Evom Kirchmayer Bilić osmislio i realizirao koncert-hommage Božidaru Kuncu, isprepleten poetskim tekstovima i arhivskim materijalima. Iako je prvi prijedlog bila upravo ta, muzikološka tema, odmah sam primijetio da postoji sluh i za moje osobne preokupacije jer sam mislio kako ipak ta vrsta povijesnog istraživanja nije moj *metier*. Budući da sam se i sam dugo bavio glazbom, predložio sam temu o graditeljima mogega bivšeg instrumenta — violine. Tako je nastala emisija *Mrtva slatko pjevam*. Kako se radilo o

Ton-majstorica i autorica featurea Lana Deban snima emisiju Šetnjozvuk grada — zvukovi Hrvatskog glazbenog zavoda

amatera i time što je glazba u njihovu životu, a za proljeće je u pripremi i nova emisija o hitovima popularne glazbe, inspirirana knjigom Petera Szendyja *Hitovi — filozofija u jukeboxu*.«

Interdisciplinarni rad

Korbar nastavlja: »Mislim da je vrijedno što se u ciklusu *Oda-birano* okupljaju suradnici s različitih područja — ton-majstori, radijski novinari, muzikolozi, pa i ja kao kazališni redatelj sa zagrebačkom školom *featurea*.« Tu vrijedi uključiti i mišljenje Ljubice Letinić o radu na emisijama u tom ciklusu: »*Oda-birano* je posljednje utočište i oaza radiofonskog smisla i ambicije. To je koncentrat vedrog nastojanja da se mediju radija posvetuje promišljeno i kreativno, u širokom spektru formi u kojem se

Njemački ansambl Recherche u Zlatnoj dvorani Hotela Imperial

Tri večernja koncerta u Zlatnoj dvorani Hotela Imperial: 8. studenoga u 20 sati (otvorenje), 9. studenoga u 20 sati i 10. studenoga u 19 sati

Glazbene poruke ljubavi

FOTO LUIGI

Njemački ansambl Recherche, festivalski ansambl GTO-a i Komorni gudački orkestar Slovenske filharmonije

Piše: dr. sc. Zdenka Weber

Nastavljena suradnja s državom-partnerom kao pomagačem u ostvarivanju programa (koju Varaždinske barokne večeri njeguju i provode već godinama), što je umjetnički voditelj Glazbene tribine Opatija, skladatelj Tibor Szivovica počeo prošle, 2017. godine, uspostavivši blisku suradnju s Austrijom, pokazala se plodonosnom. Druga je odabrana zemlja bila Njemačka. Goethe institut u Zagrebu, na čelu s ravnateljem dr. Matthiasom Müller-Wieferigom, spremno se uključio u pripreme ovogodišnje 55. Glazbene tribine. Uz to osigurana je potpora Fondacije *Ernst von Siemens* što je sve zajedno omogućilo gostovanje uglednih njemačkih glazbenika specijaliziranih za izvođenje suvremene glazbe..

Izuzetni događaj

Ansambl Recherche je sastav koji, kako stoji u programskoj knjižici Tribine, »piše glazbenu povijest« jer je od osnutka 1985. godine prouzročio više od 500 djela za komorne sastave i objavio oko 50 nosača zvuka s glazbom suvremenih skladatelja. Nastupom 8. studenoga u Zlatnoj dvorani Hotela Imperial svečano je otvorio ovogodišnju Glazbenu tribinu, manifestaciju suvremenog glazbenog stvaralaštva, orga-

nizatora tvrtke Cantus d.o.o. i nositelja Hrvatskog društva skladatelja. Bio je to svakako izuzetan događaj u Opatiji.

Jedan od doista najagilnijih njemačkih ansambala za izvođenje najnovije glazbene produkcije došao je u sastavu: Melise Mellinger, violina, Paul Beckett, viola, Åsa Åkerberg, violončelo, Martin Fahlenbock, flauta, Shizuyo Oka, klarnet, Eduardo Olloqui Martinez, oboa, Christian Dierstein, udaraljke i Klaus Steffes-Holländer, klavir, a kao što je već prema imenima glazbenika očito, riječ je o kozmopolitski okupljenim instrumentalistima, tako da je i njihov program bio skup čak 14 skladbi međunarodnih autorskih imena. Naime, još je 2010., pripremajući obilježavanje 25. obljetnice postojanja, ansambl Recherche došao na vrlo intrigirajuću ideju. Zaključivši da očito više nema u produkciji klasičnog suvremenog repertoara ljubavnih pjesama, ansambl je uputio poziv skladateljima *urbi et orbi* da pišu djela s ljubavnom tematikom. Rezultat je bio iznenađujuće pozitivan; odazvao se velik broj skladatelja i čak je više od trideset »ljubavnih pjesama« ansambl objavio na nosaču zvuka 2014. godine (izdavač: Wergo). Ideja se i dalje pokazivala privlačnom pa su skladatelji nastavili posvećivati nova djela različitim doživljajima ljubavi, tako da je opatjski koncert svečanog otvorenja bio naslovljen *Lovesong — Liebeslieder*, a svi uvijekbani naslovi fokusirani su na ljubavne sadržaje. Navoditi sve naslove i sastave za koje su pojed-

ne skladbe pisane, čini se u ovoj prigodi suvišnim, budući da postoji vrlo iscrpno ispisana programska knjižica 55. Glazbene tribine Opatija koju je, zaista pomno prikupivši životopise skladatelja i interpreti te opise pojedinih skladbi, pripremila muzikologinja Bojana Plečičić Kalebota, što kao vrijedan izvor podataka i materijal za neke buduće analize ostaje kao trajni dokument. Stoga navodim samo skladatelje, jer je to svakako zanimljiv kaleidoskop imena sa svih strana svijeta. Uglavnom stručna publika (iz Zagreba pristigli

članovi Hrvatskog društva skladatelja te brojni studenti hrvatskih muzičkih akademija) upoznala je skladbe Lucije Ronchetti, Johannes Schöllhorna, Carole Bauckholt, Jörga Widmana, Elene Mendoze, Alle Zagaykevych, Hansa Abramsena, Enna Poppe, Mártona Illésa, Salvatorea Sciarrina i Johannes Marije Stauda, ali i troje hrvatskih predstavnika: Sanje Drakulić, Berislava Šipuš i Ante Knešauřeka. Važnim se čini navesti da svi zastupljeni skladatelji od Austrije, Danske, Italije, Mađarske, Njemačke do Ukrajine,

FOTO LUIGI

Festivalski ansambl 55. GTO-a pod ravnanjem Ivana Josipa Skendera

uključujući i Hrvatsku, ljubavnu tematiku doživljavaju kao simaptičnu inspiraciju za osobne iskaze u traženju izvori-

zički iscrpivši u krajnje zahtjevnom tjelesnom, gestikularnom izrazu koji izazivlje »bijesno cviljenje« i za koje autor zapisuje da je to »jezik zvuka, zbog izražajnosti oslobođen svakog dobrog ugođaja i (ne bez straha) bilo kakve elegancije«, najnovija djela hrvatskih skladatelja djelovala su nadasve poetično, uglavnom pitomo i skladno, zapravo vjerno ideji glazbe kao komunikacije sa slušateljem koji ne mora neminovno biti »oduševljeni novoglazbeni frik« željan zvučnih senzacija, već jednostavno dio publike u dvorani koja od autora i izvođača očekuje glazbeni doživljaj, pogotovo ako se najavi tema ljubavi.

FOTO: LUKA

Violinistica Katarina Kutnar uz Komorni gudački orkestar Slovenske filharmonije

Raznovrsnost ristupa

Drugi večernji koncert, nastup Festivalskog ansambla, u kojemu su se okupili Dietmar Wiesner, flauta, Bruno Philipp, klarinet, Alexander Hadjiev, fagot, Gordon Tudor, saksofon, Ivana Kuljerić Bilić, udaraljke, Mia Elezović, klavir, Vlatka Pehljan, violina, Smiljan Mrčela, violončelo, i Lisa Dowling, kontrabas, koji je u Zlatnoj dvorani Hotela Imperial 9. studenoga izvodio skladbe Sare Glojnarčić, Matthiasa Pintschera, Željka Brkanovića, Haralda Genzmara, Srđana Dedića i Ivana Josipa Skendera, bio je u odnosu na nastupajuće instrumentaliste znatno raznovrsniji u pogledu spojeva glazbala. Kako je mlada i na međunarodnom planu, prema informacijama, očito vrlo uspješna hrvatska skladateljica Sara Glojnarčić bila predstavljena triom za klarinet, violončelo i klavir s naslovom *sugarcoating #2*, skladbom za koju je u programskoj knjižici naveden njezin vlastiti opis koji, iskreno priznajem, nisam razumijela, ostaje samo slušni dojam u kojemu osobito imponira klarinet kao izvor vrištećih zvukova, a klaviru i violončelu valja vjerovati da su točno odsvirali traženo.

Dvije skladbe za klavir, *NOW I* njemačkog suvremenika Matthiasa Pintschera, minijature skladane u povodu 90. rođendana Pierrea Bouleza s naslovom »koji se oslanja na stvaralaštvo američkog ekspresionista Bernetta Newmanna« (vjerojatno upućujući na Newmannov monokronizam i apstraktni ekspresionizam) i *All That Blues*, naslov Srđana Dedića koji autor u uvodnim napomenama objašnjava kao »pet varijacija koje se koriste elementima mogega iskustva suvremene glazbe, a ujedno sadrže i prizvuk bluesa«, izvela

je Mia Elezović nadasve koncentrirano i u virtuosnoj maniri.

Djelo *Za vas*, za flautu, violinu, kontrabas i klavir Željka Brkanovića (1937.–2018.) uključena je zacijelo kao *homage* kolegi preminulom ove godine, plodnom i inventivnom hrvatskom skladatelju i profesoru; i dobro je da smo je čuli, kao i *Konzertantes duo*, za alt-saksofon i udaraljke Haralda Genzmara (1909.–2007.) također preminulog njemačkog zagovornika »vitalne, umjetničke i dostupne« glazbe.

Koncert je bio zaključen praišvedbom skladbe *Rush* koja je uključila cijeli ansambl; autor je Ivan Josip Skender koji je kao najmlađi student kompozicije diplomirao upravo u razredu Željka Brkanovića na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Skender je diplomirao i dirigiranje kao student Vjekoslava Šuteja, te se u glazbenom životu kontinuirano bavi objema svojim profesionalnim orijentacijama. U novom se djelu autor niza zapaženih ostvarenja kritički »obračunava« sa žurbom kao trajnom pratiteljicom suvremenog života, s činjenicom da čovjek danas, pa očito i on sam kao pojedinac, u stalnoj hitnji i stresnim situacijama propušta mnoga zadovoljstva, ugodu, duhovnost i ljepotu trenutka, sve ono što bi životu trebalo dati puniji smisao i vrijednost. Ozvučene, njegove su misli treptaji i senzacije kolorističkih kombinacija instrumenata, opomena velikog bubnja ili pak blagi pokreti malih intervala. Svakako vrijedno upoznavanja.

Gosti iz Slovenije

Na koncertu Komornog gudačkog orkestra Slovenske filharmonije pod ravnanjem, Amerikanca Stevena Loya, 10. studenoga u Zlatnoj dvorani Hotela Imperial bilo je predstavljeno pet skladbi: *Largo...* za gudače Dalibora Bukvića, *Koncert za violinu i gudače* Frane Paraća sa solisticom Katarinom Kutnar, *Per archi* Lojzeta Lebiča, *Laibach Concerto*, za marimbu, udaraljke, gudače i elektroniku Davora Branimira Vinczea sa solistima Ivanom Kuljerić Bilić, marimba, i Barbarom Kresnik, udaraljke, te na kraju *Overhead* za gudače Vite Žuraja. Ukjučivši djela hrvatskih i slovenskih skladatelja, i to kad ih se pereda prema godini nastanka, najstarije je Paraćevo iz 1986., slijede Lebićevo iz 2009. i Žurajevo iz 2014. do Bukvićevo iz ove, 2018. godine (za djelo D. B. Vinczea nije navedena godina nastanka, ali očito je riječ o novijem ostvarenju), dali su vrsni slovenski gudači vrlo zanimljiv niz nadasve osobnih skladateljskih rukopisa autora koji i generacijski pripadaju širokom rasponu što se tiče godina njihovih rođenja. Bilo je

ugodno čuti još neko djelo iz Lebičeva opusa, jer je riječ o slovenskom skladatelju koji je na nekadašnje Tribine u Opatiji, kad su još bile »jugoslavenske«, često i osobno dolazio; svakako pripada doajenima slovenske glazbe 20. stoljeća, dok su predstavnici mlađe generacije Vincze i Žuraj skladatelji koji se dobro afirmiraju i na međunarodnoj sceni, a svojom glazbom ulaze u krug europskih skladatelja čija je velika želja svakim novim djelom dati i novo viđenje zvukovnih odnosa i struktura pa onda i svoje skladateljske produkte opisuju kompleksnim napomenama. Činjenica je dakako da su partiturne koje su izvedene, gudačima dali nove mogućnosti za tehničke bravure, i to u okvirima proširenog zvučnog prostora, pri čemu Davor Branimir Vincze uključivao marimbe i udaraljke znatno obogaćuje akustičke raznolikosti i ritmičko događanje.

Osmišljeni događaj

Pa ako je je Bukvićev *Largo...*, upravo zbog tih »točkica«, djelo koje, prema skladateljevom riječima: »ne želi izvršiti, nego samo ostati negdje lebdeći u zraku...«, u svojem sedmominutnom trajanju gudačka minijatura bez većih pretenzija, Paraćev *Koncert za violinu i gudače* djelo je koje je svakako »paradna partitura« i čija izvedba violinistu, ili u konkretnom slučaju violinistici, pruža mogućnost za sjajno predstavljanje bravurozne tehnike, za doista »vratolomne guslačke akrobacije« (Eva Sedak) kao i za isticanje osjećaja za bogato dinamičko kontrastiranje te razvijeni smisao za sadržajno povezivanje i isticanje bitnih elemenata unutar bujnih skladateljevih melodijskih proplamsaja. Parać se drži »pravila« solističkog koncerta i ispisuje tri stavka, sve u, tradiciji vjernom, postupanju u odnosu na razlike u tempima i nužno uklapanje solističke dionice u cjelinu s gudačkim ansamblom, a rezultat je glazba kojoj se vjeruje i koja uvjerava u iskrenost težnje za pisanjem djela u kojemu će moći uživati i iskazati se i solist i sudjelujući gudački ansambl, a slušatelju će pružiti doživljaj osmišljenoga glazbenog događanja koje se, eto, može poželjeti i ponovno čuti. Katarina Kutnar, 23-godišnja hrvatska violinistica, smjelo kroči putem solističke afirmacije i svira na vrijednoj violini Gagliano iz 1750. godine (koju je dobila na korištenje tijekom studija u Weimaru). Bila je ispraćena burnim pljeskom koji se odnosio dakako i na Komorni gudački orkestar Slovenske filharmonije, čije je gostovanje u Opatiji nedvojbeno bio dobar organizacijski potez.

Nova djela Berislava Šipuš, Ante Knešaureka i Sanje Drakulić djelovala su nadasve poetično, uglavnom pitomo i skladno, zapravo vjerno ideji glazbe kao komunikacije sa slušateljem koji ne mora neminovno biti »oduševljeni novoglazbeni frik«

nih rješenja i zvukovnih ekshibicija, sve do poneke duhovite reminiscencije na glazbu Schuberta (J. Widman) ili Mozarta (S. Sciarrino), ne libeći se dakle citirati ili »retrogradno« oponašati neke povijesno daleke uzore. Troje hrvatskih predstavnika imalo je povlasticu ponuditi sasvim nove partiture: Šipuš skladbu *Dick Tracy and the Most Peculiar Case of All. Falling in Love* za flautu, obou, klarinet, violinu, violu, violončelo i udaraljke; Knešaurek osobnu glazbenu evokaciju doživljaja koji je nazvao *O jednom trenutku usamljenosti* i Sanja Drakulić partituru kao slijed minijatura pod naslovom *Retrouve*, oba djela za isti sastav. Uz primjere nenazočnih stranih autora, čije skladbe poput one za violu solo mađarskog skladatelja Martóna Illésa s naslovom *Psychogramm: Jammern*, koju je maestralno interpretirao Paul Beckett, zaista se fi-

Osvrt skladateljice Sanje Drakulić na gostovanje ansambla Recherche na 55. Glazbenoj tribini Opatija

Ljubav na djelu

Umjetnički voditelj Tribine, Tibor Szivovica, svakako zaslužuje pohvalu što uspijeva dovesti na naš festival-tribinu umjetnike svjetskog renomea

Piše: Sanja Drakulić

Kao suvremeni skladatelj takozvane ozbiljne glazbe, živimo u epohi prevlasti komornih žanrova. Najviše glazbe piše se za manje ansamble i u njima nastupa najviše izvođača. Kao i uvijek, traju samo najbolji. Oni na vrhu piramide imaju najbolji pregled situacije. Njihova je misija da nose štafetu suvremenosti kroz povijest glazbe. Oni su filter, selektori, oni doslovno stvaraju povijest glazbe. U takve ansamble ubraja se Recherche s devet vrhunskih solista: violinistica Melise Mellinger, violist Paul Beckett, violončelistica Åsa Åkerberg, flautist Martin Fahlenbock, oboist Eduardo Olloqui, klarinetistica Shizuyo Oka, udaraljaš Christian Dierstein i pijanist Klaus Steffes-Holländer. Učili su od najboljih profesora, a sada i sami podučavaju studente na Ansambl akademiji u Freiburgu. Akademiju su osnovali s Freiburškim baroknim orkestrom te na master razini tumače interpretaciju povijesne i nove glazbe.

Prijeđeni kilometri

Recherche se markerom ubilježio u 55. Glazbenu tribinu u Opatiji, jer je sudjelovanje takvog ansambla priznanje svakom festivalu. Umjetnički voditelj Tribine Tibor Szivovica svakako zaslužuje pohvalu. Ansambl je od osnutka 1985. godine do danas prouzveo više od 500 djela i objavio više od 50 CD-ova te

primio brojne nagrade za postignuća. Nakon toliko »prijeđenih kilometara«, prirodno je da imaju vlastitu repertoarnu i programsku dramaturgiju. Kad je došlo vrijeme proslave 25 godina rada ansambla, »istraživači« su uočili da u suvremenoj glazbi nedostaje ljubavne tematike. Počeli su od međunarodnih skladatelja naručivati ljubavne pjesme i nastalo ih je tridesetak. Berislav Šipuš, Ante Knešaurek i Sanja Drakulić pridružili su se »zaljubljenima« i njihove skladbe *Dick Tracy and the Most Peculiar Case of All: Falling in Love*, za sedam glazbenika, *O jednom trenutku usamljenosti*, za flautu, obou, klarinet, violinu, violu, violončelo i udaraljke i *Retrouve*, za flautu, obou, klarinet, klavir, violinu, violu i violončelo bile su prouzvedene na svečanom otvorenju Tribine 8. studenoga u 20 sati u Zlatnoj dvorani Hotela Imperial. Na koncertu *Lovesongs — Liebeslieder* mogli smo čuti spomenute prouzvedbe uz bok s djelima priznatih europskih skladatelja srednje generacije, kao što su Lucia Ronchetti, Johannes Schöllerhorn, Carola Bueckholt, Jörg Widmann, Elena Mendoza, Alla Zagaykevych, Hans Abrahamsen, Enno Poppe, Márton Illés, Salvatore Sciarrino i Johannes Maria Staud. Odličan odabir skladbi i jednako odlično posložen njihov redoslijed u programu koncerta ostavio je dojam imaginarnе zasebne raskošne kompozicijske cjeline od 14 stavaka koja se sa zanimanjem sluša od početka do kraja. Ljubavna tematika ima svoju čar. Dapače, sljedeći dan smo u razgovoru s umjetnicima (*Artist Talk* s moderatoricom Margaretom Ferek-Petrić) čuli da

u ljubavnim pjesmama neki skladatelji, poput Zagaykevych, pokazali osjećajnost kao nikad prije, pa im se sav drugi opus drastično razlikuje od *love-song za recherche*.

Život je prebrz

U razgovoru s umjetnicima doznali smo mnoge zanimljivosti. Premda su članovi ansambla Recherche konstantno u sprezi sa skladateljima, sami nisu pokušali skladati, ali zato uživaju u probama sa skladateljima, dok »tehniku probe prilagođavaju jeziku skladbe«. S obzirom na to da ansambl djeluje dulje od 30 godina, pozvan je rezimirati iskustva. Često su strepjeli hoće li glazba postati sekundarna pod silnim utjecajem izvan-glazbenih pojava. Život je prebrz. Koncertni promotori stalno traže nova djela, pa se djela u jednoj prouzvedbi »potroše«. Violist Paul Beckett otkrio je da ga nova partitura već pri prvom susretu vizualno privlači i obuzima, te postupno ulijeva povjerenje, jer izvođač u konačnici mora skladatelju povjerovati da bi izvedba bila uspješna. Recherche nastoji djela izvoditi više puta i kažu da bi bilo zanimljivo organizirati festival »drugih« izvedbi, jer enormna količina djela nažalost doživi samo jednu izvedbu. Prije 20–25 godina nisu mogli svirati »sve« zbog stereotipa o postavangardi i sl., glazba je »obitavala u odvojenim ladicama«. Ali zato danas mogu svirati glazbu koju god žele, jer je percepcija publike otvorenija, a žanrovi se često isprepliću. (Sciarrinova skladba koju je Recherche izveo na Tribini zapravo je transkripcija jednog Mozartova *Adagia*

namijenjenog staklenoj harmonici.)

Melodija nije mrtva

Pozitivno je što je broj mladih vrhunskih ansambala u stalnom porastu. Recherche kažu da ne znaju kamo glazba ide. Netko iz publike je upitao jesu li u potrazi za izgubljenim harmonijama. Melise je odgovorila da je harmonija tek izražajni element u glazbi, a da ona pak može postojati s harmonijom ili bez nje, irelevantno je. »Gubitkom harmonije nije ništa izgubljeno, nego je dobiveno«, kazala je Melise. Na pitanje o tome kako su se prouzvedbe hrvatskih skladatelja uklopile u ciklus ljubavnih pjesama i u koncert na Tribini, Melise je rekla da su se vrlo lijepo uklopila djela Šipuša, Knešaureka i Drakulić. Karakteristični su za njih snažno izraženi elementi melodije i ritma, ali i različiti samosvojni temperamenti troje skladatelja. Na kraju ugodnog razgovora članovi Recherchea su zaključili da melodija nije mrtva i kao da je svim prisutnima laknulo. Njima je kao vrhunskim glazbenicima najvažniji konstantan kontakt s novim skladateljima. Flautist Martin Fahlenbock je za kraj istaknuo da donedavno nisu poznavali ni jednog hrvatskog skladatelja, a zahvaljujući Glazbenoj tribini Opatija sretni su što su ih upoznali nekoliko pa se nadaju prouzvedena djela ponoviti čim se ukaže prilika. Profesionalni od početka do kraja, požurili su u kombi i krenuli dalje na put, na sljedeći nastup, u potragu za novim ljubavnim pjesama, novom glazbom, jer njihov život uistinu jest recherche.

Flautist Martin Fahlenbock, violinistica Melise Mellinger, moderatorica razgovora s umjetnicima, članovima njemačkog ansambla Recherche, Margaret Ferek-Petrić i violist Paul Beckett

Vid Veljak i Tomislav Oliver: *Idioma I* za violončelo i elektroniku Tomislava Olivera (1987.) pripada ciklusu skladbi u kojem se istražuju odnosi zvukova solističkih instrumenata i njihovih elektroničkih transformacija

Zlatna dvorana Hotela Imperial, Vid Veljak, violončelo (recital), 9. studenoga 2018. u 12 sati

Tisuću čelističkih transformacija

Samostalni recital mladog violončelista koji je od najranije dobi pokazao zanimanje za (pra)izvođenje novih glazbenih djela

Piše: Višnja Požgaj

Jedini solistički recital u sklopu 55. Glazbene tribine u Opatiji održao je mladi violončelist Vid Veljak, rođen 1996. u Rijeci, gdje je i počeo svirati violončelo u dobi od samo tri godine. Bilo mu je četrnaest kad je primljen na Muzičku akademiju u Zagrebu, u razred prof. Valtera Dešpalja, kod kojega je diplomirao 2017. Usavršavao se i na majstorskim tečajevima eminentnih pedagoga, pobjeđivao na međunarodnim natjecanjima, svirao uz nekoliko orkestara, nastupao solistički i u komornim sastavima te osnovao Riječki klavirski trio, uz pijanista Filipa

Faka i violinista Krunoslava Marića. Već u vrijeme studija pokazao je zanimanje za izvođenje suvremene glazbe, posebice hrvatske, te je prouzveo nekoliko djela, od kojih su neka i napisana za njega. Upravo snima svoj prvi album s djelima hrvatskih skladatelja za violončelo solo.

Ljepota tona

Sve to bilo je i više nego dovoljno da mu se povjeri samostalni recital u Zlatnoj dvorani Hotela Imperial na kojem je pokazao iznimne kvalitete u pogledu virtuozne tehnike, muzikalnosti, ljepote tona i snalaženja u specifičnim zahtjevima suvremene glazbe. Program se sastojao od skladbi za violončelo solo ili za violončelo i elektroniku dvojice stranih i

Vid Veljak upravo snima svoj prvi album s djelima hrvatskih skladatelja za violončelo solo

petero hrvatskih skladatelja. U prvom bloku za violončelo solo predstavljena je najprije *Sonata* mađarskog skladatelja Györgya Ligetija (1923.–2006.) koju je u vrijeme nastanka pod komunističkim režimom sredinom prošloga stoljeća u njegovoj domovini zabranio Savez skladatelja zbog neshvaćanja njezine inovativnosti i modernosti. Marko Ruždjak (1946.–2012.) predstavljen je u nastavku skladbom intimističkog ugođaja *Noćni divan* iz 1991. godine. Mla-

be za violončelo i elektroniku. *Idioma I* Tomislava Olivera (1987.) pripada ciklusu skladbi u kojem se istražuju odnosi zvukova solističkih instrumenata i njihovih elektroničkih transformacija, a slično je postupio i Zlatko Tanodi (1953.), voditelj studija za elektroničku glazbu na Muzičkoj akademiji u Zagrebu u svojoj skladbi *El Attaca*, prvotno napisanoj za violončelo solo, a za ovu prigodu obogaćenoj elektroničkim »ruhom«. Marko Slaviček (1986.) skladbu *Resonances III*, izvorno napisanu za višekanalnu elektroniku, preradio je za violončelo i stereosnimku, inspiriran rezonantnim frekvencijama monumentalnih skulptura francuskog avangardista Yvesa Kleina u predvorju kazališta *Musiktheater im Revier* u Gelsenkirchenu. Program je završio djelom *The Spirit of Beings*, koju je napisao japanski skladatelj Dai Fujikura (1977.), školovan u Velikoj Britaniji. Zanimljiv je po-

Drugoga dana Tribine, 9. studenog u 16 sati u Kulturnom domu Zora priređen je i okrugli stol posvećen najmlađim skladateljima, pod naslovom *Izazovi struke suvremenog glazbeničkog autorstva: otvoreni razgovor s najmlađom generacijom domaće glazbe* (voditeljica Branimira Lazarin)

den Tarbuk (1962.) *Suitu* za violončelo solo napisao je 2011. na zamolbu Nikole Ruževića, koji je tada prouzveo samo prvi od triju stavaka. S tom se iznimno zahtjevnom skladbom suočio međutim upravo Vid Veljak i prouzveo je u cijelosti na svojem diplomskom koncertu prošle, 2017. godine. Posebno je bio zanimljiv središnji stavak, *Pavana*, u kojemu je, slijedeći autorov oblik barokne suite tretiran na suvremen način, Veljak upotrijebio barokno lučno gudalo, umjesto zamišljene tehnike istovremenog sviranja dvama gudalima koju je u suvremenu glazbu unijela violončelistica Frances Marie Uitti.

Dijete kao duh

Drugi dio programa činile su sklad-

vod za koncept toga četverostavačnog djela, a to je rođenje skladateljeva prvog djeteta. »Zamislao sam da je dijete duh koji čeka da se rodi i on odabire roditelja. On lebdi, možda je odskočio i nekako se susreće određena energija ili aura. Duh odabire majku (*Floating*). Dok pluta, zamislao sam da duh ostavlja trag, put kretanja koji čini lijepu liniju, poput glatke melodije (*Air*). Kad je duh odabrao roditelja, zamislao sam da se zaključao u majčin duh, probijajući majčinu duhovnu ljusku kako bi ušao i počeo rasti (*Awakening*). No tada se ta putovanja čine beskrajinima po prirodu — kao dio reinkarnacije, tako da je duh zauzvrat beskrajan, samo se više puta pripremao posjetiti Zemlju, možda u različitim oblicima (*Unending*).«

Kulturni dom Zora u Opatiji, Artist talk: Sara Glojnarčić i Davor Branimir Vincze, 9. studenoga u 17.30

Opuštenije od tribina

Dok su se tribine bavile kompleksnim pitanjima suvremenog stanja struke te statusa domaće glazbe općenito, razgovori s umjetnicima bili su mnogo opušteniji

Piše: Ena Hadžomerović

FOTO LUGI

Drugog dana Tribine u 17.30 u Kulturnom domu Zora održan je razgovor sa skladateljima Sarom Glojnarčić i Davorom Branimirom Vinczeom, a moderatorica je bila njihova kolegica, skladateljica Margareta Ferek-Petrić

Ovogodišnja 55. Glazbena tribina u Opatiji osim brojnih koncerata organizirala je i tribine i razgovore s umjetnicima. Dok su se tribine bavile kompleksnim pitanjima suvremenog stanja struke te statusa domaće glazbe općenito, razgovori s umjetnicima bili su mnogo opušteniji.

Kao bez publike

Drugog dana Tribine u poslijepodnevnom satima održan je razgovor sa skladateljima Sarom Glojnarčić i Davorom Branimirom Vinczeom u prostoriji Kulturnog doma Zora, s velikim odzivom publike. Moderatorica razgovora, skladateljica Margareta Ferek-Petrić, veoma je sigurno i tečno razgovarala sa sugovornicima (s kojima dijeli sudbinu »hrvatskoga skladatelja u dijaspori«) pa se cijeli događaj činio kao da je publika provirila u druženje troje kolega-prijatelja koji bi istim tonom nastavili i bez publike. Pitanja su se doticala profesionalnih okolnosti u kojima trenutačno rade, skladateljskih intencija i preferencija te stajališta o skladateljstvu i glazbi općenito.

Ove godine diplomirana, skladateljica Sara Glojnarčić objasnila je svoju nedavno nagrađenu videoinstalaciju *Popferm* koja se metodom manipulacije videoisječaka bavi pitanjem pobačaja i mizoginije. Skladateljica je nedavno radila i na tromjesečnom projektu *Raise Your Voice* s kurdskim izbjeglicama u Stuttgartu, s vokalnim ansamblom *Neue Vokalensolisten*, koji je svojom socijalnom angažiranošću promijenio prečesto negativna iskustva Kurtkinja u Njemačkoj. Davor je pak govorio o svojem iskustvu na Stanfordu, gdje radi na doktoratu iz kompozicije s Brianom Ferneyhoughom. Riječ je bila o djelu *Sutra je prošlost jedne daleke budućnosti* koju je nedavno izveo i sam, glumeći sa švicarskim ansamblom *Proton*, te o drugoj perspektivi koju je doživio izvedeći vlastito djelo. »To je odličan put da bismo shvatili što skladatelji traže od izvođača«, zaključio je.

Socio-politički kontekst

Razgovor je nastavljen u smjeru izvan-glazbenih aspekata inspiracije, pa je Sara govorila o suvremenoj glazbi kao o platformi zvuka, umjesto o žanru, kako ga se često shvaća. U osobnom skladanju veoma joj je bitan kon-

cept djela, koji je u mnogim slučajevima uklopljen u sociopolitički kontekst. Na pitanje o lošem dijelu svojega karaktera, Davor je odgovorio onim pozitivnim: zadovoljan je time što svoj kompozicijski stil nije »brendirao«, nego ga prilagođava okolnostima inspiracije i namjene djela. Sara se nadovezala pojmom ekonomije mladih skladatelja, koja prisiljava umjetnike na formiranje jednog i jedinog skladateljskog stila zbog prihvaćanja mnogih narudžbi za djela te nedostatka vremena. »Ponekad treba uzeti vremena i reći ne!« rekla je, na što se sve troje složilo da skladatelji trebaju riskirati i stalno iznova osmišljavati svoj stil.

Nakon govora o skladateljskim stilovima, na pitanje o odabiru naslova svojih skladbi, Davor je odgovorio da se njegovi naslovi često mijenjaju te ih uobičajava osmišljavati u sklopu većih projekata, dok je Sara rekla da daje kratke i privlačne naslove, budući da se često idejno bavi posljedicama pop-kulture. U daljnjem razgovoru izrazila je zanimanje za to da sklada za nove medije, dok Davora zanimaju multimedijски projekti stručnjaka u kojima su znanje i vrijeme najbolje iskorišteni. Čemu teže kao skladatelji? bilo je posljednje Margaretino pitanje. Težnja društvenoj angažira-

»Ponekad treba uzeti vremena i reći ne!« rekla je Sara Glojnarčić na pritisak okoline u stvaranju samo jednog jedinog skladateljskog stila

nosti te posredovanju vlastitih stajališta, izazivala ona pozitivne ili negativne reakcije, ono je što zanima Saru, dok je Davor istaknuo optimizam, rekavši da glazbom želi posredovati nadu u ljude te bogatstvo svijeta i ideja.

Nakon mnogih osmijeha na zadnje rečeno, popraćeni velikim pljeskom, razgovor se među umjetnicima nastavio na putu do koncertne dvorane, u kojoj je te večeri izvedeno djelo *garcoating #2* Sare Glojnarčić, dok se *Laibach Concerto* Davora Branimira Vinczea izveo dan poslije.

Jazz koncerti (8. studenoga u 23 sata i 9. studenoga u 22 sata), Zlatna dvorana Hotela Imperial

Noćna glazba i različita lica jazza

Lana Janjanin Trio / Zoran Majstorović Quintet ft. Klaus Gesing (*To Ligeti and back*)

Piše: Tea Kulaš

Na 55. Glazbenoj tribini u Opatiji, u kasnim večernjim satima imali smo priliku poslušati dva srodna, no ipak veoma različita glazbena programa koja su potvrdila neograničene mogućnosti i otvorenost jazza kao platforme s bezbroj izražajnih mogućnosti, u čijoj su osnovi sjajne improvizacijske vještine. Upriličila su ih dva sastava predvođena mladim

U kasnim večernjim satima imali smo priliku poslušati dva srodna, no ipak veoma različita glazbena programa koja su potvrdila neograničene mogućnosti i otvorenost jazza kao platforme s bezbroj izražajnih mogućnosti, u čijoj su osnovi sjajne improvizacijske vještine

i uspješnim hrvatskim umjetnicima, Lanom Janjanin i Zoranom Majstorovićem. Premda su svoja akademska znanja stekli u inozemstvu, te vlastite autorske i izvođačke talente iskazali na mnogobrojnim svjetskim pozornicama, uvijek rado muziciraju u domovini gdje ostvaruju zapažene rezultate.

Samouka u jazzu

Na prvom koncertu, 8. studenoga, svoje je kvalitete potvrdila skladateljica, pijanistica i pjevačica, samouka jazz glazbenica Lana Janjanin, koja je nastupila sa svojim triom, kontrabasistom Markom Ferlanom i bubnjarom Lukom Fellnerom. Ti mladi glazbenici suradnju su počeli u Beču, gdje je Lana na Sveučilištu za glazbu i izvedbenu umjetnost završila studij klasične i medijske kompozicije. Iako se nije formalno obrazovala u sferi jazza, kaže da ju je »pjevatki naučila Ella Fitzgerald, a svirati Bill Evans«.

Odmalena ju je njezina glazbenička obitelj izlagala različitim glazbenim žanrovima, pa je već kao šesnaestogodišnjakinja, pod utjecajem jazz, soula, r'n'b-a i pop-glazbe, potaknuta ljudskim odnosima i ljubavnim razočaranjima, počela pisati vlastita djela. Osim obitelji, za njezin relativno rani razvitak kreativnosti i umijeća improvizacije zaslužno je i Glazbeno učilište Elly Bašić, gdje je upoznala kontrabasista Marka Ferlana s kojim danas redovito surađuje. Uz svoj trio, koji će uskoro objaviti nosač zvuka *A Minute of Love* s njezinom autorskom glazbom i istoimenom pjesmom koju je uspješno izvela na koncertu u Opatiji, može se pohvaliti i brojnim angažmanima i suradnjama s renomiranim klasičnim i jazz glazbenicima i sastavima, poput virtuozna na violini Robyja Lakatoša, big benda *Nouvelle Cuisine*, Simfonijskog orkestra austrijskog ORF-a i brojnih drugih. Za hrvatsku kulturu posebno je važna njezina suradnja s Jazz orkestrom Hrvatske radiotelevizije s kojim je u rujnu 2017. snimila svoj cjelokupni dosadašnji opus za jazz orkestar.

To nedavno objavljeno diskografsko izdanje pod nazivom *Miracles*, realizirano s autoricom Dinom Rizvić, osim doprinosu hrvatskoj jazz sceni nosi i važan povijesni pečat koji je te dvije umjetnice označio kao prve žene u Hrvatskoj i široj regiji koje su skladale, aranžirale, otpjevale, odsvirale i snimile svoj opus za jazz orkestar.

Nova članica

Dugačak popis njezinih uspjeha te vriedan opus omogućio joj je nedavno ućlanjenje u Hrvatsko društvo skladatelja koje ju je pozvalo da svoj rad podijeli s publikom opatijske Tribine. Marljiva umjetnica neupitnog talenta, kreativne energije i posebnog glasa, sa svojim je Triom posjetiteljima Zlatne dvorane Hotela Imperial poklonila nekoliko svojih autorskih djela, kao i originalnih aranžmana, među kojima se istaknula pjesma *Izmijenila si se*, Ana Arsena Dedića i Nikice Kalogjere koju je Lana transformirala u novo djelo svojstveno njezinu karakteru. Slobodom u izrazu oslobođenog stereotipa, Trio je publici prenio glazbu prepunu emocija i vizija koje zadiru u međuljudske, muško-ženske odnose, životne i ljubavne iluzije, te istovremeno zamagljuju granice jazz, koketirajući s raznim stilovima, poput soula, popa, funka ili bluesa. Premda je to eksperimentalno jazz putovanje proteklo uglavnom u profinjenim skladbama balad-

Multiinstrumentalist i skladatelj Zoran Majstorović u svojem je projektu *To Ligeti and back* između ostaloga koristio i arapsku lutnju oud

nog karaktera, Trio je ponudio i nekoliko kontrastnih pjesama, među kojima je najzanimljivija bila *Capitulum* u kojoj je pjevačica sarkastično komentirala život i ljubav u kapitalističkom i konzumerističkom društvu.

Drugi koncert, održan na istome mjestu sljedećega dana, donio je posve drukčije raspoloženje.

Šestorica veličanstvenih

Ellingtona s Griegovim djelom *Peer Gynt* ili Leszeka Moždžera sa Chopinovim skladbama.

Ipak, valja spomenuti da inspiracije nije nedostajalo ni u obrnutom smjeru, kad su se skladatelji klasične glazbe služili bogatim jezikom jazza.

Obrnute inspiracije

Ništa manje uspješno od navedenih primjera, ovaj je sastav svoj pro-

Skladateljica i pjevačica Lana Janjanin od ove je godine članica Hrvatskog društva skladatelja

FOTO: LUGI

Zoran Majstorović, vrhunski multiinstrumentalist i skladatelj, autor mnogih albuma i kompilacija u različitim žanrovima te knjiga transkripcija, dobitnik nagrade *Status* za najistaknutijeg hrvatskog etnoinstrumentalista, Nagrade *Damir Džić* za najistaknutijeg hrvatskog jazz-gitarista, prošlogodišnje HDS-ove Nagrade *Miroslav Sedak-Benčić* za najistaknutijeg jazz skladatelja te diskografske nagrade *Porin*, čiji je rad usmjeren ne samo na jazz i etnoglazbu nego i na ostale aspekte glazbe i zvuka, kao što su *sound art* ili projekti usmjereni poimanju zvuka kao materijala u umjetnosti, za taj je koncert odabrao transkribirati, adaptirati i reinterpretirati pijanističko djelo *Musica ricercata per pianoforte* skladatelja Györgya Ligetija za jazz sastav. Okupivši četvoricu ponajboljih glazbenika srednje generacije hrvatske jazz scene, akademski obrazovanih glazbenika i dobitnika prestižnih nagrada koji se izvrsno snalaze u različitim glazbenim žanrovima, te svjetski priznatog njemačkog umjetnika Klausa Gesinga, Zoran je program koncerta temeljio na popularnoj ideji pristupa jazz ansambla djelu klasične glazbe. Ta praksa urodila je u 20. i 21. stoljeću mnogim uspješnim primjerima, poput onog Jacquesa Loussiera s djelima Bacha, Händela, Mozarta, Beethovena, Ravela i drugih, Dukea

gram odsvirao na visokoj umjetničkoj razini, implementirajući u Lige-tijevu glazbu nove zamisli i zvukove. U svojim aranžmanima Zoran Majstorović koristio se materijalima šest (od jedanaest) stavaka, uključujući one posvećene velikanima Girolamu Frescobaldiju i Beli Bartóku s kojima su počeli koncert, te uz posve raspisan aranžman osigurao prostor za kreativnu slobodu ostalim članovima ansambla. Naime, uz detaljno zapisanu glazbu, odlučio se i za samoaranžerske indikacije koje su usmjeravale izvođače u određenu atmosferu nekog dijela skladbe kako bi mogao proizvesti različite sonornosti unutar sastava, međusobno se ispreplićući i zajednički oblikujući mozaik zanosne glazbe. Premda odsvirati motive ovog djela u formaciji seksteta te pritom zadržati atmosferu originalnog djela nije nimalo jednostavno, umjetnici su se hrabro uhvatili ukoštac s izazovom, te prisutnima osigurali večer za pamćenje. Osim izvrsne izvedbe, sastav je plijenio pozornost svojom karizmatičnošću, naročito Zoranovom, koji je muzicirao na gitari i *oudu* (arapskoj lutnji), te Klausovom na sopran-saksofonu i bas-klarinetu. Ljepota njihova nastupa, osim u glazbenom smislu, ostvarila se i u sinergiji s publikom koja je oduševljeno pratila njihov nastup.

Naima Balić, Branimira Lazarin i Seadeta Midžić u raspravi o sudbini Hrvatskog glazbenog zavoda

Kulturni dom Zora, Opatija, subota, 10. studenoga 2018. u 10:00

Tribina: Status domaće glazbene i koncertne scene u aktualnim okolnostima javnih institucija: kapitulacije i/ili mjera kolektivne odgovornosti

Piše: Katia Šarlija

Unutar programa nedavno održane 55. Glazbene tribine u Opatiji, 10. studenoga održana je i tribina *Status domaće glazbene i koncertne scene u aktualnim okolnostima javnih institucija: kapitulacija i/ili mjera kolektivne odgovornosti*. U punoj dvorani Kulturnoga doma Zora, uz generacijski široko zastupljenu publiku, moderatorica Branimira Lazarin uz sugovornice Naimu Balić (bivšu djelatnicu Ministarstva kulture na području međunarodne suradnje i kulturne politike), muzikologinju Seadetu Midžić (potpredsjednicu ravnateljstva HGZ-a) te muzikologinju Davorku Begović (donekadnu kreatoricu glazbenog programa unutar platforme *Kultura promjene* Studentskog centra), pokrenula je raspravu o statusu kulture unutar javnih institucija.

Taj status kulture propitao se i sagledao u aktualnim primjerima, kao što su s jedne strane smjena Nataše Rajković kao glavne osnivačice i pokretačice *Kulture promjene* i u skladu s tim ostavke prisutne Davorke Begović, čime, prema riječima moderatorice, (nepovratno?) završava razdoblje kontinuiteta i visoko postavljenih profesionalnih kriterija inovativne i eksperimentalne suvremene glazbene scene, te s druge strane nedavni pokušaj komercijalizacije, koncesije, odnosno prodaje Hrvatskoga glazbenog zavoda, koji je i povijesno i kulturološki gledano jedna od važnijih institucija hrvatske glazbene scene.

Počevši s primjerom SC-a i ostavkom Davorke Begović, pokušale su se u kratkim crtama iznijeti glavne informacije o stanju u SC-u koje je dovelo do smjene pomoćnice ravnatelja Nataše Rajković, o načinu poslovanja (prema riječima Davorke Begović) »maglovitom argumentaci-

FOTO: LUGI

(Ne)kulturne promjene koštale su Davorku Begović, dugogodišnju voditeljicu Muzičkog salona Studentskog centra, njezina stalnog zaposlenja

jom« te nemogućnošću daljnje borbe Davorke Begović s »diletantskom« politikom trenutačne sanacijske uprave SC-a koja novi program temelji na »otvaranju vrata amaterizaciji i komercijalizaciji programa kulture SC-a«, pritom na isti način sprječavajući postojeći program, što sve rezultira njezinom ostavkom.

Slučaj HGZ-a

Referirajući se na primjer SC-a i na prekid *Kulture promjene*, Seadeta Midžić je prikazala stanje u HGZ-u, ističući pokušaj transformacije vođenja i poslovanja HGZ-a u 2014. godini, navodeći da mogućnost transformacije u sadašnjem trenutku postoji, ali ono što će prema njezinu mišljenju presuditi bit će ljudi, koji će željeti realizirati svoje drugačije programe. Zaključujući tribinu, postavljeno je pitanje svima prisutnima: »Kako adekvatno reagirati u budućnosti na takve situacije, kako važni kulturni punktovi društva ne bi šaptom palili?«

Zlatna dvorana Hotela Imperial: *Airborne Extended*, 10. studenoga 2018. u 12 sati

Ženska »zračna« formacija

Neobičan austrijski ansambl za suvremenu glazbu čine Sonja Leopold, čembalo; Caroline Mayrhofer, blok-flaute; Elena Gabbrielli, poprečne flaute; Tina Žerdin, harfa

Piše: Tea Kulaš

T očno u dvanaest sati, na subotnjem programu 55. Tribine u Opatiji nastupio je austrijski ženski kvartet *Airborne Extended*. Taj je neobični ansambl utemeljen 2013. godine i posvećen isključivo izvođenju suvremene glazbe. Otvoren za različite skladateljske pristupe i smjerove, koncertne formate koji se odmiču od konvencionalnih i rastvaraju frontalni pristup, već jedinstvenim sa-

stavom odskakače od tzv. *mainstreama*. Svojom »zračnom« formacijom od četiri flaute i deset blok-flauti, uključujući Paetzold kontrabas blok-flautu, pokrivaju širok raspon zvukovlja obogaćenog čembalom i drugim instrumentima s tipkama te harfom. Različite zvukovne mogućnosti neobične instrumentacije, veliki spektar volumena i boje te veoma važna radoznalost i smjelost umjetnica koje pri izvedbi rado koriste i svoj glas, privlače brojne skladatelje koji im s velikim entuzijazmom posvećuju svoja djela. Među brojnim cijenjenim skladateljskim osobnostima (poput Bernhar-

te se predstavile u punom potencijalu i snazi. Inspirirana serijom *Twin Peaks* i polustepenim pomakom jedne od skladbi sa *soundtracka*, Margareta se u tom djelu bavila auditivnim metaforama koje u prvi plan donose parnormalne elemente ostvarene u istraživanju mogućnosti drugačijeg izraza na klasičnim instrumentima, primjerice »prepariranjem« čembala ili korištenjem različitih materijala za izvedbu na harfi. Djelomično izmijenjeni te oni poznati karakteristični zvukovi i boje instrumentata dopunjavali su se i tvorili uravnoteženu cjelinu koja se kretala između poznatog i nepoznatog, čime se upozorilo i na dvostruki smisao naslova. Korak dalje u transformaciji klasičnih zvukova instrumentata otišao je nagrađivani talijanski slobodni umjetnik-skladatelj Hannes Kerschbaumer koji također živi i djeluje u Austriji. U svojoj skladbi *not. to suprotstavio je ozvučene instrumente — piccolo-flautu i Paetzoldovu kontrabas blok-flautu — koje je analizirao elektroničkim putem te iskrivljeni i izmijenjeni zvuk putem prijetvornika ponovno vraćao na instrumente. Osim elektronički modificiranog zvuka, izvođačice Elena Gabbrielli i Caroline Mayrhofer stvarale su ritamske obrasce specifičnog efekta, tretirajući instrumente na nekonvencionalan način, primjerice udarcima prstiju ili struganjem po tijelu instrumenta.*

čuje želju za pronalaženjem »bratstva i jedinstva različitosti«. U dvjema kontrastnim dijelovima skladbe dijalogom između izvođačica ostvarila je prikaz različitih priroda instrumenata jednostavnim pulsirajućim (istim, a opet različitim) elementima te time postigla nevjerojatnu dinamiku. Općem dojmu pridonijela je i tehnička zahtjevnost djela kojoj je, uz svoje kolegice, vrlo spremno odgovorila čembalistica Sonja Leopold, koja se naročito iskazala u jedinom solističkom djelu na koncertnom repertoaru — skladbi *noisy pearls* renomirane austrijske slobodne umjetnice, skladateljice i pijanistice Elisabeth Harnik.

Praizvedba na kraju

Postupnim izvođačkim *crescendom*, od solističkog nastupa čembala, preko trija bez harfistice Tine Žerdin, ansambl se tek na posljednjoj skladbi koncertnog programa pojavio u punom sastavu kojim je otvorio koncert. Pretposljednja skladba *The difficulty of crossing a field II* mladog talijanskog skladatelja Alexandra Kaisera još je jedanput beskompromisno postavila visoke zahtjeve pred izvođačice koje su tijekom cijeloga koncerta vješto ovlađivale suvremenim izvođačkim tehnikama, uz izraženi smisao za komorno muziciranje. Igrom s intenzitetom pokretnog zraka koji je strujao kroz tijela instrumentata i mijenjanjem originalnog zvuka čembala, stvarale su jedinstvene transparentne zvučne slike i publici prenosile snažne skladateljske glazbene ideje. U sklopu austrijskog programa NASOM, u kojem umjetnice svijetu predstavljaju nova djela pisana za njihov ansambl, za kraj koncerta praizvele su skladbu *ABE* cijenjenog austrijskog skladatelja Brune Strobila. Nastala kao narudžba za taj kvartet, skladba sadrži inicijale ansambla te na zanimljiv način demonstrira raznovrsne strukture vremena i ritma. Koristeći se raznovrsnim materijalima u sviranju, eksperimentirajući i mijenjajući primarne ili klasične funkcije instrumentata, proširile su perceptivne sposobnosti slušatelja i otkrile nove svjetove svima dobro poznatih instrumenata koje rijetko imamo priliku doživjeti u takvo uzbudljivom kontekstu.

Jedinstvo različitosti

Osim doprinosa suvremenoj glazbi i zapaženih rezultata, ansambl i skladatelj/ice čija su se djela našla na popisu koncerta povezuje neki vid života i djelovanja u Austriji, vezan ili uz rođenje ili obrazovanje i posao. Uz dosad navedene umjetnike, i mladu skladateljicu Mirelu Ivičević životni je put, nakon završenih studija kompozicije i teorije glazbe na Muzičkoj akademiji Sveučilišta u Zagrebu, odveo u Austriju, gdje je završila studije kompozicije, medijske kompozicije i primijenjene glazbe, te kao i u Hrvatskoj nanizala brojne uspjehe. Fokusanjem na konceptualnu i interdisciplinarnu umjetnost, istražujući ulogu zvuka u socijalnom i političkom kontekstu, i u virtuoznoj skladbi *YY* za trio flauti i čembalo, nastaloj na narudžbu ansambla *Airborne Extended*, ozvu-

FOTO: L. ...

Austrijski ženski kvartet Airborne Extended na neobičnim instrumentima za suvremenu glazbu

S četiri flaute i deset blok-flauti, uključujući Paetzold kontrabas blok-flautu, glazbenice pokrivaju širok raspon zvukovlja obogaćenog čembalom i drugim instrumentima s tipkama te harfom

da Langa, Hannesa Kerschbaumera, Paola Rimoldija, Manuele Kerer, Mattiasa Kranebittera, Caroline Profanter i drugih), čija djela umjetnice izvode i praizvode diljem svijeta, u pisanju za taj ansambl okušale su se i dvije Hrvatice, Margareta Ferek-Petrić i Mirela Ivičević, čija smo djela imali priliku čuti na koncertu.

Paranormalni elementi

Skladbom *Fire walk with(out) me* Margarete Ferek-Petrić, uspješne hrvatske skladateljice s austrijskom adresom, dobitnice mnogobrojnih nagrada te stipendija raznih ustanova i zaklada, izvođačice su otvorile koncert

Kulturni dom Zora u Opatiji: Predstavljanje programa 30. Muzičkog biennala Zagreb, 10. studenoga 2018. u 16 sati

Tema 30. izdanja MBZ-a je **Grad.glazba | Prostor.zvuk**

Programski cilj festivala je prikazati zvukovno-glazbene odnose između grada, prostora, ljudi, arhitekture, umjetnosti i kulture

Program 30. MBZ-a 2019. u Opatiji su predstavili Antun Tomislav Šaban, Branimira Lazarin i Nina Čalopek

Piše: Ana Horvat

U Kulturnome centru Zora, u subotu, 10. studenoga, publiku su na sjedištima čekali fascikli s materijalima 30. Muzičkog biennala Zagreb, a na zidu se projicirala PowerPoint prezentacija sa slikama i imenima skladatelja i izvođača koji će sudjelovati na MBZ-u.

Ostavka voditelja

Predstavljanje programa 30. Muzičkog biennala Zagreb, kako stoji u programu 55. Glazbene tribine Opatija, održalo se bez najavljenih članova festivalskog programskog odbora: Tomislava Olivera, Damira Martinovića Mrleta i Davora Hrvoja, koji nisu mogli doći. Moderatorica je bila Branimira Lazarin, a sudjelovali su muzikologinja Nina Čalopek te skladatelj i glavni tajnik Hrvatskog društva skladatelja Antun Tomislav Šaban. Prije nego što je javnosti predstavljen program, Šaban je objasnio organizacijski status MBZ-a. Trenutačno nema umjetničkog voditelja Muzičkog biennala (Krešimir Seletković početkom ove godi-

ne podnio je ostavku) te je imenovan programski odbor koji čine Nina Čalopek, Davor Hrvoj, Tomislav Oliver, Ivo Josipović i Damir Martinović Mrle (činio ga je i Berislav Šipuš koji je, također početkom ove godine, podnio ostavku). Bivši umjetnički voditelj djelomično je postavio program, a programski odbor nastavio je s radom nakon njegove ostavke. Nina Čalopek je kao glavna producentica (i članica odbora) predstavila program 30. MBZ-a. Tema je *Grad.glazba | Prostor.zvuk*. Cilj je prikazati zvukovno-glazbene odnose između grada, prostora, ljudi, arhitekture, umjetnosti i kulture.

I na periferiji

Muzički biennale održavat će se od 6. do 13. travnja 2019. na petnaest lokacija u Zagrebu. Želja je uključiti i rubne dijelove, a ne samo središte grada. Neke lokacije su: Centar za kulturu Peščenica, Lauba, Medijateka Francuskog instituta, Booksa, Muzička akademija Zagreb... Program čine koncerti, jazz radionice, razgovori s umjetnicima, rasprave, simpozij o arhitekturi i glazbi, međunarodni skladateljski *masterclass* (mentori: Nina Šenk, Achim Bornhoeft i João Oliveira). Osmišljeni su programi za djecu

— izrada MBZ-ove slikovnice, održavanje koncerata za djecu u suradnji s Hrvatskom glazbenom mladeži i njihovim programom *Glazba u mom kvartu*, od početka drugog polugodišta do početka MBZ-a, te će se (ponovno) izvoditi predstava *Žabica kraljica* Sare Glojnarčić i Renea Medveška. Za mlade profesionalce stvorena je nova platforma — Knapanje. Uključene su sve četiri muzičke akademije u Hrvatskoj: Pula, Split, Zagreb i Osijek, odnosno studenti, koji su samostalno osmislili program. To će biti prvo izdanje MBZ-a bez Milka Kelemenca, a Zbor i orkestar Hrvatske radiotelevizije izvest će njegov *Pozdrav svijetu*. Praizvest će se djela Margarete Ferek-Petrić, Mirele Ivičević, Matka Brekala, Ivane Kiš, Maka Murtića, Ivana Končića, Antuna Tomislava Šabana, Srđana Dedića, Daniele Gasparini, Sanje Drakulić, Davorina Kempfa, Zorana Ščekića, Ivana Fedelea, Davora Branimira Vinczea, Silvija Foretića i Frane Đurovića. Doći će i strani glazbenici — Alvin Curran, Vinko Globokar, Heiner Goebbels, Eivind Buene, Rolf Wallin.

Svečano zatvaranje obilježit će se novim baletom *Hero is Tired* Frane Đurovića u ZKM-u, u suradnji s HNK-om Ivana pl. Zajca iz Rijeke.

FOTO LUIGI

Miro Tabak pravni je savjetnik i voditelj Odjela digitalnih tehnologija HDS ZAMP-a

Predavanje — ZAMP — Miro Tabak, 10. studenoga 2018. u 17 sati

Od Gutenberg do Zuckerberga — ostvarivanje autorskih prava u digitalnom okruženju

Glazbena tribina u Opatiji i ove je godine, osim koncerata, nudila i raznolik program u Kulturnom domu Zora. Trećeg dana Tribine ondje je održano predavanje Mire Tabaka, pravnog savjetnika i voditelja Odjela digitalnih tehnologija HDS ZAMP-a.

Kroz povijesni pregled glazbene industrije, Miro Tabak objašnjava razvoj autorskih prava, posebno poteškoće na koje se nailazi. Najveći izazovi počinju kasnih devedesetih godina 20. stoljeća zbog razvoja tehnologije: pojavljuje se *Apple*, *mp3* formati, široka upotreba interneta i platformi kao što su YouTube, Netflix, Spotify itd. Sva navedena tehnička dostignuća promijenila su odnos i prema produkciji i prema nosačima zvuka, a najviše prema autorima.

Novi je problem — kako kontrolirati širenje zaštićenog sadržaja. U interesu velikih internetskih platformi uveden je tzv. *safe harbor* sustav, koji ne blokira sadržaj pri njegovoj objavi, nego tek u slučaju naknadne prijave vlasnika autorskih prava. Zbog nezadovoljstva samih autora, u rujnu ove godine ukida se *safe harbor*, čime jača pozicija vlasnika prava. Osim te tematike, Miro Tabak je govorio i na propasti diskografske industrije s razvojem digitalne tehnologije pa se na kraju predavanja razvila kratka rasprava koja je uključivala i pohvalu Tabaku za jasno i informativno predavanje. (Helena Skljarov)

Sviranje na čašama s različitim razinama vode u skladbi *S/umas Summarum* Ane Horvat ujedinilo je predavače i polaznike radionice

FOTO LUIGI

Zlatna dvorana Hotela Imperial, 10. studenoga 2018. u 22 sata i 11. studenoga 2018. u 11 sati /
 Radionica suvremene glazbe / Završni koncerti Majstorskog tečaja 1 i 2

Posvećeno studentima Muzičkih akademija Zagreba, Splita, Osijeka i Pule

Bilo bi bolje pažljivije birati djela na kojima će studenti učiti, kako bi ona bila zanimljivija i privlačnija, i njima i publici

FOTO LUIGI

Backstage Boys&Girls, odnosno ključne osobe „iza scene” bez kojih GT0-a ne bi bilo: Luka Hrvoj, Marija Saraga, Goran Časni i Ivana Gucul iz tvrtke Feel Audio, Bojan Gagić i Damir Filipčić

Piše: Višnja Požgaj

Važan projekt 55. Glazbene tribine u Opatiji započeo prošle godine, nastavljen je i ove. Radi se o Radionici suvremene glazbe za studente instrumentaliste, odnosno o majstorskim tečajevima koje su vodili ugledni umjetnici i pedagozi pripremajući programe za dva

završna koncerta. Jedan dio toga zahvatnog projekta vodili su pijanistica Mia Elezović, kojoj je uža specijalnost upravo suvremena glazba, te autori i pedagozi Ivana Kuljerić Bilić, udaraljke, i Gordan Tudor, saksofon. Drugi dio radionice bio je povjeren članovima Ensemble Modern, najslavnijega svjetskog sastava za suvremenu glazbu: fagotistu Alexandru Hadjievu i flautistu Dietmaru Wiesneru. Na tim je radionicama sudjelovalo dvadeset

tak studenata s Muzičkih akademija Zagreba, Splita, Osijeka i Pule, koji su priredili dva završna koncerta kako bi pokazali što su naučili u pogledu pristupa i izvedbe suvremene glazbe pod vodstvom spomenutih mentora.

Usporeni ples

Na prvom koncertu skladbi pretežito mističnog ozračja namijenjenih ansamblima, izvedena je najprije skladba *Etude Fantastique* br. 2 Ivane Kuljerić Bilić, kao dio istoimenog većeg ciklusa za projekt suvremenog plesa, koji zvučno oslikava elemente vezane uz vodu dodijeljene pojedinim instrumentima. Autorica je usporenim pokretima sama sudjelovala u izvedbi kao dirigentica i udaraljkašica. Skladba *ReCeSija* autora Gordana Tudora, iako prilično monotona, upravo je i nastala u edukativne svrhe, kao etida za mladi splitski ansambl S/UMAS s temom recesije. Treća skladba *S/umas Summarum* Ane Horvat također je posvećena tom ansamblu; mističnom atmosferom povezuje različite multimedijske akustične elemente. Uz standardne zvukove primjerice klavira ili gudača, koristi se i puhanje u boce s vodom različitih visina, šumovi, zviždanje, propuhivanje i sl. Na tragu autoričina zanimanja za povezivanje područja umjetnosti, znanosti i tehnologije. Drugi završni koncert koji su sa studentima pripremili spomenu-

ti članovi ansambla Modern, sastojao se od tri djela njemačkih skladatelja, a predstavio je na početku skladbu *Procession — process: peace (dona nobis pacem)* za klarinet, violinu, violončelo i klavir Reika Füttinga (1970.), koja se temelji na trećem *Agnus Dei* iz *Misse Pange lingua* Josquina des Prez. Stoga su razumljive i dobrodošle interpolacije klasičnog zvuka, harmonija i melodija u suvremeno glazbeno tkivo, a efektni akcenti unose stanovitu živost u osnovno sjetno ozračje. Druga skladba *Moments musicaux* Yorka Höllera (1944.) za flautu i klavir također je odraz autorova stapanja obilježja moderne i romantizma, uz primjenu različitih tehnika sviranja obaju instrumenata. Treću skladbu napisao je skladatelj i dirigent Friedrich Goldmann (1941.–2009.). Pod naslovom *Linie /Splitter 1* za sedam svirača (flauta, klarinet, violina, viola, violončelo, klavir i vibrafon) krije se djelo nastalo 1996. u njegovu posljednjem skladateljskom razdoblju.

Radionice suvremene glazbe nadasve su korisne zahvaljujući vrsnim i iskusnim voditeljima, našim i stranim. Prošle godine one su ostvarene u suradnji s Austrijom, a ove godine s Njemačkom. Važno je i uključivanje svih glazbenih akademija na području Hrvatske, ali bi bilo bolje pažljivije birati djela na kojima će studenti učiti, kako bi ona bila zanimljivija i privlačnija, i njima i publici.

Drugi koncert u sezoni Cantus Ansambla, 26. studenoga 2018., održan iznimno u Zagrebačkom kazalištu mladih

Najava 30. Muzičkoga biennala Zagreb

U koncert inkorporirana i »presica« u predvorju ZKM-a, na kojoj su predstavljene programske smjernice i aktivnosti jednoga od najstarijih i najvažnijih festivala suvremene glazbe na svijetu

Piše: **Martina Bratić**

U z drugi koncert ciklusa Cantus Ansambla, održan u Zagrebačkom kazalištu mladih, prigodno je najavljen i 30. Muzički biennale Zagreb, jedan od najstarijih i najvažnijih festivala suvremene glazbe na svijetu.

Večer je otvorena skladbom *Noćni let* Višeslava Laboša, kao *hommage* Igoru Kuljeriću, nakon čega se publika okupila u predvorju ZKM-a, na predstavljanju programskih smjernica i aktivnosti MBZ-a. Muzički biennale Zagreb održavat će se od 6. do 13. travnja 2019., a ovom su se prigodom, u razgovoru s Branimirom Lazarin, okupljenima obratili neki od članova Programskog odbora

Biennala: Nina Čalopek, Davor Hrvoj, Damir Martinović Mrle i Tomislav Oliver.

Interakcije s gradom

Tema obljetničkog Biennala obuhvaćena je naslovom *Glazba, prostor, grad i zvuk*, čime se apostrofira »istraživanje mogućnosti prezentiranja i kreiranja glazbe u suodnosu sa svim onim što čini pojam grada«, kako je rekla izvršna producentica Nina Čalopek.

Programski, Biennale će se stoga osloniti na sve one aspekte koji glazbu i glazbene prakse uvjetuju kao rezultat interakcije zvuka, grada, prostora i najširih i najrazličitijih socijalnih konstelacija. Nina Čalopek je u svojoj uvodnoj riječi istaknula i da je takvo tematsko usmjerenje također proizišlo iz nastojanja da se glazba izdvoji iz izoliranog

prostora i da se upravo njome progovori i o aspektima svega onoga što nas okružuje. U nastojanju da propita i problematizira suodnose glazbe i s njom povezanih socijalno-političkih instanci koje čine grad, kulturu i urbanizam, Programski se odbor svojom koncepcijom Biennala otvorio i mnogim drugim disciplinama; s jedne strane to su multimedijaska umjetnost, tonski inženjering i akustika, ali i manje srodna polja — arhitektura, filozofija i sociologija. Različitim usijecanjima, ukrižavanjima i intervencijama gradski će se prostori na najrazličitijim razinama razložiti i transformirati. Na taj se način, istaknula je Nina Čalopek, kreatorima programa nàdao izazov da predstave i pronađu »programme koji će prezentirati i obuhvatiti što više slojeva tih istih odnosa«.

U programu Biennala sudjelovat će više od 400 domaćih i stranih izvođa-

Jubilarni Biennale programom će obuhvatiti čak 15 praižvedbi hrvatskih skladateljica i skladatelja svih naraštaja

ča, s 50 programa, uz simfonijske orkestre i komorne ansamble, ali i uz produkcije eksperimentalnoga glazbenog teatra te izvedbe suvremenoga plesa, jazz, elektroničke i alternativne glazbe. Osim novoga prostora — Kina Europa, koje će ugostiti otvaranje festivala, i to filmom *The Garden*, britanskoga skladatelja Richarda Ayresa, MBZ će publici pružiti i noćni program, čijim se koncipiranjem traže »dodirne točke s popularnom kulturom«, kako je istaknuo Damir Martinović Mrle. Ideja vodi- lja toga potprograma bit će predstavlja-

Tomislav Oliver, Damir Martinović Mrle, moderatorica Branimira Lazarin, Davor Hrvoj i Nina Čalopek

Sopranistica Nina Franulović uz Cantus Ansambl i Berislava Šipuća

Violončelist Vid Veljak kao sve traženiji interpret suvremene glazbe

Cantus Ansambl izveo je u ZKM-u program pod nazivom *MBZ Legacy*

nje komercijalnih izvođača poput njemačkoga Brandt Brauer Frick ansambla ili, primjerice, norveškoga skladatelja Rolfa Wallina, ove godine nominiranoga za nagradu BRIT u kategoriji 'sonične umjetnosti'. Djelo koje je Wallinu osiguralo nominaciju, multimedijски interaktivni kazališno-glazbeni performans *The Otherroom*, MBZ-ova će publika imati priliku poslušati, ali i pogledati u predvorju Nacionalne sveučilišne knjižnice.

Plodna godina

Sljedeća godina, kako praksa MBZ-a i nalaže, bit će svakako plodna i u pogledu praiizvedbi djela domaćih skladatelja (planirano ih je čak 15), i to skladateljica i skladatelja svih generacija, od Matka Brekala, Srđana Dedića, Margarete Ferek-Petrić, Mirele Ivičević, Ivane Kiš, Davorina Kempfa, Silvija Foretića i drugih, dok će takozvani »predbijenalski«, ali i bijenalski program pružiti sadržaje i najmlađoj publici — djeci vrtićke i školske dobi. Osim toga, bit će animirani i decentralizirani dijelovi grada, u kojima će se organizirati suradnje sa studentima svih glazbenih odsjeka Muzičke akademije Zagreb.

Posebno se za jubilarno izdanje Biennala izdvađa prvi međunarodni skladateljski *masterclass* u povijesti toga festivala, o čemu je govorio Tomislav Oliver; sudjelovat će neka od najistaknutijih autorskih imena današnjice, poput Joãoa Pedra Oliveire ili Achima Bornhöfta.

Bijenalska baština

Posljednji je segment MBZ-a predstavio član Programskog odbora zadužen za jazz — Davor Hrvoj. Govorio je o važnosti veze jazz-a i samih početaka Biennala. Hrvoj je među ostalim najavio »očekivano neočekivana« koncertna izdanja multiinstrumentalista Ratka Vojteka, koji će u svojim muziciranjima doslovce »biti u gradu«, sa slučajnim prolaznicima i drugom *ad hoc* publikom, a slušnu poslasticu čini i gostovanje Jona Irabagona, proslavljenoga američkog saksofonista.

Svečano zatvaranje MBZ-a 2019. rezervirano je za praiizvedbu baleta Frane Đurovića *Hero is tired*, u koreografiji Giuseppea Spote te u koprodukciji s riječkim HNK-om.

Program koncerta Cantus Ansambla, koji je te večeri uslijedio, uz naziv *MBZ Legacy*, repertoarno je također popratio najavu 30. Muzičkoga biennala Zagreb, odabравši važan dio povijesti domaće glazbene baštine kao svoj programski fokus; glazba hrvatskih doajena suvremene glazbe — Branimira Sakača, Milka Klemenca, Krešimira Šipuš, Marka Ruždjaka, Igora Kuljerića i Stanka Horvata — poslužila je kao najbolji uvod, ali i most prema novim idejama, koje se uvijek i neprekinuto, svake dvije godine, idući dalje, ipak na određeni način ogledaju u svojim počecima.

Osvrt na izložbu u Muzeju za umjetnost i obrt (26. travnja — 30. rujna 2018.) koja je obilježila godinu na izmaku

Šezdesete u Hrvatskoj mit i stvarnost

Na izložbi je glazba bila zastupljena njezinom »fizičkom manifestacijom« te povezanošću s drugim umjetnostima, poput arhitekture i dizajna

Piše: Ivana Jurenec

Sveobuhvatan pregled svih sastavnica života u Hrvatskoj šezdesetih godina prošloga stoljeća ponudila je izložba *Šezdesete u Hrvatskoj — mit i stvarnost*, koja se mogla pogledati u zagrebačkom Muzeju za umjetnost i obrt od 26. travnja do 30. rujna 2018. Za one starije, bila je to prilika da se prisjete svoje mladosti, a za mlađe da upoznaju ono o čemu su učili, čitali i slušali. Zainteresirani turisti stekli su uvid u djelić naše povijesti te njima manje ili više blizak način života.

Izložba je obuhvatila različite aspekte svakodnevnog života — politike, prostora življenja i rada, mode, glazbene i likovne umjetnosti, kazališta, medija i dr. od 1958. do 1971. godine. Ambicioznost cijelog projekta može se najbolje predočiti brojkama — više od 5000 eksponata postavljenih u dvanaest dvorana Muzeja, na više od 1000 m², za potrebe izložbe posudile su 62 institucije i 84 privatne osobe. Dakako, u odabi-

ru, pripremi i realizaciji sudjelovalo je mnogo stručnjaka s različitih područja, uz autoru idejnog koncepta Zvonka Makovića.

Manifestacija glazbe

Dakako da je i (umjetnička) glazba oduvijek bila svakodnevni dio kulture življenja pa je i ona bila dio izložbe. Zbog ograničenosti prostora nije se moglo prikazati sve ono što čini glazbeni život u nekom razdoblju, već je odabran ključni događaj šezdesetih — Muzički biennale Zagreb. Osim toga, glazbu se promatralo i u njezinu »fizičkom manifestiranju« te u povezanosti s drugim umjetnostima i znanošću, poput arhitekture i dizajna. Bili su obuhvaćeni i drugi žanrovi, poput pop i rock glazbe. Najpopularnije pjesme mogle su se i čuti na suvremenom uređaju, dok slušanje ploča na starim uređajima (što bi sigurno pobudilo sentimentalne osjećaje, ali i znatiželju), nažalost, nije bilo omogućeno.

Glazba je bila prikazana nacrtom gradnje Koncertne dvorane Vatroslava Lisinskog, novinski isječak o polaganju kamena temeljca za tvornicu Jugoton u Dubravi, koja

je u to doba imala rekordnu prodaju ploča, a posebno je mlađim generacijama bilo zanimljivo i poučno vidjeti uređaje s pomoću kojih se glazba nekada slušala, primjerice kabinet — glazbeni ormarić *Grundig* širi od 1,5 metara te stereogramofon s pojačalom *Traviata*, koji je imao odvojive zvučnike ugrađene u poklopac. Posebna je pažnja poklonjena kazališnim plakatima, koji su poslužili za isticanje jednostavnosti grafičkih rješenja, što se moglo vidjeti na plakatu za izvedbu *Labudog jezera* i *Aide* u Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu ili za praiizvedbu *Jalte, Jalte* u Kazalištu Komedija. Osim plakata, bio je izložen i velik broj gramofonskih ploča, mahom zabavne glazbe, no među njima našla se i ploča sa snimkom Linsinskijevih opere *Porin* u izvedbi solista i ansambla HNK-a pod ravnanjem Mladena Bašića.

Vremeplov događanja

Dio izložbe bio je i vremeplov kojim je fotografijama i kratkim opisima predstavljen presjek bitnih događaja s područja politike, umjetnosti i znanosti u Hrvatskoj i svijetu. Ovjekovječeni izdvojeni događaji iz glazbene umjetnosti su proba za praiizvedbu baleta *Čovjek pred zrcalom* koji je Milko Kelemen skladao na poticaj koreografa Milka Šparembleka, gostovanje zagrebačke Opere na festivalu *Teatar nacija* u Parizu, Kelemenov govor na otvorenju Biennala te fotografija sastava Bijele strijele, koji je u izdanju Jugotona objavio prvu hrvatsku ploču *rock-glazbe*. Osim toga, fotografije su svjedočile i o gostovanju Hamburške opere na Biennalu te Berlinske filharmonije i Herberta von Karajana na Dubrovačkim ljetnim igrama.

Muzički biennale

U središtu glazbenih događanja šezdesetih godina prošloga stoljeća svakako je bio Muzički biennale Zagreb. Muzikologinja Seadeta Midžić, suradnica na izložbi za područje glazbe, uz informativni tekstovni dio priredila je i zanimljiv odabir plakata Biennala autora Vladimira Straže te Milana Vulpe, portrete skladatelja čija su se djela (prai)izvodila na

festivalu, crtež Fedora Malančeca s prikazom Kagelova sastava Ensemble für Neue Musik, fotografije s proba, nastupa i konferencija za novinare, tekst Johna Cagea o njegovu boravku na Biennalu 1963. i dr. Iako je teško glazbu prikazati samo predmetima, i to u ograničenom prostoru kakav je bio na izložbi, pomnim odabirom jasno se profilirao postulat da je Hrvatska u šezdesetima bila zemlja koju je nedvojbeno obilježila suradnja i otvorenost europskim i svjetskim glazbenim strujanjima.

Istoimena monografija

Marljiv rad osamnaest autora, stručnjaka s raznih područja, okupljen je u opširnoj monografiji *Sezdesete u Hrvatskoj — mit i stvarnost*, u izdanju Muzeja za umjetnost i obrt te Školske knjige, koja tekstovima i fotografijama pruža uvid u ekonomske, društveno-političke i kulturološke prilike šezdesetih godina prošloga stoljeća. Osim monografije, izložbu su pratila i predavanja autora, slušaonice, rasprave te kreativne radionice. Suradnik za pop, *rock* i *jazz* glazbu bio je Hrvoje Horvat, a za Muzički biennale Seadeta Midžić, koja je uz akademika Nikšu Gligu 18. svibnja 2018. moderirala predavanje *Milko Kelemen, Muzički biennale Zagreb i suvremena glazba*.

Dokumentarni film

Predavanje se sastojalo od gledanja dokumentarnog filma o Milku Kelemenu iz 1995. (produkcija HRT), u trajanju od gotovo sat vremena. Dakako, prije i za vrijeme prikazivanja filma muzikolozi Midžić i Gligo komentarima i uredničkim opaskama obogatili su i olakšali njegovo praćenje. Na početku je Seadeta Midžić napomenula da je dimenzija prisutnosti jednog hrvatskog skladatelja u svijetu za nas čudo, nastavljujući izjavom Rubena Radice da Kelemenov opus interpretira jedno doba, čineći i nas prisutnima u svijetu.

Širina utjecaja

U filmu je Kelemen govorio o uspjesima, razočaranjima i traženju vlastita skladateljskog puta, a osim govornog dijela, film je pratila i njegova glazba, koja je pokazala svu njegovu širinu i napredna razmišljanja te značenje za svjetsku glazbenu scenu. Saznajemo da odrastajući u manjoj sredini, Kelemen nije znao kako doći do matice suvremene glazbe. Bio je znatiželjan, pa mu je smetalo što su u vrijeme njegova odrastanja tokovi razvoja tek malo dotaknuli našu sredinu i proizveli skladbe koje nisu sasvim u novim težnjama, za razliku od drugih europskih zemalja. Glazba ga je oduvijek zanimala; kao dječak jako ju je volio i izvršno pamtio, a bio je dobar i u crtanju. Slušao je uglavnom simfonijsku literaturu — bečku klasiku i Mahlerova djela, a iako se u

rodnoj Slatini susretao s folklorom, za njega nije pokazivao zanimanje niti ga je primjenjivao u svojim skladbama, što će se promijeniti odlaskom u Pariz.

Brzo je shvatio da ne može slijediti autoritativni put koji su mu drugi predodredili, nego mora naći vlastiti — ići u Europu i svijet. Kelemen kaže da je bio svjestan da s tehničkim mogućnostima koje mu se tu pružaju nikad neće moći realizirati ono što je naumio. Odlaskom na tečaj kod Hindemitha, očekivao je da će profitirati, no ostao je razočaran, shvativši da je zapravo sličan njegovu učitelju Šuleku i tada je odlučio postati anarhist. Novi svijet otvorio mu se 1956. dolaskom u Darmstadt, gdje je surađivao sa Stockhausenom. Zahvaljujući širini utjecaja i interesa, Kelemen se uvelike odmaknuo od ideje svojega učitelja Šuleka pa ne iznenađuje što su sve praiizvedbe njegovih baleta i opera najprije bile u inozemstvu pa tek onda u Hrvatskoj. U domovini je bio »sumnjivi skladatelj«, jer većina nije mogla procijeniti je li njegov opus pomodan ili je nešto novo, pa je smatrala da bi bilo bolje da ga se ostavi po strani, zbog čega je Kelemen bio u jednu ruku žalostan, a u drugu sretan.

Operno stvaralaštvo

Zanimljiva su i njegova razmišljanja o operi, o kojoj je najprije pomalo radikalno rekao da je »zapravo nešto što uopće ne bi trebalo postojati«. Referirajući se na Adoma i njegovo stajalište da opera u 20. stoljeću nema više funkcionalnost, Kelemen je bio mišljenja da u njegovo vrijeme opera ima mnogo manje opravdanja nego prije, no ipak ima svoje arhetipove, humane elemente koji ljude uvijek iznova privlače. Identifikacija s onim što se događa na pozornici ima golemu ulogu u zanimanju za operu. »Koliko god govorili protiv nje, ona nikad neće izumrijeti, uvijek će u nekom obliku ostati prisutna u čovječanstvu«, smatrao je Kelemen. Film je prikazao uspjeh njegove opere *Opsadno stanje*, skladane na ne pretjerano uspjeti tekst Alberta Camusa, koja progovara o složenoj moralističkoj temi pojave totalitarnih režima. Na kraju dokumentarnog filma bilo je riječi o operi *Apocalyptica*, prema riječima Nikše Glige najkompleksnijem Kelemenovu djelu, praiizvedenom u Grazu. »Opera je nastala na tekst Fernanda Arrabala, a njome je skladatelj glazbu podvrgnuo multimedijskom aspektu, želeći ući u bit humanog i glazbenog problema svoje epohe«, kako je istaknula Seadeta Midžić. Jedna od zapaženijih verzija te ope-

re je ona slovačkog pantomimičara Milana Sládeka.

A što je Kelemen značio u svojoj epohi, u filmu je razložila i Eva Sedak, rekavši da je njegov opus zacrtao razvojni put glazbe u svijetu u drugoj polovici 20. stoljeća, na taj način stvarajući važne točke s kojih se odmjeralava glazba nastajala u našoj domovini. Osim toga, bio je organizator, odnosno osni-

Mogli su se vidjeti uređaji s pomoću kojih se glazba slušala, brojni plakati i fotografije za koncerte i gramofonske ploče, a poseban dio bio je posvećen Muzičkom biennalu

vač MBZ-a, institucije koja je bila mjerilo za mnoge akcije u Hrvatskoj (ne samo na glazbenom području), institucija koja je fokusirala duh jednog vremena i napora jedne generacije. Ta institucija i danas zauzima važno mjesto. Nakon završetka filma, Berislav Šipuš kratko se prisjetio svoje višedesetljetne suradnje s tim festivalom, ali i suradnje s Kelemenom, koji se nije služio kompjutorom, nego je umjetničkim ravnateljima i producentima kasnijih izdanja Biennala poštom slao pisma — najprije otprilike godinu dana prije početka, a onda sve češće i češće, upozoravajući na smjernice kojih se treba pridržavati: da se uvijek nastoji predstaviti nešto novo i drukčije. A što će to novo i drukčije predstaviti sljedeći, 30. Muzički biennale, vidjet ćemo u travnju 2019., kad će njegova glavna tema biti *Glazba. Zvuk. Grad. Prostor*.

42. Dani Milka Kelemena, Slatina, 4. – 20. listopada 2018.

Povratak u nebo

»Prije nego što sam se rodio, bio sam vječno u nebu, bez vremena i prostora. Kad sam se rodio, došao sam u pakao. Kad umrem, vratit ću se u ono isto nebo u kojem sam već bio, bez vremena i prostora.« Milko Kelemen, *Poruke pateru Kolbu*, Zagreb, 1995.

Kelemen je volio svoju Slatinu i rado je dolazio. Ovo je bio prvi festival bez njega i svima je jako nedostajao

Piše: Višnja Požgaj

Otvoravanje 24. Dana Milka Kelemena, 6. listopada 2018. u crkvi sv. Josipa, bilo je puno emocija i sjećanja na počasnog građanina Slatine, koji je preminuo 8. ožujka ove godine, samo tri tjedna prije 94. rođendana. Direktorica Dana, Jadranka Srdoč, pozvala je nazočne da minutom šutnje odaju počast svojem slavlom sugrađaninu, svjetski poznatom i priznatom skladatelju i pe-

dagogu. Podsjetila je da je Milko Kelemen nakon više desetljeća izbijanja iz Slatine, svoj rodni grad posjetio 1994., kad je i nastala ideja o festivalu Dani Milka Kelemena. U protekle 23 godine na toj najvažnijoj slatinskoj glazbenoj priredbi izvedeno je više od 50 Kelemenovih djela i mnogobrojne skladbe svjetske klasike. On je uvijek inzistirao na kvaliteti izvedbi i na vrhunskim glazbenicima pa su u Slatini gostovali umjetnici sa svih kontinenata, uključujući dvadesetak europskih zemalja.

Osim koncerata, održane su plesne i kazališne predstave, izložbe i projekcije filmova, a organizirani su i okrugli stolovi i tribine. Kelemen je volio svoju Slatinu i rado je dolazio. Ovo je prvi festival bez Milka Kelemena i svima jako nedostaje.

Život u glazbi

U ime grada Slatine, publiku je pozdravila i zamjenica gradonačelnika Sanja Mrzljak Jovanić. Zahvalila je svima koji su sudjelovali u organizaciji Dana, osobito obitelji Srdoč-Felbar i Udruzi Milko Kelemen Slatina. Između ostalog, kazala je da festival otvara naraštajima nove glazbene, ali i ostale svjetove vezane uz kulturu uopće, a tantijemi koje je Kelemen sa suprugom ostavio Hrvatskom društvu skladatelja omogućit će poticanje i razvoj budućih glazbenih talenata. Glazbena škola u Slatini nosi njegovo ime i on je bio neizmjerljivo ponosan i sretan zbog toga, jer u njoj stasaju, rastu i razvijaju se novi kelemeni koji će svima nama s ponosom i dalje predstavljati njegova djela i prenositi nas glazbom u nove i drugačije svjetove. Kelemen će stoga, unatoč neminovnoj smrti, nastaviti živjeti u svojoj glazbi i u svojem festivalu.

Festival je otvorio zamjenik župana Virovitičko-podravske županije Darko Žužak, podsjetivši na uporan rad, orga-

Na maloj retrospektivi fotografa Tihomira Pintera nastupili su mladi gitaristi, polaznici slatinske Glazbene škole koja nosi ime Milka Kelemena: Jan Šarko, Fran Kovač, Dominik Gaća i Maks Pavlica, učenici prof. Siniše Ivčeka

nizaciju i entuzijazam direktorice Dana Jadranke Srdoč koja je DMK učinila prvorazrednim kulturnim događajem u toj sredini. Citirao je na kraju Kelemenovu znakovitu misao iz njegove knjige *Poruke pateru Kolbu*: »Vjerujem da postoji nebo i pakao. Prije nego što sam se rodio, bio sam vječno u nebu, bez vremena i prostora. Kad sam se rodio, došao sam u pakao. Kad umrem, vratit ću se u ono isto nebo u kojem sam već bio, bez vremena i prostora.«

Uoči nastupa Cantus Ansambla, promicatelja Nove glazbe i čestog sudionika DMK-a, njegov osnivač, skladatelj i dirigent, ali i Kelemenov prijatelj, Berislav Šipuš također je pozdravio nazočne, rekavši kako valja istaknuti da Milko Kelemen pripada samom vrhu svjetske Nove glazbe i da vjeruje da ga je na tom putu prema vrhu uvijek čuvao njegov nevjerovatni duh, talent, genijalnost, humor, veselje, znatiželja i hrabrost. Dug koji on osobno osjeća prema Milku Kelemenu je skladateljsko, ali i bijenalsko naslijeđe, jer je četrnaest godina bio ravnatelj MBZ-a, a kako se to radi, učio je upravo od Kelemena i njegovih nasljednika. »Sve je ovo za Milka Kelemena i on će uvijek ostati s nama«, zaključio je Šipuš i najavio program koncerta Cantus Ansambla, kojim je i ravnao.

Na početku su predstavljene dvije reprezentativne Kelemenove skladbe iz njegova zrelog razdoblja: »Konstelacije za komorni orkestar (1959.) kao temelj svega što će autor stvarati u

Cjelovečernji su koncert 29. rujna na Danima Milka Kelemena održale japanska violinistica Kimiko Nakazawa i hrvatska pijanistica Petra Gilming

budućnosti, te *Nonet* (1989.) koji je nastao trideset godina poslije, otkriva njegovu improvizatorsku crtu«, najavio je Šipuš i dostojno prezentirao ta djela u sjajnoj izvedbi vrsnih glazbenika. U nastavku koncerta izvedene su još dvije skladbe hrvatskih autora, također u odličnim izvedbama. *Glazba za Cantus Ansambl* neoklasičnog stila Anđelka Klobučara (2006.) i *Tan Hetti* (2002.) Berislava Šipuš.

Do kraja ovogodišnjeg festivala DMK održana su još četiri koncerta hrvatskih umjetnika, postavljena je izložba *Mala retrospektiva* Tihomira Pintera i prikazana predstava *Posljednja Freudova seansa* u izvedbi Kazališta Planet art. U raznolikom programu svjetske glazbene literature našlo se i nekoliko skladbi hrvatskih autora. Izvedene su *Tri jednostavačne sonate za orgulje* anonimnog (hrvatskog) autora iz 18. st. iz arhive franjevačkog samostana u Klanjcu (Edmund Andler-Borić), *Elegija i humoreska za violončelo i gudače* Rudolfa Matza (Kvartet Rucner i gosti Ana i Mario Rucner), *Muzika za gitaru* Frane Paraća (Luka Vidović) i Paraćev *Ples barunice za klavir* (Josip Jagušić), *Adagio* Davora Bobića (Marija Bašić, violina) i *Fantazija za gitaru* Olje Jelaske (Divna Šimatović). Milko Kelemen predstavljen je *Muzikom za violinu solo* iz 1956. (Marija Bašić) i ulomkom solističke dionice iz dosad neobjavljenog *Koncerta za violinu* iz 1953. (Goran Končar), čija se izvedba planira za idući, jubilarni, 25. festival Dani Milka Kelemena.

SANI SPDELIC

Galerija Centra za kulturu Korčula, rujna 2018., izložba Zvuk kustoska Darka Fritza

Prepoznavanje višeslojnosti Foretićeva rada

Prvo galerijsko predstavljanje stvaralaštva Silvija Foretića, klasika glazbene avangarde

Piše: Martina Bratić

»Kako bi se pojnilo što podrazumijeva postmodernizam, nužno je razmišljati povijesno i široko, u onim složenim pojmovima koji neizbježno uključuju multidisciplinarna nastojanja. Taj višejezični impetus, to povezivanje [i ispreplitanje] metoda i ideja, dugo razdvojenih — što u akademskim disciplinama, što u praktičnome životu — osobito je obilježje postmodernizma, ali i narativ koji uzrokuje takav otpor što ga [postmodernizam] generira.« (Ermarth, E. D. (1998) *Postmodernism. Routledge Encyclopedia of Philosophy*)

I doista, razmišljati o duktusu bilo kojega umjetnika koji je stvarao od pedesetih godina prošloga stoljeća do danas izvan postulata postmodernizma čini se možda izlišnim, pa ipak se za opuse nekih taj termin ili filozofija lijepi snažnije i detaljnije negoli u slučaju nekih drugih stvaralaca. U hrvatskome se glazbenom kontekstu stvaralaštvu Silvija Foretića već gotovo standardno pristupa kroz prizmu multidisciplinarnosti, i u formalnome smislu, ali i u pogledu njegove pozicije kao autora, izvođača i re-kreatora. To prepoznavanje višeslojnosti i mnogostranosti Foretićeva rada ovaj je put došlo iz kuta vizualnih umjetnosti, u organizaciji udruga Siva zona, u galeriji Centra za kulturu Korčula, u čijemu se prostoru početkom rujna priredila izložba *Zvuk*, u kustoskome odabiru Darka Fritza.

Izložba je bila prvo galerijsko predstavljanje stvaralaštva Silvija Foretića, klasika glazbene avangarde, kako kazuje najavni tekst događanja, a odnosi se na usmjeravanje pozornosti na »proces nastajanja i izvođenja glazbe te [na] poseban tretman upotrebe semantičkih kodova, blizak konceptualnoj umjetnosti«. Riječ je, dakle, o sličnostima koje je kustos Darko Fritz detektirao na izvodilačko-scenskoj razini s jedne strane, te na razini postupaka stvaranja s druge strane.

Fotografije izvedbi

Izložba je objedinila pojedina Foretićeva djela koja su prema svojem formalno-konceptualnom usmjerenju istovjetna praksama dekonstrukcije i

dematerijalizacije predmeta umjetničkoga djelovanja, kao i proširenja polja tradicionalnih umjetničkih postupaka. Riječ je, prije svega, o fotografijama koje bilježe izvedbe skladateljevih djela, kao i proces njihova nastanka, te o tekstualnim pojašnjenjima nastalima, kako Darko Fritz govori, »destilacijom i izlaganjem autorskih postupaka koji nisu vidljivi u samom skladateljskom radu«. Među ostalima, izložbom su predstavljani radovi *Am schönen braunen Rhein* (Na lijepoj smeđoj Rajni), za salonski orkestar, iz 2001. godine te *Solisti*, za gudački orkestar, iz 2009., u kojemu melodijsko-harmonijski materijal proizlazi iz tonskoga niza čije abecedne oznake odgovaraju slovima u imenu naručitelja, što je Fritz prepoznao kao »postupak algoritamskoga rekodiranja sadržaja, blizak radovima konceptualne i medijske umjetnosti«.

Važnost korčulanske izložbe ogleda se svakako i u prvom predstavljanju jednoga Foretićeva scen-skog čina kao zasebnoga umjetničkog rada; riječ je o skladateljevu spavanju ispod klavira, koje on od 1964. izvodi kao uvertiru u svoje klavirske koncerte.

Osvrćući se na izložbu, i Silvio Foretić podijelio je s nama mišljenje kako tu nije riječ samo o široj kontekstualizaciji njegova rada, nego je njezina važnost i u činjenici da je poslužila kao rječit podsjetnik na »neke stvari iz onih dana koje su sada već zaboravljene. Također, važna je cijela ideja, a koja nema veze sa mnom, da se u Korčuli pokušaju ponuditi neke drukčije, nove i originalne priredbe, a vezano uz taj 'moj dio', veseli me primijetiti da je cijela stvar dobro primljena i shvaćena«.

Kustos Darko Fritz i Silvio Foretić na otvorenju izložbe

... I bit ćeš sama na jezeru...

Nastala 2002. godine, na narudžbu Slovenske filharmonije, skladba ima talijanski naslov *...E sarai sola sul lago...*

Piše: Jagoda Martinčević

Berislav Šipuš i David Danzmayr u uvodnom razgovoru s Branimirom Pofukom prije koncerta

Lijepo društvo imao je naš Berislav Šipuš na koncertu Zagrebačke filharmonije u Plavom ciklusu 26. listopada u Dvorani Vatroslava Li-

sinskog. Šipuš na početku, Mahler s *Četvrtom simfonijom* u G–duru na kraju, a u sredini programa škotski autor James Macmillan s djelom *Veni, veni, Emmanuel* za udaraljke i orkestar u izvedbi Colina Currieja.

Nastala 2002. godine, na narudžbu Slovenske filharmonije, skladba *... E sarai sola sul lago...* za simfonijski orkestar po svoj je prilici ovaj put prvi put izvedena u Hrvatskoj, iako taj podatak nije bio naznačen u knjižici.

Poezija tragično preminulog talijanskog pjesnika Cesarea Pavesea u Šipuševu opusu zauzima čini se posebno mjesto. Bila mu je inspiracijom za skladbe Adagio za gudače *In The Morning You Always Come Back* i *Tri ljubavne molitve za sopran i puhački orkestar*, a kako autor najavljuje — bit će i dijelom libreta njegove buduće opere. U djelu *... E sarai sola sul lago...* (... *I bit ćeš sama na jezeru...*) naslovni stih ujedno je i posljednji stih pjesme *Piante del lago* (*Jezerске biljke*) iz 1946. godine. Pripada žanru ljubavne poezije kojom skladatelj propituje introspekciju osjećaja iskazanih orkestralnim bojama. Za poezi-

ju kao predložak to je svakako teži ispit nego u vokalnog djelu koje stihove može slijediti, no zato je i dojam koji je skladba pobudila bio važniji. Djelo je publika pažljivo saslušala i otpratila velikim pljeskom, kojem se pridružila i vaša izvestiteljica, impresionirana onim što je čula. Jer lirski glazbeni ugođaj ljubavnim je stihovima nekako predodređen prema definiciji žanra, razumljiv već sam po sebi, no pravo je umijeće stvoriti ga u malo vremena s tako dojmivim učinkom kako je to uspjelo našem skladatelju. Podijelivši skladbu na četiri fragmenta, od kojih se prva tri međusobno razlikuju, dok ih četvrti sublimira, skladatelj se upušta u krokije raspoloženja, tragajući za pokretom/nemir, plesom/letom bića koje je, kako sâm kaže, kombinacija ptice i čovjeka.

Tužaljka violončela

Pri tome pronalazi različite kombinacije orkestralnih boja, vodeći misao od početnoga traganja do *adagija*, a poslije i do himničnoga ljubavnog zova; naposljetku sve utihne u tužaljci violončela s melodijom koja kao da »ostaje sama

pokraj jezera«. Lijepo, uvjerljivo i dojmljivo, u pozornoj interpretaciji Zagrebačkih filharmoničara i dirigenta Davida Danzmayra.

Dakako, osobna tumačenja slušateljstva mogla su voditi i nekim drugim putem da nije bilo pisanog autorova komentara, no svakako bi dovela do zaključka da je riječ o inspiriranoj glazbi koju vodi ljubavna emocija. Posebno me zainteresirao skladateljev komentar polaganoga stavka, u kojem kaže »... uz tihe dekoracije harfe, klavira, marimbe i poneke nježne udaraljke«. Pojam »dekoracije« neće se često naći u objašnjenju nekog skladateljskog postupka. A i kad se pojavi u nekom napisu, imat će najčešće pejorativno značenje. Međim, kad ga izgovori/napiše sam autor, on bitno mijenja kut motrišta. Odjednom postaje ravnopravan u terminologiji, a time i u poimanju autorske slobode koja, kad je riječ o glazbi Berislava Šipuša, uvijek ima i smisla i duha i šarma.

Kada je riječ o glazbi Berislava Šipuša, ona uvijek ima i smisla i duha i šarma

Dnevnik zlatne ribice

Duhovita i dopadljiva skladba mladog Dubrovčanina Ivana Končića glazbom »priča priču« o jednom danu u životu zlatne ribice Ive koja upoznaje drugu zlatnu ribicu, Kosjenku

Piše: Martina Bratić

U organizaciji umjetničke udruge *Moj svijet* i treći je put održan Zagrebački festival klavirskih dua – Zagreb Piano Duo Festival 2018. Od 18. do 21. listopada zagrebačka publika odslušala je četiri koncerta u izvebi domaćih pijanista i čembalista, kao i tri predavanja na temu *Život i djelo Claudea Debussyja*, organiziranih u povodu stote obljetnice smrti francuskoga glazbenog velikana.

Praizvedba kao posebnost

Na koncertu otvorenja u Maloj dvorani Vatroslava Lisinskog umjetničke su se ravnateljice Festivala – Iva Ljubičić-Lukić i Kosjenka Turkulin, uz po-

zdravnu riječ i zahvale obratile publici, najavivši sva događanja ovogodišnjega Festivala. Osim djela Claudea Debussyja za glasovir četveroručno, posebnost koncerta otvorenja, kako su i same istaknule, svakako je bila i jedna domaća praizvedba, nastala na njihov poticaj i narudžbu.

Riječ je o duhovitoj i dopadljivoj skladbi autora Ivana Končića, *Dnevnik zlatne ribice*, programskom ostvarenju elaborirane dramske pozadine, koje u šest odlomaka doslovno »priča priču« o jednom danu u životu zlatne ribice Ive. S nazivima odlomaka, odnosno, stavaka (*Olimpijski san, Buka/Igra, Bolesna uspavanka, Uzlažeće kapljice, Upišno prijateljstvo* i *Neopisiva sreća*), djelo na narativnoj razini pruža uvid u dnevničke zapise malene ribice, čija životna iskustva, uvjetovana njezinim promatranjem života ljudi kroz staklo akvarija, donose inspirativna, začudna te infantilna, ali inteli-

gentna zapažanja. Od opčinjenosti atletskim natjecanjem koje gleda na televiziji svojih vlasnika, do prvoga susreta s kišom ili pak upoznavanja druge ribice, Kosjenke (!), svakodnevica ribice Ive prepuna je uzbudljivih i poučnih epizoda. Na glazbenoj razini, Končić se jednako tako poigrava mnoštvom izražajnih sredstava; koristi se *readymade* zvukovima, poput prijenosa sportskih TV programa, zvukova udaranja lopte o zid, pucanja stakla ili dječje vriske, u kombinaciji s glasom koji je zlatnim ribicama posudila fantastična Marija Lešaja, naša mlada sopranistica.

Ljudska izdanja

Svaku epizodu »ilustriraju« i pijanistički duo stavci, koje su izvele također Iva i Kosjenka, ali sad u ljudskom izdanju – izdanju dviju glazbenica i umjetničkih ravnateljica Festivala. U glazbenoj se razradi *Dnevnika* mladi

skladatelj nije ograničavao glede inspiracijskih vrelâ; u skladbi se pronalaze utjecaji poput klasternih paralelizama u duhu Stravinskijeve glazbe, zatim debussyjevska plagalna suzvučja rasplinutih vrijednosti, ali i neka tipična programska glazbena rješenja često primjenjivana kao narativna podrška crtanim filmovima, primjerice.

I upravo se taj posljednji element možda može spočitnuti Ivanu Končiću, kao suviše repetitivna koncepcija koja, s obzirom na trajanje od oko 20 minuta, neminovno dovede do programske predviđivosti i slušalačkoga zamora. U konačnici, postavlja se pitanje bi li *Dnevnik zlatne ribice*, ipak pametno razrađen u okvirima debussyjevskih tema i zvukova, te prigodno pozabavljen imenima dviju ravnateljica Festivala, mogao u punom smislu zaživjeti izvan konteksta u kojemu i za koji je nastao.

Na glazbenoj razini, Končić se poigrava mnoštvom izražajnih sredstava; koristi se *readymade* zvukovima, poput prijenosa sportskih TV programa, zvukova udaranja lopte o zid, pucanja stakla ili dječje vriske, u kombinaciji s glasom sopranistice Marije Lešaje

Kosjenka Turkulin i Iva Ljubičić-Lukić
praizvele su *Dnevnik zlatne ribice* Ivana
Končića

Mikrotonalna klavijatura Nijemca Georga Vogela podržava podjelu oktave na 36 tonova (spram uobičajenih 12)

3. Festival mikrotonal(itet)ne glazbe miCROfest, 23. listopada 2018. u CeKaTe-u (Centru za kulturu Trešnjevka)

Dolazi li vrijeme mikrotonalitetne glazbe?

Festival polako postaje prepoznat i u međunarodnim okvirima, no tek će se vidjeti u kojoj će mjeri i takve ideje ući u naš suvremeni pluralistički svijet nove glazbe

Kao sjajne interpretkinje mikrotonalitetnosti pokazale su se Vlatka Pehljan na violi i Maja Duhović na violini

Piše: Vedran Lesar

Godine 1932. u časopisu *Zvuk* — u ono doba vrlo važnom mjestu za razmjenu misli o glazbi na području tadašnje Jugoslavije — češki je skladatelj Alois Hába objavio članak u kojem pohvalno govori o tada mladim jugoslavenskim skladateljima koji su krenuli putem istraživanja tonskog prostora te se otisnuli u sferu mikrotonalitetne glazbe.

Zanimanje u tragovima

Čini se da je otada zanimanje za mogućnosti i potencijal mikrotonalitetnog predočenja glazbenog medija u našoj sredini gotovo iščeznuo, pojavlju-

jući se tek u tragovima kao pojedinačni element zvukovnosti u djelima nekoliko skladatelja, a ne kao dio nekog »nestandardnog« tonskog sustava. (No to nipošto nije specifičnost samo naše sredine. Ni drugdje ideje tzv. mikrotonalitetne glazbe što su ih početkom 20. stoljeća najglasnije zagovarali Ferruccio Busoni i Alois Hába nisu naišle na plodno tlo.) Posljednjih godina, međutim, ponovno raste zanimanje za zvukovni potencijal koji nose mikrotonalitetni tonski sustavi. Da takvo zanimanje već neko vrijeme postoji i u našoj sredini, svjedoče brojne skladbe, a i nekoliko teorijskih djela skladatelja Zorana Ščekića. Svjedoči tome i miCROfest, festival mikrotonalitetne (odnosno, kako stoji u službenom nazivu festivala — mikrotonalne) glazbe koji je ove godine održan treći put, a čiji je umjetnički ravnatelj upravo Ščekić. Pokrenut prije dvije godine, kad je svoj prostor pronašao u novoj zgradi Muzičke akademije, Festival je već stekao određenu (doduše malobrojnu) zagrebačku publiku. Ove je godine, za taj još uvijek relativno mali broj zainteresiranih, Festival održan 23. listopada u prostorima CeKaTe-a (Centra za kulturu Trešnjevka).

Terminološki problem

Valjalo bi na ovom mjestu ukratko razjasniti jedan manji terminološki problem. Iako se u službenom nazivu festivala spominje pojam *mikrotonalne* glazbe, u duhu hrvatskoga jezika bilo bi prikladnije govoriti o *mikrotonalitetnoj* glazbi. Nema nikakvog većeg stručno-glazbenog razloga za preferiranje

spomenutog pojma (štoviše, pojam mikrotonaliteta je u glazbenom smislu besmislen). Riječ je o posve jezičnom razlogu — težnji standardizaciji u tvorbi riječi. Stoga ne treba organizatorima zamjeriti upotrebu »nestandardnog« pojma u nazivu Festivala, to više što je većina popratnih materijala (mrežna stranica, programska knjižica) ionako pisana na engleskom jeziku, u kojem spomenutog terminološkog problema nema.

Sâm Festival, čija su središnja događanja održana 27. listopada, organiziran je u tri bloka: nakon niza predavanja uslijedio je koncert u večernjim satima, a sve je bilo popraćeno izložbom znakovitog naslova *Panmonizam*. Kad govorimo o izložbi, riječ je o svojevrsnoj »reprizi« izložbe iz 2015. godine, održane u Dvorani *Lisinski*. Pojam *panmonizam* smjera jednom starom konceptu obuhvaćenosti pojedinačnoga (grč. *mono* — jedno) u općemu (grč. *pan* — sve), tj. kako ga objašnjava sâm autor Zoran Ščekić, prisutnosti jednog fenomena (odnosa dviju ili više frekvencija) u različitim znanstvenim i umjetničkim domenama. Izložbom se upravo žele pokazati različita viđenja tog fenomena. U tom nastojanju nužno do izražaja dolazi određena historijska crta (možda bi u duhu proklamirane interdisciplinarnosti i multidisciplinarnosti bilo primjerenije govoriti o više historijskih crta): na polju povijesti matematike i fizike prezentirani su određeni teorijski modeli (npr. Lissajousove krivulje) koji u svojem historijskom horizontu prate različita previranja u povijesti tonskih sustava, tj. povi-

jesti ugodbe, koja su tek prije nekoliko stoljeća prividno »razriješena« pojavom temperiranog tonskog sustava.

Animirani film

Prihvatanje tog rješenja (koje oktavu dijeli na dvanaest jednakih dijelova, ali ne slijedi »prirodne« omjere »podjele žice« i nastanka »čistih« intervala) nije nešto što bi bilo samorazumljivo. Naprotiv, upravo je premisa izložbe, kao uostalom i same ideje tzv. mikrotonalitetnih sustava ugodbe, da taj sustav nipošto nije i jedino plauzibilno rješenje problema ugodbe. Ono što je predstavljeno na izložbi upućuje upravo na mogućnost »boljeg« rješenja toga problema, tj. rješenja primjerenijeg glazbi našeg vremena. (Ščekić je, štoviše, konstruirao i određene instrumente koji bi to trebali demonstrirati.) Pritom nije, međutim, riječ o vrlo apologetski intoniranoj izložbi, nego o izložbi koja na pregledan način prikazuje »svoj« predmet interesa. Izložba se sastoji od kratkog, ali informativnog animiranog filma koji služi kao uvod u projekt panmonizma, eksperimentalnog prikaza »nastanka« Lissajousovih krivulja, kao i njihovih fotografija i modela te fotografskog prikaza domišljatog eksperimenta nazvanog *Falš* koji zorno prikazuje Lissajousove krivulje »falš« odnosa dviju frekvencija.

Drugi dio Festivala, blok predavanja, otvorio je sâm organizator Zoran Ščekić, predstavljanjem dvaju projekata kojima se trenutačno bavi. Iako su im horizonti ponešto različiti (jedan se kre-

će prije svega u istraživačkom, a drugi više u kombiniranom istraživačko-skladateljskom horizontu), oba smjeraju pronalaženju načina implementacije netemperiranih (mikrotonalitetnih) osnova »tonskih sustava« tradicijskih glazbi na novu umjetničku glazbu. Prvi projekt nazvan *ADRIA Microtonalis* bavi se istraživanjem akustičkih obilježja ugodbi instrumenata »sjevernojadranske« regije (ponajprije Istre i Kvarnera). Drugi pak projekt naziva *Spectral* nastoji rezultate spektralne analize zvuka 65 tibetskih »zvučućih posuda« (sličnih gongu) primijeniti u skladanju, pri čemu bi rezultati analize trebali biti agens sinteze netemperiranih tibetskih i klasičnih »europskih« instrumenata.

Meksički udaralikaš i skladatelj Iván Cipactli Hernández Espinosa u svojem je predavanju predstavio četvrttonsku marimbu, a upozorio je i na potencijal za gradnju marimbi kompatibilnih s drugim mikrotonalitetnim sustavima. Ono što je u predavanju bilo vrlo zanimljivo jesu idejne pretpostavke u pozadini autorovih eksperimenata s instrumentom: teorija mikrotonalitetne glazbe nazvana *Sonido 13* meksičkog skladatelja Juliána Carrilla djelatnog tijekom prve polovice 20. stoljeća. To je zoran primjer ponovnog buđenja zanimanja za teorije mikrotonalitetne glazbe s početka prošloga stoljeća (u slučaju Meksika, taj se trend bilježi posljednjih petnaestak godina).

Moguće modulacije

Sljedeća dva predavača dolaze s njemačkoga govornog područja i, što je još važnije, iz snažne njemačke teorijske tradicije. To je posebno bilo vidljivo u njihovu služenju raznim (ne nužno njemačkim) teorijskim modelima. Georg Vogel predstavio je klavijaturu koju je konstruirao; ona podržava podjelu oktave na 36 tonova (u razlici spram uobičajenih 12). U pozadini projekta je ideja zadržavanja »čistih« intervala (koji su proizvod malih brojeva odnosa) svih tonaliteta u srednjotonskom sustavu ugodbe (*mitteltönige Stimmung*). Riječ je o sustavu korištenom ponajprije u renesansi i baroku. Vogel rješenje problema nemogućnosti »korektno« promjene tonaliteta unutar sustava postiže kombinacijom staro-

grčke teorije tetrakordā i srednjovjekovnog guidonijanskog sustava heksakordā. Time je omogućeno stvaranje glazbe u srednjotonskom sustavu a da je bez naknadne ugodbe instrumenta moguće modulirati iz bilo kojega u bilo koji od dvanaest(!) durskih i isto toliko molskih tonaliteta. S druge se strane Philipp Gerschlaue prije svega bavi potencijalom različitih podjela oktave u jazzu, tj. mogućnostima implementacije mikrotonalitetnih elemenata u jazz, glazbu koja počinje na temperiranoj ugodbi. Kao saksofonist, Gerschlaue se posebno bavi istraživanjem mogućnostima saksofona da proizvede više od 12 tonova po oktavi.

Teorija u praksi

U večernjim je satima kao svojevrsni vrhunac Festivala održan koncert na kojem su se spomenuti inozemni gosti-predavači, uz nekoliko hrvatskih snaga (Vlatku Pehljan na violi i Maju Duhović na violini), predstavili i kao praktični glazbenici te skladatelji. Iako se umjetničke kvalitete izvedbe (kojih nije nedostajalo) na koncertu nisu isticale kao što je to obično slučaj, jedna je druga kvaliteta došla posebno do izražaja: prije predstavljene teorijske postavke doživjele su ostvarenje u zvuku. Važnost toga koncerta za zagrebačku sredinu jest i u činjenici da su sva djela prvi put izvedena u Hrvatskoj, a jedna je skladba nastala baš za prigodu toga koncerta: *Zagrebačka suita* Philippa Gerschlauea.

Naposljetku bi valjalo primijetiti da, iako je sâm koncert bio relativno dobro posjećen, cijeli Festival nije naišao na velik odziv publike. Preostaje nam nadati se da će se to sljedećih godina promijeniti da bi, između ostalog, došlo i do šire razmjene ideja pa i snažnijeg kritičkog osvrta na samo događanje. Festival, međutim, polako postaje prepoznat i u međunarodnim okvirima (tome svjedoče inozemni gosti u publici), kao nositelj ideje primjene mikrotonalitetnih tonskih sustava u novoj glazbi na ovim područjima. Ono što nam ostavlja određeno je iščekivanje: tek ćemo vidjeti u kojoj će mjeri i takve ideje ući u naš suvremeni pluralistički svijet nove glazbe.

NOVALIS music+art festival, Osijek, 26. i 27. listopada 2018.

Izazov i sloboda u kreativnosti

Zanimljiva filozofija *festivala na kotačima* — inovativnost, instruktivnost i interdisciplinarnost — omogućila je i Osijeku predstavljanje svojih kapaciteta i afiniteta za novu glazbu

Piše: Andreja Vrekalčić

Nakon Novalje, Zadra i Zagreba, četvrta inačica *NOVALIS music+art festivala* održala se u Osijeku od 26. do 27. listopada 2018. Zanimljiva filozofija toga festivala na kotačima — inovativnost, instruktivnost i interdisciplinarnost — omogućila je i Osijeku predstavljanje svojih kapaciteta i afiniteta za novu glazbu. Filozofija novoga koja je utkana u naziv festivala svoju je višeznačnost u Osijeku očitovala i u elementima transformacije dotad predvidivih i uobičajenih (glazbenih) prostora, zgrade Rektorata u Tvrdi i dvorane *Željezničar* u Radićevoj ulici, u glazbeno nepredvidive i neobičajene. U prilog važnosti toga projekta za osječki glazbeni krug, govori i potpora srodnih organizacija, kao što su HDS ZAMP, Austrijski kulturni forum, Međunarodno društvo za novu glazbu, dakako uz lokalnog partnera — Akademiju za umjetnost i kulturu i Odsjek za novu glazbu pri Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera, ali i nesrodnih organizacija, među kojima se izdvaja *Končar* — *Električna vozila d. d.*

Predavanja i koncert

Program osječke inačice festivala činila su dva predavanja i jedan koncert. U publici su na predavanjima mahom bili studenti Odsjeka za novu glazbu, a koncert su posjetili i ostali, ali malobrojni zainteresirani. Predavanja su održana u zgradi Rektorata u Tvrdi, a koncert u dvorani *Željezničar*. Prvoga dana festivala predavanje je održala Margareta Ferek-Petrić, hrvatska skladateljica s bečkom adresom. Instruktivno usmjeren, predavanje je bilo i svojevrsni uvod u novu glazbu iz perspektive predavačice, ali i iz perspektive njezinih kolega suvremenika čije je radove predstavila, te uvod u skladateljski menadžment nužan za opstanak na tržištu rada, što je u slučaju Margarete Ferek-Petrić jedan od glazbeno najvibrantnijih gradova na svijetu. U moru skladateljskih pluralizama potaknula je studente, osobito one koji su na studiju kompozicije, na neprestano traženje i usavršavanje vlastitog glazbenog izričaja i identiteta: svoj je trenutni izraz atribuirala kao pozitivno eklektičan, uz težnju satiri i s čestim refleksijama na »balkanski melos«. Na istom mjestu, drugi su dan festivala predavanje/radionicu održale članice austrijskog ansambla *Airborne Extended*. Riječ je o ženskom kvartetu osnovanom 2013. u neobičnoj kombinaciji instrumenata: flauta (Elena Gabbrielli), čembalo (Sonja Leipold), Paetzold flauta (Caroline Mayrhofer) i harfa (Tina Zerdin).

Prvoga dana festivala Novalis u Osijeku predavanje s uvodom u novu glazbu održala je hrvatska skladateljica s austrijskom adresom Margareta Ferek-Petrić

Instrumentalna neobičnost i jedinstvenost čini ansambl izazovnim tijelom za skladatelje, ali i atraktivnim zvukovnim produktom za publiku. O tome svjedoči i niz skladatelja koji su svoja djela posvetili upravo tom kvartetu. To su Hannes Kerschbaumer, Paolo Rimoldi, Bernhard Lang, Manuela Kerer, Caroline Profanter, Joanna Wozny, Fernando Riederer, Margareta Ferek-Petrić, Elisabeth Schimana, Arturo Fuentes, Mirela Ivičević. Ponovno otkrivanje strasti prema instrumentu, izazov izvođenja nove glazbe te sloboda u kreativnosti bili su lajtmotivi radionice na kojoj su članice ansambla tumačile neke od partitura koje su kasnije toga dana izvodile na koncertu. Repertoar večernjeg koncerta obuhvatio je skladbe mladih skladatelja: *Firewalk with(out) me* (2017.) Margarete Ferek-Petrić, *Glassary* (2010.) Aleksandra Kubejeva, *The difficulty of crossing a field II* (2016) Alexandra Kaisera, *Rock. Scissors. Paper* (2010.) Anne Korsun i Sergeja Kismatova, *P. S. I left the key under the rug* (2017.) Roberte Lazo Valenzuele. Posebnost koncerta bila je i prai-zvedba skladbe *Asseria* (2018.) mladog osječkog skladatelja Tihomira Ranogajca, koju je naručio upravo *Novalis music+art festival*.

Iako osječki *Novalis music+art festival* nije privukao previše publike, koju u tumačenju uspješnosti nekog javnog događanja često uzimamo kao relevantni čimbenik, ipak je bio uspješan. Prije svega, mjeri se to njegovim utjecajem. To je zasigurno plodna platforma za inovativne, instruktivne i interdisciplinarne projekte koje će inicirati osječka gomilica za novu glazbu, predvođena Matkom Brekalom i Tihomirom Ranogajcem. Slijedom toga, u Osijeku očekujem(o) opet nešto novo!

Status rezidencijalne umjetnice na Koruškom ljetu 2018.

Na glazbenom festivalu uz jezero Ossiach, hrvatska je skladateljica doživjela izvedbe triju svojih djela u tri večeri zaredom

Piše: Martina Bratić

Hrvatska skladateljica mlade generacije, koja već dulje od 15 godina živi i djeluje u Beču, Margareta Ferek-Petrić, i u 2018. godini nastavila je nizati uspjehe, od kojih je posljednji veliki svakako onaj status rezidencijalne umjetnice na austrijskome festivalu *Carinthischer Sommer 2018: Festival Ossiach-Villach* (glazbeni festival u sklopu Koruškog ljeta uz jezero Ossiach u regiji grada Villacha), na kojemu je, za njegova trajanja, bila zastupljena s čak tri svoje skladbe, izvedene u sklopu triju koncertnih večeri. Skladateljica je s nama podijelila svoja iskustva o radu i rezidenciji (na jezeru Ossiach boravila je od 6. do 16. kolovoza).

Sastanak s kancelarom

»Do suradnje je došlo prilikom jednog sastanka u bečkome Uredu saveznog kancelara, sazvanog za skladateljice i intendante različitih festivala, što je bio izravan povod da mi ravnatelj i umjetnički voditelj Koruškoga festivala, Holger Bleck, pristupi sa željom za suradnjom, a sličan je poticaj došao i od Barbare Rombach-Kuderne, kustosice Koruških glazbenih salona, potprograma Festivala, koja je moja djela imala prilike čuti prije, u sklopu jedne kazališne produkcije. Potom je došla i ideja za treću skladbu te se onda, nekako i prirodno, rodila zamisao o tome da postanem rezidencijalna skladateljica Festivala«, rekla nam je za *Cantus* Margareta Ferek-Petrić.

Prvi koncert predstavio je skladateljičino djelo *Neun Echos (Devet jekâ)*, za komorni orkestar i orgulje, izvedeno nakon *Devet njemačkih arija* G. F. Händela. Kako već i naziv sugerira, riječ je o skladbi koja na stanovit način »evocira minula vremena svojim glazbenim jezikom, istovremeno proširujući onaj poznati zvučni svijet u novo i nepoznato«. Najveći kontrast između dvaju djela i dviju estetika ogleda se na tekstualnoj razini; dok Händelove arije nježnim stihovima B. H. Brockesa govore o prirodi i slavi Stvoritelja, svaka od devet jekâ tu istu »priču« apstrahira, koristeći se samoglasnicima,

pojednim riječima ili tek manjim dijelovima originalnoga teksta. Kontrast se, nadalje, uočava i u sviračkim tehnikama, gdje se suvremena, ali nepoznata praksa izvođenja iznenađujuće suključava sa zvučnim timbrom i austom povijesnih instrumenata.

Dašak novoga

Skladba *Verbales Triptychon (Verbalni triptih)*, za muški glas i ansambl *a cappella*, druga je njezina skladba koju je predstavilo *Koruško ljetu*; ponovno je iznesena kao »dašak novoga« u okviru »starog«. Združen s tradicionalnim koruškim pjesmama, *Verbalni triptih* čine tri »humoristična, ironična i luda teksta«, koji služe kao temelj triju pjesama različitih karaktera i koncepcija. U vječnom »sukobu« s jezikom, *Triptih* na zvučnoj razini šablonizira, ali i propituje i destabilizira klasične dispozicije strofe i refrena, jezično smisleno i besmisleno, kao i pojedinačne elemente tipične za određeni jezični idiom, poput njemačkoga prijevoga. Takva je snažna autorska ideja na glazbenoj razini poduprta harmonijskim prevratima, promjenama tempa i čestim dinamičkim smjenama karakterâ.

Posljednji koncert, organiziran u potprogramu Festivala te posvećen salonskome muziciranju, predstavio je skladbu Margarete Ferek-Petrić *Product Testing (Testiranje proizvoda)*, pisanu za violončelo solo. Djelo tematizira autoričine refleksije o hiperkonzumerističkom društvu i umjetnosti kao utilitarnom objektu, nastojeći glazbeno iznijeti unutarnje stanje tipičnoga konzumenta, poput stanja zbunjenosti, divljenja, sanjarenja ili pak poimanja umjetnosti. Različitim glazbenim karakterima djelo se gradi i nekim izvanglazbenim primjesama, poput korištenja drvene žlice ili kreditne kartice, kojima izvođač svira na violončelu. Eksperiment i klišeji čine koncepcijsku potku kompozicije, koja i formalno, u modelu ABA, »metaforički korespondira s neprekinutim krugom konzumerističke žudnje«.

Odjek kontrasta

Margareta Ferek-Petrić svoj angažman i rezidencijalni boravak u Ko-

U skladbi *Testiranje proizvoda*

Margareta Ferek-Petrić tematizira refleksije o hiperkonzumerističkom društvu i umjetnosti kao utilitarnom objektu, nastojeći glazbeno iznijeti unutarnje stanje tipičnoga konzumenta, poput stanja zbunjenosti, divljenja, sanjarenja ili pak poimanja umjetnosti

ruškoj smatra važnim i plodonosnim projektom u karijeri, tijekom kojega je imala priliku blisko surađivati s glazbenicima i slušati druge skladbe suvremenih autora. »Ljetu je prije svega utjecalo na moju percepciju publike i njihova doživljaja koncerata. Pritom smatram da je ideja kombiniranja novog i starog zvuka bila pun pogodak«, objašnjava. »Publika je sretna i otvorena kad ispred sebe ima kontraste — i taj ću 'odjek' pamtit i zauvijek, kao i koncerte koji su bili popunjeni do zadnjeg mjesta. Na kraju, mogu i ustvrditi da bih i u budućnosti voljela imati još narudžbi koje na tako uspješan način balansiraju između dva vremenska univerzuma«, zaključila je skladateljica koju očekuje produktivan kraj i početak nove godine. »Trenutačno pišem skladbu za alt-saksofon i orkestar, čija će prazna bit u Beču. Slijedi rad za Biennale Zagreb, a velik dio 2019. će mi, otkrit ću vam, otići na pisanje opere, što je također bečka narudžba.«

Margareta Ferek-Petrić na ovogodišnjoj je Glazbenoj tribini Opatija primila HDS-ovu Nagradu Boris Papandopulo za najbolju skladbu ozbiljne glazbe u 2017.

U pravom klasicističkom duhu

Od mnoštva koncerata, hrvatskom glazbom najsnažnije je odjeknuo koncert ansambla Antiphonus u bečkoj Peterskirche s prvom suvremenom praiizvedbom djela za tri glasa i manji instrumentalni sastav splitskog polihistora 18. stoljeća

Piše: Domagoj Marić

Održan u austrijskoj prijestolnici četrnaesti put, Festival hrvatske glazbe u Beču ovoga je listopada mnogobroj-

noj bečkoj publici predstavio pet koncerata najsajnijih hrvatskih glazbenih imena klasičke, jazza i narodne glazbe. Austrijska je publika u dva tjedna imala priliku čuti Aljošu Jurinića, pijanističku zvijezdu koja je nakon velikih europskih uspjeha 16. listopada prvi put zasvirala u *Musikvereinu*, Antiphonus (22. listopada) i Zagrebačke soliste (24. listopada) kao najreprezentativnije predstavnike naših vokalnih i gudačkih ansambala, orkestar LADA (25. listopada) koji nije potrebno posebno predstavljati i Elvis Stanić band (29. listopada), jazz sastav čije ime također govori dovoljno za sebe. Dodamo li tome gitarista Petritu Ćekua i sopranisticu Ivanu Lazar, koji su uz Soliste nastupili u bečkoj Peterskirche, dobivamo skupinu glazbenika koja bi u sklopu nekog drugog Festivala hrvatske glazbe mogla nastupiti u bilo kojoj svjetskoj prijestolnici. Pet koncerata predstavljeno je dan prije Jurinićeva koncerta u prepunom Veleposlanstvu RH u Beču, a brojna je publika tom prigodom čula i dvije hrvatske glazbenice na studiju u Beču: sopranistica Tanja Ruždjak i pijanistica Elizabeta Adžaga obogatile su predstavljajući Festivala izvedbom Hatzeove *Majke* i Schubertove *Serenade*. Pod neizrečenim motom »Manje je više«, Koncertna dvorana Vatroslava Lisinskog se kao organizator ovogodišnjeg Festivala (dosad je to bila Koncertna direkcija Zagreb i njoj pripadajući Muzički informativni centar, op. ur.), odlučila za kraće razdoblje i pet koncerata najboljeg što naša glazbena scena ima, a koliki je uspjeh to postiglo, pokazala je posjećenost koncerata održanih u reprezentativnim bečkim prostorima – *Musikvereinu*, *Peterskirche*, *Sveučilištu* za glazbu i scensku umjetnost, *Hofmusikkapelle* i jazz klubu *Porgy & Bess*.

Sjajan Antiphonus

Festival hrvatske glazbe (koji je osnovao i do prošle godine umjetnički vodio muzikolog Davor Merkaš, a ove je godine osmišljavanje Festivala u ime novog poslodavca preuzeo savjetnik ravnatelja Dvorane *Lisinski* Josip Nalis, op. ur.), već niz godina bečkoj

našli i naši barokni prvijeneci – Lukačićev *Quam pulchra* es i Jelićev *Probasti Domine*.

Ipak, kuriozum je manje pozna-

publici ne predstavlja samo reprezentativne hrvatske izvođače, nego i skladatelje. Izuzmemo li spomenutu Hatzeovu solopjesmu kojom je otvoreno predstavljanje Festivala, i prvi je koncert počeo suptilnom Jurinićevom izvedbom Bersine *Melankolije*. Hrvatskoj tradicijskoj glazbi u najboljem ruhu cijelu su večer posvetili svirači LADA, a u najvećem bečkom jazz klubu čuo se i mediteranski jazz kako ga piše Elvis Stanić. No uzmemo li u obzir hrvatske skladatelje kao kriterij kojim se Festival treba predstaviti čitateljima *Cantusa*, posebno se valja osvrnuti na koncert Antiphonusa i pomno odabran repertoar koji je publiku gotovo dva sata držao bez daha. U mozaičku sastavljenom od Monteverdijevih ranih i kasnih moteta i Vivaldijeva *Koncerta za lutnju* RV 93, mjesto su

ti biser hrvatskoga repertoara 18. stoljeća – *Misa za mrtve* splitskog polihistora Julija Bajamontija, skladana za njegova suvremenika i prijatelja, dubrovačkog polihistora Ruđera Boškovića. Bajamontijev *Rekvijem* čuo se u nas i prije, no radi se ili o njegovim ulomcima u manjoj izvedbi uz orgulje ili o cijelom djelu, ali u stiliziranoj obradi za solo, zbor i orkestar u kojoj se zvučno približava Mozartovoj inačici, točnije njezinim tradicionalnim izvedbama za sastav od stotinjak glazbenika. Utoliko je Antiphonus u bečkoj Hofmusikkapelle ostvario prvu suvremenu praiizvedbu Bajamontijeva djela, pisanog za tri glasa i manji instrumentalni sastav. Antiphonus pod vodstvom Tomislava Fačinija prati izvedbene uzuse 18. stoljeća i u prvi plan stavlja glazbeni tekst ko-

Ansambl Antiphonus u crkvi sv. Petra u Beču na tamošnjem 14. Festivalu hrvatske glazbe

Antiphonus pod vodstvom Tomislava Fačinija prati izvedbene uzuse 18. stoljeća i u prvi plan stavlja glazbeni tekst

staje dramatičnosti. Vokalne dionice, u kojima ima dosta dvoglasja, izmjenjuju se između homofonog preglednog sloga i jednostavne polifonije (imitacija koja u pravilu ne prolazi kroz tri, nego dva glasa), dok pravi klasicistički duh 18. stoljeća otkrivaju instrumentalni ulomci (počeci *Dies irae*, *Hostias*). Sudbina, točnije loši vremenski uvjeti nisu dopustili da Bajamontijevo djelo bude izvedeno na pogrebu velikog Dubrovčanina 1787., stoga je njegova izvedba u samom središtu Beča, grada u kojem je Bošković tri puta boravio, ispravljena nepravda, ali i – nadamo se – renesansa toga djela hrvatske povijesti glazbe u novom, povijesno autentičnom ruhu.

Blagoje Bersa

veliki hrvatski skladatelj čije vrijeme tek dolazi

U razmaku od desetak dana u Veleposlanstvu RH u Beču održane su dvije manifestacije kojima su Bečanima približeni Bersin lik i djelo: dr. sc. Nada Bezić iz HGZ-a 5. studenoga održala je predavanje *Što mi duša šapće, to sam stavio u note*, a 16. studenoga Zagrebački gitaristički kvartet u sklopu projekta *Bersijada* održao je koncert Bersinih klavirskih djela u obradi za četiri gitare

Blagoje Bersa

Piše: Domagoj Marić

Kad je umro Zdenko Runjić, mediji su izvijestili da nas je napustio najveći hrvatski skladatelj svih vremena. Izjava očito nije odjeknula do te mjere da bi netko tražio demantij, a i trenutak nije bio takav da se reagira na glorificira-

Blagoje Bersa nije imao pravu javnu potporu ni u međuratnom vremenu, kad je neonacionalni stil bio skladateljski credo, a kao pravi izdanak Monarhije, ni u vrijeme poslijeratne Jugoslavije

nje skladatelja lakih nota čije su nam pjesme ipak svima u srcu. Dio glazbene i muzikološke javnosti neformalno je ustanovio da Runjić, bez obzira na svoj neosporni talent, ipak nije najveći hrvatski skladatelj

svih vremena, ali se odmah nametnulo pitanje tko to onda jest. U otvorenoj Pandorinoj kutiji okvirmo se iskristaliziralo nekoliko imena: od Lisinskog i Zajca do Bjelinskog i Papandopula, među kojima se očekivano našao i Bersa. Istini za volju, pitanje nije nimalo jednostavno i do sličnih ćemo nedoumica doći ako se zapitamo tko su najveći skladatelji njemačkog, francuskog ili ruskog kulturnog kruga. Za počasnu titulu *Najvećeg* ipak nije dovoljna samo

stvaralačka, tj. glazbena komponenta. Gospodin *Najveći* (o gospođama da i ne govorimo) mora imati potporu državnog i javnog aparata koji piše povijest, oblikuje mitove i uvrštava ih u medije, udžbenike i u programske knjižice koncerata ne samo u zemlji i inozemstvu nego i neprekidno tijekom duljeg vremena. Sigurno je da je upravo taj izvanglazbeni element spriječio novinara s početka teksta da Runjića ocijeni najvećim nakon Berse, koji hrvatskim jezikom pošteno nije ni vladao, a potpisivao se i kao Benito i kao Bersa pl. Tugodolski.

Bersino brendiranje

Blagoje Bersa nije imao pravu javnu potporu ni u međuratnom vremenu, kad je neonacionalni stil bio skladateljski credo, a kao pravi izdanak Monarhije, ni u vrijeme poslijeratne Jugoslavije. Tek će početkom novog tisućljeća zaživjeti projekt Hrvatskoga glazbenog zavoda kojim su izdanjima nota, dnevnika i korespondencije stvoreni uvjeti za pravo Bersino brendiranje, nakon čega je uslijedio i projekt *Bersijada* Koncertnog ureda Zadar, jer je Bersa smatrao Zadar svojim domom. A dva je zanimljiva projekta valjalo predstaviti gdje drugdje nego u Beču — gradu u kojem je Bersa proveo najveći dio života. U razmaku od desetak dana u studenome, u Veleposlanstvu RH u Beču održane su dvije manifestacije kojima su Bečanima približeni lik i djelo Blagoja Berse: dr. sc. Nada Bezić iz HGZ-a održala je 5. studenoga predavanje *Što mi duša šapće, to sam stavio u note*, dok je 16. studenoga Zagrebački gitaristički kvartet u sklopu projekta *Bersijada* izveo koncert na kojem su bila Bersina klavirska djela u obradi za četiri gitare. Dani Blagoja Berse u Beču nisu mogli proći bez samog skladatelja, pa je Bersu utjelovio glumac Duško Modrić, koji je u stankama između skladbi na koncertu gitarista čitao ulomke iz Bersina dnevnika.

Suptilna izvedba

Kako je istaknula dr. Nada Bezić u predavanju, Bersa se s glazbene strane nastavlja na kasnu romantiku i glazbenu modernu, čiji je začetnik u Hrvatskoj.

Iako se opusom kvantitativno ne može mjeriti npr. sa svojim učenikom Papanopolom, bitno je utjecao na daljnji tijek hrvatske glazbe, a među stotinjak skladbi koliko nam ih je ostavio, na prvom se mjestu nalaze klavirske skladbe i solopjesme, a potom komorna i operna ostvarenja. Inovativnost je pokazao i skladajući za film, i to kao prvi hrvatski skladatelj. »Glazbu za nijemi film *Neretvanska vila* iz 1919. skladao je upravo Bersa«, podsjetila je dr. Bezić. Nakon rodnog Dubrovnika seli se u Zadar (gdje upoznaje bogat glazbeni život), zatim u Zagreb (gdje uči kod Zajca) i naposljetku u Beč (u kojem boravi od 1896. do 1899. i od 1903. do 1919. godine). U Beču nastaje najveći dio njegovih skladbi, među njima i opere *Oganj* i *Postolar od Delfta*. Iako je u zagrebačkoj fazi, od 1919. do smrti, manje skladao, prije svega zbog pedagoških obveza na Muzičkoj akademiji, u svojem domu u Maksimiru Bersa nalazi ispunjenje uz svoju suprugu i pokćerku.

Nakon predavanja uslijedio je koncert. Zagrebački gitaristički kvartet nježno je i suptilno, kako već Bersu valja svirati, izveo njegove odabrane skladbe u obradi za kvartet gitara. Sve na koncertu valja pohvaliti — i suptilnu izvedbu i odlične obrade i odabir Bersinih skladbi i skladbi njegovih suvremenika Debussyja i Falle, i naposljetku cijeli projekt, što je ovacijama nagradila i austrijska publika.

Veliko zanimanje

Imajući u vidu da je uz dva navedena događaja u Beču nedavno obranjena i doktorska disertacija na temu Bersinih bečkih dana (dr. Željke Caparin), kao i da se Bersina djela čuju sve češće i na koncertima — i ovogodišnji Festival hrvatske glazbe u Beču otvoren je Bersinom *Melankolijom* u izvedbi Aljoše Jurinića — možemo govoriti o pravoj Bersinoj renesansi. Tome treba dodati projekt integralne snimke svih Bersinih klavirskih djela u izvedbi Gorana Filipeca za izdavačku kuću Naxos, pa i imenovanje dvorane u novoj zgradi Muzičke akademije po Bersi. Čini se da se uz već osiguranu skladateljsku komponentu stvara sve više izvanglazbenih uvjeta da Bersu napokon proglasimo najvećim hrvatskim skladateljem.

Zagrebački skladatelji

Pažljivim odabirom i rasporedom skladbi kontrastnih izričaja i karaktera, Ante Milić publici je podario dinamičan koncert kojim je djela zagrebačkih skladatelja predstavio na visokoj umjetničkoj razini

Piše: Ivana Jurenec

Ponešto drukčiji od uobičajenih pijanističkih recitala održao je Ante Milić u dvorani Hrvatskog društva skladatelja. Skladbe čak jedanaestero zagrebačkih autora spremno su odabrane da bi pokazale raznolikost sadržaja i bogatstvo inovativnosti hrvatskog skladateljskog pisma.

Igra registrima

Koncertnu je večer Milić otvorio *Sonatom* Ive Mačeka, pokazujući dobro ovladavanje njezinim gustim kontrapunktskim slogom početnog stavka, kao i tehničku briljantnost u brojnim pasażama. Uslijedila je kratka *Sonatina* Branka Lazarina, zaigrano djelo koje zvukom podsjeća na početke glazbenog obrazovanja i susrete s prvim klavirskim sonatinama. U *Koncertantnoj fantaziji* Miroslava Miletića pijanist je potpuno uspio prikazati različitost karaktera pojedinih odsjeka, dok je prvi dio večeri zaključen *Sonatinom* Anđelka Klobučara. Suprotno nazivu, ta je skladba vrlo zahtjevnja, a odraz je autorova višedesetljetnog sviranja i dobrog poznavanja orgulja. Gust slog prvog stavka kao da je stalna »igra registrima«, polagani stavak disonantnog je prizvuka, dok je u završnom stavku naglašen element ritma.

Na početku drugog dijela Milićeva recitala publika je upoznala *Sedam balkanskih igara* Marka Tajčevića, s čujnim folklornim prizvukom i finim dinamičkim nijansiranjima. Nakon toga izvedene su skladbe dvojice autora koji su bili na koncertu — parafraza na hrvatski narodni napjev *Evo san ti doša* Tomislava Uhljika i *Suton* — *Novi život* Krešimira Klemenčića, koja naslovom priziva romantičnu atmosferu prvog odsjeka, dok se u drugom dijelu istražuju neobični harmo-

nijski spojevi.

Nadasve muzikalna bila je interpretacija *Koralne predigre br. 2* Adagio cantabile Dubravka Detonija. To vrlo konvencionalno djelo nastalo je za skladateljevih studentskih dana, a sva njegova ljepota leži u jednostavnosti izraza, zahvaljujući kojoj bi se moglo slušati satima, no tek uistinu proživljenom izvedbom, kao što je bila ona Ante Milića. Svoj recital posvećen zagrebačkim skladateljima pijanist je odlučio završiti po karakteru sasvim oprečnom *Dječjom brojalicom 1–2–3–1–2–1–2* Mateja Meštrovića. Vješto koristeći narodni melos i izgrađujući ga na zanimljivoj ritamskoj strukturi, mijenjajući registre, skladatelj je stvorio energično djelo čiju je izvedbu publika primila s oduševljenjem. Kao dodatke koncertu, Ante Milić odlučio je izvesti još dvije skladbe. Najprije Uhljиковu parafrazu na hrvatske narodne napjeve, a nakon toga se predstavio u dvojakoj ulozi (izvođača i skladatelja) meditativnom i nježnom glazbom koja je bila izvrstan završetak nedjeljne večeri.

Dobar koncept

Pijanist Ante Milić diplomirao je kad mu je bilo manje od 20 godina u klasi Zvezdane Bašić na zagrebačkoj Muzičkoj akademiji, gdje je danas zaposlen. Višedesetljetno koncertiranje i brojne dosad osvojene nagrade samo su potvrda njegovih sposobnosti. Ima besprijekornu tehniku, a neupitnom muzikalnošću i pomnim poznavanjem strukture djela svakoj izvedbi daje osobni pečat. Ovim je koncertom pokazao kako dobro osmišljen programski koncept može uvelike pridonijeti uspjehu koncerta i poticanju zanimanja za dijelove opusa hrvatskih skladatelja. Pažljivim odabirom i rasporedom skladbi kontrastnih izričaja i karaktera, publici je podario dinamičan koncert kojim je djela zagrebačkih skladatelja predstavio na visokoj umjetničkoj razini.

Sto godina Zagrebačkog kvarteta

Nemjerljiv je udio ansambla u prouzročenju, predstavljanju, motiviranju autora na stvaranje za kvartete i u trajnoj skrbi za hrvatsku glazbu

Piše: Jagoda Martinčević

U ovoj sezoni najstariji hrvatski komorni sastav Zagrebački kvartet slavi stotu godišnjicu od osnutka

Ta sjajna obljetnica zaslužuje pozornost već sama po sebi, osobito zbog golemoga udjela Kvarteta u prouzročenju, predstavljanju, motiviranju autora i u trajnoj skrbi za hrvatsku glazbu. Više od 130 gudačkih kvarteta i drugih skladbi našlo se u programima sastava do danas pa će tako i obljetničku sezonu u Hrvatskom glazbenom zavodu obilježiti i nekoliko djela naših skladatelja, uz ona koja su često krasila repertoar raznih generacija Zagrebačkog kvarteta.

Hrvatski skladatelji

U prvoj osnivačkoj generaciji sudjelovali su Václav Huml, Ladislav Miranov, Milan Graf i Umberto Fabri 1919. godine, a prvi koncert s djelom hrvatskog autora održan je 1921., kad se izvodi *Međimurski kvartet* Božidara Širole. Sljedeće sezone na rasporedima su Josip Štolcer Slavenski, Fran Lhotka, Antun Dobronić, Kazimir Krenedić... i tako punih sto godina sve do naših dana. Gotovo da i nema djela hrvatskoga autora koje Zagrebački kvartet nije izveo ili prouzveo, podjednako vodeći brigu o baštini: Ivan Mane Jarnović, Franjo Krežma, Alfred Schwartz, Juro Tkaličić, Juraj Wisner Morgenstern, Ivan pl. Zajc..., izvodeći djela suvremenika u svojem generacijskom vremenu, sve do nama suvremenih autora: Berislava Šipuća, Marka Ruždjaka, Igora Kuljerića, Ive Josipovića, Frane Paraća, Silvija Foretića, Petra Bergama, Davorina Kempfa, Dubravka Detonija, Mladena Tarbuka, Viktorije Čop, Olje Jelasko, Sande Majurec... Prisutnost u programima Muzičkog biennala Zagreb, trajne radijske i diskografske snimke stotinjak skladbi u Hrvatskoj i u inozemstvu, izvedbe djela naših autora na brojnim turnejama po svijetu, sve to čini danas legitimaciju Zagrebačkog kvarteta unikatom, a u povijesti hrvatskog izvodilaštva dragocjenom karikom koja povezuje razna stilska i autor-ska razdoblja. U tom doista raznolikom buketu izvedbi možda treba samo izdvojiti skladateljske cjeline, poput *Gudačkog kvarteta* i *Klavirskog kvinteta* Dore Pejačević, I., II., III. i V. kvarteta i *Kvinteta za klarinet i gudački kvartet* Borisa Papandopula, I., II. i III. kvarteta te ciklusa *Pjesme moje majke* Josipa Štolce-

Zagrebački kvartet danas čine Martin Krpan (1. violina), Davor Philips (2. violina), Hrvoje Philips (viola) i Martin Jordan (violončelo)

ra Slavenskog, I., III. i V. kvarteta te *Seksteta za gudački kvartet, kontrabas i klavir* Stjepana Šuleka, posve uz bok integralnim izvedbama svih Beethovenovih i Šostakovičevih gudačkih kvarteta, Bachova *Umijeća fuge* ili Haydnovih *Sedam Kristovih riječi na križu*.

Na mladima svijet...

Već je i iz tih šturih podataka vidljivo kakva je bila i ostala povijesna uloga Zagrebačkog kvarteta kojega je kritika davne 1919. dočekala riječima: »I u našem muzičkom životu osvanuo je davno očekivani Mesija...« (Zagrebačke *Novosti*, 27. travnja 1919.) Brojni su glazbenici sudjelovali u radu Kvarteta kao vođe ansambla; među njima valja spomenuti one koji su se najdulje zadržali: od Ladislava Miranova i Zlatka Topolskog do Josipa Klime, Đorđa Trkulje i Gorana Končara, a među članovima su bili i Zlatko Balija, Dušan Stranić, Ferdo Pomykalo, Ivan Kuzmić, Josip Stojanović, Ante Živković..., svi odreda, i oni nespomenuti, vrsni glazbenici, često i pedagozi. Danas Zagrebački kvartet djeluje u sastavu mladih glazbenika — Martina Krpana, Davora i Hrvoja Philipsa i Martina Jordana te zdušno nastavlja djelo koje su im prethodnici ostavili u naslijeđe. A to su među ostalim i sva hrvatska službena priznanja i nagrade, kao i one u inozemstvu, poput nagrade Kraljevine Španjolske *Granada Historica y Cultural* (1994.), to je i publika koja Zagrebački kvartet pamti po brojnim gostovanjima diljem svijeta, to su Zagrepčani, ali i žitelji Plitvice, Visa, Mljeta, Valpova, Crikvenice, Grožnjana..., golem auditorij koji također čini nezaobilazni dio njihove biografije.

Sto godina postojanja i opstanka — velika je obljetnica Zagrebačkoga kvarteta. Sretno vam bilo i još dugo trajalo!

U povodu 80. obljetnice skladateljeva rođenja (koja se ispunila u 2018. godini)

O skladbama za klavir Igora Kuljerića

(1. veljače 1938. — 20. travnja 2006.)

Iako i sam dobar pijanist i iako se klavir često našao pridružen nekom solističkom glazbalu, glasu, komornom ili orkestralnom sastavu, potreban autoru kao boja i kao ritamska sastavnica, solističkih je skladbi u njegovu opusu malo i brojem i minutažom

P očevši svoj skladateljski razvojni put u godinama kad je glazbena avangarda u Hrvatskoj donosila

prve plodove i iskustva, Igor Kuljerić će nakon rane faze još pod utjecajem akademske naobrazbe skladati vrijedna svjedočanstva o tome važnom razdoblju u hrvatskoj glazbi sredine prošloga stoljeća. Ubrzo će ga, međutim, istraživačka strast prema uvijek novom karakteru zvukovnosti udaljiti od tih estetskih modela i uputiti prema novim spoznajnim obzorima i tehnikama. »Meni danas moje avangardno iskustvo omogućuje da spoznam svu raznolikost prostora kojim se može kretati zvuk i glazbena misao, omogućuje mi znatiželju čak i za stvari koje su u osnovi strane mojem poimanju umjetnosti i stvaralačkom naboju«, kazao je Kuljerić u jednom intervjuu početkom 21. stoljeća. Ta znatiželja, ta strast prema pojavama što zvuče, misao da sve može postati izvorom zvuka i pokrenuti skladatelja na umjetnički čin, udaljila je Kuljerića od ovisnosti i o kakvom specifičnom stilu koji bi se kao jedinstven mogao pratiti i prepoznati tijekom njegova stvaralačkog vijeka. Svaka razvojna faza nova je i drugačija od prethodne, puna mašte i tragova istraživačkoga naboja. Jedno od pitanja koje je moguće postaviti pri nastojanju što boljeg razumijevanja Kuljerićeva opusa jest može li se ijedna skupina djela ocijeniti kao paradigma najvažnijih karakteristika njegova rukopisa.

Deset djela

Iskušavajući vrijednost takvog pitanja na njegovu klavirskom opusu, otvara se nekoliko zanimljivih tema za raspravu, važnih ne samo unutar Kuljerićeva stvaralaštva nego i za razvoj hrvatske glazbene tvorbe za klavir u drugoj polovici 20. stoljeća.

Kronologija pokazuje da su, motreći veličinu opusa u cjelini, Kuljerićeva ostvarenja za klavir solo zapravo malobrojna. Iako i sam dobar pijanist i iako se klavir često našao pridružen nekom solističkom glazbalu, glasu, komornom ili orkestralnom sastavu, potreban autoru podjednako kao boja i kao ritamska sastavnica, solističkih je skladbi malo i brojem i minutažom. Ukupno deset djela, od kojih se dva smatra-

ju izgubljenima. To su *Incontri* za klavir i magnetofonsku vrpcu iz 1971. i *Chopin op. 17 br. 4* iz 1977., djelo koje je pod naslovom *Mazurka* 1978. izvedeno kao glazbena podloga za koreografiju i potom zagubljeno. Preostaje, dakle, osam djela, od kojih su dva prva opusa iz ranih šezdesetih nastala u doba studija kod Stjepana Šuleka. To je najprije *Passacaglia*, na kojoj je Kuljerić počeo raditi 1960., dakle na početku studija, što znači da je prema ondašnjim normama studija kompozicije zadatak bio ponajprije ovladati temeljnim oblicima. U sličnoj je funkciji i dvije godine poslije nastala trostavna *Sonatina*. Međutim, iako studentski rad, to djelo prema nekim elementima daje naslutiti perspektivu, ali i dvojbe pred kojima će se uskoro naći skladatelj u nastojanju da uspostavi komunikaciju s trenutkom glazbe kojemu pripada. Zaigranost na rubovima tonaliteta, pregršt predznaka koji tu zaigranost afirmiraju, približno pridržavanje forme s otklonom koji mu je kao studentu bio dopušten, ali i izvrsno vladanje cjelinom klavijature, duhovita primjena ukrasa, živa i česta promjena dinamičkih oznaka, sve su to sastavnice koje govore ne samo o darovitosti autora nego traže i aktualiziranje, uključivanje u redoviti repertoar.

Eksplozija mašte

Korjeniti se obrat dogodio šest godina poslije, kad 1968. Kuljerić piše *Momente za Vladu*. Kad je skladba praizvedena na Tribini u Opatiji, djelovala je poput eksplozije stvaralačke mašte, znatiželje, potrebe ne toliko da se staro iskaze na nov način, koliko da i ideje budu nove, usklađene s formom u kojoj su predložene za slušanje. U tom su smislu *Momenti* donijeli prevrat u poimanju klavirskih glazbe, nov pristup ne samo skladanju za klavir nego i interpretaciji kao svojevrsnom sporazumu autora i tumača njegova djela. Postavlja se pitanje što je Kuljerić učinio kako bi glazbom izrazio taj osjećaj novostechene slobode koji je u godinama nakon diplome zaokupio njegov stvaralački instinkt, izrazitu potrebu istraživanja svega što zvuči i može postati glazba. Dakako, ništa se nije događalo mimo vremena, utjecaja i sazrijevanja sredine za nove vizure glazbenih misli koje su prizivale tradicijskim navikama unatoč.

Prethodio je Branimir Sakač s *Aleatoričkim preludijem* iz 1961. i *Šest dramskih epigrama* iz 1966., a samo godinu dana nakon Kuljerića, Stan-ko Horvat piše *Sonnant*, upotpunjujući tim važnim djelom temelj s kojega je hrvatska klavirska glazba zauvijek izmijenila uporišta, prepoznatljive oslonce koji su — osim kad su posrijedi bili iznimni umjetnički dometi — mogli sačuvati konvencionalnu dozu korektnosti održivosti.

Sakač, Kuljerić i Horvat objavili su spomenutim skladbama duhovnu i emocionalnu potrebu za novim pogledom na glazbeni izraz, na vrijednost zvuka kojim taj izraz dobiva ili ne dobiva neki novi oblik, neko novo značenje. Dakako, slijedio je val klavirskih skladbi različitih autora, »rasterećenih« tradicijskih pravila, vrijednosti, oblika..., a rezultati te novostechene slobode nisu uvijek dosegali željenu umjetničku razinu. Kasnije će godine zaboravom selekcionirati i sastaviti neku vrstu umjetničkog salda avangardnih vremena i u tome će saldu Kuljerićevi *Momenti* zadržati jednu od ključnih pozicija, važnih i umjetnički i za razumijevanje događaja koji su onih godina pokrenuli promjenu cjelokupnog lika hrvatske glazbe.

Otvorene mogućnosti

Što je, dakle, učinio Kuljerić u *Momentima*, čime je djelu osigurao tu poziciju koje, dakako, u trenutku stvaranja djela nije bio svjestan.

Sedam segmenata skladbe sedam je otvorenih oblika, ponuđenih interpretu na nadgradnju. Interpret može, ali i ne mora iskoristiti sve otvorene mogućnosti iskoraka, variranja pojedinih segmenata, promjene redoslijeda u nizanju oblika, što je neka vrsta variranja već sama po sebi. Ipak, prema takvoj slobodi odabira i kretanja unutar oblikovanja interpretacije, interpret postaje neke vrste ko—autor. Interpretacija nikad nije konačna, dojmljivost njezine varijabilnosti mjera je sporazuma s djelom u trenutku izvedbe. Svaki od sedam segmenata sastoji se od različito artikuliranih glazbenih čestica ustrojenih ponajviše od malih intervala; čestice iz segmenta u segment podliježu metamorfozama koje, dakako, predlaže autor, ali ostavlja i otvoren prostor kreativnim mogućnostima interpreta. Takva otvorenost djela bila je u doba njegova nastanka novost u hrvatskoj glazbi, pokrenuvši i nove smjerove promišljanja o mogućnostima interpretacije.

Prvi interpret djela, pijanist Vladimir Krpan, zapisao je u predgovoru prvom izdanju te skladbe objavljenom tek 2007. godine — gotovo četiri desetljeća nakon što je nastala: »Pijanistički je u *Momentima* posrijedi nova artikulacija virtuoziteta, koji se ispituje u odnosu na funkciju prstiju i njihovu živost, na tonsku i dinamičku profilaciju, na vrste udara i raspone dinamika, na perceptivnost pedalnog uzorka, na brzinu vibracije i kvalitetu odzvuca, na kulturu *crescendo—diminuendo* uzorka, kao i na istraživanje suzvuka u kombinaciji tona, udarca, šuma i pedala, koji sve to amalgamira ili potencira, odnosno selekcionira.«

Skladateljeva odgovornost

U više je skladbi za različite sastave u

godinama što su slijedile Kuljerić iskušavao mogućnosti koje je ponudio u *Momentima*, ali klaviru kao solo instrumentu — uz iznimku već spomenutoga zagubljenog *Chopina op. 17 br. 4* iz 1977. — nije se vraćao više od tri desetljeća.

To je međuvrijeme u Kuljerićevu opusu ispunjeno važnim promjenama u stilu, pogledu na zvukovnost. »Malo je opusa u hrvatskoj glazbi druge polovice 20. st. koje resi šarolikost glazbenih vrsta, žanrova, funkcija, tehnika i stilova, kao što je to slučaj s opusom Igora Kuljerića«, zapisao je akademik Nikša Gligo 2006. godine u nekrologu skladatelju. A i sam je skladatelj u jednom razgovoru za časopis *Cantus*, vođenom početkom 21. stoljeća u povodu praizvedbe njegove fantastične opere *Životinjska farma*, na neki njemu svojstven, uvijek emocionalno angažiran način kad je riječ o glazbi, afirmirao tu prosudbu: »Danas je nemoguće etablirati ili kreirati kakvu poetiku ili stil koji je na neki način zajednički, prevladavajući i u vezi je s nečim što je već postojalo; sve se to raspalo, potrošilo (...), a pritom ima na raspolaganju ogromni rezervoar i odgovornost je njegova užasna, može se u tom rezervoaru izgubiti, krivo ga koristiti i zaplesti se u samome sebi. Pojedinačna je odgovornost nevjerovatno mnogo dobila na važnosti, nema više skrivanja iza općih mjerila i koordinata pojedinih stilova. Po meni je najteži izbor onaj u uvjetima potpune slobode.

Međutim, svatko ipak mora naći neko uporište. Nitko nije potpuno samonikao i autor je uvijek na nešto oslonjen. Ti se oslonci obično traže na razini citata ili plagijata, a zapravo negdje u pozadini postoji duhovna veza koja može biti vrlo čvrsta a da se ničim ne može dokazati.«

Ako je riječ o osloncima, možda bi bolje bilo reći da skladatelji najčešće nose u sebi nešto što ih korjenito veže s jedne strane uz vlastito tlo (to je ta duhovna veza o kojoj govori Kuljerić), a s druge neki pokret, intervalski pomak, suzvučje ili štogod slično može s vremenom postati neodvojivi dio skladateljeva rukopisa. Može se reći da je plesni pokret nešto što je Kuljerić nosio u sebi više kao odjek potrebe za neprestanim kretanjem i ta je dinamičnost izrazita u svemu što je radio.

Ples kao poticaj

Kad se opet dohvatio klavira, učinio je to između 2000. i 2004. četiri puta. Godine 2000. sklada izvrsnu edukativnu skladbu *White and Blake*, nastalu na narudžbu Udruženja klavirskih pedagoga za natjecanje u Osijeku, 2002. nastaje minijatura *Na način Silbenskog tanca*, 2003. piše *Arabesku na melodiju G. Rossinija*, a 2004. zauvijek zaključuje svoj klavirski opus *Valcerom*, koji je neka vrsta izvedenice istoimene sklad-

Zaigranost na rubovima tonaliteta, pregršt predznaka koji tu zaigranost afirmiraju, približno pridržavanje forme s otklonom koji mu je kao studentu bio dopušten, ali i izvrsno vladanje cjelinom klavijature, duhovita primjena ukrasa, živa i česta promjena dinamičkih oznaka, sve su to sastavnice koje govore ne samo o autorovoj darovitosti nego traže i aktualiziranje, uključivanje u redoviti repertoar

be za vibrafon, marimbu, klarinet i klavijature, koju je 1989. ansambl *Zeitgeist* praizveo na Muzičkom biennalu Zagreb i poženio golem uspjeh. Iako je riječ o četiri djela koja su po karakteru minijature, ona — svako na svoj način — dokazuju Kuljerićev izrazit osjećaj za pokret, točnije, za igru koja može proizići iz njegove mašte na poticaj kakva narodnog plesa ili tročetvrtinske mjere valcera. Uvijek je to tek početak, oslonac, rekao bi Kuljerić, a ostalo je igra i raskošna glazbena fantazija. *Valcer* je posljednje djelo koje je skladatelj posvetio klaviru dvije godine prije nego što je preminuo.

Taj posljednji redoslijed od četiri klavirske minijature stilski je svjetovima udaljen od *Momenata* i svih pitanja koje oni impliciraju. A ipak, sve su to Kuljerićevi svjetovi i sve ih je on živio s podjednakom stvaralačkom strašću i intenzitetom.

Vratimo li se na početno pitanje o tome može li skupina skladbi za klavir biti paradigma za određene skladateljske značajke Igora Kuljerića i prihvatimo li tvrdnju o »šarolikosti« opusa u svim parametrima, na toj bi razini misao o paradigmi mogla funkcionirati. Međutim, Kuljerićev je opus suviše zanimljiv i složen za traženje takvih nerijetko jednoznačno protumačenih analogija.

Jer upravo raznolikost i sposobnost da od raskošne ljestvice različitoga oblikuje umjetnički vrijednu, sadržajnu i zaokruženu cjelinu djela, čini istinski sjaj glazbenoga rukopisa Igora Kuljerića.

Prvi put osuvremenjen Zrinski

Zrinski redateljice Dore Ruždjak Podolski događa se nakon planetarne kataklizme; ostala su pošteđena dva naroda, dakako Hrvati i Turci, jer o njima je u operi riječ

Piše: **Jagoda Martinčević**

U svijetu klasične opere zapravo ništa novo. I kod nas i u svijetu nastavlja se trend osuvremenjivanja opernih djela koja se scenski prevrću naglavce, mijenja im se smisao i dodaje novi kontekst, a rijetko će tko htjeti i znati postaviti klasično djelo unutar njegovih autotoničkih postavki onako kako ga je autor zamislio. Zbog čega se to ne događa s

knjigom, romanom ili pjesmom, slikom ili nama bližem izričaju, primjerice simfonijom, ne znam, ali znam da se *Rat i mir* i dalje tiska redosljedom kako je napisan, Piccasova slika ne visi u galeriji obješena naopako, a Beethove-nova *Deveta* ne počinje nego završava *Odom radosti*. Znam da primjeri zvuče odveć grubo i nije stvar samo u tumbanju redosljeda, no opera, a često i drama, najveća je žrtva »inovacijskih« redateljskih zamisli, pa i onda kad to nema baš nikakva smisla.

»Nafiksani« Sulejman

Na red je, eto, došao i Zajčev *Nikola Šubić Zrinski*, premijerno izveden 17. listopada u riječkom Hrvatskom narodnom kazalištu koje nosi autorovo ime. Iza-zvao je različite reakcije i publike i kritike pa će vaša izjaviteljica barem pokušati prepričati ono što je vidjela. Naime, *Zrinski* redateljice Dore Ruždjak Podolski događa se nakon planetarne kataklizme; ostala su pošteđena dva naroda, dakako Hrvati i Turci, jer o njima je u operi riječ. Oba naroda bore se za komadić preostale zemlje; štoviše, Hrvati je u nekim laboratorijima pokušavaju i proizvesti, kod Turaka se to ne vidi

jer je njima preostalo još jedno drvo iz kojega crpe eliksir i njime fiksaju Sulejmana Velikog ne bi li mu održali zdravlje! Eto, to je nit vodilja nove režije koja bi sama po sebi možda i mogla imati nekakvu ekološku misiju, da nije riječ o autentičnom događaju iz naše povijesti i, dakako, isto takvim likovima koji su se prema Badalićevu libretu bavili onim čime su se bavili, a to je bilo spašavanje domovine (ondašnjega carstva) i vlastite glave. Ta misija, kao što znamo, nije uspjela, ali je zato uspjela zaustaviti daljnji prodor Turaka na sjever Europe. Ukratko, redateljčina ideja zapela

Nova bi režija sama po sebi možda i mogla imati nekakvu ekološku misiju, da nije riječ o autentičnom događaju iz naše povijesti

Kristina Kolar kao Eva i Anamarija Knego kao Jelena, historijske junakinje ispred apokaliptičnog futurističkog laboratorija novog *Zrinskog* u Rijeci

Redateljici treba upisati u plus finale kojemu je oduzela tradicionalno bjesomučno mahanje zastavom i uobičajeni juriš, a dodala postupnu pogibiju preostalih sigetskih junaka kao možda najuvjerljiviji prizor opere

je u povijesnim izvorima, a uplela se u nespretnu ikonografiju scene i kostima koja miješa klasična ruha Hrvata i Turaka s plastičnim odorama »laboratorija«, Zrinjski čita pisma na tabletu, a Sulejman koji zbog starosti (tako kaže povijest) umire pod Sigetom, u ovom se viđenju šeće scenom golog mladenačkog torza, poput kakvog snagatorskog Atile! Ne, žao mi je, ali ja na takvo osuvremenjivanje *Zrinjskog* ne pristajem!

Izvrсна Jelena

Pristajem uz neke fragmente redateljici čina detaljističkog rada sa solistima, iz kojega izranja izvršno osmišljena Jelena, ne kao dosad blijeda kći junačkoga oca, nego kao preplašena i do histerije dovedena mlada žena koju rat užasava. I Jelenina smrt je drukčije zamišljena, iako pjeva o bodežu, pogiba natakuta na trnje osušenog krajolika, što svakako djeluje snažnije od uobičajenih režija. Redateljici treba upisati u plus i finale kojemu je oduzela tradicionalno bjesomučno mahanje zastavom i uobičajeni juriš, a dodala postupnu pogibiju preostalih sigetskih junaka kao možda najuvjerljiviji prizor opere.

Glazbeno je riječki *Zrinjski* prošao bolje od scen-skog, jer se našla ekipa izvršnih interpretata predvođenih finskim dirigentom Villeom Matvejeffim koji je osim prespore uvertire vodio predstavu suvereno i muzikalno. Valja reći da riječki *Zrinjski* danas ima ponajboljeg tumača naslovnoga lika, baritona Roberta Kolar. Poznavajući ga otprije kao pjevača iznimno lijepe, tople baritonske boje, Kolar je ovom prigodom dobio veliku priliku i potpuno ju je iskoristio. Pjevao je mekom, zaobljenom frazom, čistih visina i isto takve artikulacije tona i teksta, dok je glumački igrao smirenog i dostojanstvenog junaka. U stopu ga je pratila operna i životna supruga, snažna Eva

Kristine Kolar, zvonka i raspjevana, a scenski lijepa, brižna i uznosita, dok je Jelenu kristalnim sopranom i glumački uzbudljivo interpretirala Anamarija Knego.

Ostali sudionici nisu bili na razini obitelji Zrinski. Sulejman Veliki Luke Ortara nije imao basovskih dubina, a ni likovno nije pristajao u povijesni okvir. Lovro Juranić u tumačenju Aljaža Farasina nije pak imao ni trunke junaštva ni glasom ni izgledom, iako je sve korektno otpjevao, dok će Mehmed Sokolović u hrabrom, ali glasovno neujednačenom nastupu Giorgia Christiana Suriana jednom možda postati dobar Sulejmanov veliki vezir. Zasad mu je ova karakterni uloga vokalno jednostavno preteška. Ostali sudionici bili su Dario Berchich, Krešimir Škunca, Darko Matijašević i Saša Matovina.

Dodajmo: diranje u *Zrinjskog* kao nacionalnu opernu svetinju uvijek je dobrodošlo ako ide u smjeru kvalitete i smisla. Ako toga nema, ostaje stari, već pomalo prašni okvir koji trpi-

mo jer volimo temu i Zajčevu zanosnu glazbu. No ova opera jednostavno ne trpi selidbu u neka druga, pa ni u futuristička vremena. To se može raditi s *Trubadurom*, *Tristanom* ili bilo kojom operom izvan vremena i prostora. Ovaj *Zrinjski* ostaje u laboratoriju koji prevrće povijest u pogrešnom smjeru.

Aljaž Farasin kao Lovro Juranić, uz Katarinu Kolar i Roberta Kolar kao bračnog para u životu i na sceni kada je opera *Zrinjski* u pitanju

Smareglin biser prvi put u njegovu rodnom gradu

Premijera s jednom reprizom jednočinke *Daleki lov* (*Caccia lontana*), diplomskoga rada Antonija Smareglie, hrvatsko–talijanskog skladatelja 19. stoljeća

Piše: Nuša Hauser

Caccia lontana (*Daleki lov*), diplomski rad skladatelja Antonija Smareglie praizveden na milanskom Konzervatoriju (*Sala del Conservatorio di Milano*) 1875. godine, doživio je hrvatsku premijeru u skladateljevom rodnom gradu, u Puli, u Istarskom narodnom kazalištu — Gradskom kazalištu Pula, u režiji Ozrena Prohića i koprodukciji INK-a i Hrvatskog narodnog kazališta iz Varaždina. To svojevrсно otkriće jednočinke melodramatskih prizora Giovannija Pozze uzbudilo je znalce Smareglina repertoara kao i, vjerujemo, svakog posjetitelja kazališta, jer je riječ o pravom malom biseru spretnih skladateljevih rješenja koja posežu za inspiracijom u različitim glazbeno–stilskim okvirima.

Studentski uzori

Poznata je, naime, Smareglina naklo-

nost talijanskom, belkantističkom i verističkom svijetu, kao i onom nastalom na temeljima austrougarskog ili habsburškog kulturnog kruga. U ovoj se operi mogu na iznimno svjež, inovativan a skladan način iščitavati svi bitni skladateljevi uzori njegova studentskog vremena.

Osim te zanimljivosti, *Caccia* se izvodi samo uz klavirsku pratnju, nije nikad bila orkestrirana, a u njoj, uz pijanista (Stjepan Vuger, i kao dirigent), nastupaju sopranistica Jelena Štefanić (*Madonna Bella*) i mezzosopranistica Sofija Cingula (*Fiordaliso*). Pozzin melodramatski splet prizora donosi mozaik sličica ljubavnog odnosa paža Fioradalisa i gospodarice Madame Belle, krajnje elegantnog i ljupkog glazbeno–poetskog jezika. Valja pritom istaknuti da je nadahnuće takvom partitutom i tekstem bilo očito i u izvedbi trojca zaduženog za premijeru. Suvereno, postojano, koreografski i scenski efektno postavljena je *Caccia lontana*, i to dvije večeri na Maloj sceni INK-a.

Za diskretnu, minimalističku, a za

scenski pokret izuzetno prikladnu konturu bio je zadužen Žorž Draušnik. Krasna i decentna bila je kostimografija Mirjane Zagorec, dok je njezin asistent i izrađivač kostima bio Mladen Jerneić grof Erdödy. Suradnica za scenski pokret bila je Zrinka Lukčec Kiko, a oblikovatelj rasvjete Elvis Butković. Na zidu u dnu scene publika je mogla čitati prijevod libreta, za koji je bio zadužen Boris B. Hrovat. Prije početka jednočinke prikazan je dokumentarni film *Antonio Smareglia*, čiji scenarij potpisuje Dina Puhovski, a nastao je u produkciji i režiji Droolije UFO (Dražen Krešić i Julia Klier). Film donosi presjek skladateljeva života, rada i utjecaja na rad. O njemu, pa i o *Caccii*, govore izvođači i redatelj te neki od dobrih poznavatelja Smareglina pisma, poput akademika Zorana Juranića.

Prigoda za revalorizaciju

Tako zamišljena i uprizorena Smareglina opera sadrži i nezanemarljiv edukativni aspekt, pa bi zapravo bilo oportuno upriličiti višekratne izvedbe. Skromnim scenskim rješenjima

i nezahtjevnim kazališnim mehanizmima, ali i strukturom, omogućena je laka prilagodba novim prostorima; sadržajem, pak, iznimno lako može predstaviti rad nedovoljno prepoznatog istarskog skladatelja generacijski neujednačenom auditoriju. Iako poruka u popratnom programskom letku navodi da se djelo Antonija Smareglie »na pravi način revalorizira tek posljednjih dvadesetak godina«, taj »pravi način« i dalje nije dovoljno pravi ni dovoljno čest, niti ga se dovoljno jasnoćom u javnosti razumijeva. Premijera njegova djela jedan je od rijetkih primjera dobre prakse afirmacije Smareglina opusa, a za to je u velikoj mjeri zaslužna upravo mezzosopranistica Sofija Cingula, koja se dolaskom iz Varaždina u Pulu zdušno posvetila upravo Smaregli i izvedbi njegovih djela.

Pokrovitelji izvedbe *Caccia lontane* su Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Grad Varaždin i Grad Pula, a nakon dvaju uspješnih pulskih uprizorenja, očekuje ju i publika Hrvatskog narodnog kazališta u Varaždinu u siječnju 2019. godine.

Smareglina *Caccia lontana* izvodi se samo uz klavirsku pratnju; nije nikad bila orkestrirana, a u njoj, uz pijanista (Stjepan Vuger, i kao dirigent), nastupaju sopranistica Jelena Štefanić (*Madonna Bella*) i mezzosopranistica Sofija Cingula (*Fiordaliso*)

U čast profesorici Evi Hühn

Memorijal je istaknuo neraskidive sponne koje mladi osječki gudači čuvaju i njeguju među sobom i s omiljenom profesoricom Evom Hühn, koja je ostavila neizbrisiv trag u hrvatskoj violinističkoj pedagogiji

Piše: Bojana Plećaš Kalebota

Kulturnu ponudu grada Osijeka potkraj studenoga tradicionalno je oplemenio ovaj put jubilarni, 25. Memorijal Franjo Krežma, međunarodni susret mladih gudača, jedna od najvažnijih kulturnih manifestacija u istočnoj Hrvatskoj. Održan je od 23. do 25. studenoga 2018. u Arheološkom muzeju u Osijeku, u spomen na violinista svjetskoga glasa, rođenog Osječanina Franju Krežmu, ali i s trajnim ciljem predstavljanja mladih naraštaja gudača. I ovogodišnji je Memorijal upriličen u organizaciji Hrvatske glazbene mladeži u Osijeku, pod pokroviteljstvom Grada Osijeka, Osječko-baranjske županije i Ministarstva kulture Republike Hrvatske.

Paganinijevski virtuoz

Jedan od vodećih hrvatskih glazbenika 19. stoljeća, violinski virtuoz Franjo Krežma, rođen je u Osijeku, 2. rujna 1862. godine. Pokazavši od najranije dobi iznimnu nadarenost za glazbu, s obitelji se preselio u Zagreb da bi počeo glazbenu naobrazbu. Prvu poduku iz violine dobio je kao četverogodišnjak od Đure Eisenhutha na Glazbenoj školi Hrvatskoga glazbenog zavoda, a potom je sa sestrom otišao na studij u Beč, gdje je kao trinaestogodišnjak završio

konzervatorij. Ugled je stekao višegodišnjim koncertiranjem po najvažnijim europskim glazbenim središtima sa sestrom pijanisticom, nakon čega je prihvatio ponudu za mjesto koncertnoga majstora u popularnom orkestru Benjamina Bilsea u Berlinu, koji je prerašao u Berlinsku filharmoniju. Orkestar je s velikim uspjehom nastupao i solistički diljem Njemačke, Italije, Francuske, Austrije i drugih europskih zemalja. Uz koncertantnu aktivnost, Franjo Krežma bavio se skladanjem i dirigiranjem, a kao vrsnoga reproduktivnog umjetnika cijenili su ga mnogi slavni suvremenici, poput Giuseppea Verdija, Franza Liszta i Henrija Vieuxtempsa. Sedamdesetih i osamdesetih godina 19. stoljeća u Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu, uz operne produkcije, redovito su se održavali i koncerti, a uz poznate skladatelje i reproduktivce (primjerice violinista Pabla de Sarasateja i violončelista Davida Poppera) nastupio je i Franjo Krežma, što je još jedna potvrda njegova ugleda. Umjetnik kojega su zbog virtuoziteta uspoređivali s Paganinijem, preminuo je na vrhuncu karijere, 15. lipnja 1881. u Frankfurtu na Majni od posljedica teške upale uha, a njegovi su posmrtni ostaci tri godine poslije preneseni na zagrebački Mirogoj. Krežmina skladateljska ostavština blisko je povezana s reproduktivnom djelatnošću, o čemu svjedoče u njegovu opusu najbrojnije virtuozne minijature i fantazije za violinu i klavir, pretežito salonskoga karaktera, a s obzirom na

vrlo kratak životni vijek, moguće je zaključiti da je skladao intenzivno, iako su brojni zapisi izgubljeni.

Temelj tradicije

Umjetnička osobnost Franje Krežme bez sumnje je jedan od temelja violinističke tradicije u Hrvatskoj, a na to nas bijenalno već nekoliko desetljeća podsjeća i osječki Memorijal Krežmi u čast, donoseći najsvježije domete violinističke pedagogije iz Hrvatske i okolnih zemalja. Ustaljena trodnevna koncepcija manifestacije i ove se godine pokazala uspješnom, obuhvativši tri živopisne i entuzijazmom ispunjene koncertne večeri u Arheološkom muzeju u Osijeku. Memorijal je otvorio zamjenik župana Osječko-baranjske županije Goran Ivanović, a brojnoj su se publici s vrijednim sjećanjima obratili i Nikola Mak, jedan od najdugovječnijih članova organizacijskog odbora manifestacije i ugledna osječka violinistička pedagoginja Eva Hühn. Prvi koncert protekao je, kao i obično, u znaku nastupa najuspješnijih učenika osnovnih i srednjih glazbenih škola iz Zagreba (GŠ Pavla Markovca i GŠ Blagoja Berse), Osijeka (GŠ Franje Kuhača) i Šibenika (GŠ Ivana Lukačića), violinista Eve Radić, Tirse Habude, Lee Tvrtković, Hanne Kovačević, Gustava Kujundžića, Lane Plančić i Ane Petriško, violista Filipa Nemeta-Gužvića i violončelice Hane Rabadan, mladih glazbenika koji su muzikalnim i usredotočenim interpretacija-

Eva Hühn ugledna osječka violinistička pedagoginja na otvorenju Memorijala

DAVORIN TRAM I EMICA ELVEDI / GLAZBENA MLADEŽ U OSIJEKU

Evi Hühn zahvalio je buketom cvijeća i njezin bivši učenik violinist Davor Philips

ma poznatih repertoarnih ostvarenja pokazali da je pred njima blistava budućnost. Nastupivši uz klavirsku pratnju Domagoja Gušćića, Domagoja Marasa, Krešimira Popovića, Vedrana Oršolića i Kristine Pešić, mladi su se gudači istaknuli skladnim muziciranjem i svježinom izvedbi, čemu su neupitan doprinos dali i njihovi pedagozi Nenad Merle, Tomislav Hühn, Lara Silvestri Valdevit, Dalibor Crnogorac, Josipa Erhardt i Ivo Lise.

Krežmine skladbe

Kako Krežmino stvaralaštvo ne bi bilo zapostavljeno, violinistica Lea Tvrtković, učenica 5. razreda Glazbene škole Blagoja Berse u Zagrebu, iz razreda prof. Lare Silvestri Valdevit, uz klavirsku je pratnju Domagoja Gušćića izvela Krežminu sanjivu romancu *Na morskoj obali*. U drugom dijelu večeri violinist Filip Nemet-Gužvić, donedavni učenik prof. Tomislava Hühna u Glazbenoj školi Franje Kuhača u Osijeku, a sada student prve godine na

Muzičkoj akademiji u Zagrebu, u razredu prof. Aleksandra Miloševa, odsvirao je, između ostalog, jednu od najizvođenijih Krežminih skladbi, *Scherzino*, u vlastitoj, vrlo dopadljivoj obradi. Druga večer 25. Memorijala *Franjo Krežma* bila je rezervirana za koncert studenata visokobrazovnih glazbenih institucija iz Budimpešte, Novog Sada i New Havena. Rjeđe izvođena djela za violinu, violu i violončelo nadahnutim su izvedbama osječkoj publici predstavila iznimno muzikalna ljubljanska violončelistica visoke tehničke sprema Sara Čano, temperamentna mađarska violinistica Anna Gál Tamási i senzibilna novosadska violon-

čelistica Kristina Zima, a večer je zrelim i do najminucioznijih detalja razrađenim nastupom zaključio violinist Josip Kvetek, postdiplomand glasovite *Yale School of Music* (SAD). Za klavirom su ih pratile Renata Hil i Sarolta Harsányi.

Zahvala pedagoginji

Posljednje večeri jubilarnog Memorijala, proteklih godina rezervirane za solistički recital mladog umjetnika, okupili su se bivši učenici osječke glazbene škole, kako bi se zajedničkim muziciranjem odužili profesorici Evi Hühn, uglednoj pedagoginji, iz čijeg su razreda potekli brojni danas uspješni gudači i pedagozi. Nakon prigodnih govora i zahvala predsjednice Glazbene mladeži u Osijeku, Lidije Nežnanović, Danijele Klobučar, voditeljice Odsjeka za kulturu Grada Osijeka, ravnateljice Glazbene škole Franje Kuhača u Osijeku, Sunčane Bašić i same Eve Hühn, uslijedio je atraktivan program, satkan od skladbi Haydna, Webera, Ravela i Mozarta,

koje su predano izvele violončelistica Iva Ilaković, violistica Tajana Škorić i violinistica Marija Bašić u suradnji s uigranim orkestrom bivših učenika Glazbene škole Franje Kuhača u Osijeku, pod ravanjem dirigenta i violinističkog pedagoga Csabe Zime. Uz postignutu visoku izvedbenu razinu, koncert je u cijelosti bio prožet entuzijazmom, emotivnošću i užitkom zajedničkog muziciranja, potaknutima prije svega nesvakidašnjom i neraskidivom sponom koju mladi osječki gudači čuvaju i njeguju među sobom i sa svojom omiljenom profesoricom Evom Hühn, koja je ostavila neizbrisiv trag u hrvatskoj violinističkoj pedagogiji.

Enzo Favata Trio i Trilok Gurtu na koncertu iz sezone Jazz.hr HDS-a

Kad voda svira!

Publika je ovacijama vratila glazbenike na spontatni dodatak, u kojem je karizmatični Gurtu poveo bend i publiku, koja je s njim zapjevala i udarala ritmove; bilo je to dirljivo zajedništvo

Piše: Saša Drach

tični bas–gitarist Danilo Gallo.

U prvom ovosezonskom koncertu ciklusa *Jazz.hr*, što ga organizira Hrvatsko društvo skladatelja, 7. prosinca 2018.

u Dvorani *Blagoje Bersa* na Muzičkoj akademiji u Zagrebu nastupio je trio talijanskog saksofonista Enza Favate s posebnim gostom, legendarnim indijskim udaraljkašem i bubnjarem Trilokom Gurtuom. Uz njih su nastupili bas–gitarist Danilo Gallo i klavijaturist Alfonso Santimone. Favatina ideja, da se njegovu triju u Zagrebu pridruži

Gurtu je svirao bubnjeve, tablu, cajon i razne udaraljke, baš kao što su se u toj glazbi susretali razni mediteranski ugođaji, od španjolskih, preko talijanskih i afričkih, sve do najdaljih istočnjačkih. Koncertni vrhunac bio je njegov veličanstveni solo u vlastitoj skladbi *Water*.

Karizmatični udaraljkaš

Kako naziv kaže, svirao je vodom. Doslavno. Gurtu je iz te kante pune vode dobivao sasvim nevjerojatne, očaravajuće zvukove. Da voda može svirati, odjednom postaje sasvim jasno. Na primjer, činelo je zveкнуo palicom, pa

Trilok Gurtu

Gurtu, bila je odlična. Velika Akademijina dvorana bila je krcata, a publika oduševljena.

Na početku se pojavio samo trio Enza Favate, svirajući njegovu skladbu *Starship*. Njegove su četiri skladbe činile prvu polovicu koncerta. Već na sljedećoj, *Rambli*, triju se priključio Gurtu, koji je odmah zagospodario scenom. U *Oasi*, nekoj vrsti orijentalnog tanga, kao i u sardinijskim melosima obojenoj *Sanfoni*, glazbeno je dominirao Favata, bojom saksofona s blagom jekom, podsjećajući na Jana Garbareka. Međutim, Favatu zanima potpuno drugačija glazba, druge boje i mirisi, on voli mijenjati instrumente i u duši je posve Mediteranac. Njegova dvostruka, vrlo kratka frulica — sardinijski instrument star više tisuća godina — izgledom i zvucima podsjeća na neke naše stare instrumente. Osim njega, posebno je vješto pleo flegma-

je potopio, da se njezine vibracije počnu širiti kroz vodu u metalnoj kanti i rezonirati ovisno o tome koliko je potopljena. Isto je radio s drugim udaraljka-ma i lancima, svirao je po kanti i voda je prštala. Sve je to kombinirao s tuljima ili rogovima iz kojih je dobivao zvukove šljunka koji se valja na žalu pod blagim valovima i tutnjavu daleke pa sve bliže grmljavine. Sve se to nizalo i stapalo u efektan i dramatičan scenski nastup. Svirao je dakako i tablu, no on je ne svira samo na tradicionalan način. Nakon sola — urnebes u publici, iako je tek slijedila najefektnija skladba, Gurtuova 1–2 *Beaucoup*, složenih ritmova. Publika je ovacijama vratila glazbenike na spontani dodatak u kojem je karizmatični Gurtu poveo bend i publiku, koja je s njim zapjevala i udarala ritmove; bilo je to dirljivo zajedništvo. Gurtu je to učinio maestralno. A onda je postupno spustio temperaturu i mirno završio koncert.

Skladbe Zorana Majstorovića u međunarodnom okružju

Bio je to, čini se, najbolji program festivala Jazz.hr u posljednjih nekoliko godina

Piše: Saša Drach

Najdugovječniji zagrebački i hrvatski jazz festival, *Jazz.hr*, u organizaciji Hrvatskog društva skladatelja, posljednjih godina počeo je mijenjati lokacije. Kad je prije nekoliko godina iz *Lisinskog* prešao na Muzičku akademiju, bilo je to za mnoge veliko iznenađenje. Mala dvorana *Lisinski* sa svojim predvorjem, gdje su se održavale prateće festivalske izložbe i događanja, bila je gotovo sinonim za *Jazz.hr*, a šanse da će interijeri Muzičke akademije pružiti kakav-takav festivalski ugođaj, pokazale su se nikakvima. Ove godine organizatori *Jazz.hr*-a (radi ugradnje orgulja u dvorani Muzičke akademije) morali su naći novo mjesto održavanja festivala. Odlučili su se za Jazz & Cabaret club *Kontesa* pod upravom Gradskog kazališta Komedija.

Načelno, klub je izdržao kušnju festivala, atmosfera je bila sjajna, iako je bilo i zanemarivih, početničkih grešaka u pogledu osvjetljenja prostora ili pak ponude stajaćih karata (iz nužde) uz šank s kojega se pozornica ama baš nikako ne vidi. Svi koncerti bili su odlično posjećeni, štoviše, rasprodani, iako se pojavilo i jedno pitanje: je li moguće da jedini zagrebački jazz festival svoj ove godine zaista odličan program nije mogao ponuditi većem broju gledalaca? Naime, ovako je zagrebačka jazz publika bila svedena na dvjesto gledalaca po koncertu, koliko ih, naime, stane u *Kontesu*.

Magija glazbe

Prve večeri nastupio je slovenski gitarist Samo Salomon uz pratnju udaralikaša Nine Mureškića, a njihov je gost bio ugledni usni harmonikaš i klavirist Howard Levy. Levy je nastupao s velikim zvijezdama, od Johna Scofielda i Bobbyja McFerrina do Paquita D'Rivere i Rabiha Abou-Khalila i sjajan je tehničar usne harmonike, inovator, no na koncertu kao da je imao potrebu prije svega pokazati što sve može.

Druge večeri nastupio je belgijski trio pijanista Jefa Nevea s Lennartom Heyndelsom na kontrabasu i Jensom Boutteryjem na bubnjevima. Bio je to solidan koncert, ali opet, kao i prve ve-

čeri, poprilično raznolik repertoar, u kojem nismo imali dojam da je trio imao baš jak razlog za nastup, osim da se na prvu sviđa poprilično zadovoljnoj publici koja se, zaista se vidjelo, jako dobro zabavila.

Treće večeri nastupio je prvorazredni poljski sastav sjajnog pijanista i skladatelja Marcina Wasilewskog. Taj svjetski poznati trio, koji je u društvu velikih uveo poljski trubač Tomasz Stanko, u katalogu kulture njemačke izdavačke kuće ECM postao je jak adut, što se se potvrdilo i nastupom u *Kontesi*. Njihov koncert imao je jasnu dramaturgiju, baš kao i njihov posljednji album *Live*, koji su tom prigodom predstavili. Glazba toga trija izrazito je meditativna, a njihov uzajamni odnos na pozornici doima se gotovo zagonetno. Savršeno funkcioniraju zajedno, kao jedan organizam, a glazba koju su svirali, ne samo skladbe Wasilewskog, nego i Stinga i Herbija Hancocka, savršeno su se i sasvim prirodno razvijale. A magija glazbe koju su nudili istinski je očarala sretnike koji su te večeri uspjeli doći do karata.

Posveta Bošku Petroviću

Četvrte večeri nastupio je trio riječkoga gitarista i udistu Zorana Majstorovića, koji nas navikava na suradnje sa stranim glazbenicima. Ovaj put basist je bio Talijan Simone Serafini, bubnjar Austrijanac Klemens Marktl, a poseban gost Joe Locke, američki glazbenik kojega mnogi smatraju najboljim vibrafonistom na svijetu, pogotovo nakon što se nedavno s koncertnih podija povukao Gary Burton. Izvodile su se skladbe Majstorovića i Lockea, gotovo naizmjenice, pri čemu su obojica vrlo lijepo klizili od suvremenog, modernog jazz-a, do mističnijih, bliskoistočnih sfera. Bile su to sjajne solaze, dueti i dueli, pri čemu je i Serafini odsvirao čudesan, sasvim poseban solo na basu koji kao da je progovorio arapski. Sjajan koncert, u kojem su se s dirljivom lakoćom razumjeli glazbenici različitih profila, izvršen je efektnom Hendrixovom skladbom *The Wind Cries Mary*. Majstorovićeva opuštenost, dobro raspoloženje i želja za dobrom svirkom bili su zarazni, a Locke, kakav god virtuoz bio, pa čak i zvijezda, nije imao nikakvu potrebu ni postavljati se u prvi plan ni pokazivati što sve zna. Sve što je svirao bilo je u

Bio je to, čini se, najbolji program umjetničkog ravnatelja Davora Hrvoja u posljednjih nekoliko godina pa je jedino bilo žalosno što sve te divne koncerte nije zbog skučenosti prostora moglo doživjeti više publike

funkciji zajedničkog muziciranja, a ta se povezanost i potreba za zajedničkim proživljavanjem glazbe osjetila i u publici. Uostalom, vrlo je lijepa gesta bio i odabir skladbe *Green Lobster's Dream* Boška Petrovića, kojom je taj odlični sastav odao poštovanje skladatelju i vibrafonistu, najvećem hrvatskom džezistu svih vremena.

Najbolji program

Posljednje večeri bilo je posebno dramatično. Ne samo zato što je na programu bio sastav trenutčno možda najboljeg svjetskog trubača Ambrosea Akinmusirea (barem prema mišljenju kritičara američkog časopisa *Downbeat*), nego zato što njihov avion nije poletio kad je trebao, ni kamo je trebao, pa su kasnili preko svake mjere i došli na koncert izravno iz zračne luke. Koncert je počeo malo prije ponoći, nakon sasvim kratke tonske probe pred publikom, no sve dalje išlo je i više nego kako treba. Iako umorni od puta, glazbenici su na sceni odmah nakon početka koncerta žestoko zaprašili. Akinmusire ima izvrstan kvartet s kojim snima za *Blue Note*, a ti mladi dečki s današnje nove njujorške jazz scene »prže i pale« sve čega se dotaknu. Bubnjar Sam Harris, kontrabasist Harish Raghavan i bubnjar Justin Brown prvorazredni su virtuosi, ali su posebno dobri kad su zajedno. Gotovo je zagonetno kako se sjedinjuju, što i kako sviraju, da uopće nemaju potrebe međusobno se pogledavati, nego je glazba ta koja pulsira, koja ih vodi, koja kao da sama usporava i ubrzava, postaje glasnija, žešća ili blaža... Mnogi su posjetitelji morali odustati od toga kasnog

Ambrose Akinmusire je trenutčno najbolji svjetski trubač prema mišljenju kritičara američkog časopisa *Downbeat*

Zoran Majstorović je riječki glazbenik koji nas redovito navikava na jazz kombinacije s gostima iz inozemstva

Jef Neve belgijski je pijanist koji je na ovogodišnjem jesenskom festivalu nastupio sa svojim triom

koncerta, kad se vidjelo da će izvođači jako kasniti (sutradan je bio ponedjeljak, radni dan), mnogi nisu izdržali do kraja, no za najhrabrije i najupornije bio je to zaista fantastičan finale ovogodišnjeg festivala *Jazz.hr/jesen*.

Osim toga, bio je to, čini se, najbolji program umjetničkog ravnatelja Davora Hrvoja u posljednjih nekoliko godina, pa je jedino žalosno što sve te divne koncerte nije moglo doživjeti više publike.

Koncertno predstavljanje novog albuma poznatog zagrebačkog zbora s klasičnim, filmskim i mjuzikalskim repertoarom

Svečanost zbarskog pjevanja

Idejno je nastanak kompaktnog diska inicirala skladba *Pet minijatura na haiku* petorice hrvatskih skladatelja na stihove petorice nagrađivanih hrvatskih pjesnika

Piše: dr. sc. Irena Paulus

Cappella Odak
Mir / Peace
Croatia Records

U Koncertnoj dvorani Blagoje Bersa Muzičke akademije u Zagrebu, 22. studenoga 2018. održan je koncert zbora Cappella Odak pod ravnanjem dirigentice (i osnivačice Zbora) Jasenke Ostojić. Povod koncertu bilo je predstavljanje nosača zvuka *Mir / Peace* izdavačke kuće Croatia

Records. Kompaktni disk nastajao je u fazama, tijekom dvije godine (2016. i 2017.), a snimao se u toj istoj koncertnoj dvorani. Koncert kojim je album predstavljen bio je podijeljen na tri dijela — klasični, filmski i onaj s glazbom iz mjuzikla. Prije svakoga dijela koncerta jedno od troje uvodničara prikladno je govorilo o nastanku kompaktnog diska, o entuzijazmu i angažiranosti dirigentice te vještini članova zbora. Uvodničari su bili: Nikolina Mazalin, kreativna direktorica izdavačke kuće Croatia Records, Ema Jusić, koja je zamijenila glazbenog kritičara Branimira Pofuka (nažalost, te je večeri bio spriječen), te skladatelj (i bivši predsjednik Republike Hrvatske) Ivo Josipović. Svatko od njih osvrnuo se na skladbu koja je idejno inicirala nastanak kompaktnog diska *Pet minijatura na haiku*. To je ciklus od pet kratkih ali maštovitih skladbi, koje su skladane prema narudžbi zbora Cappella Odak, odnosno njegove di-

U Skenderovu slučaju, bila je to glazba koja u sekundnim dodirima miluje poput blagog povjetarca, u Uhlikovu — istraživanje gustog linijskog kretanja koje je tražilo punu koncentraciju izvođača, a u Bobićevu — ritmična vedrina koja je veselila i izvođače i publiku

rigentice Jasenke Ostojić, na tekstove nagrađivanih hrvatskih pjesnika. Pet hrvatskih skladatelja — Ivan Josip Skender, Tomislav Uhlik, Ivo Josipović, Mladen Tarbuk i Dalibor Bukvić — uglazbili su stihove stvarajući jedinstveni biser hrvatske zbarske glazbe.

Antologijska djela

Kako je u najavama istaknuto, uz *Pet minijatura na haiku*, na kompaktnom se disku pojavljuju i antologijska djela hrvatskih skladatelja, čiji je izbor predstavljen na koncertu. Bili su

to: Čardaš Emila Cossetta te skladbe *Na večer* Zlatka Grgoševića i *Ave Maria* Vlade Sunka. Sva tri djela pokazala su istančane interpretativne mogućnosti Cappelle Odak, sposobnost brzog prilagođavanja različitim ugođajima (za razliku od efektnog Čardaša, Grgoševića i Sunkove zbarske skladbe osobniji su i intimniji ugođaji), kao i vještinu kojom dirigentica Ostojić »upravlja«
fraziranjem, akcentuacijom, dikcijom i uopće pjevačkim nijansiranjem. Na koncertu je, naravno, izveden i izbor iz *Pet minijatura na haiku*, i to dvije skladbe: *U svakome oku / In each eye* Ivana Josipa Skendera i *Mir / Peace* Tomislava Uhljaka (prema kojoj je album nazvan). te *Zeleni Jure* Davora Bobića. Njihova izvedba, bez djela Ive Josipovića, Mladena Tarbuka i Dalibora Bukvića, bio je svojevrsni teaser, mamac za znatiželjnu publiku, koja će za uživanje u cjelovitom ciklusu morati nabaviti kompletni CD. Znatiželja je to veća (naravno, oni koji ciklus nisu čuli na obljetničkom koncertu zbora 2015. godine) što su izvedene skladbe istaknule stil-

Izvršna direktorica diskografske kuće Croatia Records, Nikolina Mazalin, i voditeljica zbora Cappella Odak Jasenka Ostojić sa skladateljima, Mladenom Tarbukom, Daliborom Bukvićem, Ivom Josipovićem i Davorom Bobićem

Hrvatska se filmska glazba rijetko izvodi, a još rjeđe ozbiljno priprema te tako razdragano i motivirano prezentira kao što je to bio slučaj na koncertnom predavljanju albuma *Mir / Peace* zbora Cappella Odak

Zbor se pokrenuo, izišao iz stereotipne, statične poze i pretvorio se u sastav potpuno spreman za scenski nastup na kazališnoj pozornici

ske posebnosti svakog skladatelja. U Skenderovu slučaju bila je to glazba koja u sekundnim dodirima miluje poput blagog povjetarca, a u Uhlikovu — istraživanje gustog linijskog kretanja koje je tražilo punu koncentraciju izvođača. Na kraju ovog dijela izveden je i *Zeleni Jure* Davora Bobića čija je ritmična vedrina podjednako razveselila izvođače i publiku.

Rasplesani zborashi

Drugi i treći dio koncerta bili su neformalniji. Drugi je dio donio odabrane filmske pjesme koje su se u izvedbi Cappelje Odak mogle relativno nedavno (u listopadu) čuti na otvorenju *Noći hrvatskog filma*. No to nije umanjilo ni njihovu vrijednost ni kvalitetu nastupa — dapače. Hrvatska filmska glazba, naročito u tako sjajnim aranžmanima (aranžmani su inače nužni kad se takva glazba »izvlači« iz medija za koji je pisana; a tu ih je sve osmislila svestrana Jasenka Ostojić, osim za pjesmicu *Baltazar* koju je također sjajno aranžirao Fabijan Komljenović) — dakle, hrvatska se filmska glazba rijetko izvodi, a još rjeđe se tako ozbiljno priprema i tako razdragano i motivirano prezentira. Publika je uživala u duhovitoj izvedbi pjesme *Naše malo misto* iz filma *Servantes iz Malog mista* i vječno popularnoj pjesmi *Baltazar* Tomislava Simovića, skladanoj za animirani serijal *Profesor Baltazar* (zboru su u pomoć priskočili trubač Juraj Borić te kontrabasist Vinko Vujec). Filmski su songovi rasplesali i zborashe i njihovu voditeljicu, a malo je nedostajalo da i slušatelji skoče na noge i zaplešu, unatoč skučenom prostoru gledališta Koncertne dvorane *Blagoje Bersa*. Slijedile su ozbiljnije pjesme: *Fala Vlahe Paljetka*, koja je uvrštena u film *Tko pjeva, zlo ne misli*, te *Odlazak Arsenala Dedića*, korišten u filmu *Stela*, pri čijoj je izvedbi pjevačku ulogu Arsenala Dedića preuzeo Fabijan Komljenović. Naposljetku, pjesma *Ne daj se*, *Floki* Alfija Kabilja iz istoimenog filma i televizijske serije, a uz prigodno lajanje i zviždukanje zao-kružila je filmski dio programa.

Treći dio, s glazbom iz mjuzikla, otišao je scenski i dramaturški još korak dalje. Zahvaljujući »nemogućće talentiranim« sudionicima,

kako ih je sama dirigentica nazvala, posebice članici zbora Marti Brkljačić, koja je osmislila koreografiju i režiju uz asistenciju glumački potkovanoga Fabijana Komljenovića, zbor se pokrenuo, izišao iz stereotipne, statične poze i pretvorio se u sastav potpuno spreman za scenski nastup na kazališnoj pozornici.

Prizori iz mjuzikla

Brojevi iz mjuzikla *Rent* (*Seasons of Love*) Jonathana Larsona, *Putting It Together* (*Old Friends Finale* iz drugog čina) Stephenona Sondheima, *Cabaret* (*Money*) Johna Kendera i Freda Ebba te *Stand By Me* (*Stand By Me*) Bena E. Kinga (aranžman za taj broj napisao je Dorijan Ivezić) nisu bili izvedeni kao samostalne pjesme, nego kao scene, brojevi iz mjuzikla. Publika se začas prilagodila novome žanru, koji su izvođači toliko prigrili osvajajući, mijenjajući te scenski i koreografski prilagođavajući prostor pozornice. Iz zbora su se izdvojili solisti: Antonio Ceković, Luka Petričić (koji je svirao klavir i pjevao u broju *Seasons of Love* iz mjuzikla *Rent*), Marta Brkljačić i Kirka Klišmanović-Mrak. Među njima je (i opet) posebno oduševio sveprisutni Fabijan Komljenović, koji je izvedbi pjesme *Money* dao svoj interpretativni doprinos, a istovremeno briljantno podsjetio na nezaboravni nastup Joela Greya i njegov njemački naglasak u filmu koreografa i redatelja Boba Fosseja. Komljenović je pjevao solo i u *Stand By Me*, naravno mirnije i s dirigentičnim pozivom da se u izvedbu uključi i publika pljeskanjem i pucketanjem prstima. Dirigenticu Ostojić je, naime, žanr u tom dijelu programa »gurnuo« na stranu i ona se prikladno povukla, prepuštajući pozornicu mladim umjetnicima.

Koncert je na kraju »izmaknuo kontroli«, kao glazbeni događaj čiji je povod — predstavljanje nosača zvuka *Mir / Peace* i, posebice, skladbe *Pet minijatura na haiku* — postao inspiracijom za nove i drugačije glazbene događaje koji su, kako je kreativna direktorica izdavačke kuće Croatia Records Nikolina Mazalin najavila, doista pokazali svu raznovrsnost i veličinu zbora Cappella Odak.

Nijemac Gary Marlowe sa suprugom

Ivan Palomares, Manuel Santisteban i Ivan Martinez Lacamara

Prvi put u Hrvatskoj dodijeljene nagrade Camille Awards za filmsku glazbu, 20. listopada 2018. u pulskom hotelu Park Plaza Histria

Elita filmske glazbe u Puli

Međunarodni festival filmske glazbe i zvuka (ISFMF) u Puli projekt je samoborsko-istarske obitelji Glaser i njihove tvrtke *Dreamaker Production*; u svojem šestom izdanju, ove godine domaćin je dodjele europske strukovne nagrade za filmsku glazbu

Piše: Jana Radić

»Glazba daje filmu dimenziju koju mu nije-dan drugi medij ne može dati. Glazba je jedinstvena, obraća nam se izravno, razgovara s našim osjećajima, to je teško opisati riječima«, izjavio je oskarovac Stephen Warbeck za nedavnog boravka u Puli, gdje je održao predavanje o budućnosti filmske glazbe. Taj istaknuti britanski skladatelj, poznat po glazbi za filmove *Zaljubljeni Shakespeare*, *Billy Elliot* i *Mandolina kapetana Corellija*, Pulu je posjetio da bi bio na dodjeli nagrada *Camille* za najbolje europske skladatelje filmske glazbe.

Camille Awards važna je strukovna nagrada. Organizira je ECESA, Europski savez skladateljskih društava (*European Composer & Songwriter Alliance*), krovna udruga koja okuplja više od 50 strukovnih organizacija europskih skladatelja iz 25 europskih država. Osnovni je cilj unaprijediti status skladatelja i pomoći im da ostvare svoja prava. Savez koji predstavlja više od 50.000 glazbenih profesionalaca iz cijele Europe također potiče umjetničke projekte kojima se predstavlja suvremena glazba europskih skladatelja.

Svečanost dodjele *Camille Awards* dosad se održavala u sklopu *Berlinalea* pod tematskim nazivom *Grand Scores* i ovo je prvi put da se struka okupila u Hrvatskoj.

Strukovna nagrada

Dobitnici *Oscara*, *Emmyja* te mnogih drugih uglednih nagrada, svoja su iskustva podijelili sa sudionicima Međunarodnog festivala filmske glazbe i zvuka (*International Sound & Film Music Festival*) koji je i bio poticaj da se nagrada *Camille* dodijeli u Puli.

Međunarodni festival filmske glazbe i zvuka (ISFMF) projekt je samoborsko-istarske obitelji Glaser i njihove tvrtke *Dreamaker Production* koja je prošle godine prvi *Camille* odlučila organizirati upravo u Istri. Nakon uspješnog pokretanja festivala, logičan je korak bio, ističu organizatori, pokušati dovesti elitu filmske glazbe u Hrvatsku. Uspjeh je postignut, jer su gosti festivala i nagrade *Camille* pronašli vremena i za mlade kolege kojima su prenijeli svoja znanja.

Na radionicama se govorilo o utjecaju glazbe na filmsku umjetnost, zatim o tome kako glazba podsvjesno djeluje na slušatelje, o glazbi u dokumentarnim filmovima, ali i odnosu redatelja i skladatelja. Mladi polaznici mogli su sudjelovati i na panel-diskusijama na kojima su se tematizirali razlikovni elementi u glazbi za filmske uspješnice s jedne strane i neovisne umjetničke produkcije s druge strane, a dobili su i uvid u neke tajne filmske industrije.

Tri kategorije

Nagrada *Camille* za 2018. godinu dodjeljivala se u tri kategorije.

Voditelji svečanosti s nominiranim skladateljima i njihovim predstavnicima

Svečani ambijent dvorane hotela Park Plaza Histria

Amerikanac Richard Bellis, najpoznatiji po glazbi za miniseriju *It* za koju je dobio nagradu *Emmy*

U popratnom su glazbenom programu nastupili G.A.G.S. (Gitaristički ansambl grada Samobora)

Istarske su glazbene boje »bratili«
Elis Lovrić i Stjepan Večković

Pjevačica Nina Kraljić

MATUJA ŠČULAC

Najbolju orkestralnu glazbu napisao je Dario Marianelli iz Velike Britanije za animirani film *Paddington 2*, najbolja elektroakustička glazba je ona za film *Thelma* norveškog skladatelja Ole Flottuma, a najbolju originalnu glazbu za serije napisali su Lorne Balfé i Rupert Gregson-Williams iz Velike Britanije za drugu sezonu serije *The Crown*

Najbolju orkestralnu glazbu napisao je Dario Marianelli iz Velike Britanije za animirani film *Paddington 2*, najbolja elektroakustička glazba je ona za film *Thelma* norveškog skladatelja Ole Flottuma, a najbolju originalnu glazbu za serije napisali su Lorne Balfé i Rupert Gregson-Williams iz Velike Britanije za drugu sezonu serije *The Crown*. Na svečanosti su nastupili hrvatski glazbenici: kantautorica Elis Lovrić, pjevačica Nina Kraljić uz pratnju Ozrena K. Glasera te sastav YoungMasters.

A u Puli su boravila doista slavna imena filmske glazbe. Uz već spomenutog, počasnog gosta, Stephena Warbecka, stigli su i austrijski redatelj Stefan Ruzowitzky, dobitnik *Oscara* za film *Krivotvoritelji*, Richard Bellis, autor glazbe za film *Ono* te dobitnik *Emmyja* Patrick de Caumette koji je uz našega skladatelja Ozrena K. Glasera bio i član stručnoga povjerenstva nagrade *Camille*. Bila je to velika čast za mladog, perspektivnog Samoborca Glasera, jer on je prvi hrvatski predstavnik u žiriju te ugledne nagrade. U međunarodnom žiriju, uz spomenutu dvojicu, bili su i kanadski skladatelj Mychael Danna, dobitnik *Oscara* i *Zlatnog globusa* za *Pijev život* te Victor Reyes, španjolski skladatelj, dobitnik *Emmyja* za seriju *Noćni čuvar*.

Zadovoljni domaćin

»Vrlo je bitno da se filmska glazba izdvoji kao zasebna umjetnost u odnosu na film, ne možemo je odvojiti potpuno, no želja nam je da se festivalski izdvoji i da se na taj način slavi upravo umjetnost filmske glazbe«, poručio je Ozren K. Glaser, jedan od pokretača Festivala. On nije slučajno organizirao festival posvećen filmskoj glazbi i zvuku. Profesionalno se već desetak godina bavi pisanjem glazbe za film i kazalište. Iza njega je mnogo uspješnih projekata, od koji se ističe glazbena suradnja na

filmu *The reader* za koji je Kate Winslet nagrađena *Oscarom*. Valja istaknuti i rad na južnoafričkom filmu *U-Carmen eKhayelitsha*, dobitnika *Zlatnog medvjeda* za najbolji film na Filmskom festivalu u Berlinu, ali i niz predstava za koje Ozren K. Glaser potpisuje glazbu. Kao domaćin pulske manifestacije, bio je iznimno zadovoljan odzivom kolega skladatelja iz cijeloga svijeta. »Realizacija Međunarodnog festivala filmske glazbe i zvuka rezultat je sinergije kreativnog tima i europske delegacije Saveza skladateljskih društava koji su našu manifestaciju prepoznali i poduprli. Festivali su bitni za našu struku, skladatelji filmske glazbe čine veliku zajednicu koja zapravo ima malu potporu kad su specijalizirane glazbene priredbe u pitanju. Zato smo i dobro povezani, dobro surađujemo i situacija se polako mijenja u našu korist. Gostovao sam na mnogim festivalima i mogu potvrditi da je interakcija u našoj struci itekako bitna, a preporučio bih i mladima koji se žele baviti tim vidom umjetnosti da pokušaju pratiti festivalska događanja«, ističe Ozren K. Glaser, umjetnički direktor Međunarodnog festivala filmske glazbe i zvuka.

»Filmska glazba je fenomen koji u proteklih nekoliko godina sve više dolazi na mjesto koje zaslužuje. Publika prepoznaje tu vrstu umjetnosti i sve češće posjećuje koncerte na kojima se izvodi isključivo filmska glazba. Smatram da je to i odlična promocija za simfonijske orkestre koji na taj način mogu doprijeti do većeg broja slušatelja«, poručuje Ozren K. Glaser.

»U svijetu je šest festivala posvećenih filmskoj glazbi, a jedan od njih održan je u Puli. Entuzijizam i upornost poticali su nas da takvu manifestaciju demonstriramo u Hrvatsku«, ističe obitelj Glaser i dodaje da ne namjerava stati. Već iduće godine planiraju slaviti filmsku glazbu s najuglednijim skladateljima iz cijeloga svijeta.

DEMIJAN ROŽMAN / IZVAN FOKUSA

Jedan od njegovih najvećih hitova je pjesma *Da mi je biti morski pas* koju je skladao na tekst Momčila Popadića, s kojim je imao posebnu intelektualno-emosivnu vezu

Tribina *Nota mog života* 25. listopada 2018. u Hrvatskom društvu skladatelja

Mirko Krstičević — od *Morskog psa* do *Atlantide*

Splitski se skladatelj posljednjih godina angažirao u pokretanju raznih glazbenih projekata, a 2014. osnovao je vlastiti orkestar Highway to Well family

Piše: Lucija Ercegovic

U sklopu tribine *Nota mog života* koji u Hrvatskom društvu skladatelja vodi legendarni televizijski i radijski novinar–voditelj Vojo Šiljak, 25. listopada zagrebačkoj publici predstavio se Mirko Krstičević, poznati splitski skladatelj glazbe za kazalište, televiziju i film. Jedan od njegovih najvećih hitova je pjesma *Da mi je biti morski pas* koju je skladao na tekst Momčila Popadića, s kojim je imao posebnu intelektualno-emosivnu vezu. Hit je izvela njegova grupa Metak, koja ove godine slavi 40 godina postojanja.

»Bio sam na ljetovanju, na plaži koja je bila prepuna ljudi. Pomislio sam da mi je biti morski pas. Nazvao sam Momčila i on je odmah na to dodao *Bar jedan dan, jedan sat, jedan tren*. I eto dobili smo refren«, opisao je Mirko kako je nastao *Da mi je biti morski pas*.

Osnivač i pokretač

Krstičević je skladanje učio kod Mladena Pozajića i Miroslava Špilera. Kako kaže, na njega najveći utjecaj ima Isus Krist, a posebno voli citate antropozofa Rudolfa Steinera i poeziju filozofa Novalisa. Sam je pokrenuo nekoliko proje-

kata na kojima je radio. U suradnji s Turističkom zajednicom Grada Splita, osmislio je glazbeni projekt *Šušur po gradu*. Godine 2007. osniva Splitsko društvo za suvremenu glazbu *Spilthesis* koje je činilo sedam splitskih skladatelja suvremene glazbe, dvanaest glazbenika i dirigent, a 2014. i vlastiti orkestar The highway to Well family od četrnaest glazbenika i tri pjevača.

Zainteresiranoj publici u HDS-u na videoprojekciji je prikazao svoje posljednje djelo, a prvi dio trilogije, koje je prouzročeno u HNK-u Split, baletnu operu *Atlantida* — *Legenda o Dan'zoru* kojom je dirigirao Alan Bjelinski, a režirao Goran Golovko. Autor kaže da su njegova djela pjevnice igre s figurama i maskama.

»Temelj za sve tri priče jest ono iskonsko kršćanstvo. Naime, kao što se Isus Krist s ljubavlju žrtvovao za naše spasenje, tako i Dan'zor (lik je dobio ime prema kombinaciji imenica dan i zora, op. au.) s radošću napušta svoj ovozemaljski život da bi Tolteke izveo Svjetlu (Bogu), jer Dan'zor je dijete Ljubavi, odnosno Ljubav sama. Ono što se u ovoj našoj posmuloj civilizaciji bezdušno marginalizira upravo je ta 'vrsta' Ljubavi. A još je u 18. stoljeću Novalis, jedan od najvećih kršćanskih i svjetskih pjesnika, lijepo rekao: *Ljubav je konačni cilj povijesti svijeta — Amen Svemira!*« lijepo zaključuje skladatelj.

Tribina *Moje pjesme, moje molitve*, voditeljja Slavka Nedića, ugostila uglednog zagrebačkog skladatelja

Emilio Kutleša za 40 godina stvaralaštva

I sam je Slavko Nedić nekad bio član grupe Kefa, koju je osnovao i već 35 godina vodi skladatelj Emilio Kutleša

Piše: Aleksandra Marković

U ispunjenoj dvorani Hrvatskog društva skladatelja u Zagrebu, 12. prosinca 2018. održana je prva tribina *Moje pjesme, moje molitve* u ovoj sezoni. Gost je bio Emilio Kutleša,

zagrebački skladatelj, na hrvatskoj glazbeno-duhovnoj sceni prisutan već 40 godina. Skladbu *Tvoja ljubav spasi nas* napisao je još 1978. godine i upravo je veliki jubilej bio povod za održavanje tribine. Njome je obilježeno i 35 godina djelovanja grupe Kefa, koju Emilio vodi od osnutka i koja je tijekom djelovanja objavila pet albuma. Moderator i voditelj tribine bio je Slavko Nedić, urednik glazbenog programa Hr-

Obiteljska Klapa Barun prva je izvela pjesmu *Hvalospjev ljubavi* za koju je Emilio skladao glazbu na poznati tekst iz *Poslanice sv. Pavla Korinćanima*

Na završetku programa spontano su se okupili svi sadašnji i bivši članovi Kefe kojima se pridružila i publika

vatskoga katoličkog radija, i sâm nekad član grupe Kefa. Stihove pjesama interpretirala je glumica Ana Šašo.

Počeci u Prečkom

U zajednici mladih Župe Presvetog Trojstva u zagrebačkom Prečkom počeo je Emiliov duhovni put. Tamo je preuzeo zbor Kefa koji je postao jednim od najvažnijih bendova na duhovnoj sceni. Emilio je radio u mnogim župnim zajednicama i vodio zborove, a u programu je izdvojeno i izvedeno njegovih pet pjesama.

Obiteljska Klapa Barun prva je izvela pjesmu *Hvalospjev ljubavi* za koju je Emilio skladao glazbu na poznati tekst iz *P poslanice sv. Pavla Korinćanima*. Mihovil Barun, član klape, tom je prigodom kazao: »Ova je pjesma poveznica naše klape i Emilija. Budući da nas je u obitelji dvanaestero djece, tridesetero nećaka i nećakinja, svaka riječ i misao stopljena s Emilijevom glazbom prožeta je našom obitelji.«

Emilio je ostavio i dubok trag u stvaralaštvu zbora *Navještenje* iz Velike Gorice koji je na tribini otpjevao pjesmu *Tvoja ljubav spasi nas*.

Raspjevani »Kefači«

Iz Bibinja je, samo za tu priliku, doputovao i zbor *Magnificat* te izveo pjesmu *Utočište grešnika*. Članovi toga zbora odrasli su na pjesmama koje je skladao Emilio i čiji je današnji voditelj Ilica Kero također bio član Kefe: »Smatram da je Emilio jedan od doajena i temelja naše duhovne scene i zahvaljujući njegovim pjesmama, iskustvu i suradnji s njim, i mi smo krenuli tim putem.«

Kefači su na tribini izveli pjesme *Jedina i Idi i reci*, a njihov je voditelj Emilio istaknuo i sljedeće: »Mislim da je tekst pjesama najvažniji, osobito kad je riječ o duhovnoj glazbi koja je u službi liturgije. Tekst je iznimno bitan i on treba biti sadržaj koji oplemenjuje. Zadatak glazbe je da duhovnoj poruci da novu dimenziju. Sretan sam što mogu živjeti od glazbe koju volim i dara koji imam. Glazba koju stvaram za filmove i dokumentarce je namjenska, u njoj vas vodi tema. S druge strane, duhovna glazba je ona koju nikad nisam komercijalizirao. To je čisto srce i 'ono nešto' što želim vratiti za sve što imam i što dobro živim.«

Na završetku programa spontano su se okupili svi sadašnji i bivši članovi Kefe kojima se pridružila i publika pa su otpjevali još nekoliko adventskih pjesama.

Iduća tribina *Moje pjesme, moje molitve* najavljena je za 23. siječnja 2019. i bit će posvećena svećeniku pjesniku Nenadu Mirku Novakoviću.

Razgovor sa skladateljem Emiliom Kutlešom u povodu 40. obljetnice autorskog glazbenog stvaralaštva

Katkad oživim melodiju koju sam sanjao

Skladbu *Tvoja ljubav spasi nas* napisao je još 1978. godine; upravo je jubilej bio povod za održavanje tribine u HDS-u, a njome je obilježeno i 35 godina djelovanja grupe Kefa koju Emilio vodi od osnutka

Razgovarala: Aleksandra Marković

Nakon polugodišnje stanke, 12. prosinca 2018. u dvorani Hrvatskog društva skladatelja u Zagrebu održana je prva tribina *Moje pjesme, moje molitve* u novoj sezoni. Gost tribine bio je Emilio Kutleša, zagrebački skladatelj, na hrvatskoj glazbeno-duhovnoj sceni prisutan već 40 godina. Skladbu *Tvoja ljubav spasi nas* napisao je još 1978. godine; upravo je jubilej bio povod za održavanje tribine. Njome je obilježeno i 35 godina djelovanja grupe Kefa, koju Emilio vodi od osnutka. O dugom glazbenom putu i suživotu s glazbom tijekom kojega je stvorio više od 400 djela, s Emiliom smo razgovarali nakon završetka tribine.

Glazbeni počeci

Emilio, vratite se na trenutak u dane svojih glazbenih početaka. Jeste li se nadali da će glazba tako dugo biti vaš životni i duhovni pratilac?

S glazbom živim otkad mi je baka pjevala u kolijevci. Pjevao sam još u najranijem djetinjstvu, pa čak i »solirao« u školskim zborovima te imao svoje glazbene ideje. Dakle, glazbom sam se bavio i prije 1978., ali te sam godine skladao prvu skladbu sakralne tematike. Povod je bio jedan duhovni susret koji je organizirao p. Nagi. Taj je susret prerastao u festival *Uskrsfest*. Prvi susret održan je 1977. i na njemu sam nastupio sa zborom Trinitas iz Prečkog. Pjevali smo dvije obrađene, strane pjesme. Tada sam pomislio: 'Zašto ne bih nešto sâm stvorio? Tema ima puno.' I tako je nastala prva pjesma *Tvoja lju-*

bav spasi nas. Do danas je nastalo još mnogo pjesama. Moja glazba mi nikad nije bila »zadatak«, uvijek je bila dio moje osobnosti. Što je od nje vrijedno i što će ostati i trajati, ne ovisi o meni. Tu je sve što sam stvorio. Kome treba, neka se posluži sada i uvijek.

Kako izgleda kreativni proces stvaranja pjesama i što vas na njega potiče?

Svaka moja pjesma (ideja) nastane brzo, izazvana nekim poticajem. No nakon toga je temeljito i dugo obrađujem do trenutka potpune pročišćenosti. Imam isti kriterij i za tekst i za melodiju. Neke pjesme dorađujem desecima godina i još nisu završene, dok neke pak nastanu brzo. Možda će zvučati sebično, no tek kad pjesma dođe do faze u kojoj sam osobno njome zadovoljan, ide u daljnju obradu i po druga mišljenja (osim mojih ukuća-

na koji muku muče i stvaraju zajedno sa mnogi. Uglavnom, nakon što pjesme prođu te mnoge filtre, vrlo rijetko na njima nešto mijenjam. Ako govorim o samom procesu, katkad skladam glazbu na tekst koji nadahnjuje, a katkad oživim melodiju koju sam sanjao.

Nezgrapni prijevodi

Možete li usporediti nastupe na festivalima prije dvadesetak i više godina s današnjima i općenito sa stanjem na duhovnoj glazbenoj sceni?

Tada je bilo drugo vrijeme, bila je Jugoslavija. Bili smo mladi i predani. Današnji su mladi bombardirani informacijama i drugačije educirani. Koriste se novim medijima, dok je moj izvor zvuka bila audiokaseta. Ne bih uspoređivao niti komentirao današnje stanje, jer o ukusima nije dobro raspravljati. Postoje stvari koje mi se sviđaju, a ima i onoga drugoga, ali riječ je o osobnoj razini. Teško mi je biti i ne mogu biti objektivan jer kao subjekt i sâm u svemu sudjelujem. Današnja je produkcija sigurno bolja. Ako moram komentirati kvalitetu skladbi, moram reći — kako koja, kao i u stara vremena. Jedino bih upozorio na kvalitetu tekstova. U žanru sakralne glazbe razina kvalitete tekstova iznimno je važna, osobito kad govorimo o prepjevanim tekstovima sa stranih jezika. Oni su u originalu vrlo poučni i meditativni, a u našim, doslovnim prijevodima, nerijetko su nezgrapni i nesuvisli.

Koliko je teško održati jednu glazbenu zajednicu i biti ta »stijena« koja održava ljude na okupu, potiče na rad i na ustrajnost u glazbeno-životnom pozivu?

Mislim da je to od svega najteže! Ljudi se lako oduševljavaju, osobito kad čuju produkt, izvedbu već izvježbane skladbe. Rado se uključuju, no kad treba zapeti, brzo odustaju. Bez uložnog truda i vremena nema kvalitete, bez obzira na darovitost. Razumijem ljude, ali razumijem i sebe. Kad ne bi postojali kriteriji, bilo bi preobično, a osjećam se pozvanim za nešto bolje, za najbolje!

Koliko vam znače nastupi na Uskrsfestu? Osobito kad ste pobjeđivali?

Uskrsfesti su u ono vrijeme bili jedini »izlazak« iz crkve. Nije bilo koncerata, nije bilo festivala i tu smo dolazili uglavnom na druženje i predstavljanje rada u proteklome vremenu, od prošlog *Uskrsfesta*. Što se tiče nagrada, i *Uskrsfest* i ostale festivale na kojima smo nastupali uvijek sam gledao kao na smotru našega umjetničkog rada. Nastojao sam i osobno pridonijeti te učiti iz toga. Mislim da je u tom glazbenom žanru najveća nagrada skladba koja se izvodi, pjeva i ostaje za nove generacije.

Autorski rad

Pjesmu *Hvalospjev ljubavi* prijavili ste u HDS ZAMP-u 2001. godine. Tada ste naveli da je nastala 1993. godine. Je li vas upravo to vrijeme i Domovinski rat potaknuo na uglazbljivanje poznatog teksta iz *Poslanice sv. Pavla Korinćanima*? Sjećate li se kako je pjesma nastala?

Sjećam! Bilo je to vrijeme »balvan-revolucije« u Hrvatskoj. Kefa je tih godina, zahvaljujući fra Dragi Ljevaru, ljetovala na Pašmanu. U tom smo dijelu Dalmacije održavali koncerte i glazbeno animirali svete mise. Moram napomenuti da su, uz Kefače, s nama ljetovali i nastupali i članovi drugih, sličnih zajednica: *Electro Spiritus*, *Fides*, *Karizma* i drugi. Nekoga sam sigurno zaboravio navesti. Bila su to krasna i radosna druženja, bez obzira na teško stanje naše domovine. Pjesma *Hvalospjev ljubavi* »kuhala« je u meni od 1988. i u ljeto 1990. bila je formirana. To je »tekst nad tekstovima« i mnogo sam se puta pitao — jesam li dostojan? Ipak, skupio sam hrabrosti i odvažio se objaviti je. Hvala Bogu na milosti.

Danas je *Hvalospjev ljubavi* jedna od najizvođenijih hrvatskih autorskih skladbi na obredima vjenčanja. Izvodio ju je Nonet franjevac konventualaca i mnogi izvođači. S vremenom su se pojavile i izvedbe u drugim aranžmanima. Jeste li na nju posebno ponosni ili iz svojega opusa možete izdvojiti neku drugu?

Taj je tekst temelj naše vjere. Po njemu se progonitelj kršćana obratio. Dakako da sam ponosan na *Hvalospjev ljubavi*, ali ponosan sam i na onu moju najmanje izvođenu pjesmu. Jer, ako je jedna duša taknuta, ispunio sam zadaću.

Suradivali ste s mnogim glazbenicima, mnogi su bili članovi Kefe. Možete li ipak neku suradnju izdvojiti?

Tijekom 40-godišnjeg rada ostvario sam uistinu mnogo suradnji. Bojim se da ću nekoga važnog izostaviti, to mi se uvijek događa pa povrijedim ljude. Ne usudim se

spominjati imena, jer mi svi ti ljudi previše znače. Znam da ni to nije rješenje, pa se nadam da ću jednom imati prigodu nabrojiti sve meni drage ljude, vriedne suradnike i zauvijek prijatelje.

Opišite nam dugogodišnju suradnju s Adrianom Vinkovićem Rangelom.

Adriana sam doživio kao osobu slične senzibilnosti i vrlo sličnog glazbenog ukusa. Suradujemo vrlo široko i stvorili smo pozamašan opus. Rekao bih da je to odlična profesionalna razina koja ne bi bila tako dobra da nije one privatne, prijateljske razine. Inače, u svim suradnjama, u mojem kompletnom opusu, bilo je vrlo malo isključivo profesionalnih suradnji. Uglavnom su se temeljile na prijateljstvu i međusobnom uvažavanju.

Redoviti ste član HDS-a, skladate i filmsku glazbu, glazbeni ste suradnik Hrvatske televizije, aranžirate i birate glazbu za brojne špice, *jinglove* i dokumentarne filmove. Kako izgledaju ti kreativni procesi, je li potrebna inspiracija ili ste s vremenom »ispekli zanat«?

Većinom sva djela radim u suradnji s Adrianom. Naše se ideje prožimaju i tako stvaramo i ostvarujemo navedeno. Tehnika puno pomaže, ali ja sam stara škola pa smatram da je najvažniji ljudski dodir. Tehnika je tek pomagalo.

Može li se u Hrvatskoj živjeti od glazbe?

Ja živim! Jedan sam od rijetkih koji rade ono što najviše vole i od toga solidno žive. Novca nema na bacanje, ali kako ljudi danas žive, ja sam zadovoljan. HRT je velika kuća u kojoj sam ostvario profesionalne, umjetničke i trajne suradnje, na moje veliko zadovoljstvo, a vjerujem i dragih mi urednika, suradnika i prijatelja koje sam ondje stekao. Hrvatska je malo tržište i teško je plasirati ono što nudim,

Svaka moja pjesma (ideja) nastane brzo, izazvana nekim poticajem. No nakon toga je temeljito i dugo obrađujem do trenutka potpune pročišćenosti

ali ponavljam: sretan sam kako mi ide.

Koliko je Kefa danas aktivna? Dolaze li neke mlađe generacije kojima ćete prenijeti svoje iskustvo kako bi Božju riječ mogli držati živom u današnjim vremenima?

Kefa nije aktivna kao prije, ali se ne lažimo u raznim prigodama, pjevamo i sviramo kao nekad, puni radošti postojanja. Moj je izbor slaviti liturgiju pjesmom. To još uvijek činim i u tome mi se uvijek netko pridruži (novi ili stari članovi zbora).

Danas je glazbu jednostavnije nego ikad plasirati u javnost. Kako se „nosite“ s digitalnim vremenima?

Moram napomenuti da svoju duhovnu glazbu nikad nisam pokušavao komercijalizirati. Ona je uvijek i svima bila dostupna, u onoj mjeri u kojoj su je htjeli konzumirati. Katkad i do mene dopre neka izvedba Kefe na YouTubeu. To mi ne smeta, ali i ne pratim previše događanja. Neka se ljudi raduju. Radostan sam što to netko primijeti i što ima potrebu to ponuditi drugima. Hvala im na tome!

I naposljetku, vrijeme je došašća. U duhovnim smo pripremama za Božić, Isusovo rođenje. Zagreb je okićen i uljepšan do najsitnijih detalja. Odolikoga sjaja ne vide se one male, proste jase. Treba li danas još glasnije pjevati i više stvarati da bi Radosna vijest došla do onih kojima je potrebna? Ili ona nekako uvijek nađe pravi put?

Različiti su putovi življenja. I potrošačko, blještavo iščekivanje rođenja Spasitelja dio je nečijega života i odrastanja. Josip i Marija svojim činom nesebične ljubavi pokazuju što je Božić. Živjeti vjeru je osobni izbor i osobni odnos s Onim u koga vjerujem. Ne osjećam se pozvanim da sudim ili, nedajbože, nekoga poučavam što i kako. Isus dolazi svima. Svatko od nas, po savjesti, zna kako ga dočekati.

Novi album pa koncert 8. prosinca 2018. u Domu sportova

Detour na nastupu karijere

Zagrebački bend je u posljednjih nekoliko godina prošao kroz mnoge vatre; najviše se kovala strpljivost, ustrajnost i posvećenost vođe benda i autora, Nenada Borgudana, a njihov je rad prepoznala i struka, nagradivši ih *Porinom*

Piše: Ivana Lulić

Grupa Detour održala je koncert karijere u Domu sportova 8. prosinca, a samo nekoliko dana prije objavila je svoj novi studijski album *TourDetour*. Na set-listi našle su se njihove najpoznatije pjesme još od doba Yammata, a predstavili su i pjesme s novog albuma. Bend je moćno zvučao u pojačanom sastavu, gdje su se uz već standardnu postavu (Nenad Borgudan, Gina Damjanović, Vitor Čerić, Edi Grubišić-Cipal i Alen Križaj) na pozornici izmjenjivali i drugi glazbenici – Gudački kvartet Lira, četveročlana brass sekcija te Vladimir Mirčeta (gitara) i Ante Prgin Surka (udaraljke).

Nagrade su motivator

Detour je u posljednjih nekoliko godina prošao kroz mnoge vatre; najviše se kovala strpljivost, ustrajnost i posvećenost vođe benda, kantautora Nenada Borgudana. Dotadašnju pjevačicu Maju Posavec zamijenila je mladáhna Gina Victoria Damjanović, a ubrzo je nova postavla singlom *Zaljubila sam se* osvojila *Porin* za Pjesmu godine 2016. i Najbolju izvedbu grupe s vokalom te pritom bila najemitiranija u eteru. »Nagrade mi osobno jako puno znače, one su motivator za dalje, a sigurno da svakome, pa tako i meni, laska bilo kakva nagrada, bila ona od publike ili struke. Nagrade ti daju nekakvu legitimaciju i, naravno, to povlači za sobom i neke komercijalne dobitke, tj. da te ljudi počinju ozbiljnije doživljavati«, govori Borgudan. Dok je Detour

s Majom rastao, s Ginom je procvjetao i uz njega kao jednoga od naših najjačih autora, postao najmoćnija pop-grupa na hrvatskoj glazbenoj sceni. »Dugo smo se spremali za koncert u Domu sportova, ujedno produkcijski najzahtjevniji koncert u našoj dosadašnjoj karijeri. Uz glazbeni segment, ovaj smo put dosta pažnje posvetili vizualnom dijelu, jer je svaka pjesma imala i vizualni identitet. Nakon 15 godina rada i pet studijskih albuma, ovo je bio naš logičan slijed. Hrabro smo ušli u kompletnu realizaciju i uz podršku dragih nam gostiju i organizatora, uspjeli realizirati sve što je bilo zacrtano. Svakako jedno lijepo iskustvo i odlično otvaranje naše nove priče koju ćemo u daljnjem razdoblju pod imenom *TourDetour* promovirati diljem regije«, rekao je Borgudan i najavio planove benda.

Novi album je prilično šaren i egzistira više kao skup impresija u određenom razdoblju nego kao rezultat neke glavne idejne niti. Obilježje *TourDetoura*, za razliku od prethodnih albuma, zasigurno su čak tri društveno angažirane pjesme. »Svijet je postao ružniji, glazba mi je postala nekako bliža, ljubav je trenutno divna. Malo sam više počeo vjerovati sebi, dobio sam više samopouzdanja jer svi ti rezultati nekako ti daju opravdanje za to što radiš. U ovih 12 godina iz nekakve mladosti ušao sam u rano sredovječno doba i na putu sam izgubio neke iluzije«, iskreno progovara o inspiraciji. Stavljati Detour u žanrovske ladice katkad može biti teško jer je njihova glazba zapravo fuzija različitih stilova, no obilježje pop-glazbe i jest u tome da može lako koketirati s raznim stilovima. »Meni je producentska, a i autorska fi-

lozofija — da pjesma bira stil, stoga pokušavam naći stil za pjesmu. Na kraju, ako se tako okrene, to je nekakva popularna glazba«, objašnjava Borgudan. Iako su se, dodaje, punih 12 godina borili za svoje mjesto pod suncem, nema bojazni za budućnost pop-glazbe. »Na svjetskoj sceni ne postoji kriza, a mislim da ne postoji ni u Hrvatskoj. Posljednjih godina smo svjedoci velikog broja jako dobrih autora, dobrih novih izvođača, pa mislim da i u Hrvatskoj u tom pogledu nije kriza. Uvijek su potrebni neki mali kompromisi, ali ako su artistički kompromisi preveliki i kad čovjek radi nešto u što ne vjeruje, to se vrlo lako iščita iz pjesama. Publika je tada najbolji kriterij jer ti onda vjeruje ili ne vjeruje«, smatra Nenad. Mnogo veći problem vidi u dugotrajnom deficitu autora koji će pisati kvalitetnu glazbu i tekstove. »Na kraju čovjek mora biti svjestan toga da je sam gospodar svoje sudbine, da mu neće nitko drugi ništa napraviti, ali isto tako treba imati sreće i okružiti se pravim ljudima, no ključno je imati pravu pjesmu«, ističe vođa benda. Jedna lijepa era benda zaokružena je velikim koncertom, ali Detour ne planira stati. Iako su skrenuli s glavne ceste i putovali okolnim putovima, našli su svoj put, svoj izlaz i zaobilazak svih problema, a njihovo putovanje iz godine u godinu postaje sve ljepše, jer nezaobilazan, vedar i optimističan Detour itekako ima svoju publiku.

Detour
TourDetour
Aquarius Records

Feelgood album godine

Puno pozitivne na jednom mjestu s kakvom se slušatelj na domaćoj glazbenoj sceni još nije imao priliku susresti. Putovanje detourovca postaje sve uzbudljivije — otvaranje megahitom *Zaljubila sam se* samo je početak uragana pozitivne energije laganog ritma koja se hipnotički uvlači u svaku poru slušatelja. Tu su i *Bez tebe* te *Skrivena*, uspješni radijski singlovi koji bi se u eterima mogli zadržati još godinama, možda i desetljećima (ako nije pretenciozno zaključiti). Radi se o prilično sigurnoj i provjerenoj formuli za tipični pop-hit, no goleme doze prepoznatljive

spontanosti i velike ljubavi prema glazbi koju taj kolektiv stvara još je uvijek itekako prisutna, što daje finalni efekt iznenađenja na kakvo se na domaćoj glazbenoj estradi danas teško nailazi.

Gina Victoria svojim se senzualnim vokalom izvrsno uklopila u filozofiju benda, toliko da se usputni slušatelj i ne stigne sjetiti da je nekad ispred mikrofona stajao netko drugi. Mladenačka lepršavost, zaljubljeni optimizam, ali i doza zrelosti osvaja na prvo slušanje. Bogatstvo aranžmana uz kvalitetna instrumentalna rješenja odvode ih na sam vrh, dajući posebnu vrstu kvalitete u naizgled jednostavnoj pop-glazbi.

Skrivena skriva mnogo detalja, a uz dodatak gudačkih instrumenata bit će prava poslastica za izvođenje uživo. Ozbiljnost se nakratko prekida pjesmom *Vikend*, nakon kojega opet zakucavaju optimističnom i izuzetno *catchy* melodijom pjesme *Biram*. Predivna mantra koju će svatko obijućke prihvatiti. Izdavanje albuma *Detoura* je u ovom trenutku i više nego izvrstan potez. Učvrstili su svoju poziciju na domaćoj pop-sceni, ali i dokazali da su puno više od benda s nekoliko hitova. Radi se o kvalitetnom ostvarenju koji iz nekog čudnog razloga nosi izuzetan *feelgood* efekt. (Maja Trstenjak)

Koncert The Strangea, 13. prosinca 2018. u zagrebačkoj Tvornici kulture

Noć nezaboravnih filmova

Vrhunska uigranost nove postave, fantastični i dorađeni aranžmani koji poliranost i *low sound* drugog albuma *Echo Chamber* efektno transponiraju u klupski prostor te neprijeporna međuigra mješovite postave rezultirali su jednim od ponajboljih ovogodišnjih nastupa na hrvatskim pozornicama

Piše: Bojan Mušćet

Bend se reoformio nakon 14 godina apstinencije u drukčijoj postavi: od upokojene postave Bambi Molestersa ostao je tek Dalibor Pavičić, a bendu se priključila kompletna postava My Buddy Moosea te duhački duet Soldiers of Love i respektabilni perkusionist Borna Šercar

MARE MILIN

The Strange čine članovi grupa
The Bambi Molesters, My
Buddy Moose i The Walkabouts

U zagrebačkoj Tvornici temeljito obnovljeni The Strange počeo je s koncertnim predstavljanjem drugog albuma *Echo Chamber* koji je, sasvim razvidno, album godine na ovim prostorima. Kako je pokazao jednoipolsatni koncert, bendu prijete status koji će biti posve protivan nazivu njihova privjencija — *Night of Forgotten Films*: jednostavno, nastup u Tvornici bio je nezaboravan. Riječ je o koncertu kojega će se, uvjeren sam, oko 800 posjetitelja uvijek sjećati i možda, kad The Strange postanu utjecajna međunarodna klupska i festivalska *live* atrakcija, izazivati neskriveno zadovoljstvo što su nazočili tom nastupu. Kao što se onih osamdesetak posjetitelja sjeća prvoga hrvatskog nastupa *Nationala* u zagrebačkom KSET-u 2004. godine koji je poprimio mitske razmjere.

Te večeri u Zagrebu su svirali i Partibrejkersi pa je dio mogućih posjetitelja otišao pogledati siguran zgoditak, no The Strange su razvili savršen odnos i s jedva napunjenom Tvornicom.

Svjetski kalibar

The Strange je pokazao svjetski kalibar na svim razinama, a nastup je bio vrhunska nadgradnja albuma *Echo Chamber*. Bend se reoformio nakon 14 godina apstinencije u drukčijoj postavi: na pozornici je od upokojene postavke Bambi Molestersa ostao tek Dalibor Pavičić, no bendu se priključila kompletna postava My Buddy Moosea i duhački duet Soldiers of Love te respektabilni perkusionist Borna Šercar. Deveteročlana postava koju je vrhunski koordinirao Chris Eckman, od prvih je taktova pjesme *Lonesome Rider* zvučno zauzela vrhunski ozvučen prostor Tvornice i već nakon nekoliko pjesama definitivno osvojila posjetitelje.

Nekoliko je razloga tome. Po-najprije, tu je vrhunska uigranost postavke, fantastični i do-rađeni aranžmani koji poliranost i *low sound Echo Chambera* efektno transponiraju u klupski prostor te neprijeporna među-igra mješovite postavke koja je dosad imala tek promotivni mini nastup u zagrebačkom Vintage Industrial Baru. Kad se besprijeckom zakotrljao zvučni zid

s četiri gitare, temeljen na dva seta perkusija (a Borna Šercar je u pojedinim pjesmama moćno preuzeo i ulogu dvostrukog bubnjara), omeđen trubom i saksofonom s jedne te orguljama s druge strane, bilo je očito da gledamo družinu koja postavlja nove glazbene kriterije na ovdašnjim prostorima.

Drugo, Chris Eckman pokazao se kao vrhunski pjevač, koji će zaurlati poput Jeffreya Leeja Piercea iz Gun Cluba, ali i smiriti duhove na način Leonarda Cohena. Unatoč mnogobrojnim *side*-projektima (koji je dosad bio i The Strange), po svemu sudeći, *leadership* u hrvatskom bendu njegov je najsnažniji istup nakon pjevanja u Walkaboutsima. Štoviše, gotovo je izvjesno da budu li The Strange uhvatili zamah na međunarodnoj sceni i diskografski kontinuitet, Eckman bi mogao i nadmašiti svoju ranu i najpoznatiju fazu. Osim vrsnog pjevanja, jednostavnim najavama lako je vodio dramaturgiju nastupa.

A sada — inozemstvo!

Repertoar benda uistinu je filmičan, osjeća se i *americana* i *surf, tex-mex* se sudara s *rock'n'rollom*, no taj jedinstveni amalgam The Strange je tako sjajno oblikovao da djeluje potpuno organski. Ne iznenađuje stoga što je publika snažno prihvatila sve poticaje s pozornice, bez obzira na stilski odjel. Na primjer, skladba *Long Shadows* imala je *clash* prizvuk, dok su pojedine pjesme zbog doprinosa puhača podsjećale na rad Calexa. Nastup je obogatila Irena Žilić u pjesmama *Dead End Shore* (gošća je u studijskoj verziji) i u refrenu na sjajnoj skladbi s prvog albuma *River of Twilight*, što je bilo dostatno da se prometne u jedan od vrhunaca nastupa.

Na bisu su izveli dvije pjesme australskih bendova — *Sun-trapper* Triffidsa i izvrsnu verziju *Rock'n'Roll Friend* Go-Betweensa, što je tradicija benda, čega se sjećaju posjetitelji njihova nastupa na INmusicu 2017. godine.

Nastup koji su The Strange održali u Tvornici prilično je jaka vjerodajnica za potencijalne nastupe u inozemstvu, nakon što im Glitterhouse Records 22. veljače 2019. objavi album za globalno tržište.

Uvjerljiv album grupe The Strange nadrađa većinu domaće produkcije

Album koji širi horizonte

Snimanje albuma potpomogao je HDS, bendu je bilo omogućeno snimanje u Pragu (uz Prašku filharmoniju), a sve je vrsno snimio Phill Brown, koji je radio s Davidom Bowiejem, Bobom Marlyjem i Led Zeppelin

Piše: Bojan Mušćet

Uspjeh diskografskog izdanja može se predvidjeti realizacijom jednostavne formule 3P: priča + produkcija + pjesme. Budu li sva tri elementa na visokoj razini, gotovo je sigurno da će album dosegnuti 3K vrijednosti: komercijalnu, krucijalnu i(li) kulturnu. Upravo sve uvjete za to (a i moguću titulu albuma godine u vrlo jakoj ovogodišnjoj konkurenciji) ima drugi album skupine The Strange *Echo Chamber*.

Indikativna posada

Priča je izvrсна: posrijedi je, na neki način, supergrupa. Ne onako kako su na ovim prostorima funkcionirali: 4 asa (koji su svirali skladbe originalnih članova), Blagdan Band (koji sviraju *covere*) ili SuperOperator (jednokratno okupljeni bend), već kompleksnije i zanimljivije. Iako nema nekog pravila da u supergrupi sviraju trenutačni ili bivši članovi nekog benda, posada The Strangea već je na početku bila indikativna: prije 14 godina kompletnoj postavi Bambi Molestersa priključio se Chris Eckman, vođa tada još aktivnih Walkaboutsa. Bilo je već slučajeva da se u rad bendova uključe kompletne postavke drugih izvođača, npr. Bugglesi su postali dio grupe Yes, a Pet Shop Boysi su neko vrijeme figurirali kao dio Electronica, no kombinacija instrumentalnog sastava kojom se priključuje pjevač iz drugog benda bila je raritet, ako ne i unikat. Osim toga, kombinacija članstva iz američkog i hrvatskog benda uistinu je bila jedinstvena. Iako je to svima bio *side* projekt, vrstan privjenac *The Night of Forgotten Films* skupio je hvale kritike i simpatije publike.

Vitalni organizam

Vjerojatno bi sve završilo na tom projektu da se u jednom trenutku slabije aktivni Bambi Molestersi i Chris Eckman nisu opet ujedinili, ovaj put s Lukom Benčićem iz My Buddy Moosea, a novi članovi benda su i trubač Andrej Jakuš (Mangroove) i saksofonist Ozren Žnidarić (Tom & The Twisters). Chris Eckman posvetio se novim projektima kao što je *world music band* Dirtmusic s članovima Bad Seedsa i Babe Zule. U jednom trenutku postalo je izvjesno da se The Strange iz *forgotten* statusa prebacuje u vrlo vitalan organizam.

Uoči objavljivanja albuma *Echo Chamber* raspali su se Bambi Molestersi pa su se Dinko Tomljanović, Lada Furlan Zaborac i Hrvoje Zaborac povukli iz The Strangea. Na slobodne pozicije ekspresno su stigli i preostali članovi My Buddy Moosea, pa je i ta kombinacija uistinu jedinstvena i s pravom se može nazvati supergrupom — u njoj sviraju sadašnji i bivši članovi Walkaboutsa, Bambi Molestersa, My Buddy Moosea, Mangroovea i Tom & The Twistersa.

Stipendisti Internacionala

Kad je posrijedi produkcija albuma, tu su doista primijenjeni svjetski standardi. Snimanje drugog albuma potpomogao je HDS iz fonda *Internacional* (istog onog koji je Giboniju prije nekoliko godina omogućio snimanje albuma *20th Century Man*) pa je bendu bilo omogućeno da snima u Pragu (uz Prašku filharmoniju), a sve je vrsno snimio Phill Brown, koji je radio s Davidom Bowiejem, Bobom Marlyjem, Led Zeppelin i drugim izvođačima. Zvuk je znalački »popeglao« talijanski producent Antonio Gramantieri, a među gostima je i Irena Žilić (u skladbi *Dead End Shore*).

Pjesme su zaista dojmljive, istovremeno atmosferski ujednačene i stilski dovoljno različite da slušanje albuma podsjeća na filmski žurnal ili putovanje vlakom kroz impresivne krajolike. Ima tu *americane*, *surfa*, *tex-mexa*, južnjačkog *rocka*, *bluesa*, *soula* pa čak i *jazza* te latinskoameričkih ritmova. Producent Antonio Gramantieri sve to drži u jedinstvenom *sfumatto* ozračju, dopuštajući da svaka pjesma zavijori svojim stilskim adutima. Tako se i glas Chrisa Eckmana mijenja: od gromkog vapaja do hrapavih pasaža na tragu promuklosti Toma Waitesa.

Sve to rezultira vrlo uvjerljivim albumom koji nadrađa većinu domaće produkcije i sasvim se sigurno može lijepo ugnijezditi među vrhunska ovogodišnja međunarodna *rock*-izdanja.

The Strange

Echo Chamber

Glitterhouse Records

Intervju s autorom (super)grupe The Strange, Daliborom Pavičićem

Bez HDS-ova *Internacionala*, ovo ne bi bilo moguće

Album *Echo Chamber*, koji na međunarodno tržište izlazi 22. veljače, grupa je snimila nakon osvojene novčane nagrade na HDS-ovu natječaju *Internacional*

Piše: Ivana Lulić

Nakon 14 godina objavljen je novi album supergrupe The Strange koju čine članovi grupa The Bambi Molesters, My Buddy Moose i The Walkabouts. Njihov prvi album *Nights of Forgotten Films* postigao je kulturni status, a novi *Echo Chamber*, nakon osvojene novčane nagrade na HDS-ovu natječaju *Internacional*, 22. veljače izlazi na međunarodnom tržištu u izdanju njemačkog Glitterhousea. Dalibor Pavičić, autor većine pjesama na albumu, govori o planovima benda i o nastajanju albuma.

Mjesto i vrijeme pisanja pjesama,

naravno, zajedno s iskustvom autora, uistinu utječu na atmosferu koju će nositi pjesme i, u konačnici, na ozračje albuma. Kako ga vi doživljavate?

Dosta glazbe koju radim završi kao idealna podloga za vožnju autom. Moram priznati da sam i ja album, nakon što smo ga napravili, uglavnom slušao u autu. Ovo je gotovo jedini album na kojem sam radio a da sam ga bez problema mogao slušati na repeat.

S obzirom na njihovo impresivno iskustvo, koliki su utjecaj na materijal imali producent Don Antonio i snimatelj Phill Brown?

Phill Brown je legendarni snimatelj. Njegova biografija je zapravo povijest glazbe. Dok nismo snimali, zabavljao nas je anegdotama s nekih *sessions* (Roxy Music, Pink Floyd, Stonesa...) Uglavnom, teško je loše zvučati kad imaš Philla pokraj sebe. Antonija smo upoznali tek u studiju, a on je donio talijanski štih koji je album imao još na početku i samo ga uobličio. Donosio je odluke. To je zapravo najvažniji dio u procesu jer se ipak radi o bendu od osam ljudi. Ako bi svatko bio uključen u producerski dio posla, nastao bi kaos. Naravno, nije sve uvijek išlo glatko, ali to je dio procesa.

Koliko para...

Koliko je zahtjevno snimati album i ograničavati se zbog financijskih razloga?

Bez projekta *Internacional* sve ovo ne bi bilo moguće. Album bismo napravili bez obzira na sredstva, ali sumnjam da bi tako dobro zvučao jer si ne bismo mogli priuštiti gudače ili producenta. Obično se glazbenici žale da bi sve bilo bolje da je bilo više novca. Mi u ovom slučaju nemamo opravdanja u tom smislu.

Inspiracija?

Kod mene sve obično počne s melodijom. Kako bi rekao David Lynch, kreativni proces je poput hvatanja velike ribe. Ideje su oko nas i onda ih uloviš ili ne uloviš. Nemam recept, a ne mogu ni dati ime svojoj inspiraciji.

S Chrisom Eckmanom ste radili na

daljinu. Koliko osjećate granice?

Najčešće nas moderne komunikacije čine otuđenima, ali kod nas je bilo obratno. U tehničkom smislu mi je bilo bitno uobličiti ideju, dati joj formu i melodiju, a onda bi Chris takvu ideju odbacio ili prihvatio. Zvuči brutalno, ali je to proces koji osigurava da iziđu samo najbolje stvari.

Independent ne postoji

Kako je došlo do suradnje s Irenom Žilić?

Dead End Shore je prekrasna stvar koju su napravili Luka Benčić i Chris, i već je od početka bilo jasno da bi pjesmi savršeno odgovarao ženski vokal. Odmah smo pomislili na nju. Mislim da je pjesma tako dobila drugu dimenziju.

Hoće li biti teško prevesti ovaj album u live nastupe?

U jednom trenutku sam sâm sebi postavio isto pitanje, ali je već nakon prve probe s novom postavom bilo jasno da nema nikakvih problema. Dapače, mislim da bend nikad nije bolje zvučao.

Koliko je teško egzistirati u jednoj tako posebnoj niši na Balkanu?

Američka *alt rock*-scena ima brend i tradiciju, tako da ju je možda lakše prodati. I nama i njima je glavno tržište Europa. Nije čudno što se Chris još davnih dana preselio u Europu. Ono s čim se mi susrećemo jest činjenica da su korporacije preuzele klubove i festivale. Nema više onog što se zvalo *independent*. Dugoročno gledano, publike će možda i biti, ali to su generacije odgojene na *influencerima* s YouTubea. Ono što mi radimo ne može se baš površno slušati. Dakle, teško je, ali ne zato što bi to bio Balkan. Kako god, ne volimo previše kukati jer smo odlučili ovo raditi. To je to što mi jesmo.

Kako gledate na »pjesme na zahtjev«?

Bilo je situacija kad sam radio glazbu za filmove ili reklame, pa je određena scena tražila i određenu glazbu. Nekad je to bio i zahtjev redatelja. Nisam protiv »pjesama na zahtjev«. Vjerujem da na kraju opet ispadnu kao moje pjesme. :)

Otvoren natječaj *International*

Hrvatsko društvo skladatelja 3. prosinca 2018. raspisuje
NATJEČAJ

za potporu produkcije hrvatske glazbe u inozemstvu

I. Hrvatsko društvo skladatelja (dalje: HDS) Natječajem podupire aktivnosti hrvatskih skladatelja i glazbenih izdavača (*publishera*), svojih članova, na međunarodnoj glazbenoj sceni ili tržištu.

II. Cilj Natječaja je povećati konkurentnost glazbenih djela i produkcije hrvatskih autora u međunarodnom i globalnom kontekstu, čime bi se na kvalitetan način ostvarila dodatna prepoznatljivost zemlje, njezine kulture, glazbe i identiteta. Natječajem se podupire i promiče glazbeno stvaralaštvo svih žanrova na način kojim se stimulira kvaliteta i izvrsnost. Projekti koji se prijavljuju moraju biti osmišljeni za prezentaciju na međunarodnoj sceni ili tržištu, iz čega se isključuju zemlje regije (Slovenija, BiH, Srbija, Kosovo, Crna Gora, Makedonija).

III. Natjecati se mogu isključivo redoviti članovi HDS-a koje HDS i njegova služba ZAMP putem punomoći zastupaju u cijelom svijetu. Natjecatelji također moraju biti državljani Republike Hrvatske sa stalnim prebivalištem u RH koji su prije pristupanja Natječaju ostvarili prepoznatljivu umjetničku karijeru u RH, odnosno pravne osobe registrirane u RH.

IV. Natjecatelji su dužni podnijeti HDS-u detaljan umjetnički, organizacijski i financijski opis projekta za koji traže sufinanciranje, zaključno s 14. siječnja 2019. godine, s naznakom »Za međunarodni natječaj« na urudžbeni zapisnik ili poštom na adresu: Hrvatsko društvo skladatelja, Berislavićeva 9, 10 000 Zagreb. Svi materijali čuvat će se najdulje 15 dana nakon objave rezultata.

V. Materijali svakako moraju sadržavati dokumentaciju iz koje su razvidni kontakti sa stranim partnerima: izvođačima, producentima, diskografima i slično. Također moraju sadržavati kvalitetne audiozapise ili notne zapise.

VI. HDS može uvjetovati dodjelu potpore određenim izmjenama u projektu, suradnjom u medijskom predstavljanju te odgovarajućom promocijom važnosti zaštite autorskog prava, HDS-a ili ZAMP-a u projektu

VII. Potpora iznosi najviše 150.000 kuna, namijenjena je jednom projektu i nedjeljiva je. Udio HDS-a u financiranju projekta ne može biti veći od 50 %. HDS pridržava pravo da potporu ne dodijeli. HDS će od dobitnika potpore tražiti financijsku i programsku dokumentaciju o utrošku dobivenih sredstava.

VIII. Odluku o dobitnicima potpore donijet će Skupština predstavnika HDS-a na prijedlog Stručnog povjerenstva sastavljenog od istaknutih skladatelja i drugih umjetnika odgovarajućeg područja, najkasnije do 4. veljače 2019. godine, o čemu će javnost biti obaviještena putem interneta.

Prijavnica se nalazi na mrežnoj stranici HDS-a.

Zvijezde koncerta,
zagrebačkoj
publici dobro znani
Editorsi, odradili su
dobar koncert — ali
samo dobar

Pozitivan koncert je
najdugovječniji dvoranski koncert
humanitarnog karaktera koji već
14 godina na Svjetski dan borbe
protiv AIDS-a podiže svijest
o važnosti očuvanja spolnog
zdravlja

14. Pozitivan koncert, 1. prosinca 2018. u zagrebačkom Domu sportova

Mladi bendovi »pomeli« mlake Editorse

Nipplepeople, Ischariotzcky, M.O.R.T i Jonathan — samo su neki od bendova koji su žestokim svirkama rasplesali publiku u Domu sportova

Piše: Ivana Lulić

Pozitivan koncert je najdugovječniji dvoranski koncert humanitarnog karaktera u Hrvatskoj koji već 14 godina na Svjetski dan borbe protiv AIDS-a podiže svijest o važnosti očuvanja spolnog zdravlja. Prvu večer otvorila je Bojana Vunturišević, jedna od najvećih uzdanica srpske glazbene scene i predstavila svoj debitantski album *Daljine*. Njezin kratki nastup bio je dobar uvod u fantastični nastup riječkog Jonathana koji, otkad su se pojavili na glazbenoj sceni, imaju posebnu vezu sa zagrebačkom publikom. Njihov nastup privukao je dovoljno publike da se lijepo ispuni velika dvorana Doma sportova. Neizostavna *Maggie*, *I Never Meant to Be There*, *Try To Get Even*

i, kako je Zoran Badurina rekao, njima najdraža *Pictures*, samo su neke od pjesama s repertoara. Na Pozitivcu su se pokazali u apsolutno najboljem svjetlu, kao vladari pozornice čiji je suverenitet neupitan, a nakon zaista uspješne godine u kojoj su objavili novi album, održali turneju u Rumunjskoj, dobili poziv na *SXSW* (kratica za *South by Southwest*, svjetsku godišnju konferenciju filma, glazbenih festivala i interaktivnih medija u Austinu, Teksas, op. ur.), mogu reći da su bili vrhunac prvog dana *Pozitivnog koncerta* unatoč najavljenim Editorsima koji su sloveli kao *headlineri* cijelog događanja.

Nipplepeople se ne povlače u medijima, ne pokazuju lica, oblače se u kostime i u misiji su posve rasplesati ljude. Očekivano, najveću reakciju od publike primili su kad su već na samom početku svirali *Sutra* i na kraju obradu *Frke* Zdenke Kovačićek, ali svoj plesni nastup gradili su inovativnim aranžmanima koji se razlikuju od studijskih snimki i time otvorili put glavnim zvijezdama večeri. Udruga HUHIV i LAA napravili su presedan u dosadašnjoj organizaciji i prvi put pozvali jedan inozemni bend da predvodi *line up*. Editorsi su već dobro poznato ime zagrebačkoj publici. Održali su dobar koncert, ali samo takav — dobar. Nakon ek-splzivnih Jonathana, njihov nastup je djelovao mlako, a samo je zavidna rasvjeta pojačavala koncertni dojam toga alternativnog *rock*-benda iz Birminghama.

Čudno ime

Druga večer Pozitivnog koncerta donijela je puno više energije, ali i predstavila sjajan bend kompliciranog imena i sjajne budućnosti — Ischariotzcky. Nije dugo trebalo da inkognito projekt Joška Klarića iz Brele postane mnogobrojni bend koji privlači glazbene znatiželjnike. Otkako su pobijedili na *INmusicovu breakthrough* natječaju, njihova glazbena karijera strelovito je krenula uzlaznom putanjom. Nastupi na top-festivalima i dva vrlo lijepa i promišljena videospota dovela su do objave debitantskog albuma *Recovery* pod okriljem LAA potkraj 2018., čime je glazbena kritika počela vezati njihovo komplicirano ime uz najbolja glazbena izdanja godine.

Pozitivan koncert je najdugovječniji dvoranski koncert humanitarnog karaktera u Hrvatskoj, već 14. godinu na Svjetski dan borbe protiv AIDS-a

Ischariotzcky — nakon maestralnog završetka godine, sasvim je logično da je pravo vrijeme da Ischariotzcky ima samostalan nastup jer se tako kvalitetan bend ne treba lijepiti ni na čiji uspjeh

PROMO POZITIVAN

»Meni je bila želja tako nazvati projekt jer Judino prezime podsjeća na to da izdajemo jedni druge. Ali tako to na kraju ispadne, što više puta ponavljajući ime ili frazu, to sve više gubi na snazi«, objašnjava svestrani Klarić koji, osim što je autor svih pjesama, vođa benda i producent, stoji i iza vizualnog identiteta. Poprsje makarskog biskupa Nikole Bijankovića, koju je izradio, postala je zaštitni znak Ischariotzckog i tako označila njihovu pripadnost makarskoj glazbenoj sceni. Spoj elektronike i tradicionalnog pristupa s akustičnim gitarama i puno vokala pokazao se idealnim u njihovu slučaju. Dok u nekim pjesmama dolaze do izražaja harmonije, u drugima privlači atmosfera ili maštovitost u aranžiranju. U svakom slučaju, njihova glazba zahtijeva intimniju atmosferu i pozornost slušatelja jer je svaki instrument toga 11-eročlanog benda tu zaista sa svrhom. Uspješnu godinu zatvorili su nastupom na Pozitivnom koncertu 1. prosinca u Domu sportova, na kojem su predstavili većinu pjesama sa svojega albuma i još se jedanput pokazali u fantastičnom svjetlu. Izrazito kompatibilni glasovi brata i

sestre Klarić uživo još više prenose željenu emociju, a dok su repetitive na albumu povremeno nepotrebno razvučene, na nastupu zvuče izrazito moćno i vrlo su bitne u stvaranju posebne atmosfere. Iako se u Klarićevim pjesama mogu prepoznati utjecaji njegovih uzora, to nije ništa loše. Dapače, divno je primijetiti da netko svoju kreativnost izražava prateći trendove na svjetskoj sceni. Nastup su završili pjesmom *Basic & Rough* koja mi se učinila premirnom za kraj, ali onda su uletjeli trubači i na pozornici se dogodio vatromet svega. Bend se rasplesao, prštao od energije i svi su redom imali tako velike osmijehe da je bilo jasno koliko uživaju. Nakon takvog maestralnog završetka godine, sasvim je logično da je pravo vrijeme da Ischariotzcky ima samostalan nastup jer se tako kvalitetan bend ne treba lijepiti ni na čiji uspjeh.

Sinjski divovi

Kad je M.O.R.T. stigao na pozornicu, velika dvorana Doma sportova već se lijepo popunila. Prvi put sam uživo slušala sinjske rokere i iznenadio me nji-

hov sirov zvuk. Bend je u ovih nekoliko godina izrastao u diva koji ne samo da može parirati svim starijim hrvatskim rock-bendovima, nego se posebno ističe zahvaljujući svojoj moćnoj mladenačkoj energiji. Iako su svirali samo 35 minuta, publika je uglas pjevala baš svaku pjesmu, energično je skakala, bacala u zrak čaše s pivom, a u prvim redovima počelo se i pogati. *Draga majko* posvećena je, naravno, svim majkama, a *Na cesti* i *Mali Isus* samo su neke od pjesama s njihove set-liste. Vrijeme je proletjelo, publika je zahtijevala njihov povratak na pozornicu, no to se nije dogodilo zbog satnice.

Svaki festival voli Pips, Chips & Video-clips. Očekivano, nastup su otvorili sa *Seks u školi*, a nastavili svirati *Ljubav, Malenu* i *Plači*. Dobro raspoložena publika raspametila se skačući na *Bi li ili ne bi* i *Zdenku* i *vanzemaljce*, a onda je dizala ruke u zrak na *Htio bi da me voliš*, himnu svih osamljenih. Ripper uopće nije bio razgovorljiv, ali su zato više svirali. Uvijek je lijepo slušati *Narko*, *Gume na kotačima* i ostale hitove, ali apsolutni delirij nastupio je tek kad su pred sam kraj koncerta zasvirali prve taktove

ve *Nogometa*. U njihovu nastupu nema iznenađenja i nikakvih tajni. Svi znamo što možemo očekivati. Relativno kratak nastup bio je korektan s glazbene strane, no puno je više emocija utkano u njihove solo nastupe.

Favoriti za kraj

Hladno pivo, kao favorit publike, nije imao težak zadatak završiti ovogodišnji koncert. *Ja ću ti bit* favorit ili *me neće bit* orlo se dvoranom dok su svirali *Vjeruj u mene*. Hladno pivo nakon 30 godina na sceni nema problem u odabiru pjesama koje će zapaliti publiku pa bila riječ o majici u *Mojoj majici* ili, kako Mile kaže, našem zagrebačkom jednom i jedinom šerifu u *Bačkizagre stuhpa šejja*. Hladno pivo je uvijek dobra zabava za masu. Dok su iznad publike letjeli napuhani kondomi, Mile se šalio da ga to više podsjeća na dječji rođendan, no da je stvar u njegovim godinama... Letjeli kondomi ili ne letjeli, Udruga HUHIV i LAA opet su organizirali događaj koji je donio puno dobre glazbe, a nadam se, i malo više informirao posjetitelje o spolno prenosivim bolestima.

Sveta misa Krankšvestera

Nakon što su Vojko i Brkovi osvojili Dom sportova, na red je došao i Krankšvester, kao treći u nizu bendova koji su ove godine napunili tu dvoranu

Piše: Maja Trstenjak

Godinu su počeli nastupom na festivalu *Drito iz Tvornice*, kaos ponovili na samostalnom koncertu u Tvornici kulture na proljeće, a jesen je bila rezervirana za Dom sportova. Osječani su tako vodili ljubav sa zagrebačkom publikom nekoliko puta u istoj godini, što je izuzetno riskantno i neuobičajeno. Vrhunac su doživjeli 27. listopada na maestralnom koncertu u Domu sportova. Kolektivno uživanje, duhovna obnova u sklopu pomno isplaniranog

glazbeno-scenskog programa odvela je fenomen zvan Krankšvester na novu razinu. Odveli su publiku u novi svijet, na novi *level*, gdje ništa nije prepušteno slučaju. Uz DJ-a Olivera, Settu i 3ki Stillu na pozornici su se pridružili bubnjar i gitarist da bi glazbeni doživljaj bio potpun.

Krankšvester
**besplatni
download**

Rasturajući
album

Najavljeni duhovnim obredom, čitanjem evanđelja po Krankšvesteru i paljenjem svijeća, blagoslovom svih sponzora čije su reklame dale svjetlost u svakom kutu dvorane, Sett i 3ki Still vidno su uzbuđeni i nervozni izišli na po-

zornicu. Pozdravljeni gromoglasnim ovacijama, nosili su pozitivnu tremu koje su se riješili tek nakon prvih nekoliko pjesama, kad su bili sigurni da sve što su zamislili funkcionira odlično. Od videozida s prigodnim, na trenutke očekivano bizarnim projekcijama, koje su vjerno ilustrirale ugođaj njihovih remek-djela, do čvrstih i fantastično definiranih mišića zgodnih plesačica.

Popularnost njihova četvrtog studijskog albuma daleko nadmašuje sve što su godinama prije radili. Potvrdila je to i publika u kojoj su prevladavali srednjoškolci koji bi se razvalili na svaki *beat* hitova kojima svakodnevno povećavaju broj pregleda na YouTubeu. Čak ni *Polarna j****** ili *Liz Taylor* nisu uspjele dobiti jednako ekstreman *feedback* kao *Šupčino*, *Sve bi a ne bi* ili *Smek maj p*****. Tek kad su na red došle *Dubai*, *Pošalji sliku* ili *Šta ti znaš o tome*, sve je otišlo do vrha.

Popularnost njihova četvrtog studijskog albuma daleko nadmašuje sve što su godinama prije radili

Raspad sistema

Nakon sat i pol atmosfera se napokon počela približavati vrhuncu. *Benbare i saundsystemi* jedan su od njihovih najjačih aduta na svirkama uživo koji dovodi do apsolutnog raspada sistema. Tko je do tada uspio zadržati imalo razuma u sebi, otada ostaje bez njege. Fantastična Nera Mamić opušteno je uživala izvodeći vokalne dionice i u trenucima kaosa ispred pozornice, na koje se do sada već itekako navikla. *Gaber* četiri i pol puta za kraj. Iskrene čestitke.

ZVONIMIR BREGES

Krankšvester su ovu godinu zaključili vrhunskim nastupom u zagrebačkom Domu sportova

Dora se vraća... u Opatiju!

U velikom finalu 16. veljače 2019. natjecat će se 16 pjesama, koje odabere ocjenjivački žiri, a za pobjednika *Dore* moći će glasovati i publika

Piše: **Željica Makanec**

Dora 2019., odnosno izbor hrvatskog predstavnika za pjesmu Eurovizije, vraća se nakon osam godina stanke, a održat će se 16. veljače 2019. u Opa-

vatskoj radioteleviziji, no ne kao nekad iz Kristalne dvorane, nego iz Sportske dvorane Marino Cvetković.

Željen Klašterka, voditelj projekta *Glazbeni dani HRT-a u Opatiji*, kaže da će sportska dvorana zadovoljiti potrebe današnje produkcije, a uz to, *Doru* će moći pratiti više publike i vjernih fanova Eurosonga koji će moći aktivno sudjelovati u događaju, od navijanja do dijeljenja na društvenim mrežama. Cilj je, ističe Klašterka, privući i mladu publiku.

Novi sustav

»S obzirom na to da je *Dora* postala neupitni brend blisko povezan s HRT-om, činilo se pametnim i logičnim da se vrati na male ekrane. Iznimno nam je drago što postoji veliko zanimanje javnosti, skladatelja i izvođača«, kaže Klašterka. Dodaje da će se za pobjednika *Dore* glasovati kao na Eurosongu: *televoting* i stručni žiri po 50 % glasova, a u neriješenoj situaciji prevagnut će glasovi publike.

Potpora glazbenika

Povratak *Dore* odobravaju i mnogi hrvatski skladatelji. Zrinko Tutić kaže da *Doru* nikad nije ni trebalo ukidati, a Rajko Dujmić, jedini hrvatski skladatelj čija je pjesma *Rock me, baby* pobijedila na

Eurosongu u izvedbi grupe Riva, dodaje da mu je žao što se *Dora* nije dogodila i prije, prije njegove pobjede na tadašnjoj Jugoviziji.

Bivši predstavnici Hrvatske na Eurosongu, Tony Cetinski, Jacques Houdek, bivše Feminnemke, Kraljevi ulice i Franka Batelić podupri su projekt pojavivši se i na službenoj promociji na HRT-u.

»Zaista mi je drago što se *Dora* vratila. Uživala sam je gledati kao mala, a bilo mi je veliko zadovoljstvo natjecati se dvaput na njoj. Svaka promjena je dobrodošla i podržavam svaki napor da se naš predstavnik pokaže u najboljem svjetlu. *Dora* će zasigurno odražavati volju naroda i pobjednika će izabrati gledatelji, što je dobro za potporu prije odlaska na Eurosong. A na finalni rezultat i nastup na Eurosongu ionako utječe puno elemenata«, rekla je Franka Batelić koja nas je lani predstavljala na Eurosongu u Lisabonu.

Dora = hitovi

Povratku *Dore* veseli se i Jacques Houdek. Suglasan je s promjenom da o pobjedi odlučuju žiri i publika, ali kako se ipak ljudi u industriji poznaju, za još čišći izbor predlaže i uvođenje međunarodnog žirija sljedećih godina.

Željen Klašterka najavio je da će pobjednika Dore od ove godine, uz žiri, birati i publika

Franka je lani predstavljala Hrvatsku na Eurosongu pjesmom Crazy

tiji. Tijekom dva dana koja će prethoditi *Dori*, u Opatiji će (14. veljače) biti održani i koncerti Simfonijskog orkestra te Jazz orkestra HRT-a.

Prijenos festivalske večeri bit će na Hr-

»S jedne strane sam uvijek navijao da bude interni izbor kako bi se financijska sredstva upotrijebila za promociju na samom Eurosongu. Ovako imamo festival koji je dosta skup, ali vjerujem da nosi puno pozitivnih bodova za hrvatsku glazbu jer će iznjediti puno hitova. Na ovu *Doru* prijavit ću se kao autor. Imam fenomenalnog izvođača kojega tajim od svih i pjesmu kojom možemo ostvariti velik uspjeh na Eurosongu. Imamo *know how*, iskustvo od prije godinu i pol dana«, kaže Houdek. Da je projekt *Dora* pun pogodak, slaže se i skladatelj, aranžer i producent Branimir Mihaljević, koji je na Eurosong išao dvaput: s grupom Feminnem i s Frankom.

Traži se pjesma

»Imao sam prilike ići na Eurosong 2010. kad su me izabrali žiri i publika, i lani kad je to bio izbor HRT-a. Moram priznati da mi je bilo draže kad sam išao kao pobjednik *Dore*. To je odličan poligon za cjelovite projekte timova, a bit će pun pogodak i za hrvatsku glazbu, Eurosong i sve sudionike«, smatra Mihaljević.

Službeni kipić *Dore* i dalje će biti prepoznatljiva kristalna skulptura Ivice Propadala, koja se izrađuje u Rogaškoj Slatini. Natječaj za izbor hrvatskoga predstavnika i pjesme za Euroviziju 2019. otvoren je do 10. siječnja 2019., nakon čega će ocjenjivački sud odabrati 16 originalnih te dvije rezervne pjesme, koje će se 16. veljače u Opatiji natjecati za prestižnu titulu *Dore* 2019.

Službeno predstavljanje projekta Dora došli su poduprijeti bivši predstavnici Hrvatske na Eurosongu (f. Dario Njavro)

Prezamorno je živjeti u vlastitoj glavi

Indie blueser Adam Semijalac koji stoji iza projekta *Bebè na Volè*, jedan je od najhvaljenijih domaćih nezavisnih rock-glazbenika, čija glazba teško može ostaviti ravnodušnim poznavatelje bluesa i rocka

Piše: Antonela Marušić

U oči koncerta u Saxu 16. siječnja 2018., s Adamom Semijalcem razgovaramo o novom albumu i specifičnom pogledu na glazbu koji njeguje. Taj još uvijek mladi indie blueser, pod imenom projekta *Bebè na Volè* u posljednjih deset godina objavio je tri, među publikom i kritikom, zapažena studijska albuma. Većinu izdavačkog, sviračkog i skladateljskog posla radi sam. Na početku ga pitamo koje su prednosti takvog pristupa u okolnostima hrvatske i regionalne glazbene scene.

Posuđivao pa kupio

»Rekao bih da je najveća prednost samostalnost i radni ritam koji si sam određuješ. Kad sam 2001. s *OOOUR* radio prvu plesnu predstavu, nisam imao nikakav način da snimam i editiram zvuk. Glazbu za tu prvu predstavu *OrangeCut* napravio sam u *FL Studio* i mislim da mi je Dobriša Radovanović posudio laptop za izvedbu. Shvatio sam da bi bilo dobro početi ulagati u kućni studio. Uslijedile su godine kombiniranja višekanalnog samostalnog snimača i PC-ja. Npr. prvi album *Channels* snimljen je na *Korgov* 12-kanalni digitalni snimač. Sjećam se da sam od Branka Bogunovića Pifa posudio sintesajzer *Roland*, imao sam jedan mikrofoni, dvije gitare i pojačalo«, prisjeća se glazbenik i ističe kako ga je sama činjenica da može snimati kad god i što god poželi, motivirala da nastavi raditi. Sad, nakon 16 godina, ima napokon dobru opremu, iako se ona ne može mjeriti s profesionalnim studijem, ali njemu, priznaje, to nije ni bitno.

»Mana u pristupu 'uradi sam' jest da pjesme često stoje nedovršene i po nekoliko godina. Vrlo lako upadneš u opsesivno-kompulzivno stanje pa se stvari tjeraju do nekog savršenstva i troši se energija na detalje koji zapravo nisu bitni. To mi se upravo dogodilo na *Hate is a Wonderful Thing*. 'Pimplo' sam po miksevima do luđenja«, prisjeća se Adam.

Ponosan na film

Redatelj i montažer Vladimir Gojun o Adamu i njegovoj glazbi snimio je do-

kumentarni film koji se počeo nedavno prikazivati. Vlada film bilježi godinu dana od cjelokupnog vremena u kojem je nastao album *Time of Great Depression*. Prikazuje sve ono što slušatelji, fanovi, zapravo ne vide i čega nisu svjesni kad čuju završni »proizvod«. »Mislim da je vrlo vjerno prikazao sva moja stanja iz tog razdoblja. Vlado je nevjerojatan poznavatelj filma i glazbe pa je cijelom procesu pristupio najviše kao poklonik glazbe koju stvaram. Za mene je to bio zaista lijep osjećaj jer znaš da te čovjek poštuje, bodri i da u tebi vidi nešto vrijedno dokumentiranja, čak i kad sam za sebe mislio da si dosadan i naporan ili da uopće ne zaslužuješ film o sebi i svom radu. S druge strane je toliko divan i duhovit da bi me u nekim trenucima panike i nesuvislosti uzemljio samim time što je bio prisutan«, ističe Semijalac.

Film je najvećim dijelom snimljen 2010. godine, kad je Adam svakoga poneđjeljka vodio glazbeni program u klubu *Soba*.

Educiranje publike

»*Sobarica* je bila moj pokušaj otkrivanja, skupljanja i predstavljanja lokalne scene tog doba. *Sobarica* je, kao i *Škrabica* u *Books*, bila odskočna daska za mnoge bendove i kantautore koje danas vidimo na sceni. To su bile ne samo večeri druženja i izvođenja nego i pokušaji da se publika educira te da glazbenici dobiju uvjete u kojima će biti saslušani, a ne samo pozadinska glazba preko koje se naklapa o svakodnevicama. Osim *Škrabice* i *Sobarice*, Vlado i ekipa su me pratili i na mnogim drugim živim nastupima koji su poslije poslužili kao jedna od osnova filma. Druga je intimna, ispovjedna strana, gdje su mi dali kameru da samostalno vodim videodnevnik. Treća priča je Baranja, kao suprotnost svemu što je grad, cesta, klub. Povratak u prirodu i koketiranje s mitom o prodaji duše vragu ne bih li uspio kao glazbenik. Nakon toga uslijedila je stanka od tri-četiri godine«, kaže glazbenik.

Posljednji kadrovi filma snimljeni su u ljeto 2014., iste godine kad je objavljen njegov prethodni album *Time of Great Depression*. Film je, kaže, nedavno pogledao u sklopu filmskih večeri koje organiziraju Matija Trupinović i Vintage Industrial Bar.

»Bilo je vrlo zanimljivo iskustvo vidjeti se

nakon svih tih godina te usporediti gdje sam sad u odnosu na 2010. Mislim da

ja nemam. Ispada da što više stvaraš, više moraš i trošiti ne bi li taj rad na-

Još uvijek mladi indie blueser, pod imenom projekta *Bebè na Volè*, u posljednjih deset godina objavio je tri, među publikom i kritikom, zapažena studijska albuma

imam jako puno razloga biti ponosan na cijeli prijedeni put«, ističe Adam.

Kraj frustracija

Albumom *Hate is a Wonderful Thing* *Bebè na Volè* ušao je u mnoge izbore za najbolji domaći rock-album 2018. godine. Zanima nas zašto je taj album za njega bio posebno važan i koje je nove i bitne stvari osvijestio radeći ga i završavajući. Adam odmah konstatira da nije dovoljno agiln kad je u pitanju samopromocija. Svjestan je da ono što radi vrijedi i ima svoju kvalitetu, ali on nije od onih koji će vrijeme provoditi trubeći o tome kako je njihov rad genijalan. Umjesto toga, Adam nam priča o trenutačnom stanju na polju nezavisne glazbene scene.

»Istina, nekoliko je kritičara napisalo da je to jedan od najboljih albuma ove godine, ali ja, iskreno, nemam pojma što to, unutar okvira u kojima egzistiram, uopće znači. Album *Time of Great Depression* imao je sličnu priču, čak je uvršten u 20 najvažnijih albuma od 1990. do danas, ali ja ne vidim da se išta promijenilo. Uvjeti nastupanja su isti; čak je klubova, čini se, manje. Honorari su, čast iznimkama, smiješni, a zahtjevi ponekad svjetski. Logičan nastavak bio bi gurati se van, no to opet podrazumijeva još ulaganja novca koji

šao svoju publiku«, pojašnjava i dodaje kako mu je *Hate is a Wonderful Thing* važan zato što je taj album za njega kraj jednog lošeg životnog razdoblja, negativnog i autodestruktivnog načina življenja koji je bio izravan rezultat svih frustracija koje su mu se nagomilale u posljednje četiri godine.

Ne želi više sam

»Ova me ploča uništila. Cijeli proces me toliko iscrpio i razmontirao da sam nakon potpunog psihofizičkog sloma shvatio da moram početi drukčije razmišljati, živjeti, govoriti, gledati ako mislim opstati. Nekoliko mjeseci nakon što sam Višeslavu Labošu predao audiozapise, nisam mogao čuti glazbu, svirati, pjevati«, iskreno će Adam. Tada je, kaže, shvatio da više ne želi raditi sve sam i da mu je prezamorno i prenaporno živjeti u vlastitoj glavi i svako malo skakati iz jedne uloge u drugu. »Čas si autor, čas aranžer, snimatelj, onda tehničar, producent i tako u krug«, objašnjava svoju frustraciju.

Prema svemu rečenom, čini se da se *Bebè na Volè* nalazi pred važnim odlukama za nastavak svoje uspješne kantautorske karijere. Vidjet ćemo koje će odluke donijeti i hoće li mu one pomoći da uvjete svog rada i prezentacije učini boljima. Želimo mu svaku sreću.

Tehnologija ubija duh prave glazbe

Pjesme s posljednjeg albuma pokrivaju velik dio Vanjina života. Iako je po struci slastičarka, presudila je ljubav prema glazbi, a da je u tome uspjela, pokazuju rasprodani koncerti diljem svijeta

Razgovarao: Vid Jeraj

Metamorfoza Vanje Krbavčić iz Buzeta, koju blueseri prepoznaju kao Vanju Sky, proširila se posljednjih godina cijelom Europom, budući da je nedugo nakon objave albuma za njemački Ruf Records održala

Počela sam se baviti glazbom relativno kasno. Prvi put sam uzela gitaru u ruke s 19 godina.

niz nastupa po njemačkim i engleskim klubovima. Blondie Widow je bio njezin prvi pseudonim. Nakon što je prijatelju ispričala svoju nesretnu ljubavnu priču, a on joj je dao to ime, neko je vrijeme bila Blondie Widow, no to ime više ne upotrebljava. «Nastupam pod imenom Vanja Sky, a budući da najviše nastupa imam izvan Hrvatske, trebali smo neko prezime koje će biti zvučno, jer je moje pravo prezime preteško za izgovor ljudima izvana. A Sky, kao nebo, podsjeća me na glazbu, božanstveno je, lijepo i beskrajno, baš kao što je i glazba sama», objašnjava Vanja.

Za sve je kriv bar

Kako si naučila svirati gitaru, jesu li prvi akordi bili *Smoke on the Water* ili možda *Gracija* od Azre?

Nije bio *Smoke on the Water*, nego *TNT* od AC/DC (ha-ha-ha), koji su mi i danas među najdražim bendovima. Počela sam se baviti glazbom relativno kasno. Prvi put sam uzela gitaru u ruke s 19 godina. Po struci sam slastičarka, ali vikendom bih odlazila u American Bar u Umag i slušala *cover* bendove, upoznala sam super ekipu, slušala super glazbu, mogu reći da mi je to bio drugi dom. Sve do dana kad sam

čula Denisa Makina, novogradskog bluesera... Apsolutno mi se svijet promijenio te večeri, odlučila sam da želim baš tu večer naučiti svirati gitaru. Sljedećega dana pokucala sam na njegova vrata i pitala ga želi li mi pokazati bar neke osnove, pa je tako i počelo.

Kojem bluesu naginješ od tradicionalnih glazbenika, a kojima od suvremenih i električnih?

Najčešće slušam Roryja Gallaghera, Stevieja Raya Vaughana, Garyja Moorea i Alvina Leeja.

Od tradicionalnih bluesera izdvojila bih uvijek Roberta Johnsona, Alberta Kinga i sestru — naravno, ne svoju — Rosettu Tharpe.

Što misliš da je osnovni razlog zbog kojega je blues još uvijek aktualan? Naime, publika se dosta promijenila, obiteljskih ljudi je sve manje. Samci su to koji nemaju »ni njevu ni auto«. Možda samo gitaru...

Pa mislim da je upravo sva moderna glazba koju danas poznajemo proizišla iz bluesa. Blues je ono nešto što svatko od nas nosi u sebi, neovisno o tome je li samac ili obiteljski čovjek.

Woodstock revolucija

Što misliš o riječi revolucija, je li ti ona bliska kao poimanje priljeva utjecaja u glazbu? Koja je za tebe bila najveća revolucija u glazbi dosad?

Moram reći da je za mene još uvijek najveća revolucija bila šezdesetih i sedamdesetih, u doba Woodstocka. Nikad se ništa slično nije dogodilo, a mislim da i neće. To je bilo doba izuzetnih glazbenika i kvalitetne glazbe, a eksperimentiralo se sa svime... Mnogi glazbenici iz tog vremena idoli su i dandanas svakome tko se želi baviti glazbom. Danas mislim da jedan aspekt tehnologije dominira, čime se ubija duh prave glazbe, sve je predostupno i svatko može doma snimiti pjesmu ili album, što naravno neće biti kvalitetno kao u pravom studiju, ali može se. No nekad je to bilo nezamislivo! Ljudi su puno više ulagali u bend i u pjesme, davali cijeloga sebe u to i zato je glazba toga doba biser, sluša se i danas, a vjerujem da će

se slušati i dok je svijeta...

Koje si pjesme odabrala za demo prilikom predstavljanja izdavaču Ruf Records? Što misliš da publika pronalazi u tvojim pjesmama?

Smiješno je zapravo u cijeloj priči to što nisam imala nikakav demo. Direktor Ruf Recordsa prošloga je ljeta došao na akustičnu svirku u Poreč i među svim *coverima* koje smo svirali oduševila ga je moja autorska *You Hit Me with the Blues* koja se, eto, danas nalazi na albumu. Mislim da publika najviše osjeti iskrenost, što u pjesmama, što u izvođenju. Divno je kako ljudi na različite načine tumače i različito se pronalaze u pjesmama. Kad sam, recimo, napisala *Lost Love* koja govori o ljubavi, javilo mi se nekoliko ljudi da ih to podsjeća na vrijeme kad su se borili s ovisnošću. Zato me glazba toliko fascinira, zato je tako posebna, uvijek se može pronaći u njoj.

Samostalna turneja

Siječanj si provela na *Blues Caravan 2018*, s kolegama gitaristima Mikeom Zitom i Bernardom Allisonom. Zito je četiri godine bio član *Royal Southern Brotherhooda*, dok je Bernard Allison sin legende Luthera Allisona. U manje od mjesec dana, od 18. siječnja do 11. veljače odsvirali ste čak 22 koncerta po Njemačkoj i Luksemburgu. Možeš li nam reći nešto više o toj prijelomnoj godini?

Protekla, 2018. godina bila je prilično nevjerovatna za mene. Prvi je album rezultirao i prvom turnejom, odnosno sviranjem sa svjetski etabliranim blues glazbenicima, sve se još čini kao san. Bernard, Roger, Mario i Mike su dio benda, a nakon toliko provedenih zajedničkih sati s tim ljudima, postaneš poput člana obitelji. Kad se umorimo i turneja se približava kraju, dajemo jedni drugima energiju i snagu da svaku večer odsviramo kao i onu prije, što je iznimno važno, da kvaliteta nastupa ne pada. U siječnju i veljači održali smo turneju po Njemačkoj, u travnju i svibnju nastupili u devet europskih zemalja i u Engleskoj, a u rujnu u Skandinaviji. Upoznala sam puno prekrasnih ljudi, stekla mnoge prijatelje i znatno na-

Prala sam suđe i čistila zgrade kako bih mogla preživjeti i posvetiti se glazbi.

predovala, što kao glazbenica, što kao osoba. Nadam se da će i u idućoj biti tako lijepo, jer me u ožujku čeka prva samostalna turneja i baš se veselim tome!

Koji dijelovi odjeće su kod bluesera najvažniji za stvaranje ikonografije, privlače li te više krpice ili tetovaže?

Pa, prije svega je bitna pjesma, naravno, ali opet, velika je razlika hoćeš li doći na pozornicu u trenirci ili se potruditi oko *stylinga*... Ljudi vole kad je to cijeli paket, jer ako vide osobu koja se brine o svom izgledu, to je plus, naravno! Cjelokupna prezentacija je bitna. Tetovaže sam počela raditi prije glazbe, tako da ne mogu reći da ih radim samo zbog imidža; one za mene imaju više značenje, svaka tetovaža na meni ima svoju priču i obilježava mi neke posebne trenutke u životu.

A odjeća, huuu... volim se naravno »srediti« kad imam nastup, ali »za po doma« opet biram trenirku i »šlape«, takvu će me se najčešće i vidjeti kad odem do trgovine ili kad obavljam svakodnevne aktivnosti.

Koje razdoblje pokrivaju pjesme s tvojeg albuma, u kojim su okolnostima nastajale?

Uh, pa pokrivaju zapravo dosta teško razdoblje, nakon što sam ostavila posao i zbog glazbe se preselila u Zagreb. Bilo mi je prilično teško, prala sam suđe i čistila zgrade kako bih mogla preživjeti i posvetiti se glazbi, dogodila se tada i ta nesretna ljubav. U cjelini, mnoge prekretnice, zapravo, tako da taj album obuhvaća velik dio mog života, od samog dna pa dok se polako nije sve počelo slagati i ići putem koji sam si bila zacrtala. Moram priznati da se dogodio puno prije očekivanog — ha-ha, tako da sad nema stajanja, samo kontinuirano treba raditi dalje.

Vanja kaže da je glazba fascinira jer se uvijek može pronaći u njoj

Dodijeljen je treći *Ambasador* elektroničke glazbe, 22. studenoga 2018., u dvorani Kulturnog centra Travno

Više od nagrade

Projekt su poduprle institucije: Ured Predsjednice RH, Ministarstvo kulture RH, HDS ZAMP, HGU, HUZIP

Piše: Goran Tomašević

U KUC-u Travno, u Novom Zagrebu, na trećoj dodjeli nagrada za elektroničku glazbu *Ambasador*, pred oko 280 posjetitelja, uručena zajednička priznanja publike i struke u 25 kategorija. Izuzetno smo ponosni što je ta inicijativa izrasla u projekt koji su poduprle najviše državne, kulturne i glazbene institucije, osnažujući elektroničku glazbu kao punopravni segment kulturnog obilja Republike Hrvatske.

Zrće i Trogir

Svečana dodjela audio-vizualno je otvorena *drum & bass* videospotom *Lava VIP* Filipa Motovunskog. Nagradu za *Najbolji open air festival* odnio je na Zrće smješteni Sonus, a trogirski Moondance festival okrunio se u dvije festivalske kategorije kao *Najbolji boutique festival* i *Najbolji festival domaćeg promotora*. *Najboljim klubom* progla-

šena je riječka Crkva. Kao *Klupska večer godine* slavio je *FutureScope*, dok za *Podcast/radijsku emisiju* titulu odnosi *Top DJ Room*.

»Velika nam je čast što smo treću godinu zaredom dobili *Ambasadora*, pogotovo zato što je konkurencija bila doista jaka. To je zaista potvrda da se sav naš trud isplati. Neizmjereno smo zahvalni svima koji podržavaju naše evente, ne samo *Sonus*, nego i festival *We Love Sound*. Svaka čast timu *Ambasadora* koji se trudi osvijestiti javnost da ima puno ljudi koji uživaju u ovoj glazbi i podržavaju scenu«, rekao je Dalibor Oliver Zjačić iz festivala *Sonus*.

Priznanja zaslužnima

Ambasador je zaslužno priznanje najboljima, ali je i platforma koja potiče nove projekte, programe, izvođače i kreativce. Za *Najbolji novi festival* nagrađen je *Lastovo U Zvijezdama*, *Najbolja nova klupska večer* je svjež *RatCat Opposite*, dok je *Mladim DJ-om godine* proglašen Kornet kojem je partner projekta HDS-ZAMP uručio

besplatnu jednogodišnju DJ licencu.

Udruga *RatCat* ujedno je i ona koja je dobila najviše priznanja, čak pet nagrada: *Kolektiv godine*, *Koncept godine* (*The Cave*), *Nova klupska večer* (*Opposite*), *Udruga* (u suradnji s GU Nota) te je baš njihov Lawrence Klein osvojio i treće mjesto za *DJ-a godine* prema glasovima publike.

Dvanaest albuma

Publika je za *Dj-a godine* odabrala Yakku iz Nove Gradiške, dok je u istoj kategoriji struka nagradila splitskog DJ Jocka, a *Ambasadorom Hrvatske u inozemstvu* proglašen je Petar Dundov. »Od tri nominacije, najviše sam priželjkivao onu za *DJ-a godine*. Došla je kao šlag na kraju jer baš navršavam deset godina službene DJ karijere za koji mjesec. *Ambasador* iz godine u godinu napreduje u svakom pogledu. Kvaliteta cijelog događanja sve je bolja. Ideja je sama po sebi odlična, motivira ljude da bolje rade, stvara se pozitivna konkurencija koja u konačnici donosi kva-

litetniji materijal«, rekao je Yakka nakon dodjele.

U nagradama struke za *Najbolju hrvatsku etiketu* proglašen je PDV Records, dok *Remiks godine* potpisuje Andrea Ljekaj za obradu pjesme *Tebi putujem* Tonija Starešinića i Željke Veverec koju pjeva Josipa Lisac uz grupu Chui. *Single godine* pripao je PEZNT-u za *Toxic Love*, a *Najbolji elektronički bend* su opet Nipplepeople. *Album godine* išao je u ruke Jana Kinčla & Regisa Kattieja za izdanje *In Plain Sight*, a isti dvojac okrunio se i titulom *Najboljeg live acta*.

Zanimljiv je podatak da je scena u posljednjih 12 mjeseci bogatija za 12 studijskih albuma elektroničke glazbe, što je najplodnija producerska godina na našoj sceni, a *Ambasador* je zasigurno jedan od projekata koji potiče hrvatsko glazbeno stvaralaštvo. »Do sada sam bio nagrađen za festivale, a posebno mi je drago što je *Ambasadora* sada dobio i nakladnik PDV Records. Čast je posebno velika među ovom konkurencijom, u kojoj su bile striktno elektroničke etikete. Mi radimo svašta, jazz, punk-rock, hardcore, heavy rock, ali i,

Hrvatska je scena u posljednjih 12 mjeseci bogatija za 12 studijskih albuma elektroničke glazbe, što je najplodnija producerska godina dosad, a *Ambasador* je zasigurno jedan od projekata koji potiče hrvatsko glazbeno stvaralaštvo

Ambasador_aranžer pjesme Chui i Josipe Lisac

naravno, *house*, *dubstep* i slične žanrove. Tako da je ovo velika motivacija i veliki kompliment», rekao je Vedran Meniga iz PDV Recordsa.

Regionalne kategorije

Budući da je jedan od ključnih ciljeva *Ambasadora* povezivanje i poticanje suradnje, treće godine održavanja uvedene su i tri regionalne kategorije u kojima su se birali *Najbolji festival*, *Najbolji klub* i *Najbolji DJ*. Laureati regionalnih kategorija su After Affair iz Sarajeva kao *Najbolji DJ*, a klub K4 iz Ljubljane i Lovefest iz Vrnjačke Banje odnijeli su titule u druge dvije kategorije.

U sklopu programa publika je počašćena dvjema premijerama. Bend ABOP (after je bolji od partija) prvi je put u Zagrebu izveo single *De Laurentis*, a poslije su nas nagradili i premijerom videospota za single s nadolazećeg albuma. Treću premijeru pripremili su Andrea Ljekaj i pjevačica Diyala s pjesmom *The Unsaid* koja je prošle godine nagrađena *Ambasadorom* za singl godine. Za koreografiju programa bili su odgovorni Matea iz Education TV-a i plesači Zagrebačkog plesnog centra na »traku« *house* legende Frankieja Knucklesa.

Personalizirani vinyl

Svi dobitnici ponijeli su personalizirani *vinyl* i unikatne narukvice *Ambasador*, inspirirane elektroničkom glazbom i unikatnim radom suvremene umjetnice Nikoline Štefanac, poznatije kao *Choker Room*, dok je novi vizualni identitet

Ambasadora djelo dizajnera Saše Pocrnića iz Splita. Vizualni izgled predvorja potpisuju Jelena Jeja Cikatić i Gana Elez koje su osuvremenile prostor po uzoru na moderne *party* prostore. Ideja novog logotipa nastala je u suradnji s organizatorima na temelju zacrtanih ciljeva *Ambasadora*. Dizajner napominje da je misao vodilja bila glazba i ton

Najbolji album — Jan Kinčič & Regis Kattie

zapisan u krugu, svojevrsna simbolika kružnog kretanja koje se obnavlja. Taj logo ima *fade* element i nešto je razigraniji, a ideja je bila uvesti institucijski element i napraviti nešto jednostavno i snažno što zrači.

Iskazano u brojevima

Ambasador je više od nagrade i *warm up* je zamišljen ne samo kao zagrijavanje za događaj nego kao samostalna platforma na kojoj se okuplja cijela glazbena industrija, uspostavljajući kontakte i ostvarujući suradnje, kao svojevrsni suvremeni *networking* isprepleten s ciljevima samog projekta: okupiti — povezati — ujediniti.

Goste je na ulazu dočekala glazba iz

va), *Ambasador* je ove godine ispunio i međunarodni cilj — lokalna scena se prvi put ujedinjena predstavila i na međunarodnom planu na *Paris Electronic Weeku*. Osamnaest istaknutih predstavnika otvorilo je nova tržišta prezentacijom specifične estetike domaće elektroničke globalnom uhu, kulminirajući nastupom u kulturnom francuskom klubu *Concrete*, a u tijeku su i pregovori za hrvatski kamion na sljedećoj *Techno Paradi* 2019.

Beskrajno smo zahvalni profesionalcima (njih 40–ak) i volonterima (njih 20) koji su sudjelovali u realizaciji. Bez nji-

Prezenter u kategoriji DJ godine — Danijel Sikora i Maja Gujnović

Vibraboxa, platforme za promociju domaće nezavisne, originalne, suvremene glazbe, dok je DJ pult u predvorju držao Denis Beifuss iz

Sindikata. Svi akteri scene u pretprogramu su slobodno mogli istraživati nova tehnološka rješenja DJ opreme *Pioneer* te upoznati šest predstavljenih Udruga posvećenih razvoju scene: *EMI učilište*, *Seasplash*, *Klub mladih Lamparna Labin*, *RatCat & Nota*, *Savršeni krug* i *Klubska kultura*. Nastupilo je 12 izvođača, a nagrade u 17 kategorija publike i osam kategorija struke uručila su 33 prezentera, dok se sklopu nominacija i glasanja struke u projekt uključilo 37 aktera s domaće elektroničke scene. Uz to što su dobitnici prethodnih izdanja tijekom 2018. sudjelovali na mnogim kulturno-umjetničkim programima (*Dani komunikacija*, oživljavanje llice u sklopu Projekta Q'ART, kao i na *Svjetskom danu glazbe* u šest grado-

hove pomoći ova razina događanja ne bi bila moguća. Čini se da se ekipa okupljena oko projekta uspjela uskladiti i sada su spremni nositi se s najzahtjevnijim priredbama i zadacima. Organizacija događaja je poput dinamične kazališne predstave u kojoj u prvi plan dolaze potpuno drukčiji elementi negoli se to događa tijekom organizacije partija ili festivala. Ono na čemu žele raditi jest svakako omogućiti mladima da se već na početku mogu opredijeliti za elektroničku glazbu; edukacija publike različitim programima i razvojem scene od potpuno zanemarenih sredina u Hrvatskoj do onih kojima sudbina nije blistava. Zadataka ima puno, a ovaj tim je, kako kažu, tek na početku vrlo zahtjevnog procesa promjena u društvu. Alati kojima se služe su pozitivna energija, glazba i ples.

Zahvaljujemo od srca svima koji su osobno pomogli ostvariti novu priču, kao i institucionalnoj potpori projektu: Uredu Predsjednice RH, Ministarstvu kulture RH, HDS-ZAMP-u, HGU-u i HUZIP-u te brojnim medijima.

Festivalski i klupski turizam

Prvi se put u povijesti hrvatska elektronička glazbena scena udružila i predstavila na međunarodnoj konferenciji *Paris Electronic Week* uz veliku potporu institucija i medija

Piše: Goran Tomašević

Vinili i rizle

Na glavnom *flooru* pariškoga kluba *Concrete* 27. rujna od ponoći su se za pultom našla naša tri renomirana DJ imena; Pero–Fullhouse aka Skeptik, Sergej Snooze i Haris Čustović koji su predstavili domaću *underground* scenu, dok je potporu pružio francuski DJ i zaljubljenik u Hrvatsku — Jean–Marie Kone koji je jedan od inicijatora predstavljanja hrvatske elektroničke scene u Francuskoj

Projekt prvog zajedničkog i organiziranog međunarodnog predstavljanja hrvatske elektroničke scene na svjetskoj pozornici u Parizu prošao je iznad svih očekivanja. U Pariz je Udruga *Klubska kultura*, koja stoji u pozadini projekta, povela 17 predstavnika koji čine srž te scene, a sve se dogodilo na poziv udruge *Technopol* koja već 20 godina organizira *Techno Parade* i *Paris Electronic Week*, te je jedna od najvećih udruga u Francuskoj koja se bori za prava DJ–eva među institucijama. Hrvatske predstavnike činili su organizatori festivala, promotori, DJ–evi, producenti, pokretači izdavačkih kuća, marketinški stručnjaci i novinari, a među poznatijima su bili Petar Dundov, Vedran Meniga, Pero Brčić, Haris Čustović i Sergej Lugović. Festivali čiji su promotori bili u Parizu su *Outlook*, *Dimensions* i *Seasplash* iz Pule; *NOX* iz Šibenika i *Moondance* iz Trogira.

Na izuzetno zanimljivoj konferenciji *Paris Electronic Week* naša scena se predstavila 27. rujna štandom na kojem su se mogli pronaći promotivni materijali različitih projekata sa scene i festivalskih odredišta (majice, kape, CD–ovi, vinili, *flyeri*, brošure, časopisi, promomiksevi, pa čak i rizle). Istog dana održano je i predavanje o Hrvatskoj kao festivalskoj zemlji, s pogledom unatrag i unaprijed na kompletno tržište elektroničke glazbe u njoj. Uslijedio je *cocktail party* kulturne razmjene na kojem su zasvirali hrvatski DJ–evi Lawrence Klein, System Divine i Yakka. Panel se prenosio izravno preko FB kanala u suradnji s *Photostudio 82*, i to preko kanala *Klubske scene*, *Rat Cat*, *Sibenik.in*. Veliki finale održan je u jednom od najpoznatijih europskih *underground* klubova *CONCRETE* koji je ujedno klub na brodu s dva *floora*. Na *Wood flooru* zavrtili su domaćin i inicijator projekta Jean–Marie Kone, a uslijedili su Skeptik, Sergej Snooze i Haris Čustović.

Hrvatsko izaslanstvo vraća se u Pariz i 2019. godine u još većem sastavu, s mogućnošću predstavljanja na putujućem DJ kamionu pred 300.000 posjetitelja *Techno Parade!*

Projektom su se učvrstile veze Hrvatske i Francuske na polju elektroničke glazbe, ostvarile kulturne razmjene i povezali akteri scene, a samo predstavljanje ostvarilo je svoj cilj, budući da se za ulaganje u hrvatski festivalski i klupski turizam javilo nekoliko zainteresiranih investitora koji će u suradnji s udrugama *Technopol* i *Klupska kultura* pokušati svoje planove i ostvariti idućih sezona.

Hrvatski kamion

U Udruzi *Tehnopol* bili su vrlo zadovoljni ostvarenom suradnjom te su za iduću godinu našoj sceni ponudili mnogo bogatiji i sadržaj-niji program predstavljanja, uz mogućnost organiziranja hrvatskog kamiona na 21. *Techno Parade*, čime bi se naša zemlja i scena predstavile pred 300.000 posjetitelja.

Predstavljanje u Parizu poduprla je i direktorica HTZ-a Pariz, Danijela Mihalić Đurica, koja je istaknula da imaju brojne upite upravo za festivale u Hrvatskoj i bilježe velik broj dolazaka s francuskog emitivnog tržišta na hrvatska festivalska događanja.

»Posljednjih godina bilježimo rast po godišnjoj stopi između pet i deset posto. Francuzi su izuzetno zahvalni gosti upravo za te naše najveće komparativne prednosti koje volimo nuditi, pa zašto među njima ne brendirati i tu klupsku, odnosno festivalsku scenu«, ističe Mihalić Đurica. Bez potpore institucija, poput Hrvatske turističke zajednice i lokalnih TZ Zagreba, Rijeke, Šibenika, Splita, Makarske, Dubrovnika te Zadarske županije, TZ Šibensko-kninske županije, gradova poput Šibenika i Makarske, taj projekt ne bi bio moguć, kao ni bez medija, poput HRT-a, *Slobodne Dalmacije*, *Jutarnjeg* i *Novog lista*, *Klupske scene*, *Šibenik.in*-a i drugih.

Nagrada *Ambasador*, koja je nastala prije dvije godine, uspjela je u nečemu što još nikom nije pošlo za rukom — učiniti elektroničku glazbu prepoznatljivom među institucijama, da uđe u kulturni spektar Republike Hrvatske te okupiti, ujediniti i povezati sve projekte na sceni elektroničke glazbe, a potom i dodijeliti priznanja najboljima. Slijedom toga, jedan od ciljeva *Ambasadora*, kako mu i naziv nalaže, jest predstavljati hrvatsku elektroničku scenu na međunarodnim konferencijama i otvoriti nova tržišta te pružiti priliku domaćim umjetnicima da sudjeluju u programima kulturne razmjene.

Pratite *Ambasador* na Instagramu i Facebooku.

Ambasador 2017. kratki dokumentarni film <https://youtu.be/tEb1CHLi8w>

Paris Electronic Week 2017. Aftermovie <https://youtu.be/h62mRCgOqzw>

Službeni *hashtagovi* na društvenim mrežama su «cropew2018.

RUBRIKA NOTE I ANECDOTE

Zabavlja vas: Vojo Šiljak

Vicevi o bubnjarima

Dolazi bubnjar u studio i vidi kako se gitarist i basist svađaju, hoće se potući. Utrči on i razdvoji ih:

— Dobro, ljudi, šta vam je?

Basist veli:

— Ovaj kreten mi je raštimaao žicu.

— Pa što je tu problem? — pita bubnjar.

— Neće mi reći koju!

Zašto bendovi imaju basista?

Da prevodi što bubnjar svira.

Bubnjaru su dosadili vicevi o bubnjarima pa je odlučio promijeniti instrument. Odlučio se za harmoniku. Ode on u trgovinu i pita prodavača:

— Gdje vam stoje harmonike?

— Sve harmonike su tamo.

— Ja bih probao onu veliku crvenu u kutu.

— Vi ste bubnjar, je l'? — upita prodavač

— Kako ste znali? — pita bubnjar.

— To nije harmonika. To je radijator.

Koja je sličnost između bubnjara i filozofa?

Obojica shvaćaju vrijeme kao apstraktni koncept.

Kako natjerati bubnjara da prestane svirati?

Daj mu note!

Kad znaš da će ti se bend raspasti?

Kad bubnjar kaže: »Ajmo sad onu moju!«

Bubnjar se vole družiti s glazbenicima.

Dražen Maleković, bubnjar grupe Deaf Band Dian, ruši sve predrasude kao bubnjar i nimalo ne utjelovljuje likove iz viceva Voje Šiljaka

Rezultati natječaja za potporu glazbenih manifestacija, projekata i glazbenog stvaralaštva s područja klupske elektroničke glazbe u 2019. godini

Natječaj *ElectroCro*

Za projekte u 2019. godini za Natječaj *ElectroCro*, otvoren od 5. do 30. studenoga 2018. godine, izdvojeno je 35.000 kn iz Fonda sredstava prikupljenih na ime prava na naknadu za privremeno reproduciranje (umnožavanje) autorskih glazbenih djela DJ-eva, sukladno članku 19. i 167a. st. 4. Zakona o autorskom i srodnim pravima (NN 167/03, 79/07, 80/11, 125/11, 141/13, 127/14 i 62/17). U propisanom roku zaprimljeno je 13 prijedloga, čiju je kvalitetu procjenjivalo stručno povjerenstvo: Filip Jelaš, Slavin Balen i Tomo Johannes in der Mühlen (predsjednik) uz potporu stručnih službi Hrvatskog društva skladatelja. Prema propozicijama raspisanog Natječaja za evaluaciju pristiglih projekata i vrednovanja, prilikom odabira uzimani su u obzir sljedeći parametri vođeni ciljevima iz članka 3. i članka 5. Natječaja:

— profesionalnost i vjerodostojnost zahtjeva glede promoviranja glazbe hrvatskih autora elektroničke glazbe u Hrvatskoj i inozemstvu

— umjetnički doseg, organizacijsko i financijsko obrazloženje predloženog projekta

— stilaska raznolikost i ravnomjernost zemljopisne zastupljenosti natjecatelja te

— dosadašnji dosezi, ugled i značenje.

Stručno povjerenstvo je nakon razmatranja svih pristiglih prijedloga zaključilo da će sredstva u ukupnom iznosu od 35.000 kn dodijeliti sljedećim projektima:

DJ i producent Jan Kinčl — 15.000 kn

Projekt: produkcija albuma Jan Kinčl & Regis Katie *Common Ground*

Centar za kulturu *Drago Britvić* — 5.000 kn

Projekt: *Duality* — projekt promocije DJ-a Go Cuta s hrvatskim jazz pijanistom i skladateljem Matijom Dedićem

Platforma za audiovizualna istraživanja Zagreb — Rijeka *Jučer Danas Sutra* — 15.000 kn

Projekt: *Tomislav Simović REMIX* — filmska glazba poznatog hrvatskog skladatelja za pokretne slike u reinterpretaciji inozemnih i domaćih autora elektroničke glazbe

Ante Perković

**Dugi vikend
u zemlji
čudesna (drugo
izdanje)**

Rockmark/Dan, mrak

Drugo izdanje knjige nedavno preminulog *rock*-kritičara Ante Perkovića o poznatom zagrebačkom bendu

Pips, Chips & Videoclips za početnike

Biografsku knjigu o Pipsima fan benda pisao je za bend i druge fanove pa je to komotno moglo izići i kao mekougoričeni prilog neke tiskovine

Piše: Bojan Mušćet

Debitantski književni uradak Ante Perkovića, biografski zapisi o bendu Pipsi, Chips & Videoclips pod nazivom *Dugi vikend u zemlji čudesa* ukoričeni su izvorno 1997. godine, u izdanju Jabukovca. Posrijedi je bio mali pogon sa snažnim *effortom* u devedesetima, razvijen oko zagrebačkog kluba *Jabuka*, a *mastermindovi* Pavao Podolski i Tomica Petrović razvili su i diskografsku kuću Jabukaton koja je objavila mnoge ključne hrvatske albume devedesetih, od *Apokalipse* Darka Rundeka do *Vrijeme je da se krene* Majki. Jedno od njihovih izdanja je i treći album Pipsa *Fred Astaire*, a Antina knjiga na neki način je dug promotivni tekst koji svjedoči o relevantnosti benda u tom trenutku.

Tri ključna gušta

U predgovoru ovogodišnjeg reizdanja knjige, Aleksandar Dragaš piše: »*Dugi vikend u zemlji čudesa* i 21 godinu nakon objave čita se s jednakim guštom kao što se mogao čitati i 1997. godine. Razloga za taj gušt je dosta, no ako treba izdvojiti ključna tri, onda su to Antina strast za bandom koji je uhvatio 'portretirati' ovom knjigom i njegov od uvijek krasan stil pisanja, ali i činjenica da je u Ripperu pronašao elokventnog i inteligentnog sugovornika čije promišljene i/ili provokativne rečenice čine dobar dio ove knjige. Onaj treći razlog odnosi se na činjenicu da su Pipsi u devedesetima bili jedan od najvažnijih i najzuidljivijih bendova ovdašnje rock i pop glazbe, čija je turbulentna karijera s nizom (ne)logičnih zaokreta dušu dala za jednu biografsku knjigu.«

Juvenilna rebelija

Potpuno se slažem da Pipsi zaslužuju biografsku knjigu, no *Dugi vikend u zemlji čudesa* ipak nije ostvarenje koje dočarava njihovu relevantnost. Mnogo je razloga za to. Ponajprije, bend je nakon faze o kojoj je riječ u knjizi realizirao svoje kreativne vrhunce albumima *Drveće i rijeke* te *Walt*. U tom smislu sigurno je da bi Dubravko Ivaniš Ripper imao još mnogo toga elokventnog reći i na taj način bi se sasvim sigurno mogla dobiti vrlo plastična slika o bendu koji i dan-danas izaziva prijetnju: dok je za neke genijalan, drugima je katastrofalan, dok neki obožavaju njihove rane radove (upravo one o kojima Ante Perković piše u knjizi, do albuma *Bog*), drugi smatraju da je riječ o trivijalnim hitovima kojima današnji radijski urednici na pojedinim zagrebačkim radijskim postajama pune program kao odraz njihove juvenilne rebelije u devedesetima, dok neki Pipse obožavaju kao najzagrebačkiji bend, drugi ga zbog toga preziru. Pritom se na prvu loptu uistinu ne može detektirati tko je i je li uopće

u pravu, no već činjenica da su Pipsi u Zagrebu veći, a u ostatku zemlje manji od mnogih domaćih izvođača, upućuje na fenomen koji traje, eto, već više od četvrt stoljeća.

Uvjeran sam da bi upravo Ante Perković bio pravi autor za sondiranje tog fenomena, s obzirom na to da je već u ranoj fazi prepoznao dinamičnost i potencijale benda. Nažalost, Ante više nije među nama, pa nam ostaje samo novo izdanje knjige, ovaj put objavljene u nakladništvu tvrtke Rockmark i izdavača Dan, mrak koji

juči loše, preuveličavajući neke nebitne detalje u razvoju benda i preskačući neke činjenice koje bi zornije reflektirale objektivne potencijale benda. Pipsi, zapravo, mogu biti sretni s knjigom koja dokumentira njihovo rano stvaralaštvo, a sigurno je da će knjiga dobro doći i navedenim radijskim urednicima koji bi mogli na svoj repertoar uvrstiti i neku drugu pjesmu benda osim *Malene*, *Ljubavi*, *Nogometa* i *Poštara lakog sna*.

I osobno sam involviran u priču o Pipsima, jer sam, kao što je Emil Tedeschi napravio *Dan*, *mrak* za njih, tako i ja

Pipsi su devedesetih bili jedan od najvažnijih i najzuidljivijih bendova ovdašnje rock i pop glazbe

je i oformljen upravo da bi se bavio Pipsima.

Fan benda

Novo izdanje zapravo je tek s predgovorom Aleksandra Dragaša prošireni reprint inicijalne inačice knjige. Nažalost, ni onda, kao ni danas, tu ne možemo prepoznati ono suptilno tkanje riječi i fantastične konkluzije kakvima je Ante Perković napunio knjigu *Sedma republika*. Jednostavno, *Dugi vikend u zemlji čudesa* je knjiga koju je fan benda pisao za bend i druge fanove pa je to komotno moglo izići i kao mekouročeni prilog neke tiskovine. U tom trenutku mlad novinar, Ante je dobrim dijelom nekritički glorificirao bend, ističući njegove dobre strane, ali i umanju-

napravio diskografsku kuću STV Music upravo za njih. Kao urednik priloga STV u *Slobodnom tjedniku*, na poticaj upravo Aleksandra Dragaša, registrirali smo diskografsku kuću kojoj je jedini cilj bio objavljivanje singla *Dinamo ja volim*. Pregovori s Ripperom i Denisom Mujadžićem Denykenom bili su dugi i kompleksni, uglavnom zato što su oni znali da imaju bombu u rukama, no nisu znali kako je aktivirati. Pokojni Marinko Božić uložio je novac u tiskanje kasete i ona se prodavala u kolporterskoj mreži *Slobodnog tjednika*. Bilo je to prvi put u diskografskoj praksi da se neko izdanje legalno prodaje izvan standardnog sustava prodavaonica ploča. Poslije su se izdanja Danijele Martinović i Magazina počela prodavati u poslovnica Hrvatske lutrije. Ante

U trenutku inicijalnog objavljivanja prije 21 godinu, Ante Perković još nije razvio one fantastične spisateljske tehnike kojima je realizirao izvanserijsku *Sedmu republiku*

u knjizi iznosi podatak da se zajedno s piratskim kopijama prodalo 20.000 primjeraka kasetnog singla.

U predgovoru novog izdanja, Aleksandar Dragaš pita se zašto Marinko Božić, odnosno STV Music, nije objavio i cijeli album Pipsa. Evo odgovora: nakon velikog *hypea* i političke provokacije sa singlom *Dinamo ja volim*, Božić jednostavno više nije imao interesa ulagati u diskografiju. Zanimalo ga je da postane saborski zastupnik, pa je sredstva usmjerio na političku kampanju. STV Music tako je ostala diskografska kuća sa samo jednim izdanjem, a ja sam izdavačka prava na pjesme *Dinamo ja volim* i *Krumpira!* prenio na autora, Rippera.

Generacijske himne koje nadilaze sve mijene

Hourin uvijek iskren iskaz, znalačka manira da kreira hit i težnja da ponudi glazbenu vizuru svijeta oko sebe, zaštitile su pjesme Prljavog kazališta od zuba vremena

Tiskanje nota njegovih 30 najpoznatijih pjesama i uvrštavanje u Cantusovu ediciju *Zabavne melodije* Jasenku Houri bila je velika čast

Piše: Bojan Mušćet

U dvorani Hrvatskog društva skladatelja u Zagrebu predstavljen je 27. studenoga notni album skladatelja, gitarista i povremenog pjevača Prljavog kazališta Jasenka Houra u Cantusovoj ediciji *Zabavne melodije*. Riječ je o dvanaestoj knjizi iz te edicije koja donosi notne zapise najvažnijih hrvatskih skladatelja popularne glazbe; dosad su ukoričene note Arsena Dedića, Rajka Dujmića, Huseina Hasanefendića Husa, Tončija Huljića, Đele Jusića, Nikice Kalogjere, Nenada Ninčevića, Đorđa Novkovića, Zdenka Runjića, Miroslava Škore i Zrinka Tutića.

Zrinko Tutić je i urednik edicije pa je na predstavljanju istaknuo važnost stvaralaštva Jasenka Houra, govoreći o opusu koji traje četiri desetljeća. »Najveća borba kod takvih opusa je kako odabrati trideset reprezentativnih pjesama«, istaknuo je Tutić.

Uvijek svoj

Uvodničar promocije bio je Ante Pecotić, predsjednik Hrvatskog društva skladatelja.

»On je uvijek bio samo svoj. Njemu skladbe dolaze dok sjedi u tramvaju, dok ide zagrebačkim ulicama, on sluša ljude dok sjedi s njima u kafićima, onda dođe kući i napiše pjesmu. Dakle, on nije ni pod čijim utjecajem, nego isključivo pod svojim i zato je jedinstven«, rekao je Pecotić.

Branko Pačić bio je stalni suradnik benda i s članovima Prljavog kazališta imao je diskografsku kuću *Crno-bijeli svijet*. Podsjetio je na tu suradnju, istaknuvši

Koliko god pišeš pjesme, pjesme pišu tebe; ja to na svjesnoj razini nisam shvaćao.

Baci li se iz današnje perspektive ovlaš pogled na karijeru *Priljavaca*, lako se može zaključiti da pank nije mrtav, da je ska u trendu, da *rock* i dalje dominira popularnom glazbom, čak i kod najmlađih, i da pop–hitovi nikad neće izgubiti mjesto na top–ljestvicama

da Jasenko Houra osim glazbeničkih svakako ima i velikih izdavačkih vrlina pa je upravo on zaslužan za prijenac grupe Pips, Chips & Videoclips *Shimpoo Pimpoo*.

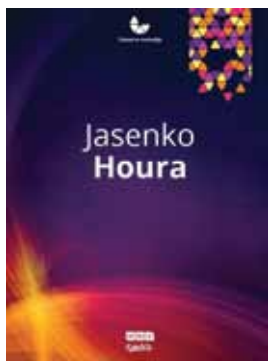
U društvu najvećih

Prigodnu riječ imao je autor predgovora, ujedno i potpisnik ovog osvrta: »Kad god bi u posljednjih četrdeset godina Jasenko Houra porinuo svoje pjesme u brazde vinila, vrpce kasete ili datoteke CD–a, to bi za njega, ali i za fanove *Priljavog* kazališta bile zlatne godine. S vremena na vrijeme, korak po korak, te bi skladbe jednostavno postajale (više)nacionalna svojina, generacijske himne koje nadilaze sve tehnološke, društvene i trendovske mijene. Jednostavno, sigurno je kako se tijekom četiri desetljeća uvijek neka vinjeta iz velikoga glazbenog opusa *Priljavog* kazališta zakvačila među publikom, bez obzira na njihove glazbene preferencije. Hourin uvijek iskren iskaz, značka manira da kreira hit i težnja da ponudi glazbenu vizuru svijeta oko sebe, te su pjesme zaštitile od zuba vremena. Baci li se iz današnje perspektive ovlaš pogled na karijeru *Priljavog* kazališta, lako se može zaključiti da pank nije mrtav, da je ska u trendu (prema Hourinoj pjesmi *Crno–bijeli svijet* nazvana je televizijska hit serija, a pjesma je iskorištena u špicil), da *rock* i dalje dominira popularnom glazbom, čak i kod najmlađih, i da pop–hitovi nikad neće izgubiti mjesto na top–ljestvicama. Na Houri je, kao i na drugom originalnom članu *Priljavog* kazališta Tihomiru Filešu, pjevaču Mladenu Bodalecu i drugim sviračima kojima trud sigurno nije uzaludan, da sve to uspješno konvergiraju u jedinstven izraz koji objedinjuje 40 godina, a čega drugog negoli hrvatskog narodnog Kazališta.«

Zabavne melodije

Jasenko Houra

Cantus d.o.o.

Za Jasenka Houru uvrštavanje u navedenu ediciju bila je velika čast i, kako je istaknuo, nije se mogao nadati da će se naći u društvu istinskih velikih skladatelja.

»U kreativnom smislu, sve situacije koje se događaju oko nas, na neki način su hrana. Pritom je vrlo teško znati u kojoj mjeri će bend prihvatiti neku skladbu koja se referira na neki događaj i da to bude uvijek unutar granica prihvaćenosti publike. No privilegija je raditi u takvom bendu koji to može i zna prihvatiti i privilegija je što sviram u bendu koji traje 40 godina. Koliko god pišeš pjesme, pjesme pišu tebe; ja to na svjesnoj razini nisam shvaćao. Danas je malo drukčije. Evo, nedavno sam preslušavao prvi album Kazališta pa sam pomislio: 'Bože, što se sve to nama u to doba motalo po glavi.' No danas sam jako ponosan na neke pjesme; bitno je da ono što radiš, radiš do kraja. Kad znaš da je tako, poslije si ne trebaš ništa prigovoriti ili zamjeriti. U tom trenutku si pokušao najbolje i to je najvažnije«, rekao je Houra.

U knjizi notnih zapisa je i dvostruki CD s odabranim Hourinim pjesmama, a većina njih obilježila je soundtrack svih naših odrastanja: *Crno–bijeli svijet*, *Heroj ulice*, *Kiše jesenje*, *Korak po korak*, *Lupi petama*, *reci sve za Hrvatsku*, *Marina*, *Mi plešemo*, *Mojoj majci*, *Ne zovi, mama*, *doktora*, *Sretno dijete*, *Subotom uveče*, *Sve je lako kad si mlad*, *Zaustavite Zemlju* i druge.

Uistinu, biti četiri desetljeća u samom vrhu suvremene glazbene scene, što je podvig koji je uspio rijetkima i na međunarodnoj sceni, zavređuje neskriveno poštovanje i opravdanu želju za novim evergreenima Jasenka Houra i *Priljavog* kazališta.

Kolegu iz *Priljavaca* došao je podržati i pjevač Mladen Bodalec

Autogram na svojem primjerku Hourinih nota među prvima je zatražio kantautor Mladen Burnać

Zadovoljstvo nisu krili ni urednici ni nakladnici: direktorica Cantusa d.o.o. Mirjana Matić, urednik edicije Zrinko Tučić, te predsjednik HDS-a Ante Pecotić

MATEJ GRGIĆ

MATEJ GRGIĆ

MATEJ GRGIĆ

IZ IZLOGA CANTUSA

...dok se marljivo pripremaju nova izdanja u 2019. godini, s ponosom predstavljamo izdanja **objavljena tijekom 2018.!**

Edicija
Papandopulo

Ars Croatica

CANTUS

Ostala izdanja

Zabavne melodije

CD izdanja

Više informacija potražite na www.cantus.hr

Nagrada HDS-a Josip Andreis dr. sc. Enniju Stipčeviću na dan zaštitnice glazbe

Na predstavljanju izdanja na Dan svete Cecilije, za koje je zaslužan ili on ili njegovi učenici i suradnici, dodijeljena je i nagrada

Piše: Marija Cestarić

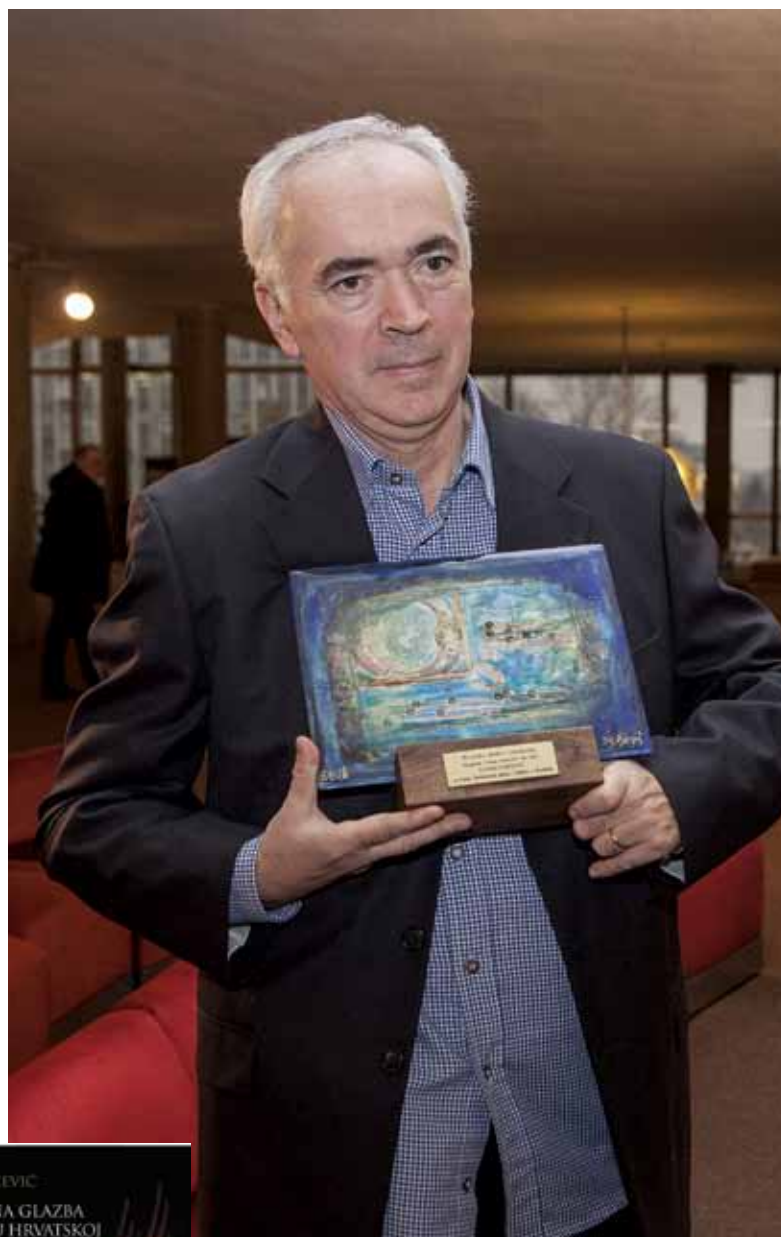
Predstavljanje notnih izdanja rane glazbe i knjige o renesansnoj glazbi u izdanju Muzičkog informativnog centra Koncertne dvorane Vatroslava Lisinskog počela je — kako i priliči — glazbom: *Sonatom á tre* Gabriela Uspere u sjajnoj izvedbi Hrvatskog baroknog ansambla. Skup se nije slučajno održao na spomendan svete Cecilije, zaštitnice glazbe i glazbenika, 22. studenoga 2018. u predvorju Velike dvorane Vatroslava Lisinskog. Otvorio ga je savjetnik ravnatelja dvorane, Josip Nalis, istaknuvši da se radi o prvoj promociji izdanja Muzičkog informativnog centra otkako je MIC s Koncertnom direkcijom Zagreb počeo djelovati unutar Koncertne dvorane Vatroslava Lisinskog.

Predstavljena su izdanja zbirki Tomaša Cecchinija: *Amorosi concetti*, ma-

drigali voce sola facili per cantare, et sonare nel clavicembalo, chitarrone o liuto. Libro primo (1612.), *Canti spirituali a una, due et tre voci* (1613.) te *Madrigali et canzonette a tre voci* (1617.), objavljena unutar projekta *Opera omnia*, čiji je cilj tiskati moderna izdanja svih sačuvanih tiskanih zbirki toga autora. Uz to je predstavljena i zbirka Francesca Sponge Uspere *Salmi vespertini* (1627.). Sve su to recentna izdanja objavljena 2017. i 2018. godine, kojima Muzički informativni centar nastavlja svoju izdavačku djelatnost i promo-

Stipčevićeva knjiga *Renesansna glazba i kultura u Hrvatskoj* sadrži i brojne notne primjere transkribirane u suvremenu notaciju, ali i vrijedne likovne priloge

BUGA CVJETANOVIĆ

Nakon što je primio nagradu, Ennio Stipčević kratko je i skromno izjavio: »Idemo dalje na posao! Tih starih nota ima još.«

ciju hrvatske glazbe. Ta su izdanja, kao i ostala izdanja MIC-a, ostvarena uz potporu Grada Zagreba i Ministarstva kulture.

»Glavni urednici projekta *Opera omnia* su Ivan Živanović i dr. sc. Ennio Stipčević, a međunarodno uredničko vijeće čine vrhunski stručnjaci za ranu glazbu: Vincent Besson (Tours),

Metoda Kokole (Ljubljana), Marco di Pasquale (Vincenza) i Marina Toffetti (Padova)«, istaknula je urednica Jelena Vuković. Tomislav Bužić, priređivač izdanja *Amorosi concetti*, baš je tu me-

đunarodnu suradnju istaknuo kao veoma plodonosnu za kvalitetu izdanja i korisnu za njega kao mladog istraživača jer je imao priliku učiti od starijih kolega. Posebnost kritičkih izdanja rane glazbe Muzičkog informativnog centra prijevodi su pjesničkih predložaka s talijanskog na hrvatski i engleski jezik, koje je priredio vrsni prevoditelj Mate Maras. MIC je zadržao dobru praksu da svako notno izdanje popratiti stručnom studijom kojom se objavljeno djelo smješta u kontekst njegova nastanka, što može biti poticaj za daljnja istraživanja.

Suradnja s profesorom

Dario Poljak, priređivač notnih izdanja *Canti spirituali* i *Salmi vespertini*, te uz

kolegicu Luciju Šoštaricu priređivač izdanja *Madrigali et canzonette*, istaknuo je da je poticaj za bavljenje transkripcijom rane glazbe došao od dr. sc. Ennija Stipčevića, dok je na Muzičkoj akademiji u Zagrebu predavao kolegij *Čitanje, transkripcije i redakture starije glazbe*. Suradnja profesora i sada već diplomiranog muzikologa i čembalista nije prošla nezapaženo jer su Ennio Stipčević i Dario Poljak ove godine na 48. Varaždinskim baroknim večerima, na temelju odluke peteročlanog žirija čija je predsjednica bila dr. sc. Zdenka Weber, dobili Nagradu *Ivan Lukačić* za muzikološki rad na izdanju *Salmi vespertini*. Što je još važnije, te note nisu ostale samo na papiru, nego ih je za slušatelje Varaždinskih baroknih večeri u glazbu pretočio vokalni ansambl *Projekt Lazarus*, uz soliste orkestra Libera Classica pod ravnanjem Darijana Ivezića. Zahvaljujući izdanjima Muzičkog informativnog centra KDVL-a, hrvatska će rana glazba moći lakše doći do hrvatskih i svjetskih pozornica. Dario Poljak svoju je stručnost pokazao ne samo u kratkom predstavljanju izdanja nego i kao čembalist, muzikalno prateći mezzosopranisticu Sonju Runje koja je sigurno i uvjerljivo otpjevala *Gioia del*

paradiso, O bel diadema sacro i Pietosa industrie mano iz zbirke *Canti spirituali* Tomasa Cecchinija.

Motivi anđela

U drugome je dijelu predstavljanja urednica Jelena Vuković objasnila da je knjiga *Renesansna glazba i kultura u Hrvatskoj* prvo izdanje doživjela 2016. na engleskom jeziku, zahvaljujući belgijskoj izdavačkoj kući Brepols. Hrvatsko izdanje, koje je izašlo 2017., od engleskoga se razlikuje u detaljima, a povezuje ih srodno grafičko rješenje naslovnice. Naime, u obje su verzije preuzeti motivi anđela s poliptiha Lovre Dobričevića iz 1456. godine. Vizualno atraktivna i moderna rješenja za naslovnice ovih, ali i svih ostalih izdanja MIC-a, potpisuje Daniel Ille.

Prisutnima se obratio i Vincent Besson, koji se prisjetio 2007. godine, kad je dr. sc. Ennija Stipčevića upoznao u sklopu suradnje francuskih i hrvatskih istraživača. Vincent Besson bio je u uredničkom vijeću engleskog izdanja knjige *Renesansna glazba i kultura u Hrvatskoj*. On je istaknuo značenje hrvatske renesansne glazbe u europskom kontekstu, a u radu Ennija Stipčevića posebno je pohvalio njegov interdisci-

plinarni pristup, koji je otvorio prostor novim saznanjima. »Iz interdisciplinarnog proučavanja književno-glazbenih talijansko-hrvatskih veza proizašao je niz novih spoznaja«, istaknuo je Antun Tomislav Šaban, glavni tajnik Hrvatskog društva skladatelja, obrazlažući dodjelu Nagrade *Josip Andreis* za 2017. godinu dr. sc. Enniju Stipčeviću za knjigu *Renesansna glazba i kultura u Hrvatskoj*. Knjiga sadrži i brojne note primjere transkribirane u suvremenu notaciju, ali i vrijedne likovne priloge. Nakon što je primio nagradu, Ennio Stipčević kratko je i skromno izjavio: »Idemo dalje na posao! Tih starih nota ima još.« Njegova je poruka dobar poticaj istraživačima za daljnji rad, a samo predstavljanje notnih izdanja Muzičkog informativnog centra pokazuje da će upornost i stručnost biti prepoznati.

Predstavljanje notnih izdanja i dodjela Nagrade *Josip Andreis* završeni su nastupom Hrvatskog baroknog ansambla (Laura Vadjon i Tanja Tortić, violine, Lea Sušanj Lujo, violončelo, Izidor Erazem Grafenauer, teorba, Dario Poljak, čembalo) koji je izveo *Prvu i Osmu sonatu* Tomasa Cecchinija. Zvučali su kako jedino i znaju: sigurno i profesionalno.

Čembalist i muzikolog Dario Poljak te mezzosopranistica Sonja Runje ilustrirali su govorenu riječ o izdanjima MIC-a KDVL-a s nekoliko skladbi Tomasa Cecchinija

Zahvaljujući izdanjima MIC-a, hrvatska će rana glazba lakše doći do hrvatskih i svjetskih pozornica

»Iz interdisciplinarnog proučavanja književno-glazbenih talijansko-hrvatskih veza proizašao je niz novih spoznaja«, istaknuo je Antun Tomislav Šaban, glavni tajnik Hrvatskog društva skladatelja, obrazlažući dodjelu Nagrade *Josip Andreis* za 2017. godinu dr. sc. Enniju Stipčeviću za knjigu *Renesansna glazba i kultura u Hrvatskoj*

DI M. GIVLIO SCHIAVETTO,
LI MADRIGALI A QVATRO.
ET A CINQVE VOCI.
NVOVAMENTE COMPOSTI.

Recenzija knjige *Renesansna glazba i kultura u Hrvatskoj* dr. sc. Ennija Stipčevića
patti in luce, & corretti.

Briljantan autor koji se s lakoćom obraća najširoj publici

Autor je za to izdanje dobio Nagradu Hrvatskog društva skladatelja *Josip Andreis* za muzikološku djelatnost i glazbenu publicistiku u 2017. godini

Piše: Dario Poljak

Nije sasvim preuzetno očekivati od šire javnosti da poznaje najsuremenije muzikološke publikacije. Čini se, međutim, da i stručnoj javnosti takve stvari promiču. Nije se tako ni u strukovnim publikacijama popratilo objavljivanje prve monografije o hrvatskoj glazbi iz razdoblja renesanse, i to na engleskom jeziku. Knjigu doktora znanosti i uglednog hrvatskog muzikologa Ennija Stipčevića, *Renaissance Music and Culture in Croatia*, na engleskom jeziku objavila je ugledna izdavačka kuća Brepols iz Belgije 2015., posvećena objavljivanju knjiga s područja humanističkih znanosti. Za dobre želje nikad nije kasno, kaže uzrečica, pa je za hrvatsku varijantu te knjige s naslovom *Renesansna glazba i kultura u Hrvatskoj* (objavljena u izdanju Muzičkog informativnog centra 2017.) Enniju Stipčeviću napokon dodijeljena Nagrada HDS-a *Josip Andreis*.

Zahtjevan zadatak

Monografski prikazi pojedinih razdoblja u glazbenoj historiografiji mogu izabrati različite kutove gledanja na ono čime se bave (primjerice, Hermann Danuser u svojoj *Glazbi XX. stoljeća* odlučio je stilski vrlo heterogeno razdoblje prikazati kroz povijest institucija). I doista, na europskom planu nije jednostavno izabrati smjer i prikazati događanja navodeći skladatelje, rukopisne izvore ili tiskovine, svjetovnu ili crkvenu glazbu u razdoblju humanizma i renesanse (od 15. do druge polovice 16. stoljeća). Pred autorom je bio zahtjevan zadatak: istraživati i izvan granica samog (ionako nevelikog) glazbenog stvaralaštva autora koji su djelovali na

području današnje Hrvatske. Interdisciplinarnost se u tom slučaju pokazala neizbježnom. Za istraživanje ne samo glazbe nego i onoga što glazba prati – primjerice kazališne predstave, crkvena prikazanja ili neke javne svečanosti (što su samo neki od primjera), muzikologija je bez drugih znanosti gotovo bespomoćna. Ali pritom autor nije bio bespomoćan, nego je svoje široke interese uključio u istraživanje i ukorio ih u ovome izdanju.

Glazba renesanse i renesansna glazba

Jedanaest poglavlja o renesansnoj glazbi i kulturi u Hrvatskoj Ennio Stipčević otvara povijesnim pregledom političkih događanja u hrvatskim zemljama 15. i 16. stoljeća. Osim opisa lokalnih događaja, donosi i kontekst u europskim okvirima, opisujući Zapad (koji doživljava procvat, zahvaljujući humanizmu i renesansi) i Istok (koji propada zbog osmanskih pustošenja i ratova). *Antemurale christianitatis*, što ga predstavljaju hrvatske zemlje, ipak nije postao crnom rupom u kojoj nestaju sve tekovine zapadnoeuropske (glazbene) umjetnosti koje su se do tada nalazile na tom području, niti je to prostor na koji ne dopiru odjeci iz susjednih država. Ennio Stipčević stoga opravdano zastupa ispravljanje povijesne nepravde, prema kojoj se brojne rukopise nastale na prostoru današnje Hrvatske olako (i dandanas) proglašava mađarskima. Kontekstualni uvod autorovo je polazište potrage za renesansom u Hrvatskoj.

Arhivska je građa za istraživače uvijek stanoviti problem, kojem se i ova knjiga nastoji oduprijeti. U tome i uspijeva. Autor donosi detaljan pregled (dostupnoga) sadržaja domaćih i stranih arhiva koji se vezuje uz renesansu u Hrvat-

skoj, pritom upozoravajući na poteškoće koje stvaraju još uvijek prisutne nesređenosti građe u crkvenim arhivama te nedostupnosti kataloga putem interneta. Iako je sačuvano više zapisa o glazbi nego zapisa same glazbe, Ennio Stipčević se prema svakome od izvora odnosi vrlo pažljivo, ne izostavljajući detalje, koji i sami mogu posvjedočiti o glazbenim događanjima: poznati su, primjerice, razni pravnički zapisi, među kojima i onaj u kojem splitski nadbiskup Andrija 1535. svećenicima zabranjuje da noću "pjevuju s leutima i ostalim glazbalima ljubavne pjesme". Unatoč velikom broju arhivskoga materijala – bilo glazbenoga, bilo o glazbi ili oko nje – knjiga je ogledalo autorove svestranosti i temeljitosti u radu jer je očito da njegov pogled nije usko usmjeren samo na pojedine slučajeve, nego i na cjelokupni kontekst.

Glagoljaško pjevanje

Glazbena naobrazba te glazba u crkvenim krugovima u novostima koje su zadesile katoličku crkvu (reformacija i protureformacija) čine građu dvaju opsežnih poglavlja koja se posvećuju, među ostalim, i vrlo specifičnoj lokalnoj praksi glagoljaškoga pjevanja. Interdisciplinarnost, međutim, najviše dolazi do izražaja u poglavlju *Tradicijaska i popularna kultura* u detaljnim analizama sadržaja dvaju ključnih djela hrvatske renesansne književnosti – *Ribanja* i *ribarskog prigovaranja* Petra Hektorovića i romana *Planine* Petra Zoranića. Nakon iznošenja općih informacija o *Ribanju*, Ennio Stipčević donosi pregled razmatranja Jerka Bezića i Lovre Županovića o stvarnom porijeklu napjeva što ih Hektorović donosi u notnom zapisu (*Bugarštica* sa stihovima *Kada mi se Radosave vojevoda odlijaše* i pjesma *I kliče djevojka*). Broj-

ne su pretpostavke o porijeklu tih pjesama, međutim, autor kao vjerojatniju navodi ipak Bezićevu tvrdnju da je doista riječ o tradicijskim napjevima koje je Petar Hektorović nastojao zapisati. Osim toga, Stipčević ulazi i u raspravu o neoplatonističkom *modus* prema firentinskim intermedijima s početka 16. stoljeća, u kojima se pojavljuju ideje o moći i ulozi glazbe (umjetničke i tradicijske), dolazeći do zaključka kako ipak ne pronalazi korelaciju između Ficinijeva neoplatonističkog razmišljanja o poeziji i glazbi i Hektorovićeve želje da glazbu i stihove folklornih napjeva zapiše što je doslovnije moguće. Tako je analiza poznatih renesansnih zapisa u Hrvatskoj (znanstvenoj) literaturi dobila sasvim novu dimenziju.

Venecijanska kurtizana

Autor je pokušao ući u trag i Marchetti ili Marietti Schiavonetti, venecijanskoj kurtizani, čije je ime zabilježeno u tiskanom notnom zapisu Marca Facolija. On je 1588. u svoju zbirku *Il secondo libro d'intavolatura di balli d'arpicordo* uvrstio i skladbu *Aria della Marchetta Schiauoetta*. Unatoč brojnim pokušajima, teško je dokazati o kome je zapravo riječ, a jednako zahtjevnim pothvatom činilo se ući u trag i Zuanu Polu, izvođaču u *commediji dell'arte* u Veneciji 16. stoljeća.

Poglavlje *Svjetovne svečanosti i pučke pobožnosti* uvodi nas u temeljit pregled domaćeg pjesništva u kojem se govori o glazbi, dok u *Glazbi i kazalištu* donosi detaljan pregled sadržaja komedija dubrovačkih autora, u kojima u pojedinim situacijama nije jasna distinkcija između govora i pjevanja. Nezaobilazan je i autorov prikaz mogućeg podrijetla lika sir Johna Falstaffa u Shakespearovim *Veselim ženama windsorskim*. Naime, venecijanski plemić Luigi Pasquaglio za

Sv. Juraj, Missale Georgii de Topusko, c. 1490., f. 20v. Zagreb, Riznica katedrale

kameval u Zadru 1575. piše komediju *Il fedele*, koju prevodi na latinski Abraham Fraunce, a poslije istu komediju u preradbi na engleski donosi i Anthony Munday. *Fedele and Fortunio* potonjega autora bio je predložak Shakespeareovim *Veselim ženama windsorskim*. U Zadru se pojavio lik raskalašenog i hvalisavog vojnika Frangipietre, kojega je Munday nazvao Crackstone, a Shakespeare pretvorio u debelog viteza sir Johna Falstaffa. A kao odmor od detaljnih informacija u poglavlju, autor nudi *excursus* o najranijem prijevodu *Aminte* Torquata Tassa.

Hrvatska »Laura«

Književnost i glazbu Ennio Stipčević obrađuje uz rečenicu: »Terminologija može poslužiti kao zanimljiv historiografski izvor, osobito u nedostatku drugih.« U tom nam poglavlju na vješt način govori o poteškoćama u glazbenoj terminologiji renesanse (kojih je i danas velik broj), a govori i o ocu hrvatske književnosti, Marku Maruliću, i njegovoj vezi s glazbom. Prelazi zatim na hrvatske petrarkiste u talijanskim prijevodima, a znatan dio poglavlja posvećuje i hrvatskoj »Lauri«, Cvijeti Zuzorić (Fiore Zuzzeri Pescioni), najslavnijoj ženi hrvatske renesanse, čiju su ljepo-

Jedanaest poglavlja o renesansnoj glazbi i kulturi u Hrvatskoj, Stipčević otvara povijesnim pregledom političkih događanja u hrvatskim zemljama 15. i 16. stoljeća

Graduale II, 1518., fol. IV. Bagnacavallo, Biblioteca Comunale Taroni, ms. II, c. 1v

tu opjevali ne samo hrvatski nego i talijanski autori, među kojima je i Torquato Tasso.

Deveto poglavlje, *Celebri autori*, predstavlja srž renesansne glazbe u Hrvatskoj — produkciju vezanu uz prostore današnje Hrvatske, prema vrstama, počevši s madrigalima. Detaljno se autor posvetio skladateljima koji su obilježili hrvatsku renesansu, ponajprije Juliju Skjavetiću, a obrađuje i djela Šime Budinića, Andrije Patricija te Lamberta Courtoysa. Posljednje poglavlje bavi se i Istraninom u Veneciji, Francescom Spongom Usperom, čiji je opus djelomično ukorijenjen i u »starijem«, renesansnom vokalom izričaju, s obzirom na to da se u Veneciju seli vjerojatno 1585. godine. Monografskoj obradi života i djela toga skladatelja Ennio Stipčević posvetio se odavno, izdajući zasebnu monografiju, ali sada je na sebi svojstven način povezao renesan-

Petar Hektorović. Bugaršćica, iz *Ribanja i ribarskog prigovaranja*, cit., str. 37

su i rani barok u Hrvatskoj i izvan nje.

Vješto pripovijedanje

Dijaloška forma, karakteristična za popularnu književnost renesanse, zaključuje monografiju i u njoj donosi autoreve zaključke i sintezu svega što se u 15. i 16. stoljeću događalo u glazbi i kulturi, a na neki je način povezano s Hrvatskom. Razumljiv i tečan jezik Ennija Stipčevića, jasan i širokom čitateljstvu (a ne tek najužem znanstvenom krugu), odaje nam briljantnog autora koji se s lakoćom obraća najširoj publici. Monografija o renesansnoj glazbi i kulturi u Hrvatskoj izvrstan je primjer znanstvenoga rada u međunarodnim okvirima. Ennio Stipčević njome nudi interpretaciju različitih fenomena u glazbi i oko nje u renesansnoj Hrvatskoj, pri tom ostavljajući mogućnost i prostor za daljnji rad — bilo vlastiti, bilo nekoga od drugih znanstvenika koji se jednako kvalitetno kao i on žele posvetiti tome razdoblju. Ova monografija pridružuje se nizu dvojezičnih monografija što ih je Ennio Stipčević do sada objavio — počevši od Francesca Sponga Uspera (1990., 2008.) preko Ivana Lukačića

(2007.) do Tomasa Cecchinija (2015.) — ali i brojnih notnih izdanja koja Stipčević neumorno priređuje za Muzički informativni centar u Zagrebu; trenutačno je u pripremi za objavljivanje cjelokupni poznati opus Tomasa Cecchinija. Notnim se izdanjima Ennio Stipčević bavio i u međunarodnim okvirima, s obzirom na to da je prvi objavio kritičko izdanje cjelokupne zbirke *Sacrae cantiones* Ivana Lukačića (Edizioni Messaggero, 1986.). Zaključak koji je u svojem kratkom obraćanju publici na predstavljanju obiju inačica knjige *Renesansna glazba i kultura u Hrvatskoj* sam Ennio Stipčević rekao, sumira njegov *modus operandi*: »Idemo dalje na posao. Starija nota ima još.«

Do tada možemo uživati u stranicama što ih je autor znalački ispunio vještijim pripovijedanjem. Erudicija autora koji je svoje akademsko djelovanje posvetio hrvatskoj ranoj glazbi, izlazi na vidjelo u svakom poglavlju, a čitatelju ne ostaje ništa drugo nego upustiti se u proučavanje toga monumentalnog izdanja i u otkrivanje posebnosti renesansne glazbe i kulture u Hrvatskoj.

Recenzija knjige *Music Cultures in Sounds, Words and Images. Essays in Honor of Zdravko Blažeković* (eds. Antonio Baldassarre and Tatjana Marković), Wien: Hollitzer Verlag, 2018, 810 str.

Trideset osam čestitki–eseja kolega na šest jezika

Zbornik radova posvećenih 60. obljetnici života Zdravka Blažekovića, uglednoga hrvatsko–američkoga muzikologa, člana Hrvatskog društva skladatelja

Piše: dr. sc. Ennio Stipčević

Zbornik radova posvećenih 60. obljetnici života Zdravka Blažekovića, uglednoga hrvatsko–američkoga muzikologa, izvanredna je knjiga već na prvi pogled. Riječ je o voluminoznom zborniku u kojem je slavljenika počastilo prigodnim tek-

stovima 38 autora, kolega, suradnika i prijatelja, s gotovo svih strana svijeta i na čak šest jezika (engleskom, njemačkom, talijanskom, srpskom, hrvatskom i kineskom). Velika raznovrsnost tema odraz je Blažekovićevih razgranatih muzikoloških i drugih interesa. Recimo koju riječ o slavljeniku.

Vještina čitanja

Zdravko Blažeković, rođenjem Zagrepčanin (1956.), nakon završenoga studija muzikologije na Muzičkoj akademiji (1980.) zaposlio se u Muzikološkom zavodu Muzičke akademije (1980.). Nekoliko je godina radio na Zavodu za muzikološka istraživanja, današnjem Odsjeku za povijest hrvatske glazbe pri Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti (1980.–1981.; 1984.–1987.), a stekao je i dragocjeno znanje radeći kao urednik u Muzičkom informativnom centru Koncertne direkcije Zagreb (1983.). Ubrzo je obranio i magisterij (1983.) na temelju dotad slabo poznate arhivske građe o glazbenom životu 19. stoljeća u Zagrebu. Isprva se činilo da će Blažeković krenuti putovima proučavanja socijalne povijesti glazbe, proučavanja koja je sedamdesetih i osamdesetih godina prošloga stoljeća bio uspostavio i učinio prepoznatljivim na svjetskoj razini akademik Ivan Supićić. Pokazivao je Blažeković osobito zanimanje za glazbenu arhivistiku, naime, još je potkraj studija bio «desna ruka» profesoru Ladislavu Šabanu, najprije sređujući arhiv Hrvatskoga glazbenog zavoda, a potom prateći Šabana na studijskim putovanjima po Slavoniji i Hrvatskom zagorju. Tu je Blažeković od Šabana naslijedio i «izbrusio» rijetku vještinu: vještinu pažljivog čitanja. U današnje vrijeme sve se manje čita, a sve se više očekuju informacije s internet-skih portala. Blažeković je, međutim, cjelokupnim svojim predanim višegodišnjim znanstvenim radom pokazao da je »pažljivo čitanje» itekako na cijeni u vanjskom svijetu. Godine 1987. Blažeković se seli u New York, u kojemu je ostao raditi i živjeti do danas.

Slavljenik Zdravko Blažeković s autorima koncepta i urednicima knjige Tatjanom Marković i Antoniom Baldassarrem

Blažekovićeve zasluge

Od prvog dana dolaska u Sjedinjene Američke Države, Blažeković je bio zaposlen, u početku kao urednik, u središnjoj redakciji tekuće svjetske muzikološke literature, RILM (*Repertoire International de Literature Musicale*), a potom kao jedan od glavnih urednika te edicije. Treba istaknuti da takvu sličnu, temeljitu bibliografiju nemaju ni neke starije humanističke discipline. Upravo zahvaljujući Blažekovićevu trudu da u RILM uvrsti što više hrvatskih bibliografskih natuknica, možemo zahvaliti što je hrvatski muzikološki *output* tako dobro »vidljiv» u međunarodnim relacijama. Ističem to na ovome mjestu, jer mi se čini da su te Blažekovićeve zasluge nedostavno prepoznate u domaćim stručnim krugovima.

Svjetski putnik

Na *City University of New York* 1997. doktorirao je temom o srednjovjekovnoj astrološkoj ikonografiji (*Music in Medieval and Renaissance Astrological Imagery*, Ann Arbor, MI: UMI, 2008). Istodobno s radom u RILM-u, Blažeković je reaktivirao *Research Center for Music Iconography* na istome Sveučilištu, a svojedobno in-

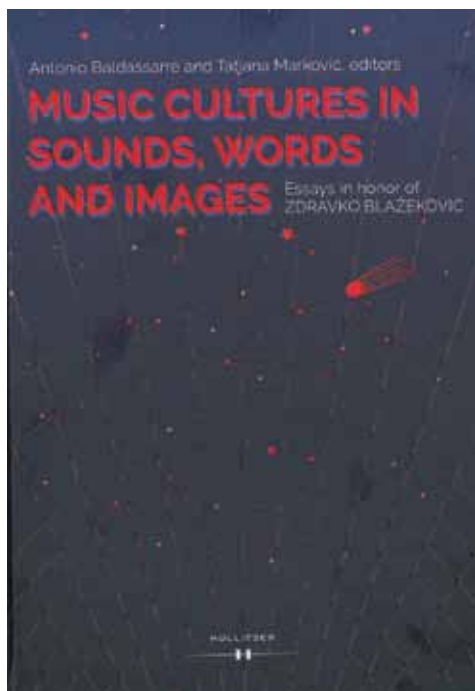
terni *Newsletter* pretvorio je u ambiciozni znanstveni časopis *Music in Art*. S vremenom su se Blažekovićevi interesi sve više širili; da bi okupio suradnike koji bi radili na bibliografskom popisivanju svjetske recentne muzikološke produkcije, Blažeković putuje i stječe poznanstva u Kini, Indiji, Africi, Srednjoj Americi..., predaje na brojnim svjetskim muzikološkim katedrama, podjednako je »doma» u Beču, Veneciji i Pekingu. S istim žarom prati najnovija istraživanja starogrčke glazbe i recentne tehnike digitalizacije. No ti disperzirani interesi nipošto nisu rezultirali površnošću, naprotiv — rezultirali su enciklopedijskim znanjem.

Zbornik radova *Music Cultures in Sounds, Words and Images. Essays in Honor of Zdravko Blažeković*, što su ga uredili Antonio Baldassarre i Tatjana Marković, svojevrsan je portret Zdravka Blažekovića. Za ovu prigodu izdvojio bih barem naslove pojedinih većih cjelina i u njima zastupljenih autora studija.

Zvukovi nacija

Nakon kraće uvodne bilješke, u kojoj urednici iznose osnovne podatke iz životnog i profesionalnog slavljenikova

Slavljenika su autori, kolege, suradnici i prijatelji počastili prigodnim tekstovima na engleskom, njemačkom, talijanskom, srpskom, hrvatskom i kineskom

curriculumu, slijedi prva cjelina *Sounds of Nations*. Na početku stoji studija Beate Navratil o spjevu *Anush* armenskoga pjesnika Hovhannesa Tumaniana (1869.–1923.), čiji su korijeni u dubokoj prošlosti armenske glazbene kulture. Domaćega čitatelja upozorio bih na studiju Tatijane Marković *Croatness' in music: Songfully Italian, Solidly German, a Little Bit 'Oriental' and Above All Slavic*, koja upravo poziva na raspravu. Ira Prodanov i Alexandros Charkiolakis pišu o srpskoj, odnosno grčkoj zbornoj glazbi nacionalnoga romantizma, dok Dalibor Davidović pruža zanimljiv esej o suvremenom njemačkom redatelju Hansu Jürgenu Syberbergu i njegovu shvaćanju fuge. U skupini studija naslovljenoj *Words of Musics* prilozima su se javili Eleonora Rocconi, s tekstom o poznavanju antičke grčke teorije glazbe u 17. stoljeću, Nico Schüller piše o Riemannovu leksikonu, dok su se Aleksandar Vasić i Leon Štefanića posvetili temama iz svojih nacionalnih povijesti (srpske, odnosno slovenske). Problematički kultura u kontaktu radove posvećuju Benjamin Knysak, Zhang Boyu i Ingrid Pustijanac. Slijedi cjelina *Performance of Musical Cultures*, a radovima

su zastupljeni Allan W. Atlas, sa za nje- ga pomalo neobičnom temom, o kuć- nome muziciranju dama u doba vikto- rijanske Engleske. Ulozi žena u druš- tvu posvećena je i Gabriele Busch- Salmen, dok Tina Fröhau iznosi niz vrlo zanimljivih, ali malo poznatih činjenica o glazbenom životu Židova na području Panonije. Izdvojenim društvenim feno- menima, odnosno glazbom manjina, bave se Antonio Baldassarre, Ursula Hemetek, Melita Milin i Antoni Pizà. Na- šega čitatelja mogao bi posebno zani- mati prilog austrijske muzikologinje Ur- sule Hemetek o glazbi gradišćanskih Hrvata.

Glazbene slike

Kako se moglo i očekivati, najopsežni- ja je cjelina *Images of Music*, koja pru- ža pogled u neke od najintrigantnijih tema suvremene glazbene ikonogra- fije, a kao autori potpisani su Daniela Castaldo, Elena Ferrari-Barassi, Nico- letta Guidobaldi, Maria Teresa Arfini, Florence Gétreau, H. Robert Cohen, Nada Bezić, Arabella Teniswood-Har- vey, Emile Wennekes, Cristina Santare- lli i Michael Saffie. Srodne su tematike

radovi iz cjeline *Organology*, s autorima Laurence Libin, Li Mei, Tosca Lynch, Sylvain Perrot i Dorothea Baumann. Posljednje je poglavlje *Classifying Data on Music*, a autori su Alan Green i Sean Ferguson, Barbara Dobbs Mackenzie i Federica Riva.

Nije ovdje mjesto da se zalazi u dublji kritički uvid pojedinih studija. Uostalom, za sve priloge i ne možemo reći da su studije; negdje je riječ o eseju, drugdje o preliminarnoj najavi budućih istraži- vanja, a ima i izvanrednih, novih znan- stvenih priloga. Razvidan je velik trud urednika, a treba također istaknuti vrlo lijep prijelom i dobro izrađene slikovne priloge, kojih je mnogo, a neki su tu prvi put publicirani. Sve navedeno prido- nosi tome da se ta opsežna knjiga spret- no drži u rukama i lako čita.

Može se činiti neobičnim, no u zborni- ku ne nalazimo Blažekovićevu biblio- grafiju objavljenih radova. Vjerujem da to nije slučajno, Naime, Blažeković je već godinama izuzetno plodan autor enciklopedijskih natuknica, recenzija, kraćih članaka s brojnih simpozija, op- sežnijih studija, bibliografija, kataloga i knjiga, urednik je jednoga od najcjenje-

Blažeković se 1987. seli u New York, u kojemu radi i živi do danas

nijih svjetskih glazbeno-ikonografskih časopisa (*Music in Art*), na kojemu in- tenzivno radi posljednjih dvadesetak godina. Riječju, detaljna Blažekovićeva bibliografija taj bi zbornik podebljala za stotinjak stranica, a budući da je »vidlji- va« na internetu, urednici su vjerojatno odlučili da njome ne opterećuju ionako opsežnu knjigu.

Naposljetku, neka mi bude dopušteno pridružiti se čestitarima. Dragan Pla- menac bio je prvi hrvatski muzikolog kojemu je u inozemstvu objavljen zbor- nik u čast (University of Pittsburg Pre- ss, 1969., ur. Gustave Reese). Zdrav- ko Blažeković drugi je hrvatski muzi- kolog kojemu je pripala ta čast. Sretno, Zdravko!

Nazočni na predstavljanju knjige u klubu Cosmopolitan, New York, 5. travnja 2018.

U čast 85. rođendana!

Violist, organizator, nekad direktor zagrebačke Opere i intendant HNK-a, osnivač i predsjednik Međunarodnog violinističkog natjecanja *Vaclav Huml* i diplomat, istovremeno je i aktivni glazbeni pisac te član Hrvatskog društva skladatelja

Knjižica Zlatko Stahuljak
Kurednice Erike Krpan
podsjetnik je na iznimno
bogatu karijeru posljednjega
muškog izdanka razgranate
glazbene obitelji Stahuljak u
Hrvatskoj

Piše: Višnja Požgaj

Gost tribine *Nota mog života*, koju vodi Vojo Šiljak, bio je 10. rujna profesor Zlatko Stahuljak, u povodu 85. rođendana toga uglednog člana HDS-a, rođenog u Zagrebu 29. lipnja 1933. Tiskana je i knjižica urednice Erike Krpan, kao podsjetnik na iznimno bogatu karijeru posljednjega muškog izdanka razgranate glazbene obitelji Stahuljak u Hrvatskoj. A bilo ih je šesnaestero, kako je to opisao Andrija Tomašek u knjizi o obitelji Stahuljak u hrvatskoj glazbi (Zagreb, 2000.). U uvodu prigodne knjižice Erika Krpan iznosi mnoge zanimljivosti utkane u prošlost Zlatka Stahuljaka i njegove obitelji, kao i

»tradiciju odgoja« koja uključuje kvalitetnu izobrazbu, radnu disciplinu i uglađeno ophođenje, koje mu je pomoglo da s lakoćom održava brojne međunarodne kontakte i diplomatsku aktivnost. Važno je ne prepustiti te činjenice zaboravu, nego ih »učiniti dostupnima onima koji žele razumjeti ili znaju da su velike činjenice i događaji povijesti okruženi i poduprti nizom pojedinačnih sudbina«.

Hrvatski Stahuljaci

Početak teksta u nastavku povjeren je »Sjećanjima« Zlatka Stahuljaka na povijest obitelji porijeklom iz mjestašca Jablonka u današnjoj Poljskoj. Rodonačelnik hrvatskih Stahuljaka, Jozef pl. Stachulak, došao je u Hrvatsku početkom 19. stoljeća, prihativši novu domovinu, jezik i običaje, ali i izraziti nacionalni osjećaj koji su pokoljenja Stahuljakovih zadržala do danas. Svoju životnu priču Zlatko Stahuljak nakon spominjanja predaka počinje djetinjstvom uz »dedeka«, banskog savjetnika Božidara Žalca i bake Albine te roditelje — profesora povijesti i zemljopisa te skladatelja Jurja Stahuljaka, njegovu suprugu Boženu rođ. Žalac te sestru Višnju. Živjeli su u prostranoj kući u Mesićevoj ulici na Šalati.

Prisjeća se ratnih ne-

daća, školovanja u gimnaziji, studija etnologije i hrvatskog jezika na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, a potom i studija violine na Muzičkoj akademiji. Zarana je pokazao ljubav prema glazbi jer se u kući često muziciralo, zatim zanimanje za pedagogiju, ali i organizacijski talent: bio je inicijator i predsjednik ZOKOR-a (Zagrebačkog omladinskog komornog orkestra pod ravnanjem Rudofa Matza). Diplomirao je etnologiju i hrvatski jezik, a potom i violu u razredu prof. Dušana Stranića te pohađao poslijediplomske studije u Firenci i Rimu (antropologija) i u Pragu kod Ladislava Černyja (viola i metodika violine).

Sudski vještak

Zanimanje za gudačka glazbala rezultiralo je njegovim imenovanjem za stalnog sudskog vještaka za gudače i srodne instrumente. Nakon zaposlenja u Glazbenoj školi *Blagoje Bersa* (violina, viola, komorna glazba i đачki orkestar) i honorarnog rada u Zagrebačkoj filharmoniji, zaposlio se kao solo violist u zagrebačkom Opernom orkestru i kao član Klavirskog kvarteta HNK-a, a poslije je postao direktor Opere i intendant HNK-a u Zagrebu. Velika zasluga Zlatka Stahuljaka jest utemeljenje Međunarodnog violinističkog natjecanja *Vaclav Huml* (1977.) kao nastavka *Memorijala Vlacava Humla* (1973.). U početku je bio glavni tajnik Natjecanja, a potom predsjednik do danas (u više navrata i član ocjenjivačkog suda). Na temelju ugleda koji je to natjecanje steklo u više od četiri desetljeća, bio je pozivan i kao član žirija na još četrdesetak prestižnih međunarodnih natjecanja diljem svijeta.

Uz sve to, Zlatko Stahuljak je predavao violu i metodiku violine i viole na Muzičkim akademijama u Zagrebu,

Osim više od 400 članaka i glazbenih kritika u dnevnom tisku i periodici, valja spomenuti povijesnu studiju o pedagogu Vaclavu Humlu (Zagrebačka violinistička škola) i znanstvenu studiju *Sustavnost poteza gudaalom*

Beogradu i Ljubljani te održao niz majstorskih tečajeva i predavanja diljem svijeta, uključujući Bugarsku, Hrvatsku, Federaciju Češke i Slovačke, Češku, Kinu, Njemačku, Italiju, Srbiju, Sloveniju i Poljsku. Povremeno je nastupao kao solist i komorni glazbenik. Od 1992. do 1998. bio je na temelju višestrukih preporuka imenovan prvim izvanrednim i opunomoćenim veleposlanikom RH u Češkoj. Tu je funkciju obnašao do umirovljenja, ali je ostao aktivan kao organizator i glazbeni pisac. Osim više od 400 članaka i glazbenih kritika u dnevnom tisku i periodici, valja spomenuti povijesnu studiju o pedagogu Vaclavu Humlu (*Zagrebačka violinistička škola*) i znanstvenu studiju *Sustavnost poteza gudaalom*, na kojoj mu je srdačno čestitao i prof. Ljerk Spiller, ugledni violinist iz klase Vaclava Humla.

Potpora supruge

Među dokumentima u knjižici o Zlatku Stahuljaku nalazi se pregledni životopis naveden po godinama, zatim članstvo u sedam društava i udruga, desetak nagrada, više od 40 međunarodnih natjecanja na kojima je bio član u ocjenjivačkim sudovima, popisi kraćih radova, razgovora, posebnih izdanja i opsežnijih radova i sl. A slavljenikova sjećanja dopunjena su uredničkom

konstatacijom da je to tek dio uistinu bogato ispunjenoga života. Života u kojem ima još snage za akciju i sređivanje dokumentacije uz pomoć brižne supruge Ivanke. A ona je, poput ostalih članova razgranate obitelji Stahuljak, aktivna na još jednom području. Naime, iako po profesiji pjevačica, već gotovo dva desetljeća neumorno surađuje s Caritasom Zagrebačke nadbiskupije i organizira mnogobrojne aktivnosti za mlade te se angažira u razmjeni mladih između različitih država. Taj veliki i odgovorni posao obavlja u svojstvu kancelarke zemaljske provincije Viteškog reda sv. Vaclava u Republici Hrvatskoj. Ugled i poznanstva stečena za boravka u

Nota mog života Voje Šiljka sa Zlatkom Stahuljakom većinom se doticala povijesti njegove obitelji

Češkoj pomažu joj da djelotvornije obavlja taj posao.

Nakon više od pola stoljeća zajedničkog života u obiteljskoj kući na Šalati, Ivanka i Zlatko Stahuljak još su aktivni. Ljeta provode u Osoru, gdje imaju lijepu, staru kuću te sa zanimanjem redovito prate Osorske glazbene večeri.

Nažalost, tragično su izgubili bolesnoga sina Ivana, ali utjeha im je kći Zrinka, doktorica znanosti i profesorica francuskog srednjovjekovnog jezika i književnosti na američkom sveučilištu UCLA, kojom se vrlo ponose. A glazba je trajno prisutna u njihovim životima pa im poželimo da to potraje što dulje!

Novi album Zbora HRT-a predstavljen 15. prosinca 2018. u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu

Hrvatske tradicijske božićne pjesme s potpisom Tomislava Fačinija

Naslov albuma preuzet je iz stiha poznate pjesme *Tri kralja jahahu*, a riječ je o spoju književnosti, likovnosti i glazbe

Piše: Ana Vidić

U sred adventske vrepe u središtu Zagreba, u Muzeju za umjetnost i obrt, 15. prosinca 2018. točno u podne, upriličeno je prigodno predstavljanje novog CD-a Zbora HRT-a, *Mir, zlato, tamjan*, u izdanju HRT-a. Naslov preuzet iz stiha svima poznate pjesme *Tri kralja jahahu*, povezuje okosnicu sadržaja CD-a (hrvatske tradicijske božićne pjesme) s njihovim novim, upravo za taj album osmišljenim kontekstom. Riječ je spoju književnosti, likovnosti i glazbe, čiji su protagonisti Zbor HRT-a i suradnici-instrumentalisti, predvođeni maestrom Tomislavom Fačinijem.

Tri komponente

»Tri kralja jahahu s oni sunčani stran, tri dara nosahu: mir, zlato, tamjan, uvijek čujem prije nego što ću prstom ljepljivim od salenijaka užgati svjetlo u mračnoj sobi«, rečenica je iz priče *Bijeli prsti krhkih vila* kojom je nagrađivana osječka spisateljica Ivana Šojat albumu podarila mirise, okuse, boje i nostalgiju Božića provedenih u okrilju bakina doma. Likovne ilustracije djelo su jednoga od naših najtraže-

nijih dizajnera, omiljenog zbog maštovitih cvjetnih aranžmana i uređenja interijera, akademskog slikara Saše Šekora-nje. Treću komponentu u tom spoju čini dakako glazba, i to hrvatskih tradicijskih božićnih pjesama koje su za tu prigodu dobile sasvim novo ruho s potpisom Tomislava Fačinija.

Probravši starije i poznate izvore i zbirke napjeva, od *Pariške pjesmarice* iz 1380. preko *Cithare octochorde* s početka 18. stoljeća i *Napiva bogoljubnih cerkvenih pisamah* iz 1850., do *Hrvatskog crkvenog kanutala* iz 1934., Tomislav Fačini se, između više od 500 napjeva naše bogate tradicije, odlučio za četrnaest pjesama, obuhvativši ne samo one i danas pjevane, poput *Tri kralja jahahu*, *Veselje ti navješćujem*, *Veseli se, Majko Božja*, *Kyrie eleison* ili *O, djetesce moje drago*, nego i one manje poznate, pa i zaboravljene, primjerice *Ta zvizda*, *O rumena, prelepa zorja*, *Bog se rodi v Vitliomi*, *Zašla zvezda*, *Zdrav kralj mladi...*

Stilska raznolikost

Time su ujedno zastupljeni napjevi raznih podneblja: Dalmacije, Istre, Međimurja, Prigorja, Bačke. Ono što je dalo poticaj oblikovanju ovoga ciklusa bio je izvorni zapis napjeva, bez ritma i harmonizacije. U toj »ogoljenoj« varijanti, oslobođeni oblika u kojemu egzistiraju stoljećima, ponajviše od 19. stoljeća, kao dio naše kolektivne svijesti, Fačini im je pristupio iznova, pronalazeći u njima *cantus firmus* za nove skladateljske zahvate i nove harmonijske, instrumentacijske i stilske kontekste, ali s očuvanim izvornim oblikom.

Instrumentalni ansambl — tri trombona, dva saksofona, teorba, gitara, kontrabas, bas-gitara, orgulje, sintesajzer i udaraljke — prilagođen je svakoj pjesmi ovisno o njezinoj stilskoj i žanrovskoj usmjerenosti, a jednako su pažljive i kombinacije solista i grupa Zbora HRT-a. »U mnogobrojnim zvukovnim kombinacijama zbora, solista i instrumenta, pjesme odzvanjaju svaka svojim glasom, čineći kaleidoskopsku cjelinu satkanu od tajnovitih zvukova, glazbenih pejzaža, tekstualnih asocijacija, jazzy ili psihodelijskih izleta, srednjovjekovnih odjeka i sirove folklorne građe usađene u drukčiji glazbeni imaginarij«, opisao je svoje zamisli maestro Fačini prigodom predstavljanja CD-a koji Zbor HRT-a promovira i nizom koncertnih nastupa tijekom došašća.

Treći album s glazbom Borisa Papandopula za inozemnog nakladnika

Individualnost i univerzalnost koje osvajaju svijet

Njemačka diskografska tvrtka cpo nastavlja hrvatsko-njemačku priču kojom je bio prožet i skladatelj životni put

Piše: Ivana Jurinec

Nakon što su prethodna dva diskografska izdanja naišla na zanimanje i odobravanje domaće i strane publike te kritike, u rujnu 2018. s veseljem smo dočekali i treći, najnoviji CD s glazbom Borisa Papandopula u izdanju diskografske kuće cpo.

Improvizacija i neoklasika

Osim uspješne višegodišnje suradnje Muzičkog informativnog centra i uglednog izdavača, hrvatsko-njemačke veze prožimale su i Papandopulov životni i stvaralački put. U manje od godinu dana skladao je ciklus *Pet orkestralnih pjesama za bariton, gudački orkestar i harfu* (1961.) na stihove pjesnika i dramaturga Kurta

Barthela, dok je poznanstvo s njemačkim čembalistom Hansom Pischnerom rezultiralo *Koncertom za čembalo i gudački orkestar* (1962.). Njima je pridružen *Mali koncert za piccolo i gudački ansambl* (1977.), skladan kao svojevrsni izazov kojim je Papandopulo htio pokazati da »ne postoji instrument za koji nije skladao koncertantno djelo«. U tome je i uspio, skladno stapajući improvizacijski karakter i virtuozne pasaže folklornog prizvuka vanjskih stavaka (*Predigra*; *Igra*) sa sentimentalnim prizvukom *Romance*, sve pod neoklasicističkim nazivnikom. Bogatstvo izražajnih sredstava svojom su interpretacijom predočili solist Michael Martin Kofler i Jugozapadni komorni orkestar iz Pforzheima, koje je predvodio šef-dirigent Timo Handschuh. Podjednako su suvereno iznijeli Papandopulovu glazbu i uz solista čembalista Jörga Halubeka u opsežnijem i zvukovno zasićenijem *Koncertu za čembalo i gudački orkestar*. Tehnički doradeno i dinamično izvedba solista i ansambla interpretira Papandopulov zanimljiv spoj neobaroknih načela i postupaka, uz naglašenu motoriku, s dvanaestonskom tehnikom u početnoj *Toccati*. Sjetni polagani stavak *Aria* temeljen je na jednom međimurskom narodnom napjevu, dok završni *Rondeau*, također folklor-

no obojen, donosi gradaciju s instrumentacijskog aspekta i solističku kadencu.

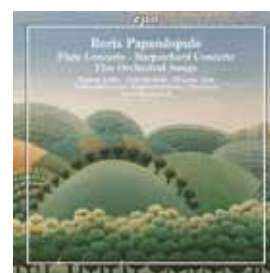
Promišljena interpretacija

Uvrštavanje *Pet orkestralnih pjesama za bariton, gudački orkestar i harfu* na ovo izdanje važno je za našu baštinu i zato što je autograf partiture izgubljen, a materijal za snimanje rađen prema kopiji koja se čuva u jednom berlinskom arhivu. Razmišljanja Kurtha Bartela o ratu, ljudskoj patnji i stradanju, Papandopulo je prikazao harmonijski oporijim jezikom, kromatikom, recitativnim tretiranjem vokalne diionice i atmosferom. Ona potpuno glazbeno opravdanje dobivaju duboko promišljenom interpretacijom baritona Miljenka Turka. Bez vibrata, odličnom dikcijom, logičnim vođenjem fraza i vrlo ekspresivno pridonio je predstavljanju toga dijela Papandopulova vokalnog opusa u najboljem svjetlu.

Boris Papandopulo

Koncert za flautu, Koncert za čembalo te Pet orkestralnih pjesama

cpo

Nešto više od sat vremena izvrsne glazbe na ovom CD-u individualnošću i univerzalnošću nadilazi granice naše domovine i osvaja Europu i svijet. Osim kvalitete izvedbe, diskografsko izdanje prati i odličan snimateljski i montažerski rad Bernharda Hankea, dok grafičko rješenje naslovnice donosi sliku *Zelene šume* Ivana Rabuzina. Velika vrijednost izdanja je i odlična popratna knjižica na engleskom i njemačkom jeziku. Vrsni poznavatelj Papandopulova opusa, muzikolog Davor Merkaš, u skladateljjevoj biogra-

fiji ističe upravo njegov rad u inozemstvu te pozicioniranje hrvatske glazbe u Europi posredovanjem Papandopulove glazbe, dok slušanje i upoznavanje njegovih djela uvelike olakšava iscrpna analiza djela, kao i kontekst njihova nastanka.

Iz svega navedenog jasno je da je riječ o vrlo kvalitetnom i zanimljivom izdanju, koje je svakako za preporuku. Velik trud i zalaganje inozemnih interpreta za našu glazbu nadasve je pohvalno, ali istovremeno nas navodi na to da se zapitamo prepoznajemo li potrebu i ulažemo li i sami dovoljno napora u promicanje naše glazbene kulture u Europi i svijetu.

Zbor HRT-a Mir, zlato, tamjan

HRT

MARIJA ŠTILJNOVIĆ

Aranžer i dirigent Tomislav Fačini na predstavljanju božićnog albuma Zbora HRT-a *Mir, zlato, tamjan*: »Kaleidoskopska je to cjelina satkana od tajnovitih zvukova, glazbenih pejzaža, tekstualnih asocijacija, jazzy ili psihodelijskih izleta, srednjovjekovnih odjeka i sirove folklorne građe usađene u drukčiji glazbeni imaginarij.«

Četiri glazbena svijeta na repertoaru gudačkog kvarteta

Album su snimili: violinisti Anđelko Krpan i Vlatka Pehljan, violist Nebojša Floreani i violončelist Zlatko Rucner

Piše: dr. sc. Zdenka Weber

Gudački kvartet Sebastian, koji djeluje od 1982. godine, najprije kao Kvartet Muzičke omladine Zagreb, a od 1990.

pod današnjim nazivom, jedan je od uglednih zagrebačkih gudačkih kvarteta s osobitim osjećajem za poticanje, izvođenje i snimanje gudačkih kvarteta hrvatskih skladatelja. Violinisti Anđelko Krpan i Vlatka Pehljan, violist Nebojša Floreani i violončelist Zlatko Rucner kao najnoviji dokaz svojega zauzimanja za hrvatsku suvremenu glazbu snimili su četiri gudačka kvarteta četvorice uglednika, akademika i skladatelja koje s punim pravom možemo ubrojiti u stupovlje suvremene hrvatske glazbe, a Croatia

Gudački kvartet Sebastian

Quartetto

Croatia Records

Records objavio je te zvučne zapise kao sada već šesti nosač zvuka toga ansambla. Urednica Iva Vianello, predstavnik izdavača Želimir Babogredac, ton-majstor i producent izdanja Krešimir Petar Pustički, likovna oblikovateljica Marijana Čurčić Baldini, autor umjetničkih fotografija Danko Friščić i fotografkinja Paula Popuš, zaslužni su za pojavljivanje i izgled nosača zvuka sa snimkama ostvarenima u Koncertnoj dvorani Blagoje Bersa Muzičke akademije Sveučilišta u Zagrebu u rujnu 2017. godine, a osobit sadržajni doprinos s pomno pripremljenim popratnim tekstom u knjižici dala je muzikologinja Gordana Krpan. Jednostavno nazvan *Quartetto*, preuzimanjem naslova djela Stanka Horvata, novi CD Gudačkog kvarteta Sebastian neosporno je važan zvučni dokument, vrsni tehnički ostvaren zapis glazbenih ostvarenja Milka Kelemena (1924.–2018.), Davorina Kempfa (1947.), Stanka Horvata (1930.–2006.) i Frane Paraća (1948.), četvorice na području hrvatske klasične glazbe 20. stoljeća doista nezaobilaznih autorskih veličina.

Četiri godine

Odabrana četiri gudačka kvarteta na-

stala su u samo četiri godine; Kelemenovi *Soneti* datiraju iz 1986., Kempfov *Contrapunctus primus* iz 1988., Horvatom *Quartetto* iz 1988., a Paraćev *Gudački kvartet* iz 1990. godine. Pripadaju, dakle, posljednjim desetljećima 20. stoljeća i u pojedinačnim su opusima primjeri posebnog posvećivanja sastavu gudačkog kvarteta kao jednoj od najtrajnijih komornih formacija čija je svjetska literatura jedna od bogatijih u odnosu na komorne glazbene sastave i baštinjeni komornoglasbeni oblik kao takav uopće. Moguće je postaviti i pitanje kako to da se suvremeni skladatelji, pa onda i hrvatski, uopće odlučuju pisati gudačke kvartete, ali odgovor se zacijelo nameće sam po sebi, jer postojanje, ponajprije u Zagrebu, zaista odličnih, kvartetskom muziciranju vjernih i predanih gudača ne nedostaje, a time je osigurano i (prajzvođenje gudačkih kvarteta i dakako potreba za

u uvijek novim repertoarnim naslovima. Najveće zasluge u okvirima hrvatske glazbene kulture povijesno svakako pripadaju Zagrebačkom kvartetu, komornom sastavu koji će iduće godine, 2019., proslaviti stotu obljetnicu postojanja. No i noviji sastavi, poput Gudačkog kvarteta Sebastian, zauzimaju važno mjesto promicatelja, pa onda i poticatelja za nastajanje novih djela za gudački kvartet.

Višestavačno i kontrastno

U tom kontinuitetu pisanja za dvije violine, violu i violončelo, još od vremena Prve bečke škole i njezinih predstavnika Haydna, Mozarta i Beethovena standardiziranog sastava, četvorica hrvatskih skladatelja, čije je gudačke kvartete snimio Gudački kvartet Sebastian, nastavljaju uobičajeni standard višestavačnog djela sa stavcima u kontrastnim ugođajima. Dakako da za ovu priliku nije potrebno posebno predstavljati same skladatelje, ali svakako se nameće činjenica da je smrću Milka Kelemena ove godine, kao jednoga od najstarijih hrvatskih skladatelja i uglednika, definitivno zaključen opus autora koji je djelujući u inozemstvu, konkretno u Njemačkoj, kao profesor kompozicije radeći u najdužem razdoblju na Visokoj školi za glazbu u Stuttgartu, svakako imao mnogo širi di-

japazon djelovanja i mogućnosti za afirmaciju svojega stvaralaštva. Stanko Horvat je nažalost također već preminuo, tako da su jedino novi akademik Davorin Kempf i akademik s nešto duljim stažem u HAZU-u Frano Parać skladatelji od kojih se potencijalno može očekivati i još poneko djelo za gudački kvartet.

Soneti Milka Kelemena, pet stavaka bez drugih oznaka osim rednoga broja, četvrti su njegov opus za gudački kvartet koji u glavnim konturama pripada njegovu skladateljskom habitusu traženja izvornih rješenja u odnosu na sve glazbene parametre, pa u ovom slučaju slušamo određene konfrontacije zvučanja približno jednakih trajanja svih pet stavaka, ali s različitim koncentracijama zvučnosti, različitim dijapazonom zvučnoga prostora i različitim intenzitetima pokretnosti i dinamike. Postoje li ili ne postoje sukladnosti s pjesničkim modelom soneta, teže je raspoznati bez detaljnije analize glazbenoga teksta, ali slušajući slijed Kelemenovih promišljanja igre gudača, moguće je povjerovati inspiraciji skladatelja vičnoga strukturiranja protoka glazbe kao cjeline osmišljenih međudodosa i biranih postupaka s unutarnjom logikom koja potiče i određuje proces nastajanja pojedinog dijela cjeline.

Ideja zrcaljenja

Contrapunctus primus Davorina Kempfa također prati glazbenu logiku u pet stavaka, i to od *Introdukcije* kao uvodnog predstavljanja materijala, preko *Fuge strette*, zatim središnjeg *Intermezza*, nastavno do *Fuge strette inverse* i na kraju *Postludiuma* kao završne konstatacije u oblikovanju svojevrsne simetričnosti u odnosu na ideju zrcaljenja, o čemu u opisu djela govori njegov autor. Naime, s četveroglasnom zrcalnom fugom koju Kempf posvećuje uzoru, baroknom geniju J. S. Bachu, određeno je polazište za nastanak tog jedinog gudačkog kvarteta u dosadašnjem opusu skladatelja čija je glazba trajno traganje za temeljnim postulatom odabranog životnog poziva, to jest za ispunjenjem vlastite »težnje za ljepotom«, kako se osobno izrazio u pojašnjenju svojega skladateljskog *creda*.

Quartetto Stanka Horvata, njegovo posljednje djelo za gudački kvartet, razlaže se u četiri kontrastna stavka. Naslovi stavaka su aluzije na raspoloženja, na ugođaje, od kojih nakon početnog *Tranquillo* — *Agitato* s iznošenjem temeljnog melodijskog uzorka slušatelj s užitzkom osluškuje ritmički razigrani *Giocoso*, zatim za Horvatom individualni izričaj tipično ener-

Moguće je postaviti i pitanje kako to da se suvremeni skladatelji, pa onda i hrvatski, uopće odlučuju pisati gudačke kvartete

gični stavak *Robusto* te završni meditativni *Lamentoso*.

Četvrti je u nizu Paraćev *Gudački kvartet* kao još jedan opus koji za skladatelja koji u ovoj godini proslavlja respektabilni 70. rođendan, svjedoči prepoznatljiv »rukopis« kojemu je cjeloživotno vjeran. Parać se trajno s punim povjerenjem prepusta zvučanju »u sebi«, a ispisavši do sada svoj jedini gudački kvartet u tri stavka, dao je uobičajenu standardnu cjelinu — prvi brzi stavak *Allegretto molto marcato*, drugi nježni i pjevni *Andantino moderato* i treći zahuktali *Presto*. Potpuno se opušteno prepustivši osjećaju za formalna rješenja, ispisao je Parać na poticaj Zagrebačkog kvarteta 1990. godine svoje do sada jedino djelo za gudački kvartet, nazvavši ga jednostavno *Gudački kvartet*. Na sebi svojstven način dao je spontani odgovor na bilo koje od mogućih pitanja o potrebi skladanja za takav sastav, kao i na moguću dvojbu je li još uvijek moguće nalaziti glazbeno »lijepo« i »dobro« koje kao zapis može oduševiti i razdragati jednako izvođače i slušatelje.

Članovi Gudačkog kvarteta Sebastian ispunili su i ovim nosačem zvuka još jedanput važnu profesionalnu zadaću. Korisnicima je dakako prepušten izbor koje će od ponuđenih djela ponovljeno slušati.

Epitet baštinske pripadnosti

Pred nama je zaokružen ciklus uzornog projekta kojim je ozvučena orguljska sonornost davno zamrlih vremena

Piše: **dr. sc. Hana Breko Kustura**

O bjavom šestoga, posljednjeg nosača zvuka *Talijanska orguljska glazba između 1750. i 1850.* orguljašice i prve hrvatske doktorice umjetnosti, redovite profesorice orgulja na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, Ljerke Očić, u izdanju Croatia Recordsa završen je projekt *Zvuci hrvatskih povijesnih orgulja*. Svih šest nosača zvuka, s poglavitim osvrtom na svezak 4 do 6, predstavljaju su 14. prosinca 2018. na Muzičkoj akademiji u Zagrebu.

Tom je prigodom premijerno prikazan i dokumentarno osmišljen videouradak Dubravke Očić u izdanju *Očić Studiosa*, koji je izvrsna informativna baza ispričana na kratkim stručnim tekstom, slikama i glazbom koja vodi gledatelja kroz povijest ideje nastanka projekta oživljavanja povijesnih orgulja hrvatskih regija, od kontinentalne Hrvatske do obalnog jadranskog područja.

Interdisciplinarnost projekta

Projekt Croatia Recordsa *Zvuci hrvatskih povijesnih orgulja* s pravom možemo smatrati sonomim, interdisciplinarnim pothvatom hrvatske kulturne baštine. Interdisciplinarnim, jer je primarno ishodište za ciklus od šest nosača zvuka bila želja autorice, Ljerke Očić, da se afirmira zvuk zanemarenih povijesnih orgulja hrvatskih crkava, od Istre, kontinentalne Hrvatske do orgulja istočne strane Jadrana. Projektna se interdisciplinarnost očituje ne samo u želji da orguljaš, interpret, ilustrira svoje umijeće sviranja glazbala nego, štoviše, da počinjući od karakteristika svakog instru-

menta udahne i novu dušu tom glazbali, i to drugom, srodnom disciplinom.

Ta je disciplina ona restauratorska. Naime, upravo u cilju ozvučenja starih povijesnih hrvatskih orgulja, sve su zahvate (poput pripreme i ugodbe instrumenta) za tu prigodu odradili majstori radionice *Heferer*. To je radionica koja se od 1849. kontinuirano skrbi na najvišoj umjetničkoj i znanstvenoj razini o glazbalima koje su sami gradili, ali i o najvrjednijim opusima starije datacije.

Izvrstan spoj srodnih disciplina projekta očit je, naposljetku, i u bitnom glazbenom aspektu, odnosno repertoaru ranijeg sloja europske orguljaške glazbe. On je na adekvatan način prilagođen svakom instrumentu koji je ujedno i protagonist svakoga od šest nosača zvuka.

Važnijim od svega čini se ona repertoarna nit koja povezuje tradiciju hrvatske orguljaške glazbe s bliskim joj i srodnim regijama: talijansko-mediteranskom i srednjoeuropskom, ali i tradicijom njemačkoga govornog područja.

Repertoarni luk

Nosač zvuka broj 4 ovoga ciklusa u cijelosti je povezan s »kultnim glazbalom« — orguljama Petra Nakića iz Nadžup-ske crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije u Rabu (1756.–1759.) na kojima je autorica projekta izvela *toccate* Girolama Frescobaldija i Bernarda Pasquinija. Logičan je to odabir, jer je kontekst toga glazbala upravo talijanski, mletački barok, s Petrom Nakićem kao graditeljem u središtu. Ljerka Očić tim je interpretacijama dala svoje stilski osviješteno, a opet vrlo osobno tumačenje odabrane glazbe jer je to i predmet njezina dugogodišnjeg umjetničkog zanimanja. Ona nastoji, i na ovom primjeru i na idućim dvama nosačima zvuka, prikazati u biti specifičnosti stilske interpretacije koja se razlikuje od jedne do druge europske nacionalne orguljske škole. Taj kolegij predaje na Muzičkoj akademiji, pa je logičan bio i odabir upravo te ideje kao poveznice svih triju posljednjih nosača zvuka navedene

serije.

Ladislav Šaban postulirao je ideju da se razdoblje Nakićeva graditeljstva, kao i rad njegovih učenika, nazove razdobljem mletačko-dalmatinske graditeljske škole, što je u dosadašnjoj muzikološkoj literaturi i općeprihvaćeni pojam.

Dva pozitivna

Nosač zvuka broj 5 spomenute serije predstavlja dva kontinentalna instrumenta — dva pozitivna. Prvi od njih je pozitiv iz kapele sv. Roka u Svetoj Nedelji, a drugi onaj iz crkve sv. Florijana u Varaždinu. Potonji pripada graditeljskoj školi južnonjemačkog predznaka 17. stoljeća, još uvijek nepoznatog graditelja, dok su orgulje kapele sv. Roka djelo slovenskog majstora Antona Scholza. Na oba je glazbala Ljerka Očić otkala lucidnu »glazbenu šetnju kroz najvažnije orguljske škole renesanse i baroka, od talijanske, španjolske, engleske, francuske, pa i glazbe hrvatskih prostora s djelima Andrije Motovunjanina«. Slušamo divergentne nijanse kraćih orguljskih skladbi europskih majstora, poput: Cabezóna, Byrda, Daquina, Motovunjanina, Frescobaldija, Cabanillesa, Scheidemanna, Lübecka i Böhma, u kojima je stilska raznovrsnost (poput različitih europskih mentaliteta) jasno čujna uz osmišljen individualni pristup Ljerke Očić.

Naposljetku, najrecentniji nosač zvuka, svezak 6, posvećen je potpuno talijanskoj orguljskoj glazbi od 1750. do 1850., a orgulje koje su poticaj za takav odabir bile su one iz župne crkve sv. Vida, Modesta i Krešencija u Grožnju. To je djelo iz radionice Giuseppea Girardija iz okolice Vicenze koji je domaćim imao upravo u Istri, u Žminju. Te orgulje, mletačko-dalmatinskih karakteristika, jedino su sačuvane Girardije-

vo djelo u Hrvatskoj, koje je radionica Heferer 2011. temeljito obnovila i vratila instrumentalni ustroj u izvorno stanje. Repertoarno, taj je nosač zvuka osmišljen kao prikaz skladbi Gherardescija, Morandija, Lucchesija, Galuppia i Morettija koji stilom pripadaju upravo tome razdoblju od stotinu godina povijesti glazbe, prijelaza iz 18. u 19. stoljeće, a što se opet savršeno uklapa u profil grožnjanskog instrumenta.

Kontekstualizacija i podudarnosti

»Nemoguće je razumjeti vlastitu tradiciju ako je se ne poveže s ostalima«, riječi su američkoga filozofa Johna Searlea. Upravo tim povezivanjem i smještanjem hrvatskih povijesnih orgulja u glazbeni repertoar europskih skladatelja konkordantnog im vremena, Ljerka Očić stvara sinoptičku cjelinu glazbe i orguljske historiografije hrvatskih prostora. Zaživjela je na trenutak sva raznolikost osobnog profila i specifične zvukovnosti

hrvatskih povijesnih orgulja od sjevera do juga! Iznimno je pohvalan dvojezični sadržaj programskih knjižica, u kojima ne samo da saznajemo podatke o repertoaru i orguljama nego imamo i slikovni prikaz u boji svakog instrumenta, s preciznom dispozicijom registara. Napokon, pred nama je zaokružen ciklus uzornog projekta kojim je ozvučena orguljska sonornost davno zamrlih vremena, koji upravo takvim pothvatima opravdavaju svoj epitet baštinske pripadnosti, i to hrvatskom, ali i srodnom europskom kontekstu.

Ljerka Očić

Zvuci hrvatskih povijesnih orgulja (šest albuma)

Croatia Records

Album poticajan za uho i za mozak

Sva Božičevićeva orguljska djela čija je inspiracija jednako raznolika i maštovita u pristupu kraljici instrumenata

Piše: dr. sc. Irena Paulus

The Moonpiper Ivana Božičevića, album snimljen u kasno proljeće 2017. u crkvi Uznesenja

Blažene Djevice Marije u Beogradu, svjetlo dana ugledao je zahvaljujući američkom izdavaču Edition Lilac. Album sumira skladateljeva orguljska djela nastala u rasponu od 1987. do 2016. godine, čija je inspiracija jednako raznolika i maštovita. Trostavačni *Radiance* iz 2016. godine,

prema autorovim riječima (koji u opsežnoj knjižici u prilogu CD-a komentira i objašnjava sva objavljena djela), nastao je zahvaljujući ideji koja ga je godinama proganjala. Ideja je poprimila stvarne konture kad je skladatelj konkretnu primjenu pojma *radiance* našao u opisu Nebeskog grada u engleskoj verziji Biblije: »...

its radiance like a most rare jewel, like a jasper, clear as crystal«. Te su riječi potaknule nastanak triju stavaka: *Radiance*, *Rare Jewel* (koja je zapravo prerada skladbe za bas-klarinet i orgulje) i *Clear as Crystal*. U njima skladatelj briljantno povezuje stara barokna načela formalnog oblikovanja sa suvremenim poimanjem harmonije i melodije; no slušati ih se mora pažljivo, jer se inače gubi dojam cjeline — slušanje je u tolikoj mjeri obvezujuće.

Summer Triptych i *Five Haiku after Bash* odraz su Božičevićeva neskrivenog divljenja japanskom umjetniku Matsuou Bash u. U *Ljetnom triptihu*, skladbi koja je dobila prvu nagradu na Natjecanju *Cristóbal Halffter* u Španjolskoj, prva dva (filozofska i poetska) ugo-

đajno kontrastna stavka, *Summer in the world* i *Spring passes*, inspirirana su Bansk ovom poezijom. Treći, *The Moonpiper* (prema kojemu je album nazvan), plesni je stavak koji imitira zvuk gajdi. S jedne strane, taj stavak uzor nalazi u *Pastorali* za orgulje talijanskog skladatelja Bernarda Storacea, a s druge strane, uzor mu je, sasvim konkretno, izvorna gajdaška glazba naših krajeva. Asimetrične mjere nametnule su se kao nešto samorazumljivo, dok je drugi pokretač bilo minimalističko načelo, dovoljno hipnotično da zavede slušatelja raznim postupcima, kao

što je »gužva« zamijećena i u horizontalom (polifonem) i u vertikalnom (klasterskom) kretanju. Božičević i opet prirodno povezuje staro i novo, a ne zadržava se samo na načelima skladanja iz 17., 19. i 21. stoljeća, nego se interesno širi i na različite prostore — Japan, Italiju i Sjedinjene Američke Države. S lakoćom se prepoznaje da su mu orgulje strast, a to potvrđuju i brojne nagrade, od kojih je jedna, *AGO/Marylin Mason Composition Competition* u Sjedi-

njenim Američkim Državama, dovela do narudžbe koja je rezultirala sjajnom skladbom *The Moonpiper*.

Orgulje kao leptir

Prvi Božičevićev susret s haiku-poezijom pjesnika Bash a bilo je djelo *Five haiku after Bash*, čija izrazita sugestivnost, gotovo banalna povezanost s motivima iz izabranih haikua, može čak i zasmetati kao predoslovna. Međutim, autor objašnjava zašto se odlučio upravo za tako izravan pristup: priroda orgulja i njihova ozbiljnog, objektivnog zvuka starog gotovo isto koliko i europska glazba, obrnuto je proporcionalna spontanosti i, uopće, načinu razmišljanja u japanskoj haiku-poeziji. Po-

kazati da orgulje mogu biti drukčije, da mogu stvoriti nešto poput »zvučnog efekta« (bilo to cvrčanje cvrčaka, imitacija munja u oluji, bilo leptira koji leprša i zastaje na grančici vrbe, žaba koja iznenada iskače iz bare ili nemirno more), bilo mu je pravi izazov. Kompozicijsko-tehnički postupci birani u skladu s tim izazovom, uz evokaciju japanske tradicijske glazbe, opet su odraz bogatog kompozicijskog iskustva, ali i vještine sviranja orgulja kojima Božičević suvereno vlada ne samo kao skladatelj nego i kao interpret.

Posljednji, četvrti dio albuma *The Moonpiper*, *Microgrooves*, originalno je nastao za natjecanje *Aliénor International Harpsichord Composition Competition* 2012. godine, na kojemu je ta skladba i pobijedila. Izvorno skladani za čembalo na zadanu temu koja se trebala referirati na Bartókov *Mikrokosmos*, *Microgrooves* su za potrebe ovog albuma ponešto izmijenjeni: prilagođeni su orguljama, a neki su stavci izbačeni. Konkretni redoslijed stavaka (*Micro Oro*, *Micro Air*, *Micro Waves* i *Micro Romp*) odaje tradicijsko razmišljanje o cikličkoj formi, pri čemu je *Micro Oro* sugestivan tradicijski balkanski ples (s prepoznatljivom asimetričnom mjerom), a *Micro Air* (nastao još 1985.) nešto sporiji, ali otmjeniji ples u trodobnoj mjeri. *Micro Waves* se oslanja na staro tokatno načelo, pri čemu je »brbljanje« najvišeg registra ispresijecano dugim notnim vrijednostima u srednjem registru. I naposljetku, *Micro Romp* je efektan plesni stavak koji sugerira zaigranost, čak i svečanost plesa, »držeći« u pokretu i tijelo i uho, sve dok igre u različitim orguljskim registrima ne dopru do, doduše, očekivanog kraja, ali svejedno iznenađujućim postupkom — naglim »padom« u toniku. Tim stavkom album Ivana Božičevića *The Moonpiper* završava u razigranom ozračju, otkrivajući u cijelosti skladateljeve interese i uzore, njegove glazbene preferencije te vrlo širok i maštovit pristup kraljici instrumenata. Obecava, ujedno, da će u budućnosti biti još mnogo kvalitetnih kreativnih pothvata koje ćemo slušati i na koncertima i na ovako zanimljivim i za uho i mozak poticajnim albumima.

Goran Jurić snimio CD u triju s Dariom Hlebom i Dariom Bobekom

Sjajan jazz dolazi iz — Slavonije!

Stilski raznovrsna djela pokazuju nježnu i emotivnu narav autora, osjećajnog jazz gitarista

Piše: Davor Hrvoj

Na album Ceza gitarist iz Osijeka, Goran Jurić, uvrstio je osam autorskih skladbi te intro za skladbu *Spooky Swing* kao izdvojeno djelo. Radi se o dojmivim, stilski raznovrsnim djelima koja pokazuju nježnu i emotivnu autorovu narav, njegovu sklonost čistoći zvuka, glazbenoj eleganciji, jasnoći tijeka misli i težnji za stvaranjem dojma jednostavnosti unutar složenih glazbenih zamisli. Upravo te kvalitete ovaj album čine jedinstvenim i vrijednim višestrukog preslušavanja.

Traži vrijeme

Nema tu mjesta površnosti i nametanju lažne atraktivnosti; naprotiv, da biste u toj glazbi uživali, morate se potruditi, usredotočiti, posvetiti joj vrijeme za proučavanje. Zapravo, izvedbe morate više puta preslušati želite li doista proniknuti u njihovu dubinu i poruku. Trud se svakako isplati. Jurić je nadahnuće za pisanje skladbi upijao iz osjećaja ljubavi (*Ceza*), prirode (*Desert Wind*, *Tak*, *Green Gardens*, *Mahogany*), SF filмова (*Spooky Swing*), *jazza* (*Tuma fuma guma*), klasike (*Elven Bakery*)... Osim što je slijedio spomenuta nadahnuća, glazbu za ovaj album pisao je razmišljajući o prijateljima koji su mu se pridružili na snimanju: o basistu Dariju Hlebu i bubnjaru Dariju Bobeku, u kojima je pronašao srodne duše, glazbene istomišljenike s kojima dijeli iste estetske svjetonazore.

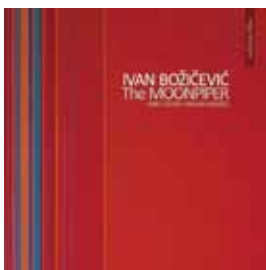
Školovani klasičar

»Upravo ta svjesna i namjerna izoliranost od drugih 'putujućih', odnosno gostujućih glazbenika, postavlja ovaj album u svojevrstu dimenziju provincijskog jazz-a«, kaže Jurić i dodaje: »To, međutim, ne umanjuje ukupni doživljaj, jer je početna ideja umjetnosti na točno određene glazbenike pozitivno i kreativno odredila sam zvuk, sviranje i produkciju.« Osim što se u izvedbama predstavio kao sjajan instrumentalist koji posve razgovijetno i razumljivo iznosi svoje zamisli, Jurić u formaciji s Hlebom i Bobekom naginje jazz izrazu, ujedinjuje suvremeno i tradiciju te istražuje zvukovne i harmonijske mogućnosti gitarističkog trija, katkad obogaćene orkestralnim zvukom. Kao školovani klasičar, Jurić se ne ustručava u svoj džezistički koncept, s obavezanim improvizacijama, inkorporirati elemente klasične glazbe. Na tom tragu, ali prije svega zahvaljujući senzibilnosti glazbenika, njihove su izvedbe opušteno, uvjerljive i izazovne, na tragu onoga što je Laurindo Almeida radio kao član skupine LA 4 ili uz Modern Jazz Quartet. Vrhunska estetika!

Ivan Božičević

The Moonpiper and Other Organ Works

Edition Lilac

Goran Jurić Trio

Ceza

Croatia Records

Idealan poklon ovog Božića

Igor Geržina objavio božićni album *Svim na zemlji*

Poznati saksofonist i skladatelj objavio je album s instrumentalnim obradama hrvatskih tradicijskih božićnih pjesama

Piše: UNISON

Saksofonist Igor Geržina objavio je album s instrumentalnim obradama hrvatskih tradicijskih božićnih pjesama. U povodu njegova izlaska, prisjetio se izvorne ideje: *Za prošli Božić dobio sam pravu inspiraciju i konkretnu ideju kako bi moj božićni album trebao zvučati: instrumentalno, toplo, intimno i odsvirano bez puno produkcijskih zahvata, što prirodnije.*

Najbolje ruho

Album *Svim na zemlji* sadrži 12 autentičnih hrvatskih tradicijskih napjeva u instrumentalnim obradama na saksofonu kojim vlada taj umjetnik, dobitnik mnogobrojnih nagrada i suradnik na mnogobrojnim diskografskim izdanjima najvećih predstavnika hrvatske glazbene estrade. U nikad boljem instrumentalnom ruhu i virtuosnoj izvedbi, pjesme u najboljem svjetlu predstavljaju hrvatsku kulturnu baštinu koja se izvodi u blagdansko vrijeme te je uvijek rado slušana.

Ovdje Geržina surađuje sa svojim dugogodišnjim kolegama, vrhunskim studijskim glazbenicima, među kojima su klavijaturist Jurica Leikauff, jedan od najperspektivnijih mladih studijskih bubnjara u Hrvatskoj — Mario Klarić, talentirani jazz gitarist Elvis Penava te na basu jedan od veterana zagrebačke rock-scene, glazbenik Dubravko Dudo Vorih.

Svečani Božić

»Htio sam da album zvuči svečano s božićnim ugođajem, da bude pomalo jazzy i funky, čak i gospel, ali da ipak zadrži prepoznatljivost i ljepotu hrvatskih tradicijskih božićnih napjeva. Znao sam da za to trebam odlične glazbenike koji, osim što dobro sviraju, trebaju razumjeti moju zamisao i biti sposobni provesti je u zvučni zapis. To sam mogao samo uz potporu svojih najbližih suradnika«, rekao je Igor. Svojom instrumentalnom raspjevanošću i zaigranošću, Geržina s albuma kao prvi singl predstavlja *Dvora ne neba*, skladbu u kojoj su opjevani nebeski glasnici, a spot je objavljen na prvu nedjelju došašća, kad se pali i prva svijeća, svijeća nade.

Videospot donosi veselo blagdansko ozračje i jednostavnim kadrovima prikazuje radost i ljudsku toplinu te autorovu emotivnu interpretaciju. Geržina je predstavio svoj šesti samostalni album *Svim na zemlji* u sklopu istoimenog koncertnog niza na »zagrebačkom adventu« na Europskom trgu u nekoliko četvrtaka između 6. prosinca i 31. siječnja, gdje mu se kao pjevači pridružuju Ricardo Luque, Saša Lozar, Damir Kedžo i Marko Tolja.

Igor Geržina

Svim na zemlji

Status produkcija

Kad se driebvo lika, rada se fučkalica

Glazbala napravljena od kore određenih vrsta drveća (jasen, lijeska, rulj, topola, vrba i dr.) izrađuju se u rano proljeće kad se *driebvo lika* (kad je drvo osobito vlažno ispod kore pa se s njega kora lako skida)

Piše: Nuša Hauser

Nazivlje glazbala

Noel Šuran, multimedijski umjetnik, likovni pedagog i istaknuti pjevač, svirač i istraživač tradicijske glazbe Istre, potkraj listopada predstavio je svoje najnovije izdanje naslovljeno *Herbasonarij*, objavljeno u vlastitoj ediciji. Riječ je o sad već jednom u nizu multimedijskih albuma kojima na svojevrsan način zaključuje određenu etapu dokumentiranja i analiziranja tradicijskih glazbenih fenomena i praksi Istre. Ovaj je album, međutim, posebice vrijedan jer donosi informacije s najmanje istraženog terena, onog glazbovanja na instrumentima od sezonskih biljaka, koji su izrađivani kad je kalendar to omogućavao i bivali korišteni u različitim prilikama.

Otvorenost pristupa

Zanimljivo je da je upravo takav način sviranja, unatoč velikoj zastupljenosti, u prethodnim godinama istraživanja ostao u sjeni etnoorganoloških i uopće etnomuzikoloških interesa. Međutim, i dalje je moguće osjetiti život onih koji znaju izrađivati takva svirala, ali i onih koji ih znaju svirati. S obzirom na to da je Šuran poznat po otvorenosti pristupa tradicijskoj glazbi Istre, ne iznenađuje što je i sam ovim izdanjem upozorio na potrebu daljnjeg afirmiranja takvog muziciranja. Predstavljanje je organizirala pulaska udruga *Metamedij* u Savezu udruga *Rojc*, gdje je Šuran rezultate i potencijale *Herbasonarija* proširio na radionicu izrade glazbala, koja se održala u studenome u sklopu višegodišnjeg projekta *Metamedije Remiks identiteta*. Uz izradu glazbala, polaznici su imali prilike sadržaj *Herbasonarija* primijeniti u kreativnim intervencijama i jednoj novoj produkciji.

Noel Šuran
Herbasonarij

Noel Šuran

Vlat trave

Sviralo se i na vlat trave (na oštricu, na podlesnicu), koju se postavilo između dva palca i upuhivalo zrak, zatim na stabljiku luka (žbule) ili maslačka (puhaljke) koja je šuplja.

Trajnost takvih svirala je zanemariva, jer se, primjerice, kora skinuta s graničice vrlo brzo osuši i izgužva pa više ne proizvodi zvuk, stoga je Šuran svoje istraživanje provodio u konkretnom razdoblju. Praksu sviranja i izrađivanja tih sezonskih instrumenata bilježio je diljem Istre, pretežito u njezinu središnjem dijelu. Nadalje objašnjava da se u nekim dijelovima Istre na njima sviralo u stilu dvoglasja tijesnih intervala, a negdje u glazbenim oblicima koji tendiraju duru. Zaključuje pritom da je važnost i u tome što pomažu razabrati prve oblike nekih instrumenata i njihov povijesni postanak.

Na predstavljanju *Herbasonarija* Šuran je istaknuo da se takva glazbala često smatraju svojevrsnim igračkama koje nemaju estetsku vrijednost, no da su njemu najstariji kazivači rekli da su jednako iskustvo imali na tim glazbalima kao i poslije na mihu, sopelama ili harmonici. Na njima se može — ovisno o tome je li posrijedi najjednostavniji švikutić, fučkalica, trumbeta, rog od rulja ili sopiela od kovanja — svirati jednostavne melodije, ali i melodije poput baluna, polki, valcera i tradicijskih pjesama. Kao primjere navodi *Cvijeće mi polje pokrilo* i *Dekla je po vodu šla*.

Didaktički materijal

Samo glazbovanje može se pratiti u vizualnom i auditivnom mediju, a rezultat je terenske dokumentacije, ali i Šuranovo imaginacije i improvizacije. Tekstovi se nižu pregledno, sažeto, informacijski nepretenciozno, a praćeni su konkretnim multimedijским primjerima; zapravo su izvrstan didaktički materijal, uz činjeničnu vrijednost ukupnog sadržaja za daljnja istraživanja. Objavljen je uz potporu Ministarstva kulture Republike Hrvatske, Službe Zaštite autorskih muzičkih prava Hrvatskog društva skladatelja (HDS ZAMP) i Upravnog odjela za kulturu Istarske županije.

Uz izdanje valja podsjetiti na dug staž Šuranova zanimanja za takvu vrstu glazbala i na, nažalost, davno iščezlu *Feštu prez štrumi* koja se održavala godinama u Lindaru, a on je bio jedan od njezinih pokretača. Ta lijepa i hvaljevredna proljetna manifestacija bila je mjesto susreta upra-

vo onih koji prenose znanja o izradi takvih instrumenata i stručnjaka koji su ondje na okruglim stolovima razgovarali o tradicijskoj glazbi i glazbovanju.

Antropološki kontekst

Uz *Herbasonarij*, u vlastitoj je ediciji izdao i *Audiografije* (u tri sveska) i *SacraTrad*, koji donose jednako vrijedan izvor podataka, a podsjetimo i na njegov kreativni rad na području glazbenog i multimedijskog djelovanja kojim je ostvario zapažene produkcije. Osvrt na *Herbasonarij* na pulskom je predstavljanju dao i istaknuti istraživač tradicijske glazbe i glazbenik Dario Marušić. Program je moderirao Marino Jurcan, predsjednik udruge *Metamedij*.

Noel Šuran trenutačno završava poslijediplomski doktorski studij kulturne antropologije i etnologije. U njegovu umjetničkom radu evidentan je antropološki kontekst. Dugi niz godina bavi se nematerijalnom kulturom, posebice tradicijskom glazbom. Uključen je u nekoliko domaćih i međunarodnih znanstvenih i umjetničkih projekata. Zapaženo je sudjelovao na mnogim manifestacijama, susretima, znanstvenim i stručnim skupovima, izložbama, smotrama vezanim uz prezentaciju nematerijalne kulture. Izlagao je u zemlji i inozemstvu. Osim toga, sudjelovao je i na mnogobrojnim glazbenim projektima u Hrvatskoj i u inozemstvu. Dobitnik je mnogih nagrada i priznanja. Radi kao nastavnik likovne kulture u osnovnoj školi. Živi i stvara u Lindaru.

Koncertno predstavljanje albuma u zagrebačkom klubu Katran ponovno povezalo dvojac HR Electro i Ansambl LADO

LADO Electro: novo poimanje hrvatske tradicijske glazbe

Ako je postotak slušatelja etno i folklorne glazbe iz godine u godinu sve manji, možemo li reći da je ovakav projekt pomalo hazarderski pokušaj?

Piše: Ivana Lulić

U petak, 21. rujna 2018., klub Katran bio je krcat. Ako se netko posve slučajno našao tamo, nemalo se iznenadio ponudom koncertnog programa. Na rasporedu je bilo koncertno predstavljanje albuma *2.0 Memorabilium* dvaju sastava: dvojca HR Electro i Ansambla LADO, njihova dvostrukog nosača zvuka u izdanju Aquarius Recordsa. Prvi album toga sastava zajednički nazvanog *LADO Electro* objavljen je 2003. godine, kad je i počela suradnja Ladova plesača i pjevača Borisa Harfmana s već etabliranim glazbenikom Hrvojem Crnićem Boxerom. Za razliku od prvijenca na kojem su u prvom planu bili instrumentalni, novi album *LADO Electro 2.0 Memorabilium* sadrži više vokalnih elemenata. Naime, dio

odabranih

pjesama upravo je s Ladova repertoara ili su pjesme inspirirane dijelovima nekih koreografija, dok drugi dio čine tradicijski napjevi s kojima se pjevači nisu susretali, ali su ih otpjevali na način svojstven LADU.

Za sve naraštaje

LADO ne treba nadugo predstavljati jer je jedini profesionalni folklorni ansambl koji iza sebe ima mnoge zaisa hvalevrijedne pro-

jekte, a prati ga publika svih uzrasta. Zanimljivo je vidjeti kako taj isti LADO održava zanimanje javnosti za svoj rad. Iako će neki sastavi krivnju prebaciti na publiku i reći da jednostavno ne postoji zanimanje za vlastitu folklornu baštinu (a ta ista publika široke ruke prihvaća nametnute običaje zapadnog svijeta čiji smisao uopće ne razumije), LADO pronalazi nove načine da oduševi sve generacije. Dok u svijetu glazbena industrija cvijeta i zarađuje popularizacijom crossover glazbe, najčešće u kombinaciji klasične glazbe i popa ili rocka, hrvatski predstavnici toga žanra s ostvarenom svjetskom karijerom dosad su bili samo Maksim Mrvica i 2Cellos. Možda će elektrifikacija LADA i takva vrsta crossovera naići na oprečne komentare, no mislim da je kombinacija klupske elektroničke glazbe i hrvatskog tradicijskog pjevanja savršen spoj kojim se osuvremenjuje folklorna baština te se približava onima koji je inače ne bi slušali.

Apokaliptično ozračje

Dok pjesme u izvornom obliku možda ne nose toliku težinu, ova je glazba s elektroničkom pozadinom dobila posve novu dimenziju dramatičnosti i pomalo apokaliptično ozračje, što su na koncertu po-

jačavale maske i snimke na videozidu. Pojavljivanje Ladarica na pozornici izazivalo je oduševljenje publike koja ih je nakon svake izvedbe nagradila izrazito dugim pljeskom, a nekoliko su se puta otieli i povici oduševljenja usred izvedbe.

Ako je postotak slušatelja etno i folklorne glazbe iz godine u godinu sve manji, možemo li reći da je ovakav projekt pomalo hazarderski pokušaj? Možda jest, ali na taj je način ovaj album dobio zanimljiviji zvuk i primamljiviji ugođaj. Ako je suditi po odzivu na koncert u Shock Show Industry D'Katran, gdje svi zainteresirani nisu mogli ući u klub, možemo zaključiti da LADO itekako zna što želi postići svojim projektima. Naposljetku, sve se svodi na to da tradicijsku glazbu treba prezentirati u modernijem ruhu kako bi se održala na životu i pokušala vratiti u izvorište. S obzirom na to da je tradicijska glazba sama po sebi jedinstvena i nema potrebe i za kakvim promjenama, mlađe generacije tragaju za novim poimanjem glazbe općenito i zbog toga su ovakve promjene na neki način opravdane, ma koliko bile protiv pravila. O ovom se koncertu pričalo pa će zasigurno biti još i veći odziv na budućim nastupima. LADO je svakako dobio novu medijsku pozornost ovakvim pristupom.

Ako je suditi po odzivu na koncert, gdje svi zainteresirani nisu mogli ući u klub, možemo zaključiti da LADO itekako zna što želi postići svojim projektima

PETRA SLOBODNIAK

Damir Martinović Mrle i Ivanka Mazurkijević, objavili zajedničku glazbu za kazalište

Mačak i mačka na krovu establišmenta

Pristupačna glazba s albuma nastala je za potrebe kazališne predstave *Mačka na vrućem limenom krovu* redatelja Paola Magellija u Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu

Piše: Ivana Lulić

V eliki ljubitelji američke moderne, autor i pjevačica Damir Martinović Mrle i Ivanka Mazurkijević, stvorili su kompleksan, ali zapravo vrlo pristupačan album za potrebe hit predstave *Mačka na vrućem limenom krovu*, redatelja Paola Magellija, koja ove sezone igra u Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu.

Ivanka je posebno velika obožavateljica Tennesseja Williamsa. Njegovi su joj citati bili inspiracija u pisanju tekstova za album. Iako do izražaja najviše dolazi Mrle-tova fascinacija elektronikom, nagrađivani poslovno-obiteljski dvojac pametno je ukomponirao elemente bluesa, jazz-a i rock'n'rolla. Dok je većinu pjesama otpjevala Ivanka, skladbu *O, I Can Try* izvela je Zrinka Cvitešić, a *Shine* Filip Vidović. Od

skladbe do skladbe, dvojac stalno unosi promjene, a jedan od najvećih izazova bio je sve to ujediniti i obuhvatiti u cjelinu. Unatoč tome što je u funkciji predstave, ta se glazba može slušati i kao samostalno, detaljno aranžirano i strukturirano glazbeno djelo.

Ako se radi s pravim osobama, glazba je uvijek iznenađenje, a ne zasićenje, pa tako i njihova glazba poprima smjernice koje uvijek iznenađuju i zvuče otvoreno i slobodno. Nekonvencionalni glazbenici pronašli su novu nišu i postavili si nove izazove da bi dosegli nove razine kreativnog izražavanja. Mrle i Ivanka učili su o onome što dolazi iz prošlosti i okrenuli se budućnosti. Sudeći prema radovima koje isporučuju, dolazim do zaključka da to rade itekako uspješno.

Damir Martinović
Mrle i Ivanka
Mazurkijević

**Mačka na
vrućem
limenom
krovu**

Dallas Records

LADO Electro (HR
Electro & Ansambl
LADO)

**2.0
Memorabilium**

Aquarius Records

Disco se vraća na gramofone

Dvostruka vinilna kompilacija objedinjuje diskopjesme Krunoslava Kiće Slabinca, Elvire Voće, Gabi Novak, Zdenke Vučković i drugih izvođača

Piše: Bojan Mušćet

U doba formativnog raslojavanja glazbenih formata, a prema tome i stilova, mnogi će vremenitiji glazbeni poklonici zaključiti kako ono čime su nekoć bili nezadovoljni, danas sasvim dobro i uobičajeno zvuči. Na primjer, album Azre *Kad fazani lete* danas je fantastičan, a u doba izdavanja bio je razočaranje; Goran Bregović bio je pastirski roker, a danas je klasik; klapski napjevi jače su odjekivali samo u vrijeme Festivala u Omišu, a danas, kako je kazivao Arsen, ima više klapa nego Dalmatinaca. U takvu kategoriju mogli bismo smjestiti i pojavnost *disco* glazbe s pripadajućom kulturom, potkraj sedamdesetih i početkom osamdesetih godina prošloga stoljeća.

Prije tri godine Željko Luketić revalorizirao je važnost *disca* na ovim prostorima izložbama *Druga strana groznice subotnje večeri: Socijalistička disco kultura 1977–1983* i *Vizualni jezik disca*, a jedna zvučna dimenzija toga razdoblja realizirana je na kompilaciji *Electronic Jugoton*. Posrijedi je plod rovanja po arhivi Jugotona koje su poduzeli Luketić i Višeslav Laboš ne bi li predočili pionirske pokušaje pop–elektroničke glazbe na ovim prostorima.

Regionalna suradnja

»Izložbe, iako održane 2015. godine u Galeriji Klovićevi dvori i Galeriji Hrvatskog dizajnerskog društva, i danas imaju odjeka«, kaže Luketić. »Popratili su ih inozemni mediji i prepoznali u regiji, a pristupaju nam i institucije. Već radimo s Muzejom istorije Jugoslavije, Jugoslovenskom kinotekom i Kulturnim centrom Grad u Beogradu, surađujemo s američkim izdavačima i brojnim domaćim institucijama, poput Hrvatskog državnog arhiva. *Electronic Jugoton* pokazao se bitnim i referentnim, također kompilacije *Ex Yu Electronica* na kojima sam surađivao za slovenski Subkulturni Azil. *Disco* je bio predviđen u mojem prvom nacrtu projekta koji je još davno predan Croatia Recordsu, tada pod naslovom *Antologija*, odnosno *Diskoteka*. U međuvremenu sam s partnerom Lerijem Ahelom otvorio etiketu Fox & His Friends, koja

je samo dio našeg arhivskog i audiovizualnog istraživanja. Za prethodno izdanje, album Tomislava Simovića *Gosti iz galaksije*, prvi hrvatski i jugoslavenski elektronički *soundtrack* nekoga filma, imali smo veliku promotivnu turneju na relaciji Zagreb — Dubrovnik — Rijeka — Beograd. Uz pažnju koju posvećujemo dizajnu, zvuku, opremi izdanja i istraživanju, mnogi nam kažu da nismo tipičan izdavač, nego kulturna institucija. Ovaj kompliment upućen je iz Croatia Recordsa i zato nam je posebno drag. Uskoro dolaze i nova izdanja i opet ćemo raditi ono što najviše volimo: otkrivati bez predrasuda zaboravljenu, zanemarenu ili neobjavljenu glazbu, u ključu koji kombinira istraživanje, arhivsku restauraciju materijala i njegovu rekonstrukciju te suvremenu reinterpretaciju.«

Najavljeni nastavak projekta je recentno izdavanje vinilne kompilacije *Socijalistički disko*, svojevrsnog *soundtracka* izložbe i jednog razdoblja glazbene i društvene povijesti Jugoslavije. Nakon četiri godine istraživačkog rada, licenciranja i traženja najbolje zvučećih studijskih master–vrpca, autori kompilacije izlaze s prvim izdanjem *Socijalističkog diska* za izdavačku kuću Fox & His Friends.

Žene biraju

Kako kažu autori, *disco* glazba je na

Miss Jugoslavije Ana Sasso kratko se bavila pjevanjem, a 1986. nastupila je i na Splitskom festivalu

Premda te skladbe u doba originalnog izdavanja nisu imale veći domet, danas su svakako intrigantan dio domicilne glazbene povijesti

Dubravka Jusić je tinejdžerska zvijezda bivše Jugoslavije, ali i velika zvijezda u tadašnjem SSSR–u

Moni Kovačić bila je slovenska pop-zvijezda, a često se i skidala u časopisima

ovim prostorima imala sve značajke inozemnih američkih i europskih uzora. Međutim, za razliku od *punka*, novog vala ili *rocka*, nije imala odlike supkulture, nego se smjestila u kontekst pop-glazbe, i to nepretenciozne pop-glazbe namijenjene plesu i zabavi. Diskografske kuće nisu bile sigurne gdje smjestiti taj zvuk, no on je društveno potaknuo sve ono što je do tada već učinio i na tadašnjem Zapadu: slobodnije konvencije ponašanja, naglašenu seksualnost u tekstovima i nastupima izvođača, zaseban modni izričaj i inkluzivnost u klupskom, noćnom životu. Kultura plesa i neometanog ritma za koji su se brinuli DJ-evi kao nove zvijezde glazbene scene, zadržala se unatoč kraju razdoblja u drugim oblicima klupske glazbe, poput *housea* i *techna*. *Disco* je zanimljiv istraživačima zvuka i društvenih prilika jer je bio i ostao kontrast dominantno maskulinoj *rock*-kulturi.

Na plesnim natjecanjima i u klupskome životu redovito su zvijezde bili Romi, Albanci i pripadnici drugih manjina; žene su u *disco*, iako na samoj granici medijske eksploatacije, naučile taj stil okrenuti u svoju korist. U klubovima su birale, a nisu više bile birane. Koncept plesnjaka je napušten, seksualnost je postala nešto čega su svjesniji i muškarci i žene. Tekstovi pjesama postaju opušteniji i otvoreniji, u glazbi se eksperimentira s elektronikom, dok se u najveće pustolovine u *disco* upuštaju upravo i najveća skladateljska imena. Neka od njih su i na kompilaciji, omeđenoj desetljećem između 1977. i 1987. godine. U drugoj polovici osamdesetih *disco* je na Zapadu zamro kao trend, no na ovim je prostorima i dalje funkcionirao.

Disco sucks!

Disco kao glazbeni žanr, ali i estetski i sociološki fenomen polako u izvornim idejama zamire još početkom osamdesetih, jer je jedina vrsta glazbe koja je nasilno zaustavljena i uništena. Američki DJ Steve Dahl u ljeto 1979. organizira *Disco Demolition Night* na stadionu u Chicagu; poziva ljude da na tobžnju promociju bejzbola donesu *disco* ploče koje će potom spaljivati. Pojavilo se desetak tisuća ljudi koji su urlali *Disco sucks!* i uživali u toj stravičnoj paleži. Dahl je čak naplaćivao ulaznice i pristojno zaradio, a prije nekoliko godina i izdao knjigu u kojoj sve to pokušava predstaviti kao šalu. No poznati glazbeni producenti, poput Nilea Rodgersa iz grupe Chic i Grace Jones, tada zvijezde *disco* glazbe, u svojim su biografijama i memoarima jasno napisali: »*Disco* je ubio šovinizam, seksizam, mizoginiju i homofobiju.« Iako je *disco* u tadašnjoj Jugoslaviji već bio nekoli-

Rok hotel je disco pop-grupa iz BiH koja je imala samo jedan singl potkraj sedamdesetih godina

ko godina tema članaka u *Džuboksu* i ostalom tisku, a kultura noćnih izlaza bila ilustrirana fotografijama *Studija* 54, 1977. dogodilo se gostovanje grupe Boney M u Zagrebu. Nisu došli održati koncert, nego su gostovali u *show*-programu Antona Martija *Svjetla pozornice* uz domaće izvođače. Bili su na vrhuncu slave i to je simboličan i formalan ulaz utjecaja, jer se gostovanje nije dogodilo dvadeset godina poslije ili kad odu u mirovinu, što se ovdje zna dogoditi (da neka važna imena vidimo tek kad više nisu na vrhuncu, nego na zalasku). Kako kaže Luketić: »Iz te je godine i prekrasna kompozicija Gabi Novak *Pjesma je bila život moj*, koju smo uvrstili na ploču, a u koju je Arsen Dedić kao vrsni znalac ugradio suptilne elemente *disco* zvuka. Taj izvorni aranžman danas se ne izvodi u tom ključu, jer je primarni *disco* zvuk bio zvuk orkestra, bogatih gudačkih sekcija i ritma. Zato on nije mogao biti izveden kao niskobudžetni eksperiment u garaži. Posljednja godina na kompilaciji je 1987., opet simbolična zbog pjesme Ane Sasso, koja označava mutaciju izvornog *disco* zvuka u sporiji, više sintetički *italo-disco*, koji je bio osobito popularan u ovom dijelu Europe. Soci-

olozi će korijen naći i u izloženosti Istre, Primorja i Dalmacije talijanskim radijskim i televizijskim stanicama koje su se slobodno mogle pratiti. To, daka-ko, nije posljednja mutacija *disca*. On je danas u temelju moderne *acid* i *house* glazbe, da ne spominjemo cijeli *nudisco* pokret koji pokušava vratiti *disco* na mjesto koje mu pripada.«

Roman Butina bio je liječnik koji je u slobodno vrijeme pjevao

Depeche nakon Kiće

O dvostrukoj vinilnoj kompilaciji koja uključuje radove poznatih skladatelja — Alfija Kabilja, Andreja Baše, Đele Jusića, Nikice Kalogjere i drugih — autor kompilacije kaže: »Ideja ove ploče, ali i cijelog projekta započetog izložbama *Druga strana groznice subotnje večeri* jest upozoriti na iznimno kvalitetnu glazbu koja se ovdje stvarala u žanrovskom ključu *disca*, medijski prezentiranog kao plesna pop-glazba. U svijetu se zvao *boogie*, izbjegavala se riječ *disco* zbog te nesretne paleži ploča, koja se nije dogodila nijednome žanru i koja podsjeća na Orwellovu 1984. i viziju fašizma. I *rock* je na početku imao svoje protivnike i lomljenje Elvisovih ploča na radiju, ali lomača se nije dogodila nikome drugom. Publika je danas drugačija i shvaća sve te konotacije, nema više podjele na šminkere i one druge. Jugoslavija je bila otvorena i njezina glazbena scena pratila je sva kretanja u inozemstvu. *Disco* su producirala najveća skladateljska imena i izvođači, nema smisla praviti se da taj dio povijesti ne postoji. Valja biti ponosan na nju i ne brisati je iz vlastitih biografija, što neki glazbenici, nažalost, još uvijek čine. Zbog toga su u eksperiment s *discom* najprije ulazile velike zvijezde, poput Gabi Novak, Zdenke Vučković i Dubravke Jusić, ali i velike diskografske kuće poput Jugotona, PGP RTB-a, Diskotona ili RTV Ljubljane. Osnova jest bila moderna plesna glazba, nastala pod utjecajima američkog i europskog *disca* i *funka*, ali kako odsvirati impresivnu string-sekciju, bez koje je taj žanr nezamisliv, ako nemate pravi orkestar ili znalca za skupim klavijaturama? Tako je domaći *disco* poprimio naziv plesna pop-glazba, dok je

za *rock*-ekipu to bila 'kuruza', jer je dio produkcije predstavljan na velikim festivalima zabavne glazbe. Međutim, skidamo li povijesne i ideološke naočale, i sve to slušamo i gledamo bez predrasuda, ostaju sjajne kompozicije velikih autora. Naše izdanje poduprla je jedna od najvećih francuskih radiostanica — Radio Nova, utjecajni magazini *Ransom Note* i njemački *Electronic Beats*. To su mediji modernog zvuka i moderne publike. Leri Ahel, koautor i suvlasnik naše izdavačke kuće, i ja, bilo smo zatečeni kad je britanska radiostanica u Brightonu pustila Krunoslava Slabinca i Depeche Mode u istom bloku. Zvučalo im je sjajno, jer nemaju taj teret povijesnih naočala koji ovdje mnogi imaju. Kićin *Južni vjetar* u fantastičnom aranžmanu Alfija Kabilja mnogima je najdraža pjesma s kompilacije i mislim da je bila ispred svojega vremena. Nažalost, prošla je nezapaženo, kao i većina stvari s ploče *Socijalistički disko*, jer smo Leri i ja namjerno birali B-strane, manje poznate dragulje, pa čak i snimke objavljene samo na kasetama, poput one Ane Sasso i Romana Butine.«

Tuđe ne mora biti bolje

Da je *disco* danas itekako irelevantan, dokaz je međunarodno reizdanje jedinog albuma Ariana, izvorno objavljeno 1981. čija se non-album skladba *Do posljednjeg daha* nalazi na kompilaciji *Socijalistički disko*. No (relevantnih) *disco* albuma u pravilu nije bilo. Željko Luketić obrazlaže zašto je bilo tako: »Očito je da su diskografske kuće kalkulirale s troškovima produkcije i promocije pojedinih izdanja. Singlovi su odličan i relativno jeftin format da se testira pjesma, pošalje kao promo radiostanicama i vidi hoće li zaživjeti. Većina njih nije zaživjela, jer se *disco* događao, a potom u ehu žanra i odjekivao, u vrijeme *punka* i novog vala koji su bili ljubimci kritike i domaćih DJ-eva. Domaći *disco* teško je ulazio u diskoteke, gdje mu je prirodno mjesto, a selektori radijskih programa smatrali su inozemni *disco* kvalitetnijim. Ne uvijek s razlogom, ali izreka da je strano uvijek 'bolje i zelenije', vrijedi za neke i danas. Odras toga je nedostatak albuma u povijesti domaćeg diskografije, no *disco* stvari znale su se uvući i u žanrovski potpuno drukčije albume. Zdravko Čolić, primjerice, nakon nastupa na Marakani u Beogradu s Lokicama, nedodirljiva je zvijezda koja je od *disca* uzela i vizualni identitet, a da uopće ne spominjemo koliko je njegov producent Kornelije Kovač imao uho za plesne stvari. Jugoton je to financirao obilno: na snimanjima u Londonu gostovao je, čak i danas najveća zvijezda filmske glazbe, Hans Zimmer, koji je za tu ekipu programirao sintesajzere. Veliki komercijalni uspjeh u albumskom formatu postigli su i Mirzino jato, Oliver Mandić, Boban Petrović, Aske, Kire Mitrev i grupa KIM, već spomenute Lokice, ali i in-

strumentalisti poput Igora Savina i Darka Lukača. Tereza Kesovija snimila je odličan *disco* album *Što je ostalo od ljubavi*, dok je *teen*-zvijezda Dubravka Jusić harala po tadašnjem SSSR-u u sveopćoj ignoranciji domaćih medija. Pročitajte danas tadašnje medije i način na koji su kritičari ocjenjivali tu glazbu. Uglavnom, unižavali su je gdje god su stigli, dok su se o Ribljoj čorbi i pastirskom *rocku* pisali zadivljeni traktati. Jasno je da konstelacija zvijezda *disco* ovdje nije bila naklonjena. Zato su danas najbolji test vremena radijski programi i festivali modernog zvuka. Primjerice, kad je ovoga ljeta u setu DJ Brke na Dekmantel Selectors Festivalu završavala Elvira Voća s naše ploče, uglavnom inozemna publika pala je u plesni delirij. Podij se tresao od oduševljenja i plesa. To je najbolji test povijesti.«

Podcjenjivački pristup

No dok je kritika *disco* rastavljala na proste faktore, televizijski urednici otkrili su zlatnu koku za ondašnje TV *showove*.

»U kritikama se ne samo svrstavalo u tabore 'šminkeri', 'rokeri', 'kuruza' i drugi, nego se i vrlo šovinistički i svisoka odnosilo prema ženama na toj sceni«, kaže Luketić. »Zato je u pomoć uskočila televizija. Anton Marti na Televiziji Zagreb redovito je producirao programe u kojima su se izvođači mogli pokazati, na TV Beograd pod uredništvom Radoslava Graića *Pop Ekspres* kreće u osvajanje *disco* prostora koji je pametno kombinirao s *rock*-izvođačima, dok najveće uspjehe postiže redatelj Stanko Crnobrnja, koji je pionirski kombinirao art-formate i plesne nastupe. *Disco* koreografije postaju neizbježne, pa tako proizvode i domaće zvijezde, poput Vesne Mimice. Drugi važan dio promocije *disca* događao se, najmanje očekivano, na velikim festivalima, poput Opatijskog i Splitskog, Zagrebifesta, *Vašeg šlagera sezone* ili *Beogradskog proleća*. Ne namjerno, nego su festivali bili toliko veliki da su opsegom upijali i margine pop-glazbe, poput *disca* i sličnih formata. Zato je na ploči nekoliko pjesama koje smo izabrali upravo iz kataloga tih festivala, poput sjajnog *Robota* Nikice Kalogjere u izvedbi Ljupke Dimitrovske kojoj je tekst napisao Arsen Dedić. Mnogi se tome začude, ali ta luckasta protofeministička pjesma, danas jedan od favorita YouTube generacije, proizvod je genijalnog Arsena.«

Selekcija glazbe na nosaču zvuka *Socijalistički disko (Ples iza jugoslavenske baršunaste zavjese 1977. – 1987)* fokusirana je ipak na manje poznate eksperimente, B-strane ili čak samo izdanja s kasete, koja su utjecala na glazbu i koja uključuju imena autora i izvođača poznatih primarno u pop-glazbi. Izabrano je 18 skladbi koje najbolje ilustriraju što je sve uključivao *disco* u Jugoslaviji: etablirana imena poput Gabi Novak, Arsena Dedića, Ljupke Dimitrovske ili Zdenke Vučković, čudnovate pokušaje nogometaša Ivice Šurjaka, Miss Jugoslavije Ane Sasso ili zanimljive domaće verzije stranih hitova poput *Vamos A La Playa* ili *I Will Survive*.

Disco je i u Jugoslaviji društveno potaknuo sve ono što je do tada već učinio i na tadašnjem Zapadu: slobodnije konvencije ponašanja, naglašenu seksualnost u tekstovima i nastupima izvođača, zaseban modni izričaj i inkluzivnost u klupskom, noćnom životu

Razni izvođači

Socijalistički disko: ples iza jugoslavenske baršunaste zavjese 1977. – 1987.

Fox & His Friends

Elvira Voća proslavila se pjevajući kajkavske popevke

IVAN IVEŽIĆ

Obnovljena postava grupe s studijskim albumom s novim verzijama poznatih pjesama

Nastupni album Boe II posljednji je pozdrav grupi Boa

U bendu je od izvorne postave ostao samo Mladen Puljiz, što je razlog da Boa dobije »dvojku« uz ime

Piše: Bojan Mušćet

Nakon što je otišao suosnivač, skladatelj i gitarist Boe Slavko Remenarić, u bendu je od izvorne postave ostao samo Mladen Puljiz, što je razlog da Boa dobije i »dvojku« uz ime (kao i njemačka *krautrock* grupa Amon Düül; druga postava imala je oznaku II u nazivu). No postava benda je ista kao i ona koja je lani objavila vrstan *live* album snimljen u zagrebačkoj Tvornici kulture. Umjesto Slavka Remenarića u postavi je zasvirao Luka Banić, zauzevši poziciju gitarista; on je četvrti glazbenik iz benda Vindon Havin koji je pristupio Boi.

Obnovljena postava odlučila se na studijski album s novim verzijama manje ili više poznatih pjesama, što je dvojbena odluka. Dobro je to što se bend osim novim imenom želi predstaviti i novim zvukom te se usmjeriti prema novoj publici koja će bend vjerojatno povezati tek s *evergreenom* *Tako lijepa*.

Taj su postupak proveli mnogi bendovi, npr. Spandau Ballet, Paul Simon ili Kate Bush, a kod nas Detour. No Boa je apsolutni lider na domaćem tržištu u remodeliranju vlastitoga repertoara. Tako je 1992. objavljena kompilacija 81–92 na kojoj se uz originalne verzije nalaze i nanovo snimljene *te live* verzije starih pjesama, kompilacija *Kao nekad* iz 2004. sadrži snimke s albuma *Govor tijela* i *Prvi val* s ponešto dodanih zahvata, tri godine poslije izlazi album *Krug: Best of Boa*, gdje su stari hitovi opet nanovo snimljeni, a tu je i lanijski *live* album. Pjesma *Tako lijepa* može se pronaći u šest verzija u njihovoj diskografiji. Očito, Boa i njihove skladbe potentno stare i na neki način skupljaju novu publiku. No pitanje je jesu li rearanžirane skladbe nužne ili bi bilo efikasnije da se uredi album s remiksima.

Barokna produkcija

Upravo to može biti nedostatak albuma — očito je da se dio koncertnih aranžmana pretočio u studijske verzije pa je bend to jednostavno dokumentirao. U tom smislu, prednosti albuma svakako su verzije pjesama koje nisu odsvirane uživo na *live* albumu, dakle, pola novog albuma.

Također, nedostatak je i barokni pristup produkciji, posve nepotreban, jer je očito da su baš svi članovi Boe izvrsni instrumentalisti i pumpanje studijskih efekata nije bilo nužno. Mladen Puljiz u sjajnoj je vokalnoj formi, pa se gotovo i ne primijeti promjena boje glasa od doba kad su pjesme nastale u originalu do novih verzija.

Dakle, nastupni album Boe II može se promatrati kao istovremeno »pismo namjere« novog benda i posljednji pozdrav grupi Boa, *off*-album namijenjen vjernim fanovima, ali i sasvim novoj publici. Pritom je najvažniji sadržaj, a pjesme grupe Boa prošle su višedesetljetni test i sigurno je da im novo čitanje neće naštetiti, upravo suprotno, što ponajviše vrijedi za skladbe s drugog albuma — *Ljudožder i Kriva priča*.

Najveći hitovi opatijske pop-skupine Cacadou Look, legendarnog girls banda iz osamdesetih

Retrospektiva dvaju albuma kao nadahnuće drugima

Kolekcija *Greatest Hits* Cacadou Look nije samo podsjetnik na *power* pop–vrhunce bivše države, nego i zbirka pjesama koja današnjim pop–trudbenicima može poslužiti kao neiscrpna inspiracija

Piše: Bojan Mušćet

Kolekcija najvećih hitova opatijske pop-skupine Cacadou Look, koja je djelovala od 1983. do 1991., zapravo je njihova antologija, odnosno retrospektiva. Sadrži sve pjesme s oba njihova albuma — *Tko mari za čari* iz 1987. i *Uspavanka za Zoroa* iz 1989. te dvije engleske verzije pjesama *Daj mi sve* (*Give Me All*) i *Budi mi prijatelj* (*Be My Friend*) kreiranih za kompilaciju Jugotona *Yu-Go Pop*, namijenjenu plasmanu ex-Yu pop-zvijezda na inozemno tržište. Kuriozitet je da je posrijedi prvi CD popularne glazbe objavljen pod etiketom Jugotona koji će se ubrzo preimenovati u Croatia Records.

Moćan bend

U diskografskom smislu nedostaje tek inicijalna verzija skladbe *Sama* koja je objavljena na kompilaciji *Riječki novi val*. Posrijedi je, zapravo, izvrsna demosnimka iz 1984. koju je producirao Janez Križaj. Riječ je o skladbi sa sjajnog demosesta koji uključuje i prilično dobre verzije pjesama koje su završile na debiju: *Boja*, *Mutno jutro* i drugih te nekih dosad neobjavljenih skladbi, kao *Želim te*. Već je u toj demofazi Cacadou Look (najprije Cacadou, a djevojke su Look dodale da bi se razlikovale od danas zaboravljenoga beogradskog benda Kakadu) djelovao kao moćan bend. Nekoliko je razloga tomu. Prvo i notorno, to je prvi *all-girls band* na ovim prostorima s *long playem*. Prije njih snimke su publicirale Sanjalice, Lutke, Lanci i Tožibabe, no riječ je o singlovima i EP-jima. Istini za volju, beogradski *dance* i hip-hop trojci Aska i Šizike imale su album i prije Cacadou Looka, ali to su bile postave s vokalnim solisticama, a ne potpuna vokalno-instrumentalna formacija.

Drugo, hitovi Cacadou Looka *Tako lako*, *Sama* i *Kao pjesma* i danas se mogu često čuti u programima radijskih postaja, i to ne u emisijama za nostalgicare, nego kao da su jučer poharale top-ljestvice. I obrade pjesme *Sama* postigle su uspjeh kod publike: *live* verzija grupe ENI uz pjevačicu Cacadou Looka Jasminu Rožanić, te vrsni *cover* Mije Dimšić na projektu *Zimzelena a novo*. Treće, sve djevojke iz finalne postave benda profilirale su se kao od-

lične autorice; na oba albuma nema loših trenutaka pa je očito kako se svakoj skladbi prilazilo ženskom minucioznošću, što dokazuje i njihov izvanvremenski potencijal: trideset godina nakon objavljivanja djeluju jednako poletno i zamamno. U tom smislu, njihovo stvaralaštvo u skladu je s potencijalom *all-girls banda* tog doba, čije skladbe pamtimo i danas: The Bangles, The Go-Go's (iz Los Angelesa) i The Belle Stars iz Londona, bend koji je nastao iz najpoznatije ženske *ska* postave The Bodysnatchers.

Također, djevojke su se pokazale kao kompetentne instrumentalistice i realizirale odliku koja gotovo nikome otad do danas nije pošla za rukom: besprijeorno slaganje pratećih vokala, gdje je glavnu riječ imala Jasminina sestra, bubnjarica Tanja Prpić.

Melodiozni pop

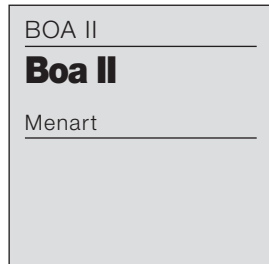
Upravo su prateći vokali, ali i gitarske linije, isticali i liniju melodijskog popa šezdesetih na koji se referirao dio repertoara: *Snovi*, *Nikad nije znao*, *Baš kao nekad*, *Gdje nebo spava*, *Ljubav i raj* i osobito *Ne dozvoli*. Tu je pjesmu za njih skladao Vlada Divljan, ali se, nažalost, nekako zagubila u početnoj euforiji i produkciji hit-singlova s prvijenca. *Ne dozvoli* je percipirana tek kao doprinos Vlade Divljana bendu, no riječ je o jednoj od ponajboljih pjesama s njihova repertoara, kao i jednoj od najljepših ljubavnih pjesama Vlade Divljana. To dokazuje fantastična obrada Eve Braun iz 1999. godine. Obje verzije pripadaju samom vrhu popularne glazbe na ovim prostorima.

Grupa Cacadou Look imala je i dva prepjeva: *Tako lako*, *cover* pjesme *It's So Easy* Cricketsa iz 1958. Riječ je o posljednjoj pjesmi koju je s Cricketsima snimio Buddy Holly, koji je i koautor skladbe, a sedamdesetih je godina bila poznata u verziji Linde Ronstadt. Druga, ne tako uspješna, prepjev je skladbe *Let's Stick Together* (*Krenite s nama*) Wilberta Harrisona, najpoznatije u verzijama Bryana Ferryja i Davida Bowieja.

Kolekcija *Greatest Hits* Cacadou Look nije samo podsjetnik na *power* pop–vrhunce bivše države, nego i zbirka pjesama koja današnjim pop–trudbenicima može poslužiti kao neiscrpna inspiracija.

Cacadou Look Greatest Hits Collection

Croatia Records

Album riječkog autora Borisa Štoka stilski ne izlazi iz gabarita bivše grupe Quasarr

Između Urbana i Massima

Ono što stvaralaštvo Borisa Štoka najviše izdvaja od navedene dvojice jest naglašeniji tempo skladbi i očiti drugi izvori inspiracije, od Joy Divisiona i Depeche Modea do novodobnih Editorsa i Interpola

Piše: Bojan Mušćet

Kad se prije tridesetak godina na YURM-u (YU Rock moment, smotra demoizvođača iz bivše Jugoslavije održavana osamdesetih u Zagrebu koja je iznjedrila mnoge sjajne izvođače, od U škripcu, Xenije, Dorian Graya do Animatora, Cacadou Look, Laki pingvina i Videosexa) pojavila plejada sjajnih riječkih rock-bendova, od Leta 2 do Grada, jedan od čudnijih, ali zanimljivih komentara u *Poletu* bio je da svi riječki pjevači zvuče isto. Vjerojatno je iz zagrebačke perspektive urbani riječki naglasak bio svojevrsna odrednica koja je objedinjavala vokalne izraze sjajnih pjevača.

Boris Štok

Ispod kože

Aquarius Records

Boris Štok iz negdašnjeg Quasarra djelomično zvuči kao »svi riječki pjevači«, odnosno kao jedan: Damir Urban. Zapravo, vokal Borisa Štoka nalikuje na Urbanov vokal, s Massimovim manirizmima. Eto, na albumu *Vještina* Massimo je obradio *Moju vodu* Laufera, a kad bi se to podložilo malo bržim ritmovima, moglo bi se ući u Štokov vokalni izraz. Još

u doba Quasarra, Štok se morao susretati s takvim opaskama; bio je u poziciji u kojoj i grupa Buđenje zbog sličnosti glasa Darka Bakića s Gibonijevim glasom.

Pritom, nastupni Štokov album stilski ne izlazi pretjerano iz gabarita postavljenog s Quasarrom, štoviše, njihov *trademark* hit *Ti može se čuti* u mnogim dijelovima albuma *Ispod kože*, ponajviše u pjesmi *Kao mi*. Osim Quasarra, Štok je zašao još malo u kajdanku riječke pop-scene, obradivši klasik skupine Denis'n'Denis *Voli me još ovu noć* i to zaista zvuči kao da je Urban pjevao *chorus*, a Massimo refren.

Naglašeniji tempo

Ono što stvaralaštvo Borisa Štoka najviše izdvaja od navedene dvojice jest naglašeniji tempo skladbi i očiti drugi izvori inspiracije, od Joy Divisiona i Depeche Modea do novodobnih Editorsa i Interpola. Dakako, da bi njegovo stvaralaštvo moglo dobiti dalje od odjavne špice serije *Novine*, svakako će još uvijek razbarušene skladateljske manire morati očvrstnuti i nametnuti se autentičnijim idejama. Duet s Yayom *Ove misli* takav je putokaz. U protivnom će i njegova solokarijera biti identična Quasarrovoj — tri vrlo dobra albuma s uglavnom lokalnim dometom.

Dvostruki album kao posveta »kralju funka«

Tribute to Dino Dvornik

Album ipak na doličan način obilježava desetljeće prestanka njegova aktivnog djelovanja i još jedanput pokazuje da je posrijedi jedan od najvažnijih autora korpusa hrvatske popularne glazbe

Piše: Bojan Mušćet

Nakon tri vinila *Zimzeleno a novo* kojima su urednici Želimir Babogredac (direktor Croatia Recordsa) i Zlatko Turkalj (radijski voditelj na Drugom programu Hrvatskoga radija) uspješno revitalizirali vremesne pop-uspjehnice putem *covera* novih izvođača (s jedne strane ploče plasirani su originalni, a s druge obrade), realizirali su i specijalno izdanje, s pjesmama Dine Dvornika. Ovaj put posrijedi je dvostruki album s osam njegovih originalnih pjesama (s nastupnog albuma *Dino Dvornik* tri pjesme, s drugog *Kreativni nered* s kojega je posuđeno i kreativno rješenje Damira Hoyke za ovitak — četiri, te jedna pjesma s trećeg albuma *Priroda & društvo*). Osim pripadajućih obrada, tu je i neobjavljena i inicijalno nedovršena pjesma *Buka* na kojoj je Dino Dvornik otpjevao prateće vokale i odsvirao gitarske dionice. Poziciju glavnog vokala preuzeo je Mario Huljev, koji stilski, a i vokalno vrsno njeguje baštinu »kralja funka«.

Prekaljeni profesionalci

Za razliku od prethodnih ostvarenja iz serijala *Zimzeleno a novo* (sva tri albuma objedinjena su u dvostrukoj CD verziji), obradama se ovaj put nisu bavili samo mladi i (donekle) neafirmirani izvođači. Na ovom albumu sudjelovali su i prekaljeni profesionalci: Jacques Houdek, Neno Belan, Igor Geržina, Matija Dedić, Ervin Baučić, Tony Cetinski te Buđenje.

Svi oni, kao i nešto mlađi izvođači — Cortex Team, Antonela Doko, Protokool, Bang Bang, Eni & Vjeko, NoA, Vanda Winter i Mario Huljev — imali su prilično nezahvalan zadatak da uzmu najbolje sastojke Dininih skladbi i u njih utkaju svoju interpretaciju. To je prilično velik zalogaj, s obzirom na to da su pjesme upravo s prva tri albuma Dine Dvornika sasvim zaokružene i zaista su nužna dva uvjeta da bi bile zanimljive: odmak od originala uz istovremeni pečat vokalnog solista. Isto vrijedi i za četvrti album *Enfat terrible*, dok bi se vjerojatno veći efekt postigao obradama pjesama s tri ponešto neučvršćenija njegova albuma: *Big Mamma*, *Svicky* i *Pandorina kutija*.

Bez odmak

Upravo u odnosu na takav pristup stižu i verzije pjesama. Na primjer, *Ti si mi u mislima* u verziji Tonyja Cetinskog zvuči upravo tako — kao da veliki hit

Dine Dvornika pjeva Tony Cetinski. Vrhunski vokal, ali bez odmak od originala. NoA i Vanda Winter tek su malo ubrzali klasik Josipe Lisac i Dine Dvornika *Rušila sam mostove od sna*; kao kad bi Boris Štok obradio neku Massimovu pjesmu. I pjesma *Ella Ee* na kojoj pjeva originalni izvođač Neno Belan ima razlikovnu ulogu samo zato što je drugi vokal ženski. Antonela Doko sjajno se snašla u toj ulozi, no pjesma zvuči upravo kao da ju je obradio Neno Belan za osvježenu kolekciju svojih hitova. Skladba *Biti sam dobro* je sjela Eni i Vjeku, ali tu nema odmak od originala.

Ponešto su se od originala odmaknule novostavljene formacije s više (Bang Bang & Ervin Baučić: *Ja bih preživio*) ili manje uspjeha (Jacques & Cortex Team: *Zašto praviš slona od mene*).

Drukčije čitanje

Jedina obrada koja je zadržala inicijalni groove Dine Dvornika, a bend je dao svoj doprinos obradi tako da taj spoj djeluje sasvim prirodno je *Misliš da sam blesav* u izvedbi grupe Buđenje. No najbolju novu pjesmu ima — tu nema dvojbe — opet Dino Dvornik. *Buka* u kojoj je Mario Huljev dao sve od sebe još jedanput pokazuje nedvojbeni autorsku genijalnost Dine Dvornika, a uz koautora Srđana Sekulovića Skansija, pridonijeli su svojim radom i Predrag Martinjak Peggy, Alen Svetopetrić i Jakša Kriletić, zaokruživši pjesmu koja je nedvojbeni hit.

Kako bi obrade Dine Dvornika mogle efektno zvučati, pokazao je beogradski bend Zemlja gruva na EP-ju *Dino u Zemlji gruva*. Dvije obrade — *Jače, manijače* i *Zašto praviš slona od mene* uistinu su vrhunske i iskazuju potrebu za drukčijim čitanjem Dininih pjesama. Također, Majke su uživo sasvim prilagodili pjesmu *Hipnotiziran* svojem izričaju, no nažalost, to nije diskografski zabilježeno.

Ovaj *Tribute to Dino Dvornik* ipak na doličan način obilježava desetljeće prestanka njegova aktivnog djelovanja i još jedanput pokazuje da je posrijedi jedan od najvažnijih autora korpusa hrvatske popularne glazbe.

Razni izvođači

Zimzeleno a novo — Dino Dvornik Specijal

Croatia Records

Novi album Dixieland banda Čakovec donosi uglavnom autorske skladbe

Vesela jazz družina iz Međimurja

Na ovom albumu pozitivnih vibracija, umjetnički voditelj sastava je klarinetist Ladislav Varga, ujedno i najzastupljeniji autor, a njegove jazz skladbe duboko su protkane međimurskim glazbenim naslijeđem

Piše: Saša Drach

Svojim trećim albumom Dixieland band Čakovec slavi dvadeset godina postojanja, što je svakako lijep jubilej. Umjetnički voditelj sastava je klarinetist Ladislav Varga, dok su se članovi mijenjali. Trenutačni sastav, uz Vargu, čine Marjan Novak (truba), Antun Horvat (klarinet), Danijel Čok (trombon), Ferdinand Buhanec (bas-gitara), Filip Krznar (bubanj), Davor Žerjav (klavir), Hrvoje Šenjag (gitara) i Marko Žerjav (gitara).

Dixieland Band
Čakovec

Home

Aulos

Glazba je prilagođena stilu *dixielanda*, jazzu koji je dominirao američkim, ne samo južnjačkim, tlo početkom dvadesetih godina prošloga stoljeća. Naravno, ni poslije *dixieland* nije nestao s jazz pozornice, bez obzira na to što više nije u prvom planu, no u New Orleansu, koji je bio kolijevka toga stila, i dalje je najveća turistička atrakcija. Stil karakteriziraju uglavnom tri melodijske linije koje vode truba, trombon i klarinet i u tom dopunjavanju i sudaranju

isprepliće se bogata mreža tonova koji ga čine privlačnim. Oni ne sviraju samo standarde — ovdje su se ograničili na jednog Gershwina i Weila — *Lady be Good* i *Mack the Knife*, u Varginim aranžmanima — nego i vlastite skladbe koje u najuspjelijim primjerima nose osobnu notu.

Na prvi pogled čini se da sve na albumu potpisuje Ladislav Varga, no nije tako. Tu je i *Rag-time* Ferdinanda Bohanca koji kao da je pisan za Jimmyja Stanića, ali i *Dečko mlad*, simpatična mješavina *bluesa*, *popa* i *diksija*, Dragutina Grabara. Iako se skladbe temelje na poznatim *dixieland* obrascima, u njima ima još koječega, od privlačnog međimurskog narodnog melosa (a i drugih) već u samoj melodiji (*MD dixie*), ili iz drugog ili trećeg plana (*Mlinar man*), ali tu je i mnogo citata (*Mir i dobro*, *Amal*, *Jankeć i cug*, *Finger snaps* itd.), odličnih solaza na klaviru, basu i klarinetu, ali i duhovitih aranžerskih rješenja koja zasigurno na pozornici djeluju još privlačnije. Možda to nije ni po čemu spektakularno, ali za ljubitelje *dixielanda*, kao i za ljubitelje starog *swinga*, kao i za one koji vole osluškivati što se sve našega može (nenametljivo) utkati u poznate američke obrasce, ovo je vrlo zabavan album.

Novi album kontrabasista i tamburaša Tihomira Hojsaka i Filipa Novosela

Kolekcija Gibonnijevih pjesama u instrumentalnoj inačici

Vjerojatno su zaključili da *Gudalo protiv trzalice* na engleskom malo komplicira proboj, pa su odlučili iskoristiti vlastita prezimena kao naziv dueta

Piše: Bojan Mušćet

To što su Hojsak & Novosel, kontrabasist i tamburaš, objavili album s obradama Gibonnija, u prvi mah može zvučati kao pokušaj da se primijeni formula 2Cellos + Gibonni, kako bi hrvatsko tržište imalo *crossover* duet za opću uporabu. No nije tako.

Tihomir Hojsak i Filip Novosel već su objavili dva albuma pod nazivom *Bow vs. Plectrum* i u dvije godine stekli respekt i publike i struke. Na nastupnom albumu gostovali su im, među ostalima, Vlatko Stefanovski i Matija Dedić, a njihova vizura *etno-jazza* zainteresirala je mnoge, pa su drugi album snimili sa Zagrebačkom filharmonijom. Vrsna kombinacija dvaju instrumenata uz autorske skladbe dvojac nije odveo prema arenama i sportskim dvoranama, nego prema profiliranijoj publici, među ostalima i diplomatima, koji ih vole ugostiti na svojim događanjima.

No na lansknoj dodjeli *Porina* sreli su se s Gibonnijem i dogovorili suradnju.

Vjerojatno su zaključili da *Gudalo protiv trzalice* na engleskom malo komplicira proboj, pa su odlučili iskoristiti vlastita prezimena kao naziv dueta. Tako je nastao album koji nije tek instrumentalistička obrada Gibonnijevih skladbi, nego kolekcija

pjesama sa specifičnom vizurom.

Gibonni već ima sličnu posvetu svojem stvaralaštvu — 2001. klapa Cambi snimila je album *Vrime od nedje* s njegovim pjesmama. Tek je jedna pjesma zajednička na oba albuma — *Divji cvit*. Klape su rano otkrile Gibonnija pa se nerijetko organiziraju klapske večeri posvećene njegovoj glazbi.

S druge strane, kombinacija instrumentalista i glazbene zvijezde u obradama njihovih pjesama također nije nepoznata. Stjepan Hauser iz 2Cellos realizirao je album *Noć nek tiho svira* s Oliverom Dragojevićem 2011., a iste godine objavljen mu je album *Urban & Hauser*, s Damirom Urbanom. Urban se, pak, pojavljuje u ulozi drugog pjevača na pjesmi *Posoljeni zrak i razlivena tinta*, ponavljajući svoju ulogu s brojnih Gibonnijevih nastupa, što je zabilježeno na *live* albumima *Acoustic: Electric* i *Gibonni live*. Gibonni se kao vokalni solist pojavljuje u pjesmi *Hodaj*, dok su instrumentalističku potporu u pojedinim skladbama dali Ismail Lumanovski, Elvis Stanić, Vlatko Stefanovski i Miroslav Tadić.

Hojsak & Novosel najviše postižu ondje gdje se i najviše odmiču od originala, npr. u pjesmama *Žedam* i *U ljubav vjere nemam*. S druge strane, iznose suptilnost Gibonnijeva autorskog rukopisa u svoj punini i svi njihovi punti kad se zbore, sigurno je da će ovaj *homage* biti mnogo više od prigodno dogovorene suradnje.

Hojsak & Novosel

Perle

Croatia Records

Važno izdanje jazzera Brune Mičetića

Rijeka je oduvijek imala izvrsnu jazz scenu, a Bruno Mičetić tu je slagalicu učinio još potpunijom. Taj je glazbenik okupio sve same odlične svirače: Vojkana Jocića na saksofonu, Gojka Tomljanovića na klaviru i sintesajzeru, Joea Kaplowitza na orguljama, Gorana Rukavinu na kontrabasu i Marka Lazarića na bubnjevima. Album Mičetićevih vlastitih skladbi iz 2016. već je sljedeće godine doživio *live* izvođenje u *Lisinskom* u proširenom sastavu, ali je objavljen tek ove godine. Najjednostavnije stvari ipak je najteže napisati jer je vrlo lako skrenuti u banalnost. To se nije dogodilo Mičetiću. On zna slušati sastav, svirati za grupu i poticati druge da sviraju bolje. Moram izdvojiti vrhunsku izvedbu skladbe *Beauty of Your Soul*, jazz baladu u kojoj su se posebno istaknuli Jocić i Tomljanović, čije sviranje donosi puno glazbene vrijednosti i puno osjećaja. Iako je Mičetićeva glazba harmonijski profinjena, lako je razumljiva i iskrena. Njegov istančan osjećaj za jazz dopušta improvizaciju, ali i drži ego pod kontrolom, stoga pazi na kompletan zvuk sastava, iako možete osjetiti njegovu prisutnost. U skladbi *Stella by Starlight* gostovao je njegov mentor Primož Grašič, vrlo bitan čovjek u karijeri koji mu je približio jazz. Ovo je njegovo važno izdanje jer, koliko god bio kreativac u studiju, u živoj svirci uvijek postoji veća mogućnost za izražavanje svojih ideja i osjećaja u prisutnosti publike. (Ivana Lulić)

Bruno Mičetić
Sekstet

**Beauty of Your Soul
— Live at Lisinski**

Dallas Records

Bend je na sceni od 1986. godine, a ovo im je četvrti studijski album

GOJAN BEFOVIĆ

Koncertno predstavljanje novog albuma bosanskohercegovačkog benda Letu Štuke 17. studenoga 2018. u Tvornici kulture

Topla voda nova je razina iskrenosti Dine Šarana

Odlično raspoloženi i opušteni Šaran bio je pravi vođa koji je uspostavio vezu s publikom i sa svojim vrhunskim bendom napravio presjek respektabilne karijere

Piše: Ivana Lulić

Topla voda naziv je četvrtog studijskog albuma koji su Letu Štuke objavili za Menart. Iako se na prvi pogled čini da je njihova diskografska stanka predugo trajala, frontmen i autor grupe Dino Šaran nije mirovao. Dapače, napisao je mnoge uspješne pjesme za druge izvođače i tako si iznova postavljao nove izazove i tražio novi način ostvarenja svoje kreativnosti. On uvijek zna napisati lijepu pjesmu, ne ograničava se ni stilom ni žanrom, a pritom uspijeva pogoditi nemilosrdnu istinu.

Suradnja s Dubioza kolektivom

»Realno, svi bi neke ljubavne pjesme, a u praksi nema ljubavi. Nemojmo si la-

gati«, govori Šaran, koji osim što kritizira konzumerizam, naše društvo i vladajuće u politici, ipak piše i vrhunsku ljubavnu pjesmu *Žad* koja može stati uz bok njegovim najljepšim pjesmama. Suludo mu je ponavljati se, iako danas to mnogi čine kad jednom »ubodu dir«, zato Šaran malo više koketira s elektronikom, a nije mu stran ni cinizam u tekstovima. Jedina suradnja na novom albumu jest gostovanje sunarodnjaka, Dubioza kolektiva, u pjesmi *Zemlja gori*, no Šaran se opravdava da se raznim glazbenim utjecajima koristio i na svojim prethodnim albumima, pa tako i utjecajem *ska*, koji se sada ipak više veže uz planetarno popularne *Zeničane*.

Nije za stadione

Topla voda je aktualan, provokativan, stilski razrađen i povremeno preizraavan album kojim je Šaran pokazao da još uvijek može iznenaditi, iako je, kako kaže, topla voda onaj general poslije

bitke, naknadna pamet. Ovaj je album i koncertno predstavljen u rekonstruiranom prostoru Tvornice kulture 17. studenoga, a odlično raspoloženi i opušteni Šaran bio je pravi vođa benda koji je uspostavio vezu s publikom i sa svojim vrhunskim bendom napravio presjek respektabilne karijere.

»Nije loše kad napuniš veliku dvoranu. Nije mi sad san da punim neke ogromne dvorane jer *rock'n'roll* nije za stadione. Izgubi se ta intima«, objašnjava kantautor. Tvornica je ipak bila idealan prostor koji sada prihvaća mnogo veći broj ljudi, a opet dopušta da se ostvari prisna veza. Izrazito oduševljenje publike uslijedilo je nakon izlaska Darka Rundeka i Igora Pavlice na pozornicu. Šaranov prvi i najdraži duet bio je upravo s Rundekom na pjesmi *Sunce*, a sve su emocije kulminirale zagrljajima starih kolega. Štuke su održali koncert za pamćenje, očistili duše i sebi i publici jer je glazba ionako prisutna kad ne

znamo što ćemo sa sobom, da posloži stvari na svoje mjesto.

Letu Štuke
Topla voda

Menart

Darko Rundek bio je specijalni gost na koncertu sarajevskog benda

Mnogo više od kolekcije najvećih hitova

Kad se presluša svih pet albuma, očito je da je posrijedi djelo nastalo na istinskoj inspiraciji, djelo koje je ogolilo Pađenov skladateljski talent

Piše: Bojan Mušćet

Premda je imao tek jedan izrazito novovalno realizirani album, Aerodrom je, uz Električni orgazam, jedini od udarnih bendova toga ozračja, koji su snimali za Jugoton, ostao bez CD reizdanja iz inicijalnog razdoblja djelovanja benda, odnosno od 1978. do 1986. godine. Podsjetnik na to razdoblje predstavljen je na kompilaciji *Flash Back* iz 1996. i *The Ultimate Collection* iz 2008. godine. No Croatia Records sad je u sklopu edicije *Original Album Collection* objavila svih pet albuma iz tog razdoblja, uz bogati *booklet* sa sjajnom i opsežnom bilješkom Siniše Škarice.

Izvanserijski Pađen

Aerodrom je svakako najkompletnija glazbena referenca Jurice Pađena, prije svega izvanserijskog gitarista koji je, na neki način, ključni svjedok/sudionik razvoja hrvatskog *rocka*. Svirao je u Grupi 220, pa u Pamom valjku, potom u Aerodromu iz kojega je nastao Pađen band i onda Jurica Pađen & Aerodrom. U međuvremenu bio je drugi gitarist Azre, sudjelovao u revijalnom bendu 4 asa, objavio dva izvrsna solo-albuma, radeći neprestano kao cijenjeni studijski glazbenik.

Ono što je početkom osamdesetih izbacilo Aerodrom nije nastupni album *Kad misli mi vrludaju*, nego istoimena pjesma objavljena na singlu nešto kasnije. Prvi album Aerodroma svojevrsna je glazbena katedra Jurice Pađe-

Box-set iskazuje svu snagu Aerodroma i njihovu moć da jednostavno uzlijeću i slijeću na različite žanrove

na, htijenje da se pokaže instrumentalistička vještina u poznavanju prog-rocka i fuzijskog jazz-rocka, što je bio u to doba obrazac stila na čijoj je negaciji nastao *punk*. Pomno odsviran i solidno produciran album, s potpisom Vedrana Božića, izgubio se među ostvarenjima već etabliranih bendova kao što su Atomsko sklonište (*Infarkt*), Leb i sol (*Ručni rad*) ili September (*Domovina moja*). No singl s ponešto melodioznijim temama *Kad misli mi vrludaju* i *Kraj tebe u tami*, Aerodrom je priključio novovalnom korpusu.

Niz hitova

Iako mu to očito nije bila namjera, Jurica Pađen nije ostao imun na tako ponuđenu prigodu. Singl *Stavi pravu stvar* postao je instantni *power pop* hit, a album *Tango Bango* koji je producirao Ivan Piko Stančić, vodeći novovalni producent, svrstao je Aerodrom među istaknute bendove novog vala. Pjesme *Tvoje lice* i *Dobro se zabavljaj* (objavljeni na drugoj 7-inčercici s albuma) nastavili su niz hitova, dok je album sadržavao i druge zanimljive pjesme kao što je zaključna *Monotonija*.

Suradnja s Dujmićem

Premda je *Tango Bango* otvorio Aerodromu pistu za siguran let, treći album predstavljao je novi zaokret. Bend je napustio vokalni solist i perkusionist Zlatan Živković, pa se mikrofona prihvatio upravo Jurica Pađen. Taj prijelaz prošao je posve bezbolno, vjerojatno zahvaljujući i producentu Tinniju Vargi, još jednom hit-producentu toga doba. On je u svojem studiju u Švedskoj snimio i producirao treći album *Obične ljubavne pjesme*. Naslovna skladba ostala je zaštitni znak Jurice Pađena: sjajni stihovi s jednostavnim porukama: »Ja nikad nisam znao pisat' ljubavne romane/Jer draže mi je ono što u dvije-tri riječi stane«, vrhunska instrumentalizacija, zarazni refren i pamtljiva melodija svakako su pogurali album koji ipak nije imao autorski forte prethodnika.

Četvrti album *Dukat i pripadače* predstavljao je konsolidaciju i ponovno preusmjeravanje, ovaj put u standardni pop. Tomu je svakako kumovao Rajko Dujmić u ulozi producenta i klavijaturista. Dujmić je iz Pađena izvukao onaj popičniji dio njegova autorstva. To su dokazala dva velika hita — *Fratello* (koji je od benda udaljio rokerski dio poklonika) i svevremensku baladu *24 sata*.

Finalni album toga razdoblja bio je komercijalni podbačaj, no preslušavan s tridesetogodišnje distance, *Trojica u mraku* ima mnoge zanemarene adute. Prije svega, u bend se vratio Zlatan Živković koji je s Pađenom podijelio vokalne zadatke i prihvatio se bubnjeva. Album predstavlja jazičniji ulazak u rokersko tkivo, a to je ono što je Pađen instrumentalistički izbrusio do krajnjih granica sviranjem u drugim bendovima. Očito je druženje s Johnnyjem Štulićem ostavilo traga i na njegov autorski izraz, pa se na nekim mjestima i osjeti taj utjecaj.

Eat a Shit najbolji je primjer, a Siniša Škarica u bilješci navodi da su prvi taktovi pjesme kao skinuti s Azrina albuma *Kad fazani lete*. No najzanimljivija je skladba *Zagreb, Ljubljana i Beograd*; sa stihovima »Pogledaj tu gomilu kretena bez sluha / zuje kao roj onih zelenih govnerskih muha / pogledajte te sitne janjičare duha / Ubija me taj kvaziintelektualni smrad koji prodaju Zagreb, Ljubljana i Beograd«, još jedna skladba prilično bliska Johnnyjevu rječniku, samo izravnija i bez cenzorskih zahvata zbog kojih je Štulić samo nekoliko godina prije morao staviti opasku na ovitak albuma *Suncana strana ulice* uz naziv pjesme *Kurvini sinovi* — imperijalizmu i hegemoniji.

Aranžer Glojtnarić

Isto tako, na nastupnom singlu *Rijeka*, Parafi su morali izbaciti stih u kojem se spominju pederi, dok je u ovoj pjesmi to sasvim razvidno. Također, kompatibilnu pjesmu snimit će mnogo godina poslije Živo blato — *Estrada* se koncentrirala na »kretene bez sluha« u Zagrebu, Splitu i Rijeci. Zanimljivo je kako je na kraj pjesme Pađen uvrstio i pjev refrena *Obične ljubavne pjesme* (kao Beatlesi na kraju pjesme *All You Need Is Love* kad su stavili refren skladbe *She Loves You*).

Album sadrži i puhačke dionice, a aranžer je Silvije Glojtnarić, dok je saks svirao Miroslav Sedak-Benčić, a gongom se pozabavio Senna M, odnosno Senad Galijašević.

Album sadrži i sjajan retro-sentiš *Pogrešan dan* koji je u osnovi usklađen s klasikom Parnog valjka *Kao ti*. Finalna, petominutna pjesma *Pozdrav s Bardo ravnj*, zazvat će *Što bi dao da si na mom mjestu* Bijelog dugmeta, no obje pjesme prilično su jak iskaz autorstva Jurice Pađena. On se prihvatio i produkcije, no to je i najslabiji dio toga uistinu nesretno zanemarenog albuma. Zapravo, kao i prijespomenuto Azrino djelo *Kad fazani lete*, tako su i Aerodromova *Trojica u mraku* zaista vrlo dobar album, čija se kvaliteta polako kristalizira kako prolaze godine. Upravo je taj album možda i najveći dobitak u ovoj kolekciji. Kad se presluša svih pet albuma, očito je da je posrijedi djelo nastalo na istinskoj inspiraciji, djelo koje je ogolilo Pađenov skladateljski talent na prave i realne osnove. Istovremeno, ovaj *box-set* ipak više od kolekcije najvećih hitova iskazuje svu snagu Aerodroma i njihovu moć da jednostavno uzlijeću i slijeću na različite žanrove.

Aerodrom
Original Album Collection
Croatia Records

Projekt The Gentleman autorski je off shoot saksofonista-skladatelja Marka Lucijana Hrašćaneca

Vivaldijevsko odmjeraivanje s rockom

Riječ je o baroknom popu, odnosno što većem broju dionica vokala na što manje kanala

Piše: Vid Jeraj

Projekt The Gentleman iz Koprivnice autorski je off shoot tajanstvenog i karizmatičnog saksofonista kojega je domaća scena upoznala u čoporativnim performansama kolektiva Moskau. Sa saksofonom u kuferu, uz pratnju akustične gitare, taj je akademski glazbenik svojim prvijencem zagazio na teren croonerske melankolije zahvaćene kod nas zaista davno šansonijerskim rockom Zhela iz Pule/Londona.

Tipično za Gibonnija

Zhelovo vivaldijevsko odmjeraivanje s mjestom hrvatskog rokera u svijetu nakon raspada Jugoslavije, u to je vrijeme bio odjek žanra u nastajanju, baroknog popa (čitaj: što više dionica vokala na što manje kanala), koji se kod nas nakon dvadesetak godina tesanja napokon utaborio u *mainstreamu* i otamo se ne miče, poslušajmo samo Gibonnija.

The Gentleman

The Gentleman

Intek, 2018.

No bilo po pokojnom Arsenu ili iz zemljopisnih razloga, u atolima etera kod nas Zhelov je potpis bio preradikaln za svoje vrijeme. Ipak je Balkan šansonu s izvora romanskih kultura tolerirao tek kao dozu nostalgije, kao stalno političko pitanje u fusnoti, ono

— esula. I za razliku od saharinski distanciranog Rufusa Wainwrighta ili klupski raspojasanih Tindersticksa, Marko Lucijan Hrašćanec svoje ožiljke nosi na glasnica i rado nam ih gura pod bubnjiće, čak i kad mu zavoji zapinju za kabele. Lirski *nahajcan* na *caveovsku* verziju Weimara, također je odjahao dosta daleko od 'baroka'. Ali i *rocka*.

Koketirajući spremno i odgovorno s gorućim pitanjima vremena, otvara debatu poopćeno-lično u *Srcu* u kojoj je na autorski tekst dodao refren iz tradicionala *Dej mi srce*, dok je sljedeću *Hole* pojačao opernom mezzosopranisticom, bojama bandoneona i gudačima *made in Argentina*. Ima tu još sjajnih pjesama, međutim, zapelo je na detaljima: klasičarski *brio* u miksu je potonuo i pratnja bi mladom gospodinu ipak pomogla da druge boje spektra iskoče iz tih podravskih rosica. (Kažu da u međuvremenu nastupa s pratećim bendom, ali to se na ovom albumu još ne čuje.) Barem bi izdavač Intek, koji je u Sloveniju svojedobno doveo produkcijski potpis Winter & Winter, morao paziti na takve stvari — Gentleman je engleski svladao za pet.

Prvi album nakon 15 godina grupe karakteristične za art-rock scenu Istočne Europe na prijelazu tisućljeća

Karika koja nedostaje između Haustora i Porto Morto

Album resi rokerska neopterećenost tipična za bend osnovan još 1991.

Piše: Vid Jeraj

Iako je osnovana još 1991. godine, grupa Šumski tek je nedavno osvanula kao karika koja nedostaje između zagrebačkih sastava Haustor i Porto Morto koje dijeli razdoblje dulje od trideset godina. Album *Ostrvo ledenog kita* s deset novih autorskih skladbi, kao prvi singl izbacio je potencijalni generacijski hit *Prijatelji se sele na selo*. Sva rokerska neopterećenost koja ih resi je tu, a prošivni mu je bod bilo međimurska melankolija, bilo afrička pentatonika. Naslov aludira na postulate benda koji nije baš ono banalno *cool*, već antijunački osjetljiv i socijalno znalački prema svim prepređenim suputnicima tranzicije.

Počeci na kasetama

Inicijalne korake grupa je predstavljala na audiokasetama. Na prvijencu (*Lov na vile*, 1993.) kao suosnivače benda nalazimo Javora Jeića (vokal, gitara, *synth*), Kornela Šepera na bas-gitari i Marina Juragu na električnoj gitari. Jeić koji je skladao temu s najavne špice Dnevnika HRT-a, svojim tajanstvenim *soft powerom* potpisao je žanrovsku frontu s koje su pometeni devedesetih godina zajedno s Vješticama vikali na sav glas. Prijepor Šumskih tada su pojačali i studijski glazbenici Berko Muratović i Ivan Kapec, no Jeić se nije dugo zadržao, osnovao je bend Stampedo. Nakon katrovskih promjena sljedeće dekade benda, bubnjar Viktor Krasnić zaokružuje trojku, a bendu se naknadno pridružuju Franjo Glušac, Stanko Kovačić i Igor Pavlica koji zajedno čine sekstet.

Suosnivač Močvare

Šeper je kao izdavač otkrio javnosti kantatoru Mancea, a suosnivač je i Močvare. Ono što je zapisao kao član benda oplemenjivao je klupskim djelovanjem na zajednicu, zbog čega su Šumski oduvijek bili dijelom art-rock scene Istočne Europe na prijelazu tisućljeća, zahvaljujući čemu je bend od predzadnjeg albuma (*Ronoci*, 2003.) do danas bio na *stand by*.

Nije čudno što *Ostrvo* otvara pjesma *Javor* s motivom na blok-flauti i pečatom trombona, a motiv izgubljenih u prijevodu nosi sljedeća — *Jednoga dana*. Kako album promi-

če, jasno je da je pop-potpis gitarske polifonije i bas-gitare odsvirane kao tamburica uobličio jasan pedigree s pjesmama koje duguju ne baš općim mjestima Haustora, ali su tu negdje uz bendove bez kojih nema nijedne ozbiljnije priče o rock-kulturi kod nas, Obojeni program ili Dee Dee Mellow. Od indirektnog angažmana u *Prijateljima* do onog angažiranog u naslovnoj pjesmi, stih »zaudara na fašizam« ne ostavlja mjesta stranputicama, Šumskima je mnogo toga prošlo kroz prste, a unatoč orkestraciji toliko para ruku, svašta je pošlo i za tom jednom — autorskom rukom.

Svemirko

Tunguzija

višemanjezauvijek records, 2018.

Emo macho pop bend Svemirko, koji je prošle godine otvorio završnu večer festivala *Super uho* u Primoštenu, široj je javnosti predstavio singlicu *Laura*. Svoj drugi album *Tunguzija* objavio je 1. lipnja, na samom kraju proljeća. Lik provincijske gerle, već zaboravljeni trop popa osamdesetih, snalazeći se kako zna i umije, odolijeva telefonskom napadu autorova lirskeg *mojao*. Da pojasnimo, riječ je o aranžmanu koji zvuči kao Oliver Mandić. Cheesy, ali sa stilom, retro-skladatelj Marko Vuković hrabro zakoračuje u klupski imaginarij započet na naslovnom albumu *Vanilija*, objavljenom inače na VHS kaseti. Zarazni slaven-ski *spleen* naišao je na plodno tlo kod nekadašnje srednje klase pregažene kotačem zaprežnih kola povijesti, kao omiljeni bend za *after work partyje*. Slalomski rokaju po žanrovima, malo na kućnom tulumu u *synth-disco* maniri *Meni se ne svira*, dok u 34,5 otiskuju ritam-mašinu Rolandove 808-ice »posojenu« električnom gitarom odsviranom preko *chorusa*. Na *Kako da znam* Vuković već kuburi s Rundekom s albuma *Bolero* i *Tajni grad*. Album završava s nekoliko luzerskih minijatura, od čijih stihova izdvajamo hipsterski cinizam *Precizan i fin / pazi da te s nogu oborim*, iz pjesme *Odgovoran ljubavnik*. Kao i nekoć Brkovi, Svemirko je skockao svoju formulu za *cool* podilaženje masama. Staviti na policu pod *guilty pleasures pop* ili *Studio 54 after hours blues*. (Vid Jeraj)

No!Mozzart

In The Woods

bandcamp, 2018.

Glazbenici Zoran Vujanović (električna gitara), Đuro Dobranić (bubnjevi) i Ivan Dugandžić (električni bas), poznatiji otprije iz bendova Tannu Tuva, Chui, Mangroove i Pars Petrosa potpisuju konačni materijal benda No!Mozzart — bez ikoga iz izvorne postave. Uvodna pjesma *El Toro* toga *psycho-post-dub rock* trija iz Zagreba podsjetit će svojim sugestivnim vokalom na pripitomljenije uratke čikaškog benda Jesus Lizard s vokalom Soundgarden u produkciji Darkwood Duba. Gitara »podebljana« kombinacijom triju pedal-boardova podupire vokal dnevničke linike začkoljica i podsvijesti s ruba usne, dude i šalice premlivenih preko stojičkih dihonica basa. Dobranić kojega otprije poznajemo kao *funk* i pop bubnjara, uspio se odmaknuti od svojeg *patterna* i tu ponuditi malo krepkiju zategnutost s bodljikavom varijacijom prijelaza. Priča s dugim ambijentalno-instrumentalnim uvodima, doziranog *suspensea*, pogođena je za klupski format. Za odmjeraivanje

s publikom sa Žujom u ruci, tu je i skladba *Mushroom Dub* koja zatvara EP od četiri pjesme. Bend koji je u nekoliko navrata zaintrigirao publiku diljem srednje Europe trebao bi već podići glavu iz niskog starta. (Vid Jeraj)

Dalstroy

Bite the Spirit

GNGR 060, 2018.

Dalstroy je osječki *noise-rock* trojac koji se prozvao po sovjetskoj pamjaci Dalstroj koja se tridesetih i četrdesetih godina prošloga stoljeća gorivom i ljudstvom punila u lučkom gradu Nahdoki, povezujući ga s najzabavnijim dijelovima

SSSR-a — izvornog imena Henrik Jagoda. Potkraj srpnja 1946. godine, tijekom ukrcavanja, Dalstroy je eksplodirao i naveliko zatrovao okoliš, što je uzrokovalo smrt 105 ljudi. Bend koji postoji u gradu koji je od »slučaja« odavno evoluirao u scensku kulisu za emigrantsko-autobusne prijevornike, sredinom lipnja izbacio je EP *Bite the Spirit* na kojem *noise-rock* lekcije dopunjuje slojevitošću *postrock* impresija. Snimljenu u dva dana u Novom Sadu, tu sintezu kraljevskih sorti *indie-scene*, poprskanu elektronomikom, suoblikuju bivši i sadašnji članovi bendova Cog, This Day Will Burn, Sizića, Go Mars! te Kandžija & Gole žene. Osim na klupskoj, poznati su i na galerijskoj sceni. U povodu osječke izložbe Julija Knifera objavili su dugometražnu improvizaciju *Parallel 7*, uživo izvedenu na otvorenju. Novi materijal je spreman za strane pozornice, električna gitara Marija Majkića s prijelazima iz kirurškog rifovanja u šljokičaste ambijentacije podsjetit će na Scratch Acid, a tu je i postojani distorzirani bas Nebojše Mudrog. Majkićev dramski ambiciozniji glas odiše »šmekom« potrebnim za usuglašavanje mnogih žanrovskih ladic, prijelaz iz uvodne *Ahab's Lament* u *Counterflow* nalik je na smiraj nakon destruktivnog valcera. *Derecho* posvećena američkom glazbeniku Jasonu Nobleu iz grupe Rachel's i Shipping News počinje kao žanrovski instrumental, no harmonijska nadgradnja i emocionalni rast odvođe je u psihodelični smjer. Kraljica majka EP-ja *Beast Tamer* filmski je uradak zarobljen u format *noise-rocka*, koji pokazuje da su momci iz grada savladali sve sintaktičke lekcije. (Vid Jeraj)

Mixed up Mary

Umolomni

Universal Music Hrvatska

Mixed up Mary je *noir-pop* peteročlana skupina čiju osnovicu čine glazbenici i supružnici Ana i Konrad Lovrenčić. Zajedničko stvaranje glazbe isprva se činilo pravi izazovom zbog različitog glazbenog ukusa, no on je

prihvaćen, a rezultat se pokazao vrlo zabavnim i dinamičnim. Debitantski album *Umolomni* sadrži 11 autorskih pjesama Ane Lovrenčić u Konradovoj produkciji, a objavljen je pod okriljem diskografske kuće Universal Music Hrvatska. Anina lirika je slikovita, a način razmišljanja o skladbi — osebujan; iskorištava ga na najbolji način — svaka pjesma egzistira sama za sebe, kao cjelina koja ima bit. Daje joj karakter i pritom u svemu neizmerno uživa. »Pjesme se pišu od sjećanja. No-stalgija je najljepšeg okusa. Ovo je album o kojem smo dulje razmišljali nego što smo ga snimali. Ovo je album o rastancima«, otkrivaju Ana i Konrad. Njihovoj priči ubrzo su se pridružili članovi Elementala, klavijaturist Davor Zanoški i gitarist Erol Zejnilović, a nakon nekog vremena i bubnjar Silvio Bočić (Mangroove, Darko Rundek). Skladbe su predstavljene na koncertu u KSET-u 6. prosinca, a u koncertnim izvještajima svi se slažu da se Mixed up Mary definitivno ističe po glazbi nestandardnih pop-elemenata. Lovrenčići vjeruju vlastitom osjećaju za glazbu, ne mare pretjerano za standarde, skloni su eksperimentima i pokušavaju raditi na drukčiji način. Imaju dovoljno glazbenog iskustva da znaju što je najvažnija stvar — pronaći sebe i svoj izraz u glazbi. (Ivana Lulić)

EoT

Teorija ludog čovjeka

Menart

Sirovi *punk rock* s *mainstream* potencijalom krije se u novom albumu grupe EoT. Iza njih je već jedno studijsko izdanje, a u jednako su tonu nastavili i na drugom albumu *Teorija ludog čovjeka*. Luckasti i nabrijani, na trenutke pomalo i zbunjeno

ju nepotpuno definiranim identitetom, no kad glasno izgovore stihove »Bog i Hrvati, poker aparati, zauvijek mali u svojoj balkanskoj štali«, tada stvari postaju jasnije. Praćena specifičnim jednostavnim distorziranim *riffovima*, ta se ekipa ne libi javno iznijeti mišljenje, čime zezancija odjednom postaje ozbiljna. Kombinacija snažnog i samouvjerenog ženskog vokala čini kompaktnu cjelinu, kakva se relativno rijetko viđa na ovim prostorima. Sirovost *punka* u njihovim rukama poprma malo drugačiju dimenziju. EoT je otkriven, ali još nedovoljno izbrušen dijamant domaće glazbene scene. Potrebno im je još malo zrelosti i više odlučnosti u stihovnom identitetu da bi bili na dobrom putu da naslijede fosilnu ekipu Psihomodo pop — Hladno pivo — K3P i slične. Poletna i lepršava ostvarenja ispunila su album i dala do znanja da se kroz život lakše prolazi ako ga u dobrom društvu shvatimo kao neopterećenu šalu. S njihovom glazbom istovremeno se mogu poistovjetiti i ekipe tinejdžera i nešto zrelije generacije u dvadesetima ili čak tridesetima. Šarolikost ciljane publike otvara im mnoštvo mogućnosti, no najvažniji je potencijal za fantastične *live* svirke koje njihove pjesme nose. Album zaključuju pjesmom na engleskom jeziku *Down below*, čime su dokazali da odlično funkcioniraju i na tom jeziku, no istovremeno da zvuče pretpičivo, pa bi za proboj na inozemno tržište trebali ipak poraditi na nekoj vrsti prepoznatljivosti. (Maja Trstenjak)

Raspjevani i rasplesani mališani

Nevjerojatno je koliko talentirane dječice svakoga dana vježba i radi na svojim nastupima izvan klasičnih glazbenih škola i od najranije dobi formira se u kompletne, vrsne zabavne interprete

Piše: Jana Haluza

U organizaciji Udruge Međunarodni dječji festival Čarobna frula i Hrvatskog društva skladatelja održan je 4. Međunarodni dječji festival Čarobna frula. Riječ je o solističkom zabavnom festivalu dječjih pjesama, a uz to i dječje kreativnosti, zajedništva, radosti i prijateljstva. Namijenjen je djeci, solistima, u dobi

od 3 do 15 godina, koja uživo izvode probrane i kvalitetne originalne autorske dječje pjesme prilagođene svojem uzrastu. Nastupilo je 70 djece iz 12 zemalja (Slovenija, Srbija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Rumunjska, Bugarska, Malta, Makedonija, Kosovo, Liberija i Turska, uz djecu iz svih krajeva Hrvatske), a program je vodila stasom i glasom atraktivna glumica Doris Pinčić Rogoznica.

Nakon što je predselekcija pjesama provedena na temelju poslanih snimki, festival je u završnici organiziran na sljedeći način: 1. prosinca u 12 sati održano je prvo polufinalno natjecanje, a istoga dana u 18 sati drugo polufinalno natjecanje. Natjecatelji su konkurirali u pet dobnih kategorija, te su pobjednici iz svake dobne kategorije i iz oba polufinala sudjelovali u svečanom finalu upriličenom dan po-

slije, 2. prosinca u 17 sati. U suradnji s Turističkom zajednicom Grada Zagreba, prvoga dana nakon polufinala organizirano je večernje razgledavanje Zagreba u adventskom ozračju uz turističkog vodiča, što je oduševilo sve koji su radi natjecanja stigli u našu metropolu.

Pjesmom *Moja mama* Teane Kovačević i razrađenim scenskim nastupom s velikom tortom od papira oduševila je mlada Splitska Monika Jukić

Elena Kesić iz Republike Srpske (na slici s članicom žirija Janom Haluzom) izvela je pjesmu *Dvorište* koju je glavni sponzor Školska knjiga nagradio za najbolji tekst na festivalu (autor: Miomira Dragičević)

Idućega jutra organizirano je druženje svih natjecatelja i njihovih pratnji, svi su zajedno krenuli u vožnju *Veselim tramvajem Djeda Božićnjaka*, zatim su po-

Festival je namijenjen djeci, pjevačima solistima, u dobi od 3 do 15 godina, koji uživo izvode probrane originalne autorske dječje pjesme prilagođene svojem uzrastu

sjetili Muzej iluzija, pjevali u sklopu adventskog programa *Fulliranje* na Trgu J. J. Strossmayera te u ZOO vrtu na Zebrinu trgu u povodu otvorenja *Adventa u ZOO-u*, a nakon nastupa razgledali su ZOO vrt. Nekima od njih to je bila prva vožnja tramvajem u životu, nekima prvi posjet zooološkom vrtu, a mnogima pak prvi posjet Muzeju iluzija. Povratne informacije i dojmovi su više nego pozitivni.

Komisija i revija

Voditeljici polufinalnih natjecanja Doris Pinčić Rogoznica u finalnom natjecanju pridružila se i desetogodišnja Ana Bertić kao suvoditeljica, koja se odlično snašla u toj ulozi i ravnopravno parirala profesionalnoj glumici. Svečano finalno natjecanje otvorile su Zagrebačke mažoretkinje, nastupili su prošlogodišnji dobitnici *Grand Prix*a, duet Lucija Stipanović i Sergej Božić, a u ime Gradskog ureda za kulturu na festivalu je bila pjesnikinja Cvijeta Grijak. Pjesme i interpretacije ocjenjivao je stručni žiri: predsjednica Ivana Krajina Barun (di-

Osim skladnim duetom, Riječanke Tara Vidović i Rina Pilipić oduševile su i usklađenim prigodnim glazbenim stajlingom

plomirala je pjevanje na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, djeluje kao vokalna pedagoginja te je stalna članica Zbora Hrvatske radiotelevizije), Dragoljub Sladojević (voditelj *Durđevdanskog festivala dječje pjesme* na Radio-televiziji Republike Srpske u Banjaluci, BiH), Jana Haluza (urednica glazbenih i glazbeno-govornih emisija te glazbena producentica na HRT-u, diplomirala je muzikologiju na Muzičkoj akademiji u Zagrebu), Nikola Tadić (odvjetnik i glazbenik iz Srbije) te Sanja Parmać Hrelec (profesorica glazbene kulture, pjevačica i vokalna pedagoginja, diplomirala je na Muzičkoj akademiji u Zagrebu). Nagrade je dodjeljivao i dječji žiri: Lucija Stipanović, Sergej Božić, Đana Smajo, Paula Harasim, Ani Gnanđ, Izabela Bulić i Lorena Vlašić. Međunarodni dječji festival *Čarobna frula* od osnutka djeluje i humanitarno te pomaže domovima

za nezbrinuta djecu sestara karmelićanki, čiji su štićenici bili posebni gosti u publici. Za njih je generalni sponzor *Školska knjiga* osigurao i poklone. U revijalnom programu publiku je zabavljao najbolji hrvatski mađioničar Luka Vidović koji je nagrađen gromoglasnim pljeskom jer je oduševio sve natjecatelje, ali i publiku. U revijalnom dijelu programa predstavili su se vokalno i članovi dječjeg žirija.

Nagrade najboljima

U svakoj dobnoj kategoriji dodijeljene su prve, druge i treće nagrade, priznanje za četvrto plasirano dijete *Čarobna frula*, te posebne nagrade: nagrada za tekst, nagrada za glazbu, nagrada za aranžman, kao i nagrada za scenski nastup, te je u svakoj dobnoj kategoriji dodijeljena i nagrada dječjeg žirija. Ovogodišnja dobitnica *Grand Prix natjecanja, najbolja od svih natjecatelja*, jednoglasnom odlukom žirija je trinaestogodišnja Gabriela Braičić iz Splita, pjevačica nevjerojatno voluminoznog i ujednačenog glasa, koja uči pjevanje kod mentorice Dubravke Pleško u splitskoj udruzi *Zlatni mikrofon*. Nagradu za najbolji tekst dodijelio je generalni sponzor natjecanja *Školska knjiga*, a dobila ga je srpska glumica i autorica teksta Miomira Dragičević za pjesmu *Dvorište* u kojoj je dirljivo opisala tugu djeteta u trenutku preseljenja i napuštanja dvorišta svojega djetinjstva. Nagrada *Čarobna frula* za najbolju glazbu otišla je u Crnu Goru, u ruke mladog kantautora Danijela Alibabića za pravi »sentiš«, *Pesmu ljubavnu*, dok je najboljim aranžmanom proglašen onaj energične efektne pjesme *Ja sam za Zagreb grad* Lane Marinović (glazba) i Slavka Olujica (stihovi) koji je ostvario hrvatski skladatelj i glazbeni producent Tihomir Preradović, inače najzapaženiji aranžer većine pjesama na festivalu. Za najbolji scenski nastup nagrađeni su Lara Carić i Dino Guščić, mladi pjevači-performeri za koje će budućnost naše estrade zasigurno čuti.

Pesmu *Ljubavnu* nagrađenog autora glazbe, Crnogorca Danijela Alibabića, otpjevala je mlada Srpkinja Darija Vračević

Voditeljici polufinalnih natjecanja Doris Pinčić Rogoznici u finalnom natjecanju pridružila se i desetogodišnja Ana Bertić kao suvoditeljica, koja se odlično snašla u toj ulozi i ravnopravno parirala profesionalnoj glumici

CANTUS

ZA IZDAVAČE
Antun Tomislav Šaban
Mirjana Matić

UREDNIŠTVO
Darko Bakić
Josip Radić
Milan Majerović–Stilinović
Eta Kočić
Marija Saraga
Jana Haluza
(glavna urednica)

LEKTURA
Rosanda Tometić

GRAFIČKO OBLIKOVANJE
Luka Gusić

TISAK
Studio New Flyer d.o.o.
Aleja Seljačke bune 7a
10090 Zagreb

e-mail: cantus@cantus.hr
cijena: 22 kune
(za članove HDS-a besplatno)
ISSN 1330–4747

CJENIK OGLASA
ZA CANTUS

1/1 CIJELA STRANICA
6.000 kn
1/2 STRANICE
3.000 kn
1/3 STRANICE
2.000 kn
1/4 STRANICE
1.500 kn

Cijene oglasa izražene su bez
PDV-a
i ne uključuju dizajn oglasa.

Oglasi na vanjskom ovitku novina
navedenih formata naplaćuju se
dodatnih 30% od izražene cijene.
Sva pitanja o smještaju oglasa,
uputiti na
cantus@cantus.hr

CANTUS

BROJ 212/213, PROSINAC 2018.

66. ZAGREBAČKI *festival*

POWERED BY

25/01
2019 | petak

Zagreb
ZAGREB

Večernji list

CMC TV

Glas Slavonije

WWW.ZAGREBACKI-FESTIVAL.HR